

Közleményszám

Tartalom

Oldal

I Tájékoztatások

.....

II Előkészítő jogi aktusok

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság**2006. február 14–15-i, 424. plenáris ülés**

2006/C 88/01	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra az egészségügy és a fogyasztóvédelem területén közösségi cselekvési program (2007–2013) létrehozására” (COM(2005) 115 final – 2005/0042 (COD))	1
2006/C 88/02	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A Bizottság javaslata európai parlamenti és tanácsi rendeletre a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló, 2000. május 29-i 1348/2000/EK tanácsi rendelet módosításáról” (COM(2005) 305 final – 2005/0126 (COD))	7
2006/C 88/03	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A pályaudvarok szerepe a kibővített Európai Unió agglomerációiban és városaiban”	9
2006/C 88/04	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Javaslat tanácsi irányelv a tenyésztett víziállatokra és az azokból származó termékekre vonatkozó állat-egészségügyi követelményekről, és a víziállatokban előforduló egyes betegségek megelőzéséről és az azok elleni védekezésről”, „Javaslat tanácsi határozatra az állat-egészségügyi kiadásokról szóló 90/424/EGK határozat módosításáról” (COM(2005) 362 final – 2005/0153 és 0154 CNS)	13

2006/C 88/05	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a »Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása« általános programon belül a 2008–2013 közötti időszakra az Európai Menekültügyi Alap létrehozásáról” – „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a »Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása« általános programon belül a 2007–2013 közötti időszakra a Külső Határok Alap létrehozásáról” – „Javaslat tanácsi határozatra a »Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása« általános programon belül a 2007–2013 közötti időszakra a Harmadik Országok Állampolgárainak Beilleszkedését Segítő Európai Alap létrehozásáról” – „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a »Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása« általános programon belül a 2008–2013 közötti időszakra az Európai Visszatérési Alap létrehozásáról” (COM(2005) 123 <i>final</i> – 2005/0046 (COD) – 2005/0047 (COD) – 2005/0048 (CNS) – 2005/0049 (COD))	15
2006/C 88/06	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi ajánlásra a Közösségen belüli, oktatási és képzési célú transznacionális mobilitásról: az Európai Mobilitásminőségi Alapokmány” (COM(2005) 450 <i>final</i> – 2005/0179 (COD))	20
2006/C 88/07	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Az Európai Bizottság közleménye az Európai Parlamenthez, a Tanácshoz, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához a Fogyatékkal Élők Európai Éve (2003) megvalósításáról, eredményeiről és általános értékeléséről” (COM(2005) 486 <i>final</i>)	22
2006/C 88/08	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak – Vitaindító a halászati termékek ökocímkerendszereivel kapcsolatos közösségi megközelítésről” (COM(2005) 275 <i>final</i>)	27
2006/C 88/09	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A nők képviselete az Európai Unió gazdasági és szociális érdekcsoportjainak döntéshozó szerveiben”	32
2006/C 88/10	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Javaslat tanácsi rendeletre az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének létrehozásáról. Javaslat tanácsi határozatra, mely felhatalmazza az Európai Unió Alapjogi Ügynökségét, hogy tevékenységeit az Európai Unióról szóló szerződés VI. címében említett területeken folytassa” (COM(2005) 280 <i>final</i> – 2005/0124–0125 (CNS))	37
2006/C 88/11	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A civil társadalom európai szervezeteinek reprezentativitása a civil párbeszéd keretében”	41
2006/C 88/12	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Egységes konszolidált adóalap létrehozása a vállalati adózás terén az EU-ban”	48
2006/C 88/13	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Energiahatékonyság”	53
2006/C 88/14	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Javaslat a kis értékű követelések esetén alkalmazható európai eljárás bevezetéséről szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre” (COM(2005) 87 <i>final</i> – 2005/0020 (COD))	61
2006/C 88/15	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A gazdasági kormányzás erősítése – a Stabilitási és Növekedési Paktum reformja”	68
2006/C 88/16	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Átfogó gazdaságpolitikai iránymutatás 2005–2008”	76
2006/C 88/17	Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „EU–Mexikó kapcsolatok”	85

II

(Előkészítő jogi aktusok)

EURÓPAI GAZDASÁGI ÉS SZOCIÁLIS BIZOTTSÁG

2006. FEBRUÁR 14–15-I, 424. PLENÁRIS ÜLÉS

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra az egészségügy és a fogyasztóvédelem területén közösségi cselekvési program (2007–2013) létrehozására”

(COM(2005) 115 final – 2005/0042 (COD))

(2006/C 88/01)

2005. június 2-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 152. és 153. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció véleményét 2006. január 23-án elfogadta. (Előadó: Jorge PEGADO LIZ.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. február 14–15-én tartott 424. plenáris ülésén (a február 14-i ülésnapon) 130 szavazattal 2 ellenében, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Összefoglalás

1.1 Az Európai Bizottság előterjesztette határozatjavaslatát a 2007-től 2013-ig tartó időszakra vonatkozó „közös, integrált program” létrehozására az egészségügy és a fogyasztóvédelem területén, méghozzá egy stratégiai dokumentumra támaszkodva, amely egy közleményt és – mellékelt munkadokumentum formájában – egy átfogó hatástanulmányt tartalmaz.

1.2 Az Európai Bizottság most először határoz meg közös stratégiát az egészségügyi és fogyasztóvédelmi politika területén, és ezt rögtön huzamosabb időre (hét évre) teszi. Az EGSZB elismeri az Európai Bizottság fáradozásait, amelyekkel új lendületet igyekszik adni ennek az igazgatási szinten közös főigazgatóság alá tartozó két politikaterületnek.

1.3 Az Európai Bizottság a szóban forgó újítást jogi, gazdasági, társadalmi és politikai érvekkel indokolja. Az EGSZB üdvözli a bőséges tájékoztatást és azt a körütekintést, amely a hatásvizsgálatban a különböző lehetőségek beható elemzését jellemzi.

1.4 Az EGSZB által rendezett széles körű konzultáció, amelyen a különböző érintett érdekcsoportok és szereplők képviselői vettek részt, valamint az Európai Bizottság és a Parla-

ment időközben indított kezdeményezései lehetővé tették az Európai Bizottság javaslatát illető – annak szövegére, tartalmára és formájára, valamint indoklására vonatkozó – különféle álláspontok feltérképezését.

1.5 Az EGSZB megvizsgálta az Európai Bizottság által előterjesztett dokumentumokat, a bőséges kiegészítő információt, a civil társadalom az egészségügy és fogyasztóvédelem területén közvetlenül érintett képviselőinek hozzájárulásait, valamint az említett területeken tevékenykedő számos reprezentatív szervezet különféle, írásban megfogalmazott véleményét, és mindezek után alapvetően úgy ítéli meg, hogy az egészségügy és a fogyasztóvédelem területét érintő közösségi cselekvési programra tett határozatjavaslat indokolása és részletező kifejtése nem elégséges: a felhozott érvek nem tűnnek kielégítőnek ahhoz, hogy meggyőzően indokolják a szóban forgó opciót.

1.6 Az EGSZB szerint mindenekelőtt arra nem derül fény, hogy a közösségi politika két említett területének egymással érintkező és egymást kiegészítő volta létrehoz-e az említettek szerint olyan szinergiákat, amelyeket nem lehetne (a környezetvédelmi politikához hasonlóan) specifikus együttműködési és koordinációs tevékenységekkel is kifejleszteni és megvalósítani, tekintetbe véve az említett politikaterületek horizontális jellegét.

1.7 Az EK-Szerződés 152. és 153. cikkében meghatározott két politikaterület jogalapja gyökeresen eltérő. Figyelnünk kell tehát arra, hogy elkerüljünk két kedvezőtlen hatást: egyrészt a fogyasztóvédelmi politikát az EU saját fogyasztóvédelmi jogkörének kárára hoznák összhangba a közegészségügyi politikát alátámasztó, szigorú, a kiegészítő jellegre és a szubszidiaritásra épülő kritériumokkal. Másrészt az egészségügyi politikát nem kívánt mértékben átszöngé a fogyasztóvédelmi érdekek, a „felhasználó”, illetve „fogyasztó” fogalmak általános jelentésükre: „polgárra” szűkülnének, és ezzel „egy kalap alá kerülnének”.

1.8 Az EGSZB továbbá azt az álláspontot képviseli, hogy egy közös költségvetés általános megállapítása esetén a fogyasztóvédelmi politika húzhatná a rövidebbet. Az eddig alkalmazott különválasztás mindkét politikaterület számára előnyös lenne, különösen, ha szem előtt tartjuk a fennálló intézményes válságot és azt, hogy aggasztó módon pillanatnyilag nem látható előre, hogyan alakulnak a pénzügyi tervek.

1.9 Az EGSZB úgy véli, hogy a határozatjavaslatból nemcsak a két politikaterület bizonyos alapvető – a megfelelő finanszírozást szavatoló – szempontjainak szabályozása hiányzik, hanem talán több döntő, lényeges és égető kérdés is figyelmen kívül marad. A végrehajtást, ellenőrzést és értékelést illetően javasolt rendelkezéseknek ambiciózusabbnak, innovatívabbnak és következetesebbnek kellene lenniük.

1.10 Az EGSZB kéri, hogy a Fogyasztóvédelmi Intézet legyen jobban meghatározott hatáskörökkel és feladatokkal ellátva, és ne tekintse azt a Közegészségügyi Program Végrehajtó Hivatalához csatolt részlegnek. Csak így járulhat hozzá a kívánt, döntő módon a már létező jogszabályok jobb alkalmazásához, valamint a fogyasztók jobb tájékoztatásához, oktatásához és védelméhez.

2. Bevezetés: Az Európai Bizottság közleményének és határozatjavaslatának összefoglalása

2.1 „Egészségesebb, nagyobb biztonságban élő, magabiztosabb polgárok – egészségügyi és fogyasztóvédelmi stratégia” című közleményében az Európai Bizottság javaslatot terjeszt elő európai parlamenti és tanácsi határozatra az egészségügy és a fogyasztóvédelem területén közösségi cselekvési program (2007–2013) létrehozására.

2.2 Az Európai Bizottság a 2007-től 2013-ig terjedő időszakra vonatkozó új stratégiával és közösségi cselekvési programmal először közelíti meg közös alapon az egészség és a fogyasztóvédelem területét.

2.3 Az Európai Bizottság közleményében kifejti az új megközelítés indítékait, és rámutat e két terület közös céljaira, illetve a polgárok mindennapi életében betöltött jelentőségükre. Emellett az Európai Bizottság utal az új közös program előnyeire, a szinergiákra, amelyek megtakarításokat tesznek

lehetővé, karcsúsíthatják az eljárásokat és végeredményben fokozott hatékonysághoz vezetnek.

2.4 Az Európai Bizottság szóban forgó stratégiai döntése lényegében a két politikaterület közötti szinergiák szükségességén alapul, amelyek segítségével méretgazdaságosságra, megtakarításokra, valamint hatékonyabb eljárásokra törekszik. Ezenkívül fokozza az egyes intézkedések közötti koherenciát, és gondoskodik arról, hogy az érintett kérdések egyre inkább a politikusok figyelmének központjába kerüljenek.

2.5 Az Európai Bizottság véleménye szerint az említett integrált politika közös célkitűzései a következők:

- a polgárok megvédése azon kockázatoktól és fenyegetésektől, amelyek egyénileg nem befolyásolhatók;
- a polgárok döntéshozatali helyzetének javítása egészségügyi és fogyasztói érdekeik területén;
- az egészségügyi és a fogyasztóvédelmi célkitűzések bevonása a többi közösségi politikába.

2.6 Az egészségügy területén a következő célkitűzések kerültek említésre:

- a polgárok védelme az emberi egészséget érintő fenyegetésekkel szemben;
- azon politikák támogatása, amelyek egészségesebb életmódhoz vezetnek;
- hozzájárulás a súlyos betegségek előfordulásának csökkentéséhez;
- hozzájárulás a hatékonyabb és eredményesebb egészségügyi rendszerek fejlesztéséhez;
- több és jobb egészségügyi tájékoztatás.

2.7 A fogyasztóvédelmi politika területén a következő célkitűzések kerültek említésre:

- magas szintű, minden unióbeli fogyasztó számára egyenlő fogyasztóvédelem;
- a fogyasztók érdekérvényesítő képességének erősítése;
- a Közegészségügyi Program Végrehajtó Hivatala hatáskörének kibővítése az Európai Fogyasztóvédelmi Intézet hozzákapcsolásával.

3. A közlemény és az európai bizottsági javaslat értékelése

3.1 A közös program áttekintése

3.1.1 Az egészségpolitika, illetve a fogyasztóvédelmi politika jogalapja egymástól gyökeresen eltérő természetű. Az egészségpolitika lényegében a tagállamok hatáskörébe tartozik; a Közösség tevékenysége csupán kiegészítheti a tagállamok

politikáját, miközben a 152. cikkben ⁽¹⁾ említett különleges szempontokra kell, hogy vonatkozzon. A fogyasztóvédelmi politika ellenben – mint arról az EK-Szerződés főként Amszterdam után rendelkezett – határozottan közösségi jellegű, és a fogyasztók jogainak támogatását, illetve érdekeiknek védelmét szolgálja, különösen a belső piac teljes megvalósítása keretében hozott intézkedések tekintetében. ⁽²⁾

3.1.2 A 152. és 153. cikk tekintetében ezért nem hivatkozhatunk olyan állítólagos közös jogi „identitásra”, amely egy integrált cselekvési program közös jogalapját képezhetné az egészségügy és a fogyasztóvédelem területén.

3.1.3 Emellett az egyes tagállamokban az egészségügyi ellátásra vonatkozó jog és a fogyasztói jogok jogi és alkotmányjogi jellege teljes mértékben eltérő, csakúgy mint az említett jogok védelme.

3.1.4 Ez nem jelenti azt, hogy az EGSZB nem tartja rendkívül fontosnak a közegészségüggyel kapcsolatos jelenlegi kérdéseket; ezek már magukban is indokolják egy olyan erős európai egészségügyi politika szükségességét, amely a szegénység és a kirekesztés elleni küzdelem eszközeként is szolgálhatna. Sajnos az alkotmánysszerződés el nem fogadása hozzájárulhatott ahhoz, hogy elmaradtak alapvető, ebbe az irányba mutató lépések.

3.1.5 Az EGSZB utal arra, hogy a „fogyasztó” fogalom jelentése más, mint a „beteg” fogalomé, és nem ugyanazok a mutatók határozzák meg őket. Míg a fogyasztók nem kizárólag egyedülálló személyek, döntéseiket piaci kritériumok, tehát túlnyomórészt gazdasági tényezők alapján hozzák, a betegek nem tekinthetők a gyógyszerek és orvosi szolgáltatások pusztá fogyasztóinak. A betegek jogai más természetűek és nem tisztán gazdasági jellegűek, és csak a bírósági kereseti joggal vagy az oktatáshoz való joggal hasonlíthatók össze, amelyek tiszteletben tartása abban jut kifejezésre, hogy az általános érdekű szolgáltatásokról az egyes államok gondoskodnak.

⁽¹⁾ Ezt állapította meg Robert MADELIN, a SANCO főigazgatóság főtitkára is a 2005-ös Nyílt Egészségügyi Fórum (Open Health Forum, Brüsszel, 2005. november 7–8.) megnyitóján, csakúgy mint hozzászólásában Miroslav MIKOLASIK (EPP) és Dorette CORBEY (PES), az Európai Parlament két tagja a Fórummal párhuzamos ülésszakon.

⁽²⁾ Lásd Vandersenden, Dubois, Latham, Van den Abele, Capouet, Van Ackere-Pietry, Gérard és Ayrat fejtegetéseit a *Commentaire Mégret*-ben, VIII. kötet, 2. kiadás, 1996, 16. és a köv. o., 41. és a köv. o. Az alkotmánysszerződés tervezetében (HL C 169., 2003.7.18.) még egyértelműbb a tényállás: a III-132. cikk fogyasztóvédelmi rendelkezései, amelyek a III. rész, III. cím, III. fejezet („Egyéb területekre vonatkozó politikák”) részét képezik, teljesen egyenrangú társai a szociális politikának, a mezőgazdaságnak és a környezetvédelmi politikának. A népegészségügyről szóló III-179. cikk az V. fejezetben, azon területek között található, amelyek az Uniónak csak a tagállami tevékenységek összehangolását, kiegészítését és támogatását célzó intézkedések végrehajtására van felhatalmazása. Ilyen területek a népegészségügyön kívül például a kultúra, az ifjúság, a sport és a polgári védelem.

3.1.6 Vannak ugyan mindkét politikaterületre jellemző szempontok, de ilyen közös vonások nem kizárólag, illetve nem főként e két terület között fedezhetők fel. ⁽³⁾ Az EGSZB megítélése szerint az Európai Bizottság nem bizonyította cáfolhatatlanul, hogy a végrehajtandó intézkedések közös szempontjai a két politikaterületen kizárólag egy közös, integrált program kidolgozásával és megvalósításával érhetők el, de még azt sem, hogy ez a legmegfelelőbb és legelőnyösebb út. ⁽⁴⁾

3.1.7 Az integrált megközelítés néhány fogyasztóvédelmi szervezet felfogása szerint egy sor hátrányt hordoz magában, amivel részben egyet lehet érteni. Többek között a következő érvekről van szó:

- Amennyiben a fogyasztóvédelmi politika az egészségpolitikához igazodik, illetve ennek alárendeltje lesz – ami által a tagállamok politikájának pusztá kiegészítésévé degradálódna –, fennáll annak lehetősége, hogy a nyilvánosság számára kevésbé lesz látható, és még inkább a háttérbe szorul. ⁽⁵⁾
- Nehezebb lesz a párbeszéd és az összehangolás az illetékes nemzeti szervezetekkel és egyesületekkel, amelyek a legtöbb esetben nem fedik le mind a két területet.
- Lehetséges, hogy a szóban forgó két területen működő civil szervezetek (NGO-k) a korlátozott vagy egyéb szereplőknek szánt források miatt nehezebben férnek majd hozzá a finanszírozás és a közös finanszírozás eszközeihez, illetve folytathatnak megfelelő tárgyalásokat a területükön tervezett intézkedések érdekében.

3.1.8 Igazából inkább arról van szó, hogy a hatásvizsgálatban (6–7. oldal) említett hat lényeges ok egyike sem tekinthető döntő érvnek a két szóban forgó politikaterület egységes megközelítésére. A kitűzött célokat a politikaterületek megfelelő összehangolásával is el lehetne érni, főként az Európai Bizottság a nemzeti szintű hatóságok közötti adminisztratív együttműködésre irányuló kiváló kezdeményezésének megvalósításával. ⁽⁶⁾

⁽³⁾ Jóval több érintkezési pont található a fogyasztóvédelmi, illetve egészségügyi politika és más területek, például a környezetvédelem, idegenforgalom, verseny, belső piac vagy igazságügy között. Elméletben tehát ezek vonatkozásában is indokolt lenne a közös koncepció.

⁽⁴⁾ A 2007–2013-as pénzügyi tervre való utalás [COM(2004) 487 final, 2005. július 14., 3.3. pont, 24. o.] önmagában véve még nem meggyőző érv, különösen, ha tekintetbe vesszük, hogy a pénzügyi tervet illető tárgyalások zsákutcába jutottak. Az utalás csupán azt mutatja, hogy az Európai Bizottság a koherencia elve alapján cselekszik. Ez azonban nem ugyanaz, mint a megoldás helyességének indokolása vagy bizonyítása. A 2005-ös Nyílt Egészségügyi Fórum (Open Health Forum) egyébként éppen ellentétes eredményre és arra a következtetésre jutott, hogy az egészségügyi területén fokozottan ösztönözni kellene az önálló és független közösségi politikát.

⁽⁵⁾ Ahogy az Európai Bizottság is nyomatékosan megállapítja: „A program- és stratégiajavaslat az EK-Szerződés 152. és 153. cikkének megvalósítását célozza meg az egészség- és fogyasztóvédelem területét érintő közösségi intézkedések vonatkozásában, még hozzá úgy, hogy a nemzeti intézkedéseket olyan intézkedésekkel egészíti ki, amelyek hozzáadott értéket jelentenek, és amelyeket tagállami szinten nem lehetne meghozni.” („Jogi aktusok mérlege”, 41. o.)

⁽⁶⁾ 2006/2004 rendelet, HL L 364., 2004.12.9.

3.1.9 Az Európai Bizottságnak ezen túlmenően nem sikerült elmagyaráznia, hogy ténylegesen milyen strukturális és hosszú távú szinergiák adódnak a szóban forgó közös koncepcióból, és a megfelelő méretgazdaságosságot sem számszerűsítette. A hatásvizsgálatból sokkal inkább az derül ki, hogy a javasolt megoldás nem befolyásolja a költségeket, és a két terület egyszerű összeadása mennyiségileg pontosan ugyanazt a pénzügyi keretet eredményezné. ⁽⁷⁾

3.1.10 Ezekben az EU pénzügyi tervére nézve rendkívül kényes időkben a két terület egymástól elkülönített kezelése inkább előnyt jelenthetne, amennyiben két fronton folynának a tárgyalások, és ezáltal az egyes területek alapvető szempontjai jobban kitűnnének. Így a megfelelő reprezentatív szervezetek véleménye szerint jobb eredményeket lehetne elérni az egyes politikaterületek rendelkezésére bocsátott eszközök vonatkozásában.

3.1.11 Az EGSZB komoly aggodalommal veszi tudomásul a 2007–2013 időszakra szóló pénzügyi tervben a költségvetés esetleges drasztikus megszorítását. A pénzügyileg már amúgy is mérsékelten ellátott program így teljességgel végrehajthatatlanná válhat, mindenesetre – új célok és intézkedések meghatározásával – újra kell fogalmazni, és újra elő kell terjeszteni. A programot ugyanis gyakorlati okokból nem lehet – az általános költségvetési megszorításokkal százalékos arányban – egyszerűen megvágni.

3.1.12 Végül a két politikaterületnek a javaslatban kidolgozott, tényleges közös szempontjai mind közösségi, mind tagállami szinten közös, összehangolt cselekvések tárgyát képezhetné, ahogy ez a közösségi politika más területein, például a környezetvédelem, a verseny, az oktatás és a kultúra vonatkozásában már megfigyelhető. A két politikaterület horizontális jellegéből szükségszerűen következik, hogy ezeket a többi politikaterületnek figyelembe kell vennie. Ezt végül maga az Európai Bizottság is elismeri a Közlemény 2. mellékletében (a 16. oldalon) felsorolt példákban.

3.2 Részletes megjegyzések

3.2.1 A civil társadalomnak az európai bizottsági program által közvetlenül érintett legfontosabb szereplőivel folytatott, kb. 70 fő részvételével zajlott nyílt konzultáció döntően hozzájárult az Európai Bizottság közleményének és javaslatának vizsgálatához. Noha egyes szempontok és részletek mélyreható elemzésének lehetőségét logisztikai kényszer korlátozza, az európai bizottsági dokumentumok értékelése ki kell, hogy térjen a tervek, a célkitűzésekre, az eszközökre és megfelelő alkalmazásukra, illetve azon intézkedésekre, amelyeket a

⁽⁷⁾ A hatásvizsgálat 4.4. pontja (32. o.) úgy fogalmaz, hogy tisztán pénzügyi szempontból a két külön program, illetve az összevont, közös program rendelkezésére bocsátott költségvetési eszközök megemelésével járó előnyök gyakorlatilag megegyeznek.

kitűzött célok érdekében ezekkel az eszközökkel végre kell hajtani.

3.2.2 Fogyasztóvédelem

3.2.2.1 Az Európai Bizottság helytálló módon különböző intézkedéseket dolgoz ki, amelyeket a fogyasztók megfelelőbb védelme érdekében Európa-szerte meg kellene hozni. Kiindulópontja mindazonáltal a minimális szintű védelem. Ezzel a javaslat azon új jogalkotási kezdeményezések közé sorolható, amelyekben az Európai Bizottság egyértelműen a teljes harmonizációt részesíti előnyben, a védelem szempontjából alacsony szinten. Ezen túlmenően az EGSZB aggodalmát fejezi ki a származási országban érvényes jog szisztematikus alkalmazása miatt, és figyelmeztet arra az egyoldalú megközelítésre, amely a fogyasztóvédelmet a mindössze termékekről és szolgáltatásokról szóló tájékoztatásra redukálja. ⁽⁸⁾

3.2.2.2 Az EGSZB szerint jó volna, ha a bizottsági javaslatok innovatívabbak ⁽⁹⁾ lennének, a megfogalmazásuk pedig pontosabb ⁽¹⁰⁾. Az EGSZB már a 2002-től 2006-ig terjedő időszakra szóló fogyasztóvédelmi stratégiáról készített véleményében ⁽¹¹⁾ felhívta az Európai Bizottság figyelmét számos hiányosságra, amelyek azonban azóta sem szűntek meg. Az EGSZB nemrégiben fogadott el egy saját kezdeményezésű véleményt, amelyben részletesen és mélyrehatóan foglalkozik ezekkel a kérdésekkel, és amelynek következtetéseire itt is felhívja a figyelmet. ⁽¹²⁾

3.2.2.2.1 Az EGSZB javasolja, hogy a jelenlegi programba kerüljenek bele a következő szempontok:

- a magánháztartások eladósodása;
- a hibás termékekkel kapcsolatos felelősségre vonatkozó előírások átdolgozása, a fogyasztói szerződésekből előforduló félrevezető záradékokról szóló irányelv átdolgozásának befejezése és a CLAB-adatbázis, azaz a tisztességtelen szerződéses formák bírósági ügyeinek európai adatbázisa újjáélesztése;
- az elégtelen szolgáltatást nyújtó szolgáltatót terhelő felelősség kérdésének újrafelvetése;
- az elektronikus kereskedelem biztonságának megerősítése;
- a bírósághoz való jobb hozzáférés szükségessége, különös tekintettel a kollektív fogyasztói érdekek jogi érvényesítése lehetőségeinek kiépítésére;
- a szinergiák ösztönzése a régi és az új tagállamok fogyasztóvédelmi szervezetei között;

⁽⁸⁾ Ez a megközelítés különösen egyértelműen megmutatkozik a tisztességtelen üzleti eljárásokról szóló irányelvben, a fogyasztói hitelről szóló valamikori irányelvjavaslatban, amelyet még időben alaposan átdolgoztak és egy jobb javaslattal helyettesítettek, illetve bizonyos mértékben a fogyasztási cikkek vásárlásának és garanciáinak egyes szempontjairól szóló irányelvben is.

⁽⁹⁾ Az Európai Bizottság is elismeri, hogy a 2002–2006-os fogyasztói politikáról szóló stratégiához képest a célok nem módosultak lényegesen. (vö. „Jogi aktusok mérlege”, 58. o.)

⁽¹⁰⁾ Itt feltétlenül utalni kell két, ebben a vonatkozásban különösen fontos területre. Először is kedvezőnek tekinthető a fogyasztói hitel-megállapodásokról szóló új irányelvjavaslat megjelenése [COM(2005) 483 final, 2005. október 7.], kedvezőtlen azonban a belső piaci eladási támogatásról szóló rendeletjavaslat visszavonásáról hozott döntés [COM(2005) 462 final, 2005. szeptember 27.].

⁽¹¹⁾ HL C 95., 2003.4.23.

⁽¹²⁾ HL C 221., 2005.9.8.

– a legutóbb csatlakozott tagállamokra és a program futamideje alatt bizonyosan csatlakozó országokra jellemző specifikus helyzet figyelembevétele ⁽¹³⁾;

– végül az egész programot összefüggésbe kellene hozni a fenntartható fogyasztással és a tisztességes kereskedelemmel (fair trade).

3.2.2.3 Az EGSZB üdvözli és támogatja a ténylegesen eltervezett kezdeményezéseket, de megállapítja, hogy sok esetben hiányzik a tájékoztatás arra nézve, pontosan hogyan és milyen határidővel kell ezeket megvalósítani. Többek között a következő szempontokról van szó:

– az európai szerződés jog közös referenciakeretének az európai bizottsági dokumentum 4.2.2. pontjában említett kidolgozása;

– a tisztességtelen vállalkozások működéséről korai figyelemztető jelzések adása, ahogy azt a 4.2.3. pont előírja;

– annak biztosítása, hogy meghallják a fogyasztók hangját, illetve a fogyasztóvédelmi szervezetek kapacitásának kiépítése, lásd 4.2.2. és 4.2.4. pont;

– a fogyasztóvédelmi érdekek más szakpolitikai területekre való bevonása. Erről a 4.1. és a 4.2.2. pont tesz említést, anélkül azonban, hogy konkrétan kifejtene, milyen módon történjen ez.

3.2.2.4 Az EGSZB megállapítja, hogy a civil társadalom és az érintett szereplők a politikaalkotásban való fokozottabb részvételének céljait tekintve, valamint a fogyasztóvédelmi politikának a közösségi politika más területeibe történő bevonását illetően a program sinergiáinak ellenőrzését és értékelését szolgáló mutatók – az első kivételével – a fogyasztóvédelmi politikára nézve nem megfelelőek.

3.2.2.5 Az EGSZB szerint célszerű továbbá, ha a fogyasztóvédelmi politika értékelésére más – megbízhatóbb és a program 3. mellékletében jegyzett célokkal közvetlenebb kapcsolatot teremtő – kritériumok kerülnek megállapításra.

3.2.2.6 Habár a hét évre tervezett program megvalósítására „éves munkatervet” kell készíteni, a 2002–2006-os programban előírt, a most folyó, korszerűsített munkaprogram felülvizsgálatát szolgáló eszköz ⁽¹⁴⁾ azonban, úgy tűnik, nem kerül alkalmazásra, pedig most, a hét évre meghosszabbított program esetén, feltétlenül szükség lenne rá.

3.2.2.7 Az EGSZB megjegyzi, hogy a Közegészségügyi Program Végrehajtó Hivatala keretében létrehozandó Európai Fogyasztóvédelmi Intézet felépítése és munkamódszere még nincs meghatározva. Javasolja, hogy az intézet önállóságának és függetlenségének biztosítása céljából világosan határozzák meg

feladatait és hatásköreit, hogy elkerülhető legyen egy felesleges, bürokratikus hatóság létrejötte.

3.2.2.8 Végül, a fogyasztóvédelmi politika rendelkezésére bocsátott költségvetési eszközöket tekintve megállapítható, hogy ezek az összes eszköznek kevesebb mint 20 %-át teszik ki, így a program futamidejének hét évében minden fogyasztóra mindössze évi 7 eurócent jut. A költségvetés az előző programhoz képest látszólag megkétszereződött, de ezt viszonylagossá teszi, hogy a program futamideje négy évről hét évre hosszabbodott.

3.2.2.9 Megjegyzendő továbbá, hogy az új tagállamok közelgő csatlakozásának fokozottabban meg kellett volna mutatkoznia az eszközök megállapításában: az eszközök tervezett megemlése csak a program hosszához viszonyul. Ezek az eszközök már a tervezett intézkedésekre sem elegendők; jelentős részüket a tervezett intézet költségei fogják felemészteni.

3.2.3 Egészségügy

3.2.3.1 Az EGSZB ki szeretné emelni az európai bizottsági javaslat kedvező oldalait, nevezetesen, hogy a közegészségügyi politikának új lendületet szándékozik adni azáltal, hogy prioritásnak tekinti, határozottabban a középpontba helyezi és hatékonyabb eszközökkel látja el, amire valóban sürgősen szükség is van. A madárinfluenza-pandémia fenyegetésének említése nélkül is megállapítható, hogy szükséges a közegészségügy alapvető szempontjainak közösségi szintű összehangolása. Ezt az Európai Bizottság helyesen ismerte fel. ⁽¹⁵⁾

3.2.3.2 Ezért az EGSZB üdvözli a közegészségügyre vonatkozó program alap gondolatait, nevezetesen az egészségügyi érdekeknek a közösségi politika más területeibe való bevonására szóló javaslatot, valamint a megelőzésre, az információelemzésre, az együttműködés erősítésére, a tudás átadására és a jobb tájékoztatásra helyezett hangsúlyt.

3.2.3.3 Az EGSZB továbbra is támogatja az Európai Bizottság által megfogalmazott elsődleges célokat: az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés terén tapasztalható egyenlőtlenségek elleni küzdelmet, a gyermekek egészségének ösztönzését és a még keresőképes népesség előregedésével kapcsolatos kérdések kezelését.

3.2.3.4 Ezen túlmenően az EGSZB osztja az Európai Bizottság aggodalmát az emberi egészséget érintő globális fenyegetésekkel és a bizonyos életmódokból következő betegségek növekvő súlyával kapcsolatban, és üdvözli a programban kidolgozott stratégiát annak érdekében, hogy erőteljesebben lehessen hatni az egészségmeghatározó tényezőkre.

⁽¹³⁾ Ez a kérdés, mint ismeretes, az Európai Parlament egyik tanulságos jelentéstervezetének is tárgyát képezi. (Előadó: Henrik Dam Kristensen képviselő.) [Doc 2004/2157(INI), 2005.5.31.]

⁽¹⁴⁾ A szóban forgó esetben a felülvizsgálat 2003. szeptember 15-én történt; lásd SEC(2003) 1387 (publikáció: 2003. november 27.).

⁽¹⁵⁾ Ez világosan kifejezésre jut az Európai Bizottság ezen a területen hozott és publikált határozatainak egész sorában. Lásd a következő, 2005-ben hozott határozatokat: C(2005) 3704 és 3705 (október 6.), 4068 (október 13.), 3877 és 3920 (október 17.), 4135 és 4163 (október 19.), 4176 (október 20.), 4197 és 4199 (október 20.), amelyek a Hivatalos Lap következő számaiban jelentek meg: HL L 263., 2005.10.8.; HL L 269., 2005.10.14.; HL L 274., 2005.10.20.; HL L 276., 2005.10.21.; HL L 279., 2005.10.22.

3.2.3.5 Az EGSZB egyetért továbbá az Európai Bizottság fáradozásaival az egészségügy terén tevékenykedő szervezetek ösztönzése érdekében, nevezetesen részvételük fokozásával a vitaforumokon, a betegek mobilitásáért érzett aggodalommal, a nemzeti egészségügyi rendszerek közötti, a közös feladatok megoldását célzó együttműködés támogatásával, illetve az egészséget érintő kérdésekről szóló kölcsönös tájékoztatás eljárásainak megszilárdításával.

3.2.3.6 Az EGSZB ezért elismeri, hogy az Európai Bizottság idevágó javaslata jobban megfelel a terület követelményeinek, mind a célok meghatározása, mind pedig az intézkedések tervezése és a rendelkezésre bocsátott költségvetési eszközök tekintetében. Ezek az eszközök az előző programhoz képest mintegy megháromszorozódtak, és a fogyasztóvédelemre szánt pénzügyi eszközöknek a négyszeresét teszik ki.

3.2.3.7 Mindazonáltal az EGSZB úgy véli, hogy itt sem állapíthatók meg lényegi újítások; ⁽¹⁶⁾ a korábbi programokhoz képest lényegi változtatásra nem kerül sor. Így továbbra is érvényesek az EGSZB megjegyzései a 2001–2006-os program és a „Környezet és egészség” elnevezésű európai cselekvési terv (2004–2010) vonatkozásában, nevezetesen, hogy továbbra is hiányoznak a konkrét és objektívan értékelhető célok, valamint a megvalósítás pontos időrendje ⁽¹⁷⁾.

3.2.3.8 Az EGSZB kívánatosnak tartotta volna, hogy a javaslat pontos útmutatást tartalmazzon a követendő célkitűzésekre vonatkozóan, azokkal a szempontokkal kapcsolatosan, amelyek az előző programnak részét képezték, de a mostaniban nem jelennek meg. Ilyen témák például az egészségügyi téren megfigyelhető – főként a férfiak és nők viszonylatában – egyenlőtlen elbánás elleni küzdelemmel kapcsolatos kérdések, valamint az idősök, a leghátrányosabb helyzetűek és a

marginális társadalmi csoportok körülményei, a személyi adatok védelme, a személyi és biológiai tényezők, a sugárzás és a zaj káros hatásai, valamint az antibiotikumokkal szembeni rezisztencia.

3.2.3.9 Az EGSZB szerint kívánatos lett volna a programba következetesen beépíteni bizonyos rendkívül fontos kérdéseket (elhízás, HIV/AIDS, mentális egészség ⁽¹⁸⁾), a gyermekek egészsége, gyermekbetegségek, öregedés stb.), amelyek a programleírásban megjelennek ugyan, de magában a jogi határozat-javaslatban nem térnek vissza megfelelő módon.

3.2.3.10 Ezenkívül az EGSZB-t meglepi, hogy az Európai Bizottság javaslatában elhanyagolja a közegészségügy bizonyos alapvető kérdéseit, például a fog és a szem egészségét, a palliatív gyógyászatot és a fájdalomcsillapítást.

3.2.3.11 Az EGSZB alapvetően azt szerette volna, ha az Európai Bizottság a terület bizonyos szempontjait – például a tájékoztatás minőségét minden szinten és minden területen, a globális kockázatmegelőzést, a közszféra és a magánszektor közötti partnerségeket és a tagállamok közötti együttműködést nemzetközi szinten – nagyobb elkötelezettséggel közelítette volna meg.

3.2.3.12 Az EGSZB végül azt is üdvözölte volna, ha a program olyan konkrét cselekvésekről is gondoskodott volna, amelyek lehetővé teszik az uniós egészségügyi rendszerek összehasonlítását ⁽¹⁹⁾, határozottabban ösztönzik az Európai Unión belül úton lévő betegek védelmét (az uniós betegbiztosítást) és a bevált gyakorlatok szabályozásainak átvételét, valamint előíranyozzák „kiemelt központok” és egy központi járványügyi állomás létrehozását és támogatását.

Brüsszel, 2006. február 14.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁶⁾ A 2007–2013-as és a 2001–2006-os program összehasonlító elemzéséből kitűnik, hogy a jelenlegi program 1.1., 1.2., 1.3., 1.4., 1.6., 3.1., 3.2., 3.3., 3.4., 5.4., 5.6., 5.7. és 6. pontja tartalmilag meg egyezik az előző programmal, eltérés csak a számozásban van. Néhány újítás fedezhető fel a 1.5. pontban, a 2. pont felsorolásában (habár egészségügyi szükséghelyzeti tervekről már az előző program is rendelkezett), valamint a 3.5., a 3.6. és a 3.7. pontban. Teljes egészében új a 4. pont (az Európai Bizottság előző tervéhez készített nyilatkozata csak homályosan utalt rá), és újításokat tartalmaz az 5.1., 5.2., 5.3., 5.5. és az 5.8. pont. A jelenlegi program viszont nem utal többé intézkedésekre a tagjelölt országokkal és harmadik országokkal való együttműködés terén, és a témát az Európai Bizottságnak a programhoz írt közleménye is mindössze megemlíti (2.2. pont).

⁽¹⁷⁾ HL C 116., 2001.4.20. és HL C 157., 2005.6.28.

⁽¹⁸⁾ Ez annál inkább meglepő, mivel az Európai Bizottság – az ezen a területen 1997 óta indított számos kezdeményezés folytatásaként – éppen most terjesztett elő egy kitűnő zöld könyvet a népesség mentális egészségének javítására szolgáló stratégia kidolgozásáról (COM(2005) 484 final, 2005. október 16.). Ezzel a zöld könyvvel, amely tekintettel van Ville Lehtinen professzor 2004 decemberében benyújtott jelentésére, az Európai Bizottság azt bizonyítja, hogy teljes mértékben képes önálló kezdeményezésként végrehajtani olyan jelentős intézkedéseket a közegészségügy fontos területein, amelyeknek semmi közük a fogyasztóvédelmi politikához.

⁽¹⁹⁾ Dr. Yves CHARPAK (az Egészségügyi Világszervezettől) a 2005-ös Nyílt Egészségügyi Fórumon (Open Health Forum) joggal emelte ki egy ilyen összehasonlítás szükségességét.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A Bizottság javaslata európai parlamenti és tanácsi rendeletre a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló, 2000. május 29-i 1348/2000/EK tanácsi rendelet módosításáról”

(COM(2005) 305 final – 2005/0126 (COD))

(2006/C 88/02)

2005. szeptember 1-jén a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 95. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítéséért felelős „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció véleményét 2006. január 23-án elfogadta. (Előadó: María Candelas SÁNCHEZ MIGUEL).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. február 14–15-én tartott 424. plenáris ülésén (a 2006. február 14-i ülésnapon) 134 szavazattal, 2 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt.

1. Következtetések

1.1 Az EGSZB gratulál az Európai Bizottságnak a javasolt reformhoz, amely megkönnyíti és egyértelművé teszi ennek, a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség megvalósításához oly fontos rendeletnek a végrehajtását. Az új bekezdések közül néhány azonban bizonyos mértékű zavart okozhat tartalmuk értelmezését illetően, különösen a 8. cikk (3) bekezdése, amely kivételt állapít meg az időtartamok számításában arra az esetre, ha az irat átvételét a címzett megtagadja, mivel az egy általa nem értett nyelven íródott, a kérelmezőnek a nemzeti rendelkezések alapján történő védelme érdekében.

1.2 Ugyanez igaz a 14. cikk végére, ahol a tértivevényhez „hasonló” kézbesítési módokra történik utalás, itt pontosabban körül kellene írni a postai szolgáltatások által biztosított, a kézbesítést megfelelően bizonyító többi lehetőséget.

1.3 Mindkét kérdést tisztázni kellene, és mindenekelőtt ellenőrizni kellene a nyelvi változatokat, mert több esetben nem egyeznek. A problémát még a rendelet közzététele előtt meg kellene oldani, tekintettel arra, hogy minden tagállam a saját nyelvi változata alapján hajtja végre azt.

1.4 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki amiatt, hogy az Európai Bizottság nem vizsgálta meg, hogy a nemrég csatlakozott tagállamokban miként lehetséges a rendelet végrehajtása, annak ellenére, hogy a mellékleteket az új helyzet ismeretében már kiigazította.

1.5 Az EGSZB mindenesetre ki kívánja nyilvánítani, hogy a módosítás során alkalmazott eljárást megfelelőnek tartja, mivel az számításba veszi az összes érintett felet, és főként mivel felhasználta az e célból létrehozott eszközöket: az Európai Igazságügyi Hálózatot, amelynek segítségével figyelembe vehetők azok a problémák, amelyek mindkét eljárás alkalmazása során felmerültek.

2. Bevezetés

2.1 Az Európai Bizottság jelen javaslatát az 1348/2000/EK rendelet ⁽¹⁾ 24. cikkében foglaltaknak megfelelően fogalmazta

meg, mivel a cikk előírja, hogy a rendelet alkalmazásának felülvizsgálatára kijelölt időszakot követően, legkésőbb 2004. június 1-jén a Bizottság javaslatokat tesz a rendeletnek az értesítési rendszer fejlődésével párhuzamos kiigazítására. A módosítási javaslat azonban több, mint formai felülvizsgálat: az Unió által szorgalmazott jogalkotás-egyszerűsítési folyamat részét képezi, továbbá figyelembe veszi az ugyanezen időszak alatt született jogalkotási javaslatokat is azzal a céllal, hogy teljesítse a Tamperei Európai Tanács állásfoglalásában foglaltakat, azaz a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség kialakítását, amely garantálja a személyek szabad mozgását az Unió határain belül.

2.2 Ez a rendelet igen fontos szerepet játszik a belső piac megfelelő működése szempontjából. Az új technológiákat alkalmazó, határokon átnyúló műveletekhez és kereskedelemhez, és elsősorban az új tranzakciós rendszerekhez szükség van olyan szabályrendszerre, amely meghatározza a bírósági és bíróságon kívüli iratok tagállamok közötti kézbesítésének eljárását. Ezzel kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy az EGSZB már korábban hangot adott azon kérésének ⁽²⁾, hogy az eljárást rendelet, ne pedig irányelv formájában szabályozzák, mivel a végső cél a teljes harmonizáció megteremtése.

3. A javaslat tartalma

3.1 A reformjavaslatban megfogalmazott egyszerűsítési folyamat olyan módosításokat is tartalmaz, amelyek növelik a kérelmező és a címzett jogbiztonságát, mivel olyan alapelvre van szükség, amely biztosítja a bizalom fenntartását a belső piacon.

3.2 Először is világos szabályokat állít fel az időtartamok számítására (7. cikk (2) bekezdés). A korábbi rendelkezésekkel ellentétben erre az irat kézhezvételétől számítva egy hónapot biztosít, a nemzeti jogszabályokat pedig csak a tagállamok államigazgatásai közötti kapcsolatokban, eseti alapon lehet alkalmazni (9. cikk (1) és (2) bekezdés).

⁽¹⁾ HL L 160., 2000.6.30.

⁽²⁾ HL C 368., 1999.12.20. (3.2. pont)

3.3 Pontosítja azokat a rendelkezéseket, amelyek az irat átvételének a címzett által nem értett nyelven történt megfogalmazás miatti megtagadásáról szólnak, és felveti annak lehetőségét, hogy az iratot lefordítsák a címzett által megértett nyelvre, innentől a fordítás kézbesítése jelentené az előírt időtartamok számításának kezdetét (8. cikk (1) bekezdés). Az új (3) bekezdés azonban kivételként kezeli azokat az eseteket, amelyekben a tagállam jogszabályainak megfelelően az iratot meghatározott időtartamon belül kell kézbesíteni a kérelmező jogainak megőrzése érdekében, ekkor az eredeti irat kézbesítésének időpontját kell figyelembe venni.

3.4 Fontos a kézbesítéssel kapcsolatban felmerülő költségekre (11. cikk (2) bekezdés) vonatkozó módosítási javaslat is, amely kimondja, hogy minden tagállamnak előzetesen rögzített díjat kell alkalmaznia.

3.5 A postai szolgáltatások útján történő kézbesítéssel (14. cikk) kapcsolatban minden tagállamnak lehetőséget biztosít arra, hogy megkövetelje a kézbesítés megtörténtének bizonyítását térítvevény révén vagy „hasonló módon”, anélkül hogy ezáltal korlátoznák a bírósági eljárásban érdekelt személyek szabadságát abban, hogy a bírósági iratot közvetlenül az átvető tagállam bírósági tisztviselőjén vagy más illetékes személyén keresztül kézbesítsék (15. cikk).

4. A módosítási javaslatához fűzött észrevételek

4.1 Az EGSZB üdvözlöi bármely, az egyszerűsítés elvével⁽³⁾ összhangban lévő jogszabály-módosítási javaslatot, amely ugyanakkor garantálja a jogbiztonságot az érintett területen. Jelen javaslattal kapcsolatban kijelenti, hogy az Európai Bizottság eleget tett a magában a rendeletben (a 24. cikkben) előírt jelentéstételi kötelezettségének, valamint hogy az Európai Igazságügyi Hálózat⁽⁴⁾ ülésein sor került a rendelet alkalmazásáról szerzett tapasztalatok tanulmányozására és megvitatására. Továbbá, amint rendelkezésére állt az összes idevonatkozó információ és tanulmány, az Európai Bizottság elfogadta a jelen vélemény tárgyát képező javaslat alapjául szolgáló jelentést⁽⁵⁾.

4.2 Ezzel kapcsolatban el kell ismerni, hogy az iratkézbesítési időtartamok szabályozásának közösségi szintre emelése nagy előrelépést jelent az egyszerűsítés irányába, mivel előzőleg

számos nemzeti szabályozás volt érvényben párhuzamosan, és emiatt elhúzódtak az eljárások, ugyanakkor lehetővé teszi az érdekelt felek számára, hogy tisztában legyenek az eljárásokkal, anélkül, hogy ki kellene keresniük az egyes tagállamok idevonatkozó hatályos rendelkezéseit. Ennek ellenére az államközi kapcsolatok esetében elismeri a nemzeti jog érvényességét a módosított 9. cikk rendelkezései szerint anélkül, hogy az érdekelt magánszemélyeket ez hátrányosan érintené.

4.3 A 8. cikk új megfogalmazására vonatkozó javaslat, amelynek révén az irat átvételének megtagadása lehetővé válik akkor, ha az a címzett által nem értett nyelven íródott, valamint kötelezővé teszi az irat lefordítását, a jelenlegi megfogalmazásnál erősebben védi az érintett felek érdekét, elsősorban azért, mert nem rövidíti meg a meghatározott időtartamokat⁽⁶⁾, hanem elhalasztja a számítás kezdetét a fordítás időpontjáig. A 8. cikk új (3) bekezdésének megszövegezése azonban komoly problémát vet fel a tagállamok általi végrehajtást illetően az előzőekkel kapcsolatban, mivel kivételt állapít meg – a nemzeti jogszabályokban lefektetett számítások alkalmazásával –, ezáltal védtelenné teheti az átvevőt.

4.4 Az EGSZB üdvözlöi továbbá a tagállamok által előzetesen rögzített díj bevezetését, mivel a költségek körüli bizonytalanság miatt a felek gyakran nem bíznak egymásban. Ezáltal azonban az eljárás átláthatóbb lesz.

4.5 Az EGSZB korábbi véleményében⁽⁷⁾ foglaltakkal megegyezően úgy véljük, hogy a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítésével kapcsolatban meg kell vizsgálni az átvető és áttevő szervek által használt technikai fejlesztések és új médiumok – pl. az e-mail és az internet – alkalmazását, a felek jogbiztonsága azonban eközben nem sérülhet.

4.6 A másik megfontolandó kérdés a mellékletekben foglalt úrlapok megfogalmazási módja, ezek ugyanis a tagállami igazságügyi szervek, azaz az úrlapok áttevői és átvetői számára készültek. Az EGSZB úgy véli, hogy figyelembe kellene venni emellett az átvető és a címzett érdekeit is, a megfogalmazás egyszerűsítése és a bírósági eljárásban érdekelt felek számára érthetőbbé tétele révén.

Brüsszel, 2006. február 14.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽³⁾ HL C 24., 2006.1.31.

⁽⁴⁾ A Polgári és Kereskedelmi Ügyek Európai Igazságügyi Hálózata. HL C 139, 2001.5.11.

⁽⁵⁾ Az 1348/2000/EK rendelet alkalmazásáról szóló jelentés. 2004. október 1., COM(2004) 603 final.

⁽⁶⁾ A 8. cikkre vonatkozó új javaslat, amelynek révén az irat átvételének megtagadása lehetővé válik akkor, ha az nem az EU egyik hivatalos nyelvén íródott, összhangban van az Európai Községek Bírósága ítélezésével, nevezetesen a 2005. április 8-i C-443/03 sz. ítélettel.

⁽⁷⁾ HL C 368, 1999.12.20.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A pályaudvarok szerepe a kibővített Európai Unió agglomerációiban és városaiban”

(2006/C 88/03)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. február 10-én úgy határozott, hogy Működési Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján véleményt dolgoz ki a következő tárgyban: „A pályaudvarok szerepe a kibővített Európai Unió agglomerációiban és városaiban”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció véleményét 2006. január 31-én elfogadta. (Előadó: Tóth János.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. február 14–15-én tartott 424. plenáris ülésén (a február 14-i ülésnapon) 139 szavazattal 2 ellenében, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Javaslatok

1.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság szorgalmazza, hogy a jelen véleményben írtak épüljenek be „Az európai közlekedési politika 2010-re: Itt az idő dönteni” c. fehér könyv (COM(2001)370) jelenleg folyó felülvizsgálatának eredményeképpen kialakuló anyagba.

1.2 Mélyrehatóan meg kell vizsgálni a személyforgalmi pályaudvarok helyét a vasúti infrastruktúrában, különösen mivel egyaránt részét képezik a vasúti infrastruktúrának és a városi szolgáltatásoknak, valamint Európa építészeti örökségének.

1.3 A pályaudvarokkal szemben támasztott igényeket széles körű szakmai és társadalmi egyeztetés talaján kell tovább vizsgálni, a harmadik évezred technológiai és technikai fejlődését figyelembe véve. Meg kell állapítani a reális igények alapján indokolt szabályozási formák alternatíváit az unió, a tagállamok és a régiók szintjén, a szubszidiaritás érvényesítése mellett.

1.4 Az utasbiztonság általános növelése, illetve a terrortámadásokkal szembeni védelem egyaránt a nemzetközi személyforgalmi pályaudvarokkal szemben megfogalmazott elvárások részét kell képezzék az uniós szabályozás kialakítása során.

1.5 A pályaudvar-fejlesztéseknek hangsúlyt kell kapniuk, különös tekintettel arra is, hogy e fejlesztések az új tagállamok szociális és gazdasági kohézióját biztosító lehetőségek motorjai.

1.6 Az Európai Beruházási Bank (EIB) bevonásával szükséges megvizsgálni a nemzetközi személyforgalmi pályaudvarok PPP és egyéb, megfelelő konstrukcióban történő strukturált fejlesztésének finanszírozási lehetőségeit.

1.7 Gondoskodni kell arról, hogy a pályaudvarok elsődlegesen az alapfeladathoz, azaz a közlekedéshez kapcsolódó funkciókat töltsék be, és ne váljanak egyéb tevékenységek, úgymint a fogasztás és kereskedelem központjaivá.

1.8 Meg kell győződni arról, hogy a pályaudvar-fejlesztések egyrészt a fennálló munkahelyek megőrzése mellett mennek végbe, másrészt hogy további munkahelyek létesítését is elősegítik. Természetesen a fejlesztéseknek nem pusztán a közvetlen hatását, hanem áttételes hatásukat is figyelembe kell venni.

1.9 Biztosítani kell azt, hogy a pályaudvarok fenntartása, illetőleg fejlesztése ne csak a nagyvárosi, valamint nemzetközi forgalmat kiszolgáló pályaudvarok esetében legyen prioritás, hanem olyan helyeken is, ahol a leghátrányosabb helyzetű régiók lakosságát és utazóközönségét szolgálják ki.

2. Bevezetés

2.1 Tömören megfogalmazhatjuk úgy is: a pályaudvar a vasúti közlekedés „kirakata”.

2.2 A közösségi szakmapolitika általános céljait a 2001-ben megjelent „Az európai közlekedési politika 2010-re: Itt az idő dönteni” c. fehér könyv (COM(2001)370) alapjaiban fenntartotta, ugyanakkor fokozott hangsúlyt helyezett a közúti közlekedést tehermentesíteni képes közlekedési módok fejlesztésére, valamint arra, hogy a felhasználó a közlekedéspolitika fókuszába kerüljön.

2.3 A pályaudvarok szerepe lényeges az áruk, a személyek és a szolgáltatások szabad áramlásának érvényesítése érdekében. A pályaudvarok hozzájárulhatnak ahhoz, hogy a személyszállítás a lehető leggyorsabban, leghatékonyabban, akadálymentesen és megkülönböztetés nélkül történjen. Ennek biztosítékául szolgálhat az egységes belső piac zavartalan működése, az adminisztratív korlátok lebontása és a versenysemlegesség.

2.4 Az Unió közlekedési politikájának megfogalmazása a gazdasági és szociális kohézió elérésének is fontos eszköze, különös figyelemmel a tisztességes verseny érvényesülésére, a közlekedésbiztonság javítására, valamint a környezeti kapcsolatok és hatások szempontjainak hangsúlyozására.

2.4.1 A vasút revitalizációja kapcsán a fehér könyv megállapítja, hogy a vasúti szektor visszaszerezte a magas teljesítményű, nagysebességű vasúti hálózatok jellemzőit, modern pályaudvarokkal, másrészt nem egyszer korszerűtlen, elavult szolgáltatásban van része az utasoknak, ahol előfordul, hogy elhanyagolt, balesetveszélyes állomások szolgálják ki őket, a helyi érdekű vonalak keverednek a túlsúlyos helyközi járatokkal, és a járatok késése is tapasztalható.

2.4.2 A fehér könyv rávilágít arra, hogy beruházásokkal kell ösztönözni a nagysebességű vasúti hálózat és a légi közlekedés együttműködéséből eredő igényeket, különös tekintettel azokra a pályaudvarokra, amelyek repülőtéri forgalmat is kiszolgálják. Több helyen érinti a pályaudvarok szerepét az utasok mozgását megkönnyítő szolgáltatások kapcsán, kiemelve a poggyászszelelést.

2.5 Az unió első és második vasúti csomagjának ⁽¹⁾ elfogadásával folyamatosan előrehaladt az áruforgalom liberalizációjában, majd a minőségi követelmények egységesítésében. Az EGSZB hasonló hatásokat remél a harmadik vasúti csomagtól. A személyforgalommal kapcsolatos lépések kidolgozása és végrehajtása még az uniók közösség előtt áll. A nemzetközi személyforgalom minőségi normáinak kialakításához és e normák országokon belüli továbbterjesztéséhez kapcsolható a jelen javaslat.

3. Szabályozási környezet

3.1 Az Európai Közösségek több rendeletben és irányelvben foglalkozik a vasút ügyével. Utalunk az Európai Vasúti Ügynökség létrehozásáról szóló rendeletre ⁽²⁾, a vasúti biztonságról ⁽³⁾, infrastruktúráról ⁽⁴⁾, a kapacitás allokációjáról ⁽⁵⁾, az interoperativitásról ⁽⁶⁾, valamint a Közösség vasútjainak fejlesztéséről szóló irányelvekre ⁽⁷⁾. Mindazonáltal megállapítható, hogy a pályaudvarokra a szabályozás legfeljebb érintőlegesen terjed ki.

3.2 Az Európai Bizottság elsősorban egységes technikai standardkövetelmények meghatározásával foglalkozik (pl. a platformok magasságának egységesítése annak érdekében, hogy azt

mozgáskorlátozottak is használhassák – 2001/16/EK irányelv). Az interoperabilitás elősegítéséhez tartozik a vasúti áramrendszerek, biztonsági rendszerek és egyéb technikai jellegű követelmények egységesítése, csakúgy mint a vezetői engedélyek egységesítése. Jelenleg a vasút versenyhátránya többek között tulajdonítható annak a ténynek, hogy technikai jellegű követelmények eltérése miatt egyes országok határain a vonatoknak várakozniuk kell (pl. nyomtávszélesség, technikai változtatások a mozdonyon, mozdonyvezető-váltás).

3.3 A pályaudvarok témaköréhez kapcsolódóan különösen az utasok biztonságát, jogait előtérbe helyező irányelveknek van relevanciája (pl. 2001/16/EK). Jellemzően ilyen a harmadik vasúti csomag, amely az utasok jogainak érvényesítését tűzi ki célul: egyrészt, hogy időben, kényelmesen, a megfelelő tájékoztatás mellett juthassanak jegyeikhez (cserélhessék vissza azokat, amennyiben lehetséges), illetve tisztában legyenek az adott jegyhez kapcsolódó feltételekkel. Az irányelvek másik része a pályaudvarok biztonságának javítását célozza. A nagyvárosi pályaudvarok és olykor a szerelvények is, különösen a kisebb forgalmú órákban, gyakran szolgálnak erőszakos cselekedetek színhelyéül. Fokozott biztonsági követelmények felállítása, valamint segítség biztosítása a pályaudvar/vonat személyzete részéről egy nem kívánt esemény bekövetkeztekor bizonyára kedvezően befolyásolná az utazási hajlandóságot.

3.4 Az EGSZB tevékenysége folyamatosan követi a Bizottság munkáját, és a vasúti forgalom kapcsán is kialakította többek között a szociális aspektusokat, finanszírozási vonatkozásokat, nagyvárosi régiókat, transzeurópai közlekedési hálózatokat is vizsgáló szakvéleményeit. ⁽⁸⁾

4. Pályaudvar és intermodalitás

4.1 A pályaudvar mint az intermodalitás csomópontja

4.1.1 Ahhoz, hogy a jelentőségükből fokozatosan veszítő pályaudvarok fontossága ismét megemelkedjen a város számára, szükség volt egy katalizáló lépésre, amit a nagysebességű vasutak (TGV, HST, ICE) megjelenése, majd ezzel időben párhuzamosan Európában a transeurópai hálózatok (TEN) megfogalmazása képviselt. Amikor racionálissá vált a vasúti személyközlekedés egy olyan távolságra, amit korábban inkább csak repülőgép volt képes biztosítani (600-800 km), akkor a vasútállomásokra irányított utazóközönség nemcsak létszámában nőtt meg, hanem összetételében is megváltozott, és ezzel elkezdte felértékelni a város számára a vasútállomást.

4.1.2 A másik tényező, ami változást hozhat a vasútállomás mint közlekedési csomópont felfogásában, nem közvetlenül a nagysebességű vasutak szerepéhez kötődik, hanem inkább az elővárosok, agglomerációs övezetek használatmódjának változásához, ahol monofunkcionális alvóvárosok helyett sokpólusú, multifunkcionális, urbanizált térségek alakulhatnak ki. Mind-ezen változások, valamint annak felismerése, hogy a városkörnyéki autós ingázó forgalom növekedésével az útpépítés nem feltétlenül tud lépést tartani, előtérbe állította az elővárosi és a városi közforgalmú közlekedés integrációjának igényét, a közlekedési társaságok közötti együttműködések kialakulását, a menetrendek, a tarifák, a jegyrendszerek összehangolását, az

⁽¹⁾ Első vasúti csomag: 2001/12/EK irányelv – HL L 75., 2001.3.15., 1. o. (EGSZB-vélemény – HL C 209, 1999.7.22., 22. o.); 2001/13/EK irányelv – HL L 75., 2001.3.15., 26. o. (EGSZB-vélemény – HL C 209, 1999.7.22., 22. o.); 2001/14/EK irányelv – HL L 75., 2001.3.15., 29. o. (EGSZB-vélemény – HL C 209., 1999.7.22., 22. o.)

Második vasúti csomag: 2004/51/EK irányelv – HL L 164., 2004.4.30., 164. o. (EGSZB-vélemény – HL C 61., 2003.3.14., 131. o.); 2004/49/EK irányelv – HL L 164., 2004.4.30., 44. o. (EGSZB-vélemény – HL C 61., 2003.3.14., 131. o.); (EK) 881/2004 rendelet – HL L 164., 2004.4.30., 1. o. (EGSZB-vélemény – HL C 61., 2003.3.14., 131. o.) és 2004/50/EK irányelv – HL L 164., 2004.4.30., 114. o. (EGSZB-vélemény – HL C 61., 2003.3.14., 131. o.)

Harmadik vasúti csomag: COM(2004) 139 final, COM(2004) 142 final, COM(2004) 143 final, COM(2004) 144 final, valamint COM(2004) 140 final és SEC(2004) 236.

⁽²⁾ (EK) 881/2004 rendelet – HL L 164., 2004.4.30., 1. o. – EGSZB-vélemény – HL C 61., 2003.3.14., 131. o.

⁽³⁾ 2004/49/EK irányelv – HL L 164., 2004.4.30., 44. o. – EGSZB-vélemény – HL C 61., 2003.3.14., 131. o.

⁽⁴⁾ (EK) 881/2004 rendelet – HL L 164., 2004.4.30., 1. o. (EGSZB-vélemény – HL C 61., 2003.3.14., 131. o.)

⁽⁵⁾ 2001/12/EK irányelv – HL L 75., 2001.3.15., 1. o. (EGSZB-vélemény – HL C 209, 1999.7.22., 22. o.) és a 2004/51/EK irányelv – HL L 164., 2004.4.30., 164. o. (EGSZB-vélemény – HL C 61., 2003.3.14., 131. o.)

⁽⁶⁾ 2004/50/EK irányelv – HL L 164., 2004.4.30., 114. o. – EGSZB-vélemény – HL C 61., 2003.3.14., 131. o.

⁽⁷⁾ A 91/440/EGK irányelvet módosító COM(2004) 139 final

⁽⁸⁾ CESE 130/2005, CESE 131/2005, CESE 119/2005 és CESE 120/2005, CESE 257/2005, CESE 1426/2004, CESE 225/2005, CESE 968/2004

utasforgalmi berendezések közös használatát. A Párizs elővárosai 2005. év vége előtt tapasztalt társadalmi mozgások ugyanakkor arra is rávilágítanak, hogy a társadalmi kohézió érdekében számos eszközt kell alkalmazni folyamatosan, és a folyamatok nem tekinthetők lezártak.

4.1.3 Ezen hálózatok fontos részét, sőt esetenként gerinclemét képezik az elővárosi vasutak. Ennek kapcsán az összetettség, bonyolult közlekedési hálózatok utastájékoztató rendszerének logikus módon kulcselemeit, mobilitási központjait képezik az erre kiválóan alkalmas vasútállomások, pályaudvarok.

4.1.4 Bár az elővárosi vasutakat fogadó pályaudvarok többnyire nem esnek egybe a TGV fogadóállomásaival, az integrációs kultúra összehozza a két folyamatot, és az újonnan épülő vagy átalakított állomások esetében alapvető igényé válik a korszerű, magas szintű intermodalitás biztosítása: mind a nemzetközi vonal és az országos vonalak között, mind pedig előbbiek és a városi közlekedés között.

4.2 Az intermodalitás transzeurópai normáinak kialakítása

4.2.1 A pályaudvarokkal szemben folyamatosan alakuló normák és elvárások fogalmazódnak meg. Régebben a vasútállomások a nemzet egészét hozták egymással kapcsolatba, és a nemzeti identitást segítették kialakítani. Nem a fizikai struktúra alakította ki a közös identitást – jóllehet sín, pálya nélkülözhetetlenek voltak hozzá – hanem az állomások, a szabályok, a formák és a normák.

4.2.2 Ma nem cél a TEN mentén elhelyezkedő vasúti állomások egységesítése. Ma nem az épületek formái, hanem a szolgáltatások normái révén kell európai identitást kifejező vasútállomásokat kialakítani. Az egyik legfontosabb ilyen norma kell legyen az intermodális kapcsolatok olyan kialakítása, ami a helyi eszközök diverzitásának megőrzése mellett is minőségében megfelel azoknak a követelményeknek, ahogy egy soknyelvű Európában kell az utasokat tájékoztatni, vezetni és a továbbutazásukról gondoskodni. Három területet érdemes külön is nevesíteni: az utastájékoztató standardját, az intermodális kapcsolat normáit és a mobilitási központ funkció kialakítását.

4.2.3 E felhasználóbarát minőségi követelményeknek a TEN érintett állomásain bevezetésre ajánlott európai ajánlásokként, iránymutatásokként, de nem a TEN privilégiumaként kell megfogalmazódniuk, a szubszidiaritás elvének legteljesebb érvényesülése mellett. Ezért természetesen egyáltalán nem jelent problémát, ha a kialakuló standardok más állomásokon, más csomópontokon is megjelennek: ez nem rontaná, hanem javítaná az utazások minőségét.

5. Fejlesztési modellek

5.1 Nemzetközi összevetésben szinte minden ország eltérő kiindulással jutott el az állomások fejlesztéséig (közlekedési vagy városfejlesztési indíttatás, felülről kezdeményezett vagy piaci alapú, illetve mindezek különböző keverékei). Nagy-Britanniában, ahol az állomások átalakítását kizárólag a piaci folyamatokra bízta, a fejlesztések (a) a vasúti területekre korlátozódtak, (b) London belső részén, (c) az ingatlanboom idején (d) és szinte csupa iroda épült.

5.2 Svájcban környezettudatos nemzeti program készült a vasút és a tömegközlekedés modernizálására, S-Bahn rendszerekkel (Zürich, Basel, Bern), és jóllehet a vasút pénzügyi nehézségei szükségessé tették az állomáskörnyéki tulajdon értékesítését, ez nem eladás, hanem a vasúttal közösen kialakított programok keretében ment végbe (így a befektetők mellett a város, a kormányzat és a vasút érdekei is érvényesültek).

5.3 Svédországban a privatizált, de nem fragmentált vasút volt a kezdeményező, partnerei pedig az önkormányzatok voltak. A cél modern utazási központok kialakítása volt: vonat-, busz-, taxi-, parkolólevesítmények megvalósítása közös fedél alatt. A megállapodások egyaránt érintették tehát a helyi hatóságokat és a különböző utazási módokat.

5.4 Franciaországban a fő hajtóerő a TGV központilag elhatározott építése volt, ezen belül is a Párizssal való kapcsolat kialakítása. A helyi szint a megállóért történő lobbizás folyamatába kapcsolódott be.

5.5 Hollandiában a közlekedési és a környezetvédelmi kormányzat és a vasút 1986-ban meghirdette az állomások környékének sűrítési programját a kompakt városfejlesztés elvével és a tömegközlekedés támogatásával összhangban. A privatizáció előtt a vasút és az önkormányzatok igen nehezen jutottak el további partnerek bevonásáig.

5.6 A fenti példák tanúsítják annak fontosságát, hogy a csomóponti értékeket képviselő (közlekedési) és a „hely” értékeit képviselő (városi) megfontolások már kezdettől jelen legyenek a tervezésben, és ne csak az egyik oldal szempontjai érvényesüljenek. Hasonlóképpen a piaci és pénzügyi megfontolásoknak együtt kell megjeleníteniük a városi és hálózati érdeket képviselő átfogóbb szempontokkal, annak elkerülése érdekében, hogy a folyamatokat kizárólag rövid távú konjunkturalis érdekek vezéreljék, vagy éppen ellenkezőleg, a rózsás tervekben kimaradjon a finanszírozhatóság szempontja. A szakirodalom rámutat arra, hogy a megállapodások jobban létre tudtak jönni ott, ahol új területen épült az állomás (Lille), míg máshol a meglévő számos érdekelt és ellenérdekltség sokszor nagyon megnehezítette az előrehaladást.

6. Uniósi fejlődési irányok

6.1 Indokoltnak tűnik, hogy kiépüljön egy olyan horizontális együttműködés az Európai Bizottságon belül, amely lehetővé teszi, hogy a munkatársak a szektorok szerinti metszetben tekinthessék át a strukturális alapok keretében megvalósuló projekteket. Ez az áttekintés lehetővé teszi majd, hogy szektorok szerinti felbontásban lehessen megállapítani, hogy adott tevékenységre/szektorra mekkora uniós forrás jut.

6.2 Szükségesnek látszik napirenden tartani azt a kérdést, hogy a mai vasút hagyományosát modernrel keverő ellentmondásosságának kialakulásában milyen szereppel bír a nagysebességű vasutak fejlesztése. Ezen hálózatok kiépítése úgy került ugyanis az érdeklődés homlokterébe, hogy közben kiszakadt a hagyományos vasúti rendszerből. Mivel roppant költséges fejlesztésekről van szó, ezek szükségszerűen más potenciális fejlesztések elől vonják el a forrásokat. Franciaországban például a TGV-fejlesztések okán a hagyományos vasúti infrastruktúra bizonyos szakaszokon olyannyira leromlott, hogy jelentős sebességkorlátozásokat kellett bevezetni számos szakaszon. Ez jelentős idővesztést jelent a használók (utasok és teherszállítást megrendelők) számára. Kérdéses, hogy ez milyen arányban van a nagysebességű vonalak használóinak időnyerésével.

6.3 A társadalmi kohéziót, elmaradottabb régiók integrálását célzó politika szolgáltatában sokkal inkább a hagyományos vasúti vonalak fejlesztése és népszerűsítése kell, hogy álljon, hiszen a nagysebességű vasutak csak átszáguldanak e területeken, így nem teszik lehetővé azok számára a forgalomba történő bekapcsolódást. A nagysebességű vonalak kiépítése mellett talán célszerűbb volna hangsúlyt helyezni a hagyományos vasúti járatokra, valamint az azt kiszolgáló infrastruktúra felújítására (upgrade). Mindezen fejlesztések, illetve felújítások első találkozási pontja az utazóközönséggel a pályaudvar.

7. Pályaudvar-fejlesztési szempontok

7.1 Komoly veszélye van annak, hogy jelentős befektetések segítségével rövid távú érdekek mentén – akár csupán kizárólag ingatlanpekulációk okokból – éppen a vasútnak az utazóközönség, a város szempontjából megmutatkozó tényleges értékeit számolják fel. Ilyen gyakorlat, amikor a vasút veszteségeségére hivatkozva az értékes belsővárosi területeket eladják, és a vasút korábbi helyén irodákat, bevásárlóközpontokat alakítanak

ki. Ezzel szemben érdemes átgondolni a következő szempontokat.

7.2 Nemcsak a nagysebességű vasútnak, hanem minden nemzetközi vasúti kapcsolatnak, így a TEN-hálózat valamennyi elemének is fontos előnye, ha városközpontokat városközpontokkal kapcsolnak össze közvetlenül.

7.3 Éppen a belső városi területeken indokolt olyan sűrű tömegközlekedési kapcsolat kialakítása, amely a vasútállomást a város valamennyi részével jól összekapcsolja.

7.4 A vasútállomás a közlekedési szövetségben dolgozó közlekedési módok számára kínálkozó mobilitási központ, tájékoztató centrum.

7.5 A város belső részén elhelyezkedő pályaudvarról célszerű a város repülőterét érintő kapcsolatot is kialakítani.

7.6 Nem külön a vasúti területet kell értékesíteni, hanem a terület városi pozícióját és logisztikai pozícióját együttesen értékelve kell a város számára hosszú távon maximális értéket elérni.

7.7 A tapasztalatok szerint a városi szövet és a vasútállomás közötti éles funkcionális határok fokozatosan elmosódnak, és a vasúti pályaudvar éppen a gazdag városi szolgáltatási funkciók befogadásával válik rentábilis és egyben vonzó közterületté.

7.8 Mindemellett későbbi nagysebességű vasúti állomás céljára nem szükségképpen a meglévő fő személypályaudvarok valamelyike jelenti az ideális helyszínt. Az eddig legsikeresebb akciók alapján a városon belüli, de a hagyományos városközpontnak alternatíváját jelentő, új városközpont kiépítésével lehet a vasúti fejlesztésből adódó energiákat a város fejlesztési lendületével legjobban összegezni. (Ugyanakkor azt is látni kell, hogy a leggyakrabban idézett példák, többek között Lille, mind-egyike speciális és rendkívüli helyzetnek tekinthető, aligha másolható.)

7.9 A példák vizsgálata általánosságban azt támasztja alá, hogy a nemzetközi személyforgalmi pályaudvarok fejlesztése kapcsán az állam, a városi közigazgatás és a vállalkozói tőke a vasúttársasággal együttműködve átfogó értékeket megvalósító fejlesztési projekteket hozhat létre a nemzetközi személyforgalmi pályaudvarok korszerűsítésével.

Brüsszel, 2006. február 14.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Javaslat tanácsi irányelvre a tenyésztett víziállatokra és az azokból származó termékekre vonatkozó állat-egészségügyi követelményekről, és a víziállatokban előforduló egyes betegségek megelőzéséről és az azok elleni védekezésről”, „Javaslat tanácsi határozatra az állat-egészségügyi kiadásokról szóló 90/424/EGK határozat módosításáról”

(COM(2005) 362 final – 2005/0153 és 0154 CNS)

(2006/C 88/04)

2005. szeptember 15-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 37. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció véleményét 2006. január 25-én elfogadta. Az előadó Hrisztosz FAKASZ volt.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. február 14–15-én tartott 424. plenáris ülésén (a február 14-i ülésnapon) 145 szavazattal, egy tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt:

1. Következtetés

1.1 Az EGSZB úgy ítéli meg, hogy az előterjesztett javaslatok jó irányba mutatnak, és támogatja a víziállatokban előforduló egyes betegségek megelőzésére és az azok elleni védekezésre ajánlott intézkedéseket.

2. Indokolás

2.1 Az akvakultúra igen fontos ágazat a Közösségben, különösen a vidéki és a part menti régiókban. 2004-ben az EU akvakultúra-ágazata több mint 2,5 milliárd euró értékben termelt halakat, puhatestűeket és rákféléket. A betegségek (elhullások, csökkent mértékű növekedés és rosszabb minőség) okozta pénzügyi veszteségeket azonban a termelési érték 20 %-ára becsülik. A javaslat célja korszerű és célirányos jogi szabályozás bevezetése, amely csökkenti a költségeket. Ha ezeket a költségeket akár csak 20 %-kal sikerülne csökkenteni, az éves szinten 100 millió euró többletértéket eredményezne.

2.2 A meglévő jogszabályokat két évtizede dolgozták ki, amikor az EU-nak csak 12 tagállama volt. A jogszabályok az EU fő akvakultúráit, a lazacfélét (pisztráng és lazac) és az osztriga tenyésztését voltak hivatottak védeni. A jogszabályokat most frissíteni kell, hogy tükrözzék a kibővült EU-ban fellelhető víziállat-tenyésztési gyakorlatok és fajok szélesebb spektrumát, valamint hogy figyelembe vegyék az iparágban végbement jelentős fejlődést, a meglévő jogszabályok 15 éves alkalmazása során szerzett tapasztalatokat, továbbá az e területen történt tudományos előrelépéseket. Az EU-szabályokat azért is naprakészé kell tenni, hogy azokat összhangba hozzák a nemzetközi megállapodásokkal és szabványokkal – ilyen pl. a Kereskedelmi Világszervezet egészségügyi és növény-egészségügyi intézkedésekről szóló egyezménye (WTO/SPS) vagy az Állat-egészségügyi Világszervezet.

3. Háttér

3.1 Ez a javaslat hatályon kívül helyezi a meglévő alapjogszabályokat (a 91/67/EGK, a 93/53/EGK és a 95/70/EK tanácsi irányelvet), és ezt a három irányelvet egy új irányelvvel váltja fel. Az új irányelv célja, hogy az EU akvakultúrával foglalkozó termelőinek versenyképességét javítandó frissítse, átdolgozza és egységesítse azokat az állat-egészségügyi szabályokat, amelyek az akvakultúra-termékek kereskedelméhez kapcsolódnak, ideértve a betegségek megelőzését és az azok elleni védekezést is.

3.2 Az irányelv az akvakultúrával foglalkozó termelő és feldolgozó létesítményekre vonatkozó általános követelményeket tartalmaz, például az üzemeltetéshez kapcsolódó engedélyeket és rendelkezéseket.

3.3 Állat-egészségügyi szabályokat állapít meg a tenyésztett víziállatok és az akvakultúra-termékek forgalomba hozatalát illetően, valamint egészségügyi szabályokat a harmadik országokból a Közösségbe importált tenyésztett víziállatok vonatkozásában.

3.4 Rendelkezéseket javasol a víziállatokban előforduló egyes betegségek bejelentésére és az azok elleni védekezésre, valamint betegségmentes övezetek kinyilvánítására.

3.5 Követelményeket is rögzít a tagállamok illetékes hatóságai és a laboratóriumok számára, továbbá mellékleteiben iránymutatásokat fektet le.

3.6 A javaslat jogi alapja az EK-Szerződés 37. cikke. Emellett az arányosság elve érvényesítendő, és a Közösség költségvetésére gyakorolt hatás várhatóan korlátozott lesz.

3.7 A javaslat költségvetési hatásai főként két területet érintenek:

- a) a betegségek elleni védekezéshez kapcsolódó gazdasági kompenzáció, valamint
- b) az elsődleges jog végrehajtása és a másodlagos jog elfogadása és kezelése.

3.8 A második, tanácsi határozatra tett javaslat kitűzi az akvakultúra formájában tenyésztett állatokra vonatkozó állatorvosi intézkedésekhez való közösségi pénzügyi hozzájárulást szabályozó, a 90/424/EGK tanácsi határozatban rögzített jelenlegi eljárások szükséges módosításait, hogy ily módon figyelembe lehessen venni az új víziállat-egészségügyi irányelvre és az Európai Halászati Alapra tett javaslatokat.

3.9 A második javaslat alapján a tagállamok felhasználhatják az operatív programok keretében, az Európai Halászati Alap III. címének megfelelően rendelkezésre bocsátott keretet a víziállatok egyes betegségeinek leküzdésére és felszámolására.

3.10 A pénzügyi támogatás eljárásainak összhangban kell lenniük azokkal a jelenlegi eljárásokkal, amelyek a szárazföldi állatok betegségeinek kezeléséhez és felszámolásához nyújtott pénzügyi hozzájárulásra vonatkoznak.

3.11 Az arányosság elve a második javaslatra is érvényes, melynek jogi alapja ugyancsak az EK-Szerződés 37. cikke.

3.12 A második javaslat alapján a víziállatok betegségeinek felszámolását célzó közösségi pénzügyi hozzájárulások az Európai Halászati Alapon keresztül nyújthatók (COM(2004) 497, 32. cikk). Nehéz tehát felmérni, hogy a javaslat milyen hatással lesz az Európai Halászati Alapra, mivel ez függ az érintett gazdaság(ok) méretétől, állataik értékétől stb.

4. Általános észrevételek

4.1 A meglévő közösségi jog csupán a lazac, a pisztráng és az osztriga tenyésztésére terjed ki. Mióta ezt a jogszabályt elfogadták, az akvakultúra-ipar (a rákfélék, kagylók stb. tenyésztése) sokat fejlődött. Az EGSZB ezért úgy véli, hogy tanácsos és szükséges módosítani a jogszabályt, hogy az az akvakultúrával foglalkozó termelők által tenyésztett más víziállatokra is kiterjedjen.

4.2 Az EGSZB üdvözlöi e javaslatokat, mivel azok jelentős erőfeszítéseket tükröznek a víziállatok betegségeinek megelőzését és kezelését illetően.

4.3 Az EGSZB úgy véli, hogy az akvakultúra-ágazat ésszerű fejlődésének biztosítása és a termelékenység növelése érdekében közösségi szinten víziállat-egészségügyi szabályokat kell lefektetni. E szabályokra a belső piac teljes megvalósítása és a fertőző betegségek elterjedésének elkerülése érdekében van szükség. A jogszabálynak rugalmasnak kell lennie, és tekintetbe kell vennie az ágazat fejlődését és sokoldalúságát.

4.4 Az EGSZB úgy véli, hogy a közösségi szintű intézkedéseket olyan erőfeszítéseknek kell kísérniük, amelyek célja, hogy felhívják a tagállamok illetékes hatóságainak figyelmét a víziállat-betegségek megelőzésének, kezelésének és felszámolásának kérdésére, és növeljék felkészültségüket e téren.

4.5 Az engedélyek kiadását szabályozó jelenlegi uniós rendszer rendkívül szigorú; komolyabb követelményeket határoz meg az EU versenyársainál érvényben levőknél. Ez befolyásolja az ágazat életképességét. Az EGSZB úgy véli, hogy a követelményeknek való megfelelést biztosítaná a vállalkozások javasolt nyilvántartása, amely adatokat tartalmaz valamennyi vállalkozás feldolgozási rendszeréről, üzemeltetőiről és az akvakultúrához kapcsolódó meglévő engedélyekről.

4.6 Biztosítani kell, hogy a víziállatok betegségei közösségi szinten ne terjedjenek el. Harmonizált egészségügyi előírások létrehozására van ezért szükség az akvakultúra-termékek piacra vitelét illetően, és össze kell állítani a betegségek és a rájuk fogékony fajok listáját.

4.7 Az EGSZB úgy véli, hogy a víziállat-betegségek esetleges megjelenése korai kimutatásának biztosítása érdekében kötelezni kell a fogékony fajokba tartozó víziállatokkal érintkezőket,

hogy a hatáskörrel rendelkező hatóságnak jelentsenek be minden gyanús esetet.

4.8 A tagállamokban rutin és nem rutin jellegű ellenőrzéseket, valamint vészhelyzeti ellenőrzéseket kell végezni, hogy az akvakultúrával foglalkozó termelők megismerjék és alkalmazzák a járványvédelem általános szabályait.

4.9 Egyre bővülnek ismereteink a víziállatok korábban ismeretlen betegségeiről. Az EGSZB ezért úgy véli, fontos, hogy valamennyi tagállam és az Európai Bizottság is tájékoztatást kapjon arról, ha újonnan fellépő betegség jelenik meg vagy gyanítható, és értesítést kapjon a betegség leküzdésére tett intézkedésekről.

4.10 Annak érdekében, hogy fenntartsuk a víziállatok jelenlegi egészségügyi helyzetét a Közösségben, a Közösség területén szállított élő víziállatoknak meg kell felelniük a vonatkozó egészségügyi követelményeknek. Azt is biztosítani kell, hogy a harmadik országokból behozott víziállatok és akvakultúra-termékek mentesek legyenek a fertőző betegségektől.

5. Részletes észrevételek

5.1 Az EGSZB elfogadja azt a nézetet, hogy a szabályozott körülmények közt (akváriumokban vagy kis tavakban) tartott dísz- és egyéb víziállatok piacra vitelére nem kell speciális kikötéseket meghatározni. Úgy véli azonban, hogy ha ilyen víziállatokat zárt rendszereken vagy akváriumokon kívül tartanak, vagy azok érintkezésbe kerülnek a Közösség természetes vizeivel, a jelen irányelvben foglalt általános egészségügyi rendelkezéseket kell alkalmazni. Ez különösen érvényes a pontypopulációkra (*Cyprinidae*), mivel az olyan népszerű díshalak, mint a koi ponty, fogékonyak bizonyos betegségekre.

5.2 A tagállamoknak szabályozást kell alkotniuk az irányelvben foglalt rendelkezések megsértése esetén alkalmazandó szankciókról. Az EGSZB véleménye szerint e szankcióknak hatékonyaknak kell lenniük.

5.3 Az 5. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy mielőtt egy tagállam úgy döntene, hogy nem adja ki egy víziállat-tenyésztő vállalkozás számára a 4. cikk szerinti engedélyt, kockázatsökkentő stratégiákat is meg kell vizsgálnia (ilyen például az a lehetőség, hogy a kérdéses tevékenységet más telephelyen gyakorolják). Az EGSZB azonban tisztában van azzal, hogy az alternatív elhelyezés a zoonózis-kórokozók fertőzött vadhal-állományokat tartalmazó tartályok esetében sokszor nem valószínűsíthető meg. Az EGSZB úgy véli, hogy az ilyen betegségek kockázata a helyes kezelési gyakorlat, az állományok zárt és ellenőrzött rendszerekben történő tartása, jó higiéniai viszonyok fenntartása, valamint a jelen tanácsi irányelvben javasolt állat-egészségügyi monitoringrendszer és egyéb intézkedések alkalmazása révén csökkenthető.

Brüsszel, 2006. február 14.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy:

„Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a »Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása« általános programon belül a 2008–2013 közötti időszakra az Európai Menekültügyi Alap létrehozásáról”

„Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a »Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása« általános programon belül a 2007–2013 közötti időszakra a Külső Határok Alap létrehozásáról”

„Javaslat tanácsi határozatra a »Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása« általános programon belül a 2007–2013 közötti időszakra a Harmadik Országok Állampolgárainak Beilleszkedését Segítő Európai Alap létrehozásáról”

„Javaslat európai parlamenti és tanácsi határozatra a »Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása« általános programon belül a 2008–2013 közötti időszakra az Európai Visszatérési Alap létrehozásáról”

(COM(2005) 123 final – 2005/0046 (COD) – 2005/0047 (COD) – 2005/0048 (CNS) – 2005/0049 (COD))

(2006/C 88/05)

2005. július 20-án a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyakkban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció véleményét 2006. január 24-én elfogadta. (Előadó: An LE NOUAIL-MARLIÈRE.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. február 14–15-én tartott, 424. plenáris ülésén (a február 14-i ülésnapon) 125 szavazattal 2 ellenében, 11 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Az Európai Bizottság tervezete és a közlemény célkitűzései

1.1 A „Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása” keretprogram létrehozásáról szóló közlemény – egyéb javaslatok ⁽¹⁾ közt – végrehajtási programot javasol a következőkre: „Pénzügyi terv 2007–2013” ⁽²⁾ és „A kibővült Unió politikai kihívásai és költségvetési eszközei 2007–2013” ⁽³⁾ (EGSZB-velemény, előadó: Georgiosz DASSZISZ ⁽⁴⁾), amelyek azt javasolták, hogy a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének európai térsége számára határozzanak meg kötelezettségvállalási előirányzatokat (3. tétel, Uniós polgárság, szabadság, biztonság és a jog érvényesülése) 1 381 millió euró összértékben 2006-ra, amely összeg fokozatosan 3 620 millió euróra kell, hogy emelkedjen 2013-ig.

1.2 A fenti eszköz-együttes célja az kellene, hogy legyen, hogy azonos intenzitással segítse elő a három célkitűzés – vagyis a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének – megvalósulását, olyan kiegyensúlyozott megközelítés keretében, amely elméleti szempontból a demokratikus elveken, továbbá a szabadságjogok és az alapvető jogok tiszteletben tartásán alapul.

1.3 Az eredetileg javasolt teljes összegből (9 500 millió euró) a „Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása” keretprogramra – a 2007–2013 közötti időszakra – előirányzott, globális összeg 5 866 millió euró volt, amelyből 1 184 millió eurót irányoztak elő a menekültügyre; 759 millió eurót az Európai Visszatérési Alapra; 1 771 millió eurót a harmadik országok állampolgárainak beilleszkedésére, 2 152 millió eurót

pedig a külső határok igazgatására. A tagállamok és a közvetlen közösségi intézkedések (nem kormányzati szervezetek és projektek) számára megítélt összegek nem vihetők át az egyik alaphól a másikba.

1.4 A szolidaritási keretprogram nem foglalja magában a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülésének területével kapcsolatos olyan ügynökségeket és egyéb közösségi eszközöket – mint például az Európai Unió Tagállamai Külső Határain Való Operatív Együttműködési Igazgatásért Felelős Európai Ügynökség (amely a javasolt keretprogram és az új pénzügyi terv keretein belül működik majd), a EURODAC rendszer (amely a digitális ujjlenyomatok összehasonlítására szolgál), a Vízuminformációs Rendszer és a második generációs Schengeni Információs Rendszer –, amelyek hosszú távú kötelezettségvállalást jelentenek, és amelyek esetében a létrehozó jogi aktusok nem tartalmaznak időbeli hatályukat korlátozó rendelkezéseket.

1.5 Jelen keretprogram nevezetesen a szükséges koherencia biztosítását célozza az egyes cselekvési területeken végrehajtandó lépések között, a politikai célokat hozzárendelve a rendelkezésre álló erőforrásokhoz. Az Európai Bizottság a jelenlegi pénzügyi támogatás egyszerűsítésére és ésszerűsítésére törekszik. E keretprogram az átláthatóság növelését és a prioritások meghatározásának fokozottabb rugalmasságát is célul tűzte ki.

1.6 E tervszerint az Európai Unió pénzügyi szolidaritása hozzá kellene, hogy tudjon járulni a migrációs áramlások átfogó és kiegyensúlyozott megközelítését alkotó négy pillérhez:

– közös, integrált határigazgatási rendszer létrehozása a Schengeni Egyezmény keretében az egyezmény feleit alkotó tagállamok számára: „Külső Határok Alap a 2007–2013 közötti időszakra”;

⁽¹⁾ COM(2005) 122, COM(2005) 124.

⁽²⁾ COM(2004) 487, 2004. július 14. (végül is nem fogadta el a Tanács).

⁽³⁾ COM(2004) 101, 2004. február 10.

⁽⁴⁾ Az EGSZB 2004. szeptember 15-i véleménye: „A Bizottságnak a Tanácshoz és az Európai Parlamenthez címzett közleménye – Közös jövőnk építése: a kibővült Unió politikai kihívásai és költségvetési eszközei 2007–2013” (COM(2004) 101 final) (HL C 74/2005).

- az Európai Visszatérési Cselekvési Program elfogadása (amelyről 2002-ben született határozat ⁽⁵⁾): „Európai Visszatérési Alap a 2008–2013 közötti időszakra”;
- „hiteles válasz” nyújtása a harmadik országok állampolgárai „beilleszkedésének” sokrétű kérdésére: „Harmadik Országok Állampolgárainak Beilleszkedését Segítő Európai Alap a 2007–2013 közötti időszakra”;
- egyensúly teremtése a tagállamok által a menekültek és a lakóhelyüket elhagyni kényszerült személyek fogadására tett erőfeszítések között: „Európai Menekültügyi Alap a 2008–2013 közötti időszakra”.

1.7 Az Európai Bizottság javaslatáról hatástanulmány készült ⁽⁶⁾, amely a javaslat mellékletében található.

2. Általános megjegyzések

2.1 Jóllehet a program alapoz a tamperei csúcstalálkozó és a hágai program által nyújtott koherenciára, valamint a Szerződés 62. és 63. cikkére, az itt meghatározott keret csupán egy kevés harmonizált joganyagra támaszkodik, a Tanács arra irányuló erőfeszítései ellenére, hogy – a tamperei program keretében ⁽⁷⁾ – néhány közös intézkedés elfogadásra kerüljön. Ezért az Európai Tanács 2004. november 4–5-i ülése jóváhagyta a hágai programnak nevezett második, többéves programot a szabadság, a biztonság és a jog érvényesülése térségének létrehozására vonatkozóan.

2.2 Az EGSZB megjegyzi, hogy a „hágai program” ellenére jelenleg nem létezik a szó szoros értelmében vett, valóban kielégítő, közös politikai iránymutatás. Az EGSZB részletesen véleményt nyilvánított az Európai Bizottság hágai programmal kapcsolatos cselekvési tervéről alábbi véleményében: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek – A hágai program: Tíz prioritás a következő öt évre – Partnerség Európának a szabadság, biztonság és jog területén való megújulásáért” ⁽⁸⁾. A tagállamok által folytatott gyakorlat – földrajzi elhelyezkedésük függvényében – igen eltérő. Eltérő irányultságot és felelősséget mutatnak a Közösség polgáraival vagy a harmadik országok állampolgáraival, illetve más államokkal szemben, továbbá időnként ellentétes vagy antagonisztikus politikák egymás mellett alkalmazására éreznek készletet a Közösségen belül, attól függően, hogy teljes körűen, egyáltalán nem, vagy részlegesen csatlakoztak az I. és a II. Schengeni Megállapodáshoz, az I. és a II. Dublini Megállapodáshoz ⁽⁹⁾, illetve – példának okáért – a menekültek letelepedésének tartós megoldásaira kidolgozott közösségi programokhoz ⁽¹⁰⁾. A tapasztalat azt mutatja, hogy a gyakorlat javítását, illetve a felelősségi körök kiegyensúlyozását és közös célkitűzés felé való integrálá-

sukat célzó politikák folytatásához nem elegendő alapokat létrehozni, és pénzügyi eszközöket bevezetni.

2.3 A politikai vagy humanitárius menekültügy terén, az emberi jogok területén elismert és a humanitárius segélynyújtásban aktív, nem kormányzati szervezetek körében továbbra is vitákra ad okot az ún. „biztonságos” harmadik országokat tartalmazó lista elkészítése. Ennek kapcsán az EGSZB véleménye szerint nem helyes a menekültügyet és a bevándorlást azonos keretek között kezelni, mivel a korlátok és a mozgáster érzékelhetően eltérnek.

2.4 Jóllehet az EGSZB tudatában van a program globális és holisztikus célkitűzésének, mégis fenntartással fogadja azt, ahogyan egyazon kezdeményezés keretein belül foglalkoznak a határvédelemmel és a bevándorlók beilleszkedésével. Úgy ítéli meg ugyanakkor, hogy összehangolt és koherens módon kezelendők a fenti alapok, mégpedig az alábbi okokból:

- Először is a két programhoz tartozó célkitűzések nem azonosak. Ezenkívül megvalósításuk szereplői (hatóságok, közszolgáltatók, bevándorlókat segítő szervezetek stb.) – vagyis az alapok igénybevevői – is eltérnek. Kivéve tehát azt az esetet, amelyben az államok szándéka az, hogy a határok felügyeletét közszolgáltatási feladatok átadásával magánügynökségekre bízzák (ami megfelelő demokratikus vitát tételezne fel), nem kellene e két kérdéskört azonos módon kezelni.
- Másodszor, a bevándorlók beilleszkedése egyszerre tartalmaz olyan kérdéseket, amelyek az államok közhatósági szerepvállalását vonják maguk után, civil témákat, amelyek rendezésében a szervezett civil társadalom bizonyos szereplői (egyesületek) érintettek, és végül olyan kérdéseket, amelyek megoldása a polgárok feladata. Ezek a különböző intervenció szintek és a keretprogram által létrehozott alapok különféle kedvezményezett körei differenciált eljárásokat, kezelést és garanciákat igényelnek.

Másrésről – továbbra is figyelembe véve a globális célkitűzést – az EGSZB hangsúlyozza, hogy e két programnak kellően világosnak kell lennie annak érdekében, hogy elkerülhető legyen a különböző elemek ötvözéséből eredő, zavaros helyzet.

3. Részletes megjegyzések

3.1 Az EGSZB felveti, hogy lehet-e azonos a közleménytervezet abban az esetben, ha ratifikálják az alkotmányszerződést, illetve akkor, ha nem, illetve akkor, ha nem **építik be** az alapjogi chartát a Szerződésbe.

3.2 Az EGSZB egyetért a szolidaritási alapok létrehozásával, felhívja azonban az Európai Bizottságot, hogy igazítsa e folyamatot a hágai programhoz, az EGSZB véleményét figyelembe véve ⁽¹¹⁾.

⁽¹¹⁾ Lásd a 8. sz. lábjegyzetet.

⁽⁵⁾ A Tanács 2002. november 28-i ülésén.

⁽⁶⁾ SEC (2005) 435, 2005. április 6.

⁽⁷⁾ Elnökségi következtetések, tamperei Európai Tanács, 1999. október 15–16.

⁽⁸⁾ Az EGSZB 2005. december 15-i véleménye: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek – A hágai program: Tíz prioritás a következő öt évre – Partnerség Európának a szabadság, biztonság és jog területén való megújulásáért” (CESE 1504/2005) (Előadó: Luis Miguel PARIZA CASTANOS).

⁽⁹⁾ 2002. március 20-i EGSZB-velemény: „Javaslat tanácsi rendeletre a harmadik országok állampolgárai által, egy tagállamban benyújtott menedékkérelmek vizsgálatáért felelős tagállam kijelölése kritériumainak és mechanizmusának meghatározásáról”, előadó: Sukhdev SHARMA (HL 125., 2002. 05. 27.).

⁽¹⁰⁾ Az EGSZB 2004. december 15-i véleménye: „Az Európai Bizottság Közleménye a Tanács és az Európai Parlament részére a nemzetközi védelmet igénylő személyeknek az Európai Unióba való irányított belépéséről és a származási régiók védelmi képességeinek erősítéséről – A tartós megoldásokhoz való hozzáférés javítása”, előadó: An LE NOUAIL-MARLIÈRE (HL C 157., 2005. 06. 28.).

4. A tervezet koherenciája

A közleményben javasolt célkitűzéseket illetően kérdéses az EGSZB számára, hogy fennáll-e a koherencia a nemzetközi jog előírásaiból a tagállamok számára eredő kötelezettségek, a közösségi joganyag harmonizáltsági foka, továbbá a javasolt keretprogram között.

Bizonyos össze nem illő elemek ötvözése sérülékennyé teszi a közlemény- és keretprogram-tervezetet.

4.1 A közleményről

4.1.1 A menekültügy, a bevándorlás, a beilleszkedés, a szempontok sokrétűsége, a hiteles és fenntartható válasz részét képezik a kijelölt célkitűzéseknek. Márpedig ahhoz, hogy kiegészüljön az Európai Bizottságnak a „Zöld könyv a gazdasági migráció kezelésének európai uniós megközelítéséről” c. dokumentumban⁽¹²⁾ tárgyalt gazdasági megközelítése, a közleménynek mélyebben kellene foglalkoznia a migrációval kapcsolatos, egyéni és egyetemes jogok szempontjaival, kapcsolatot teremtve az „Alapvető jogok és jogérvényesülés” általános programmal, és támaszkodnia kellene a Nemzetközi Bevándorlási Egyezményre⁽¹³⁾.

Az EGSZB arra is felhívja az Európai Bizottságot, hogy támaszkodjon jobban a jogi szakértők független bizottsága által négy-évente kidolgozott értékelő jelentésre, amelyet a kormányközi bizottságnak nyújtanak be (ez utóbbi az Európa Tanács átdolgozott Szociális Chartájának intézményi ellenőrzését biztosítja), és vegye azt figyelembe további javaslatai készítésekor.

Az EGSZB megjegyzi, hogy e strukturális alapok legnagyobb részének kezelését – a tervek szerint – a tagállamoknak delegálják, azok jogainak keretében, a szubszidiaritás elvének értelmében. Az arányosság elvét illetően, amint azt már a hágai programot és a cselekvési tervet értékelő véleményében kifejtette, az EGSZB úgy véli, hogy „A hágai program egyértelmű prioritásként kezeli a már létező intézkedésekre vonatkozó értékelési mechanizmusok létrehozását. E kezdeményezések elfogadása előtt részletes és független tanulmányt kell készíteni azok hatékonyságáról, az általuk képviselt többletértékről, arányosságukról és legitimitásukról (az emberi jogok és polgári szabadságjogok tiszteletben tartása).”⁽¹⁴⁾

Az EGSZB a felett is aggodalmát fejezi ki, hogy teljesülnek-e majd azon igények, amelyek a nem kormányzati szervezetek, a szervezett civil társadalmi egyesületek és a szociális partnerek

meghallgatásán merültek fel, amelyre 2005. június 14-én, a fent említett zöld könyv kapcsán került sor. Ennek során számos szervezet szólalt fel az emberek jogaival szemben előtérbe kerülő gazdasági szempontok ellen, valamint annak szükségessége mellett, hogy – a befogadott és befogadó népcsoportok teljes körét érintő – emberi, kulturális, társadalmi és jogi következmények valamennyi vetületét számításba vegyék.

4.1.2 Végül az EGSZB szeretne volna vizontlítani az Európai Bizottság kezdeményezésében a korábbi véleményeiben megjelölt javaslatokat.

4.1.3 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a személyek migrációjához kapcsolódó kérdéseket nem szabadna eleve problémaként kezelni. A mai bevándorlásból új politikai, gazdasági és társadalmi realitások erednek, amelyek a régebbi bevándorlás hatásaihoz társulnak, és amelyeket a társadalom egészének kell tudnia kezelni, figyelembe véve az emberek arra vonatkozó jogát, hogy a sorsukat megválasszák a tagállamok által elfogadott, rájuk nézve kötelező, nemzetközi, európai uniós és nemzeti jogi keretben.⁽¹⁵⁾

4.1.4 Az Európai Bizottság által „megoldásul” választott visszatérés kapcsán nem szabadna szembeállítani a „legális” és az „illegális” bevándorlónak feltételezettek jogait. Az illegalitás nem olyan tartós állapot, amelyet bárki önként választott volna azért, hogy számító módon hasznot húzzon a feltételes státusból. Több, eltérő oka létezik az illegális státusznak: az EGSZB már több véleményt is készített, amelyekben megkísérelte megvilágítani az európai uniós intézmények számára, hogy melyek a gazdasági tételek, és kik az áldozatok a valóságban⁽¹⁶⁾. A visszatérési politikának minden esetben tiszteletben kell tartania az emberi jogokat és az alapvető szabadságjogokat.

4.1.5 A határok és a vízumok kezelésének kérdése nem szabad, hogy előtérbe kerüljön a humanitárius, társadalmi, politikai és jogi szempontokkal szemben.

Az olyan hosszú távon is nagymértékben ható okok, mint például az Afrikának a Saharától délre eső területein pusztító szárazság, más eszközöket kívánnak meg a fejlesztés, az együttműködés és a globális felmelegedés elleni harc terén, mint a visszatoloncolásra előirányzott 750 millió euró vagy a konzuli téren, a külső határok kezelésére előirányzott 2,15 milliárd euró. Az ilyen okok politikai támogatást igényelnek, és határozott elkötelezettséget a hosszú távú cselekvés mellett. Míg az

⁽¹²⁾ Az EGSZB 2005. június. 9-i, „Zöld könyv a gazdasági migráció kezelésének európai uniós megközelítéséről” (COM(2004) 811 final) tárgyú véleménye, előadó: Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS (HL C 286, 2005. 11. 17.).

⁽¹³⁾ Az EGSZB 2004. június 30-i saját kezdeményezésű véleménye a „Nemzetközi Bevándorlási Egyezmény” tárgyában, előadó: Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS (HL C 302, 2004. 12. 07.).

⁽¹⁴⁾ Az EGSZB 2005. december 15-i véleménye (3.2.20. pont), tárgy: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek – A hágai program: Tíz prioritás a következő öt évre – Partnerség Európának a szabadság, biztonság és jog területén való megújulásért” (CESE 1504/2005) (Előadó: Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS).

⁽¹⁵⁾ E jogi keret elsősorban az alábbiakat foglalja magában: a Nemzetközi Emberi Jogi Charta (az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozata) 13. és 14. cikke; az 1966. évi nemzetközi egyezmények és azok regionális jegyzőkönyvei egyrészt a polgári és politikai jogokról, másrészt a gazdasági, társadalmi és kulturális jogokról, amelyek az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatának a másodlagos joganyagban történő leképezései; az EU-Szerződés 6. cikkének (1) és (2) bekezdése (nizzai konszolidált változat, 6. cikk (1) bekezdés: „Az Unió a szabadság, a demokrácia, az emberi jogok és az alapvető szabadságok tiszteletben tartása és a jogállamiság elvein alapul, amely alapelvek közösen a tagállamokban.”), a Cotonoui Megállapodás 13. cikke és a menedékjogra vonatkozó, 1951. évi Genfi Egyezmény.

⁽¹⁶⁾ Az EGSZB 2002. szeptember 18-i véleménye az alábbi tárgyban: „Zöld könyv az EU területén illegálisan tartózkodó személyek visszatoloncolására vonatkozó közösségi politikáról” (előadó: Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS – HL C 61., 2003. 03. 14.), továbbá az EGSZB 2002. december 11-i véleménye az alábbi tárgyban: „Az Európai Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek az országban illegálisan tartózkodó személyek visszatoloncolására vonatkozó közösségi politikáról” (előadó: Luis Miguel PARIZA CASTAÑOS) (HL C 85., 2003. 04. 08.).

éhínség és a szárazság elleni küzdelem sajnos még csak nem is szerepel a Millenniumi Fejlesztési Célkitűzések között, az EGSZB felhívja az Európai Bizottságot és a Tanácsot, hogy foglalkozzanak aktívan e kérdéssel, és:

1. kezdeményezzenek politikát a következmények kiküszöbölésére (helyi vidékfejlesztési támogatás), különösen a Cotonoui Megállapodás és a fejlesztési és együttműködési politika megfelelő keretében;
2. alkossanak esetleges új javaslatokat, és támogassák a meglévőket a nemzetközi együttműködés keretében, összekapcsolva a környezeti pusztulás elleni harcot és a fenntartható fejlődést.

Az EGSZB nem tekinti megfelelő vagy elfogadható megoldásnak azt, ha a tranzitországokra hárítják át a felelősséget a visszatoloncolásért. Szükségesnek látja a koordináció javítását az európai uniós intézmények és azon harmadik országok hatóságai között, amelyekből a bevándorlók származnak. A bevándorlási kérdés szintén az Unió külkapcsolatainak a részét kellene, hogy képezze.

4.1.6 A személyek szabad mozgása nem „igazgatható” (a közlemény címét idézve) a tőke és a szolgáltatások szabad mozgásával azonos módon.

4.1.7 Az Európai Bizottság által – a tagállamok bevándorlás terén folytatott tevékenységének támogatására – javasolt négy pénzügyi eszköz olyan vonatkozó, koordinált politika alkalmazásában kellene, hogy leképeződjön, amely a migrációs áramlások megfelelő igazgatásán kívül azt is magában foglalja, hogy harmadik országoknak – a tagállamokban legálisan tartózkodó – állampolgárai a tagállami állampolgárokéval azonos feltételekkel integrálódhassanak.

Az EGSZB megragadja az alkalmat arra, hogy rámutasson a szociális dömping veszélyére, amely a határokon átnyúló szolgáltatásokból eredhet, mivel azok jelentik a legális bevándorlás fő útját. E probléma az Európai Unió új tagállamainak munkavállalóit is érinti, az azokra érvényes átmeneti normákból eredően.

A szociális partnerek és a szervezett civil társadalom szervezeteinek munkája e tekintetben alapvetően fontos szerepet játszik, amely támogatandó és értékelendő.

Az „illegális másodlagos helyváltogatások”: Egy igen korlátozó szabályozásból, valamint – emlékeztet rá az EGSZB – a „befogadói” irányelvűből eredően (amelyet a Tanács 2002-ben, az EGSZB és a Parlament támogatása ellenére nem fogadott el) a „legális” másodlagos helyváltogatás a jog és a gyakorlat szerint az, amelyet egyrészt a több mint 5 éve adott országban lakó, és másik tagállamban, második tartózkodási engedély iránti kérelmet benyújtó személyek tesznek, másrészt pedig azok,

akik kevesebb mint 5 éve laknak egy adott országban, és egy második tagállamban, rövid távú tartózkodási engedély iránti kérelmet nyújtanak be. Az EGSZB feltételezi tehát, hogy „illegális másodlagos helyváltogatásról” szólva a közlemény az illegálisan tartózkodó személyek helyváltogatásairól beszél, továbbá azokról a menedékjog-kérelmezőkről, akiket elutasítottak az első befogadó országban. Márpedig ez utóbbiak nemcsak kérelem benyújtására jogosultak (ami nem minden tagállamban engedélyezett a számukra), hanem egyedi vizsgálatra és felfüggesztő hatályú jogorvoslatra is. E jogorvoslati lehetőségek nem léteznek, lehetetlenné váltak vagy pedig nem felfüggesztő hatályúak egyes tagállamokban. Az EGSZB megérti, hogy az I. és II. Dublini Megállapodás (ez utóbbiról az EGSZB véleményt bocsátott ki) – végrehajtását pénzügyi eszköznek kell megkönnyítenie. Ennek fényében – még ha az Európai Bizottságnak biztosítania is kell az alapok méltányos elosztását, és részt is kell vállalnia a felelősségi körök igazságos meghatározásából – különös figyelmet kellene szentelnie azoknak a tagállamoknak, amelyekre a legnagyobb migrációs nyomás nehezedik, figyelembe véve nemcsak a határok szempontjából elfoglalt helyzetüket, hanem méretüket (például: Ciprus, Málta), általános befogadóképességüket (menekültügy, letelepedés, bevándorlás) és kötelezettségeik teljesítésének legjobb gyakorlatait is. A közlemény nem nyújt kellően pontos iránymutatást a felelősségi körök méltányos elosztásához. Az Európai Bizottságnak nem kellene pénzügyi támogatást nyújtania azon tagállamoknak, amelyek bezárják befogadó központjaikat, vagy csökkentik azok kapacitását.

4.1.8 A visszatérések „integrált igazgatása”: az EGSZB – a civil társadalom képviselő gyűlésként, szigorúan konzultatív szerepében – felveti, hogy emberi lényekről és egyénekről van szó. Inkább békés célokat szolgáló, tartós együttműködések kialakítására lenne szükség, és annak megjelölésére, hogy mely kritériumok kerülnének kiválasztásra az önkéntesség fokának meghatározására.

4.1.9 Az EGSZB meglepetéssel olvasta a javasolt szövegben, hogy az Európai Visszatérési Alapra meghatározott, konkrét célkitűzések keretében „törekedni kellene arra, hogy a sérülékeny csoportok – így például a gyermekek, illetve a kínzás, a nemi erőszak vagy a lelki, fizikai vagy szexuális erőszak egyéb, súlyos formáinak áldozatai egyedi segítségnyújtásban részesülhessenek.” Emlékeztetni kell azonban arra, hogy a Genfi Egyezmény meghatározza azon eljárásokat, egyedi vizsgálatokat és jogorvoslati lehetőségeket, amelyekre ezek a személyek jogosultak. Mivel a „minősítés és státusz” irányelv elfogadást nyert a közösségi jogalkotás részeként⁽¹⁷⁾, és mivel a tagállamok felei az Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Védelméről szóló Európai Egyezménynek, az EGSZB nehezen tartja elképzelhetőnek, hogy az ilyen helyzetben lévő személyek az „önkéntes hazatelepülés” kategóriájába tartozhassanak.

⁽¹⁷⁾ A Genfi Egyezmény világos e tekintetben („A fent említett Egyezmény szempontjából a menekültstátusz minden olyan személy elnyeri, aki okkal attól tart, hogy – faja, vallása, nemzetisége, bizonyos társadalmi csoporthoz való tartozása vagy politikai véleménye miatt – üldöztetésben részesül, kívül tartózkodik azon ország határain, amelynek az állampolgára, és nem tud, vagy – e félelem okán – nem akar a fenti országtól védelmet kérni, vagy aki – amennyiben nem rendelkezik az állampolgársággal, és kívül tartózkodik azon ország határain, amelyben szokásos tartózkodási helye volt a fenti események következtében – nem tud, vagy – e félelem okán – nem akar oda visszatérni.”), csakúgy, mint a Tanács 2004/83/EK irányelve (2004. április 29) a harmadik országok állampolgárainak, illetve a hontalan személyeknek menekültként vagy a más okból nemzetközi védelemre jogosultként való elismerésének feltételeiről és az e státuszok tartalmára vonatkozó minimszabályokról.

4.1.10 Az Európai Bizottságnak el kellene gondolkoznia az önkéntes hazatelepülési projektek sikerkritériumain. Az EGSZB értelmezése szerint itt sem együttműködésről, sem pedig egyének személyes terveinek megvalósításáról nincsen szó, hanem bírósági vagy adminisztratív határozatot követő hazatelepítésről, valamint visszatérési és távolmaradási döntésről. Az EGSZB egyetért azzal, hogy szükség van az emberi jogok védelméről szóló európai egyezményre és az Alapjogi Charta tiszteletben tartására és támogatására, valamint azok alkalmazandó elveinek követésére: senkit sem szabad visszatérésre kényszeríteni akkor, ha ez veszélybe sodorja az életét. E tekintetben kiváltságban kellene részesíteni az igazságszolgáltatás eszközeihez való hozzáférést. A jogorvoslat mindig felfüggesztő hatályú kellene, hogy legyen. Végül, a visszatérésre csak kivételes jelleggel kellene, hogy sor kerüljön az Európa Tanács Emberi Jogok és Alapvető Szabadságjogok Védelméről szóló Európai Egyezményének megközelítésével összhangban. A javaslat bizonyos kifejezései nem így értelmezhetők (lásd pl. a pénzügyi rendelkezésekről szóló 5.1.3. fejezetet).

Az Európai Bizottságnak részletesebb végrehajtási rendelkezéseket kellene javasolnia, amelyek biztosítják a tanácsadást, az anyagi segítségnyújtást és a visszatérés támogatásának egyéb, megfelelő formáit. Az Európai Bizottságnak a visszatelepített személyek biztonságával, védelmével és jólétével összefüggő nyomon követés és ellenőrzés független és hiteles módjait tartalmazó rendelkezéseket is javasolnia kellene.

Brüsszel, 2006. február 14.

5. Következtetés

A valóban demokratikus, a polgárok kezébe helyezett európai terv, amely megfelel az intézmények és az Európai Unió költségvetési eljárásainak, és jogokon alapul:

- az EGSZB támogatja az alábbi alapok felállítására vonatkozó javaslatot: a Harmadik Országok Állampolgárainak Beilleszkedését Segítő Európai Alap a 2007–2013 közötti időszakra, az Európai Menekültügyi Alap (a létező Alap meghosszabbításaként), valamint a Külső Határok Alap;
- felhívja a Tanácsot, hogy együtt tárgyalja és fogadja el a közleményjavaslatot, amely a „Szolidaritás és a migrációs áramlások igazgatása” általános program keretét határozza meg, valamint az általános program megvalósítását célzó egyedi alapok létrehozásáról szóló határozatokat;
- felhívja az Európai Bizottságot, hogy vegye számításba a hágai programmal kapcsolatos cselekvési tervében az EGSZB ajánlásait;
- ajánlja a Tanácsnak és az Európai Bizottságnak, hogy biztosítsák a fenti, új strukturális alapok működésének átláthatóságát azáltal, hogy egyértelmű koherenciát teremtenek a hágai program és a vizsgált közlemény között;
- továbbá, hogy konkrét rendelkezéseket hozzanak a különböző alapok felállítására irányuló döntések részeként, annak érdekében, hogy a nem állami szereplőket a lehető legkorábban bevonják a tevékenységekbe a tagállamok és maga az Európai Bizottság által meghatározott iránymutatók éves és többéves keretében.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Javaslat európai parlamenti és tanácsi ajánlásra a Közösségen belüli, oktatási és képzési célú transznacionális mobilitásról: az Európai Mobilitásminőségi Alapokmány”

(COM(2005) 450 final – 2005/0179 (COD))

(2006/C 88/06)

2005. október 10-én az Európai Unió Tanácsa úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció véleményét 2006. január 24-én elfogadta. (Előadó: Tomasz CZAJKOWSKI.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. február 14–15-én tartott 424. plenáris ülésén (a 2006. február 14-i ülésnapon), 144 szavazattal, ellenszavazat nélkül, 3 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt:

1. Ajánlások

1.1 Az EGSZB szerint az alábbi szempontok kiemelt figyelmet érdemelnek:

- a tagállamok által a programokról – nemzeti és helyi szinten – közzétett információ;
- a pályázók közötti esélyegyenlőségről szóló kommunikáció;
- a programokban részt vevők tájékoztatása a biztosítások és a nemzetközi biztosítási megállapodások, illetve a fogadó állam által nyújtott biztosítási lefedettség tekintetében;
- a lehetséges résztvevőkre alkalmazott eljárások, amelyeknek egyértelműnek, átláthatónak és pontosnak kell lenniük;
- a résztvevők körében végzendő felmérés, amelynek célja az, hogy adott program végén az abban részt vett személyek világos képet és értékelést nyújthassanak arról. E lépés azt a célt szolgálja majd, hogy tovább javuljon az Európai Bizottság és a programokért felelős nemzeti szervezetek tevékenységének minősége és reakciójának gyorsasága;
- különös súlyt helyezendő a programrésztvevők nyelvi felkészítésére annak érdekében, hogy a lehető legjobban élni tudjanak a számukra kínált tanulási lehetőséggel;
- a mentorok szerepe, akik segítséget nyújtanak a résztvevőknek külföldön, és igyekeznek megkönnyíteni számukra új környezetük megismerését, és az ahhoz való alkalmazkodást;
- a program egyes szereplői felelősségi körének pontos behatárolása oly módon, hogy elkerülhetővé váljanak a résztvevőket küldő, illetve fogadó szervezetek, stb. közötti későbbi félreértések, illetve a részükről megnyilvánuló követelések;
- európai szinten fejlettebb mobilitási politikai koordináció, az egyes tagállamok szintjén megvalósuló koordináció helyett, ami lehetővé teszi az európai bizottsági célkitűzések elérését és a lisszaboni stratégia állásfoglalásainak hatékony megvalósítását.

2. Általános megjegyzések

2.1 Az EGSZB meglelégedéssel fogadja az Európai Bizottság javaslatát európai parlamenti és tanácsi ajánlásra a Közösségen belüli, oktatási és képzési célú transznacionális mobilitásról: az Európai Mobilitásminőségi Alapokmány⁽¹⁾. Az Európai Unió lakóinak mobilitása és a tagállamok közötti mobilitás korlátozásának teljes körű eltörlését célzó javaslat révén fokozódhat majd az EU versenyképessége, a lisszaboni stratégia rendelkezéseinek logikáját követve.

2.2 Az EGSZB üdvözli, hogy a tagállamok, az Európai Parlament, az Európai Unió Tanácsa és az Európai Bizottság törekednek a mobilitást gátló akadályok megszüntetésére az oktatás és a képzés terén⁽²⁾.

2.3 Az elmúlt évtizedek során, az EU területén kialakult képzési célú mobilitás révén a különböző programok résztvevői új tapasztalatokkal gazdagodhattak, és ledönthették az európai nyelvi és kulturális korlátokat.

2.4 Az EGSZB megjegyzi, hogy az Európai Bizottság által, a tagállamoknak ajánlott, nemzetközi oktatási és csereprogramoknak köszönhetően, 2000 óta a tanulmányi célból külföldre utazó személyek száma a háromszorosára nőtt.

2.5 Az EGSZB ezenkívül úgy látja, hogy e programok megannyi alkalmat nyújtanak a résztvevők számára arra, hogy hozzájáruljanak egy toleráns, a – hitbéli meggyőződésüket, etnikai származásukat, szexuális orientációjukat, stb. illetően – különböző emberek felé nyitott európai társadalom kialakulásához.

2.6 Az EGSZB erőteljesen támogatja az Európai Bizottság által 2004-ben javasolt oktatási és képzési programok új generációját. A fenti programokban való részvétel iránti nagy érdeklődés alapján elmondható, hogy az ifjúság közvetett módon megvalósítja a lisszaboni stratégia állásfoglalásait.

⁽¹⁾ COM(2005) 450 final, 2005. szeptember 23.

⁽²⁾ Az Európai Parlament jelentése: „Az oktatás mint a lisszaboni folyamat sarokköve” (2004/2272(INI), előadó: Guy BONO, 2005. július 19.).

A Tanács és az abban résztvevő tagállami kormányzati képviselők állásfoglalása (2000. december 14.) a mobilitási cselekvési tervről, az Európai Tanács 2000. december 7-9-i, nizzai ülése.

3. Részletes megjegyzések

3.1 Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamoknak ügyelniük kellene a különböző programok koordinációjára mind nemzeti, mind pedig helyi szinten.

3.2 Az intézményeknek, szervezeteknek, oktatási intézményeknek, iskoláknak és a mobilitási programok koordinációja felelőseinek mindent meg kellene tenniük a pályázók esetében alkalmazott kiválasztási és minősítési eljárások átláthatóságának biztosításáért. A jelenlegi gyakorlat szerint, a nemzetközi csereprogramok résztvevőinek kiválasztói úgy tekintenek a nemzetközi csereprogramokra, mint bizonyos célkitűzések teljesítéséért járó „jutalomra”.

3.3 Az EGSZB ezenkívül széles körű tájékoztatási tevékenységet javasol, amelynek révén a lehető legtöbb potenciális résztvevő lenne elérhető. Minden áron arra kell törekedni, hogy az európai ifjúság lehető legnagyobb része tájékoztatást nyerjen a programok elveiről és az azokhoz kapcsolódó lehetőségekről.

3.4 Az EGSZB úgy véli, hogy a tagállamoknak biztosítaniuk kell a résztvevők által, a fenti programok során szerzett képzettségek és tapasztalat elismerését.

3.5 Ugyancsak igen kedvezően értékelendő a szakképzési célú mobilitás, illetve az önkénteseknek szánt programok támogatása. E tevékenységek kétségkívül hozzájárulnak a dolgozók szakmai előmeneteléhez és megkönnyítik alkalmazkodásukat a nemzetközi környezetben való munkavégzés kívánalmaihoz.

3.6 Egyes tagállamok, amelyekben a bolognai folyamat különböző szakaszainak átültetése a végéhez közeledik, már a gyakorlatban is alkalmazzák a Mobilitásminőségi Alapokmány

által az oktatás és képzés terén megfogalmazott ajánlásokat. Az Alapokmány keretében javasolt elvek és tevékenységek pozitív kezdeményezésként ismerendők el, amelynek célja az Európai Bizottság által javasolt programok felhasználásának javítása.

3.7 Megjegyzendő, hogy az Európai Bizottság javaslata csupán azon elemeket veszi sorra, amelyeket valószínűleg elfogadnak európai szinten gyakorolt jótékony hatásuk miatt.

3.8 Az Európai Bizottság – jelen véleményben észrevételezett – ajánlásának egyik pozitív vonása az, hogy nem ró ki további, a koordinációval összefüggő pénzügyi terhet, így semmilyen akadály nem gátolja meg a javasolt intézkedések megvalósítását.

3.9 Mivel az Európai Mobilitásminőségi Alapokmány elfogadása önkéntes alapon történik, fennáll annak a veszélye, hogy a tagállamok bizonyos előírások kapcsán könnyítés elnyerésére törekednek, ami pedig befolyásolhatja az Alapokmány elvei átvételének hatékonyságát, és késedelmet okozhat az Alapokmány tagállami szintű végrehajtásában.

3.10 Az EGSZB – polgári egyesületektől származó információk alapján – arra is figyelmeztet, hogy előfordul, hogy a fogadó vagy meghívó szervezet nincsen igazán felkészülve a program lebonyolítására, ami negatív kihatással járhat, amikor a résztvevőknek végső értékelést kell adniuk a programról.

3.11 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak időpontot kellene javasolnia az Alapokmány hatályba lépésére, annak érdekében, hogy ezáltal cselekvésre ösztönözze a tagállamokat.

Brüsszel, 2006. február 14.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Az Európai Bizottság közleménye az Európai Parlamenthez, a Tanácshoz, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához a Fogyatékkal Élők Európai Éve (2003) megvalósításáról, eredményeiről és általános értékeléséről” (*)

(COM(2005) 486 final)

(2006/C 88/07)

2005. október 27-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatáspolitikai, szociálpolitikai és állampolgárság” szekció véleményét 2006. január 24-én elfogadta (előadó: Gunta Anča).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. február 14–15-én tartott, 424. plenáris ülésén (a február 14-i ülésnapon) 147 szavazattal 1 ellenében, 2 tartózkodás mellett elfogadta a következő véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB üdvözlöi a közleményt, mint lehetőséget arra, hogy számba vegyünk a 2003-as Fogyatékkal Élők Európai Éve (EYPD) eredményeit és hiányosságait, tanulságokat vonjunk le a többi Európai Évre vonatkozóan, és hogy nyomon kövessük az EYPD 2003 során indult kezdeményezéseket.

1.2 Az EGSZB egyetért azzal, hogy az EYPD 2003-nak a korábbi Európai Évekhez viszonyított sikere abból ered, hogy az a fogyatékkal élők szervezeteinek saját igénye volt, és e szervezetek részt is vettek az Év eseményeinek megtervezésében és megvalósításában. Az EGSZB arra kéri az Európai Bizottságot és az európai intézményeket, hogy a jövőben az ilyen kezdeményezések előkészítésekor az alulról felfelé építkező megközelítést részesítsék előnyben.

1.3 Az EGSZB sajnálja, hogy a közlemény nem tartalmaz információkat a nemzeti és regionális szinten tett lépésekről, és úgy véli, hogy a jövőre nézve ki kell alakítani egy olyan rendszert, amely biztosítja az információk megfelelő áramlását, valamint a bevált gyakorlatokat illető információk összegyűjtését és megosztását.

1.4 Az általános figyelemfelkeltés és a médiában való megjelenés növelése érdekében tett lépéseket mennyiségi, nem pedig minőségi szempontok alapján értékelték. Az EGSZB ezért kéri az Európai Bizottságot, hogy jövőbeli kezdeményezéseiben fordítson erre figyelmet.

1.5 Az EGSZB úgy véli, hogy az EYPD 2003 sikerét politikákra és jogalkotásra kellett volna váltani, és hogy az Év által keltett várakozások fényében a politikai reakció csalódást kelt.

1.6 Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy a fogyatékkal élők helyzetéről szóló jövőbeli kétéves beszámolóiban értékelje ki az Európai Év során tett politikai kötelezettségvállalások utánkövetését is, különösen a Tanács foglalkoztatásról, oktatásról, e-hozzáférhetőségről és kultúráról szóló állásfoglalásait, és tegyen ajánlásokat a fogyatékkal élők szempontjainak a lisszaboni stratégián belüli nyílt koordinációs módszerbe való beépítésére.

1.7 Az EGSZB azt is sajnálja, hogy kevés az információ a tagállamok által a fogyatékkal élők szempontjainak valamennyi területen történő következetes érvényesítésére tett lépéseiről, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy dolgozzon ki eszközt a tagállamok politikáiról szóló információk összegyűjtésére és kiértékelésére.

1.8 A Fogyatékkal Élők Európai Éve (EYPD 2003) számos kezdeményezés elindítására ösztönözte az EGSZB-t, így például a fogyatékkal élőkhez kapcsolódó kérdésekkel foglalkozó belső munkacsoportot alakított, munkája minden területén érvényesíteni igyekszik a fogyatékkal élők szempontjait, a fogyatékkal élőkkel foglalkozó saját kezdeményezésű véleményeket fogadott el, új központi épületének felújításakor figyelembe vette a hozzáférhetőség szempontjait, valamint a fogyatékkal élők foglalkoztatását illetően módosította személyzeti szabályzatát.

1.9 Az EGSZB ugyancsak felhívja a figyelmet arra, hogy meg kell valósítani a fogyatékkal élőkhez kapcsolódó kérdések valamennyi uniós politikában történő, horizontális figyelembevételét, és strukturált párbeszédet kell kialakítani a fogyatékkal élők szervezeteivel, mindenekelőtt a belső piacról szóló jogszabály megalkotása tekintetében.

2. Bevezetés

2.1 Az EGSZB nagy érdeklődéssel fogadta az Európai Bizottságnak a Fogyatékkal Élők Európai Éve (2003) megvalósításáról, eredményeiről és általános értékeléséről szóló közleményét.

2.2 A Fogyatékkal Élők Európai Évét hivatalosan az EU Tanácsa hagyta jóvá 2001. december 3-án ⁽¹⁾. A kampány a 2002 közepén megkezdett előkészítő munkával együtt valójában csaknem másfél évig tartott, és 12 millió euró körüli, korlátozott uniós költségvetésből gazdálkodott.

2.3 Az Év fő célkitűzései a következők voltak: a figyelem felkeltése a fogyatékkal élők jogai iránt, az egyenlő esélyek elősegítéséhez szükséges intézkedések átgondolásának és megvitatásának ösztönzése, valamint a hátrányos megkülönböztetés ama számos formája elleni küzdelem, amellyel a fogyatékkal élő emberek Európában szembesülnek. A célok közt szerepelt

(*) Mivel 2003-as vonatkozású szövegről van szó, a COM-dokumentumnak magyar fordítása nem várható. (A ford.)

⁽¹⁾ A Tanács 2001/903/EK határozata.

a helyi, országos és európai szinten kialakult, bevált gyakorlatok és stratégiák cseréjének elősegítése és erősítése, valamint a fogyatékossgot illető kommunikáció javítása és pozitív kép sugárzása a fogyatékkal élőkéről.

2.4 Az Európai Bizottság hangsúlyozza, hogy az Év az EU, a tagállamok és a fogyatékkal élők szervezetei – különösen a *European Disability Forum* és a civil társadalom más képviselői – közti partnerségi folyamat eredménye volt.

2.5 Európai szinten az Európai Bizottság számos tevékenységet dolgozott ki, például figyelemfelkeltő kampányt „*Get on board!*” szlogennel, illetve egy európai buszkörutat. A következő területekhez kapcsolódó programok kaptak finanszírozást: fiatalok, oktatás és kultúra, valamint a kutatás területéhez kapcsolódó kezdeményezések és az információs társadalom. Emellett számos uniós intézmény, így az Európai Parlament, a Régiók Bizottsága és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság is specifikus kezdeményezéseket tett a Fogyatékkal Élők Európai Éve (EYPD 2003) keretében.

2.6 Az országos és regionális szintű kezdeményezések főként a jogok tudatosítására, az épített környezet hozzáférhetőségére, az információs társadalomra, a közlekedésre, új országos szintű jogszabályok megalkotására, beszámolókra és a családok támogatására összpontosított. Az Európai Bizottság azt is kiemeli, hogy az Év megrendezése hozzájárult ahhoz, hogy a fogyatékossg felkerüljön a politikai napirendre.

3. Az Európai Bizottság közleményéhez kapcsolódó észrevételek és javaslatok

3.1 Az EGSZB sajnálja, hogy az EYPD 2003-at kiértékelő közleményt csak majdnem két évvel az Év lezárása után fogadták el. Üdvözlí azonban, hogy számba lehet venni az Év eredményeit, és ki lehet emelni néhány utánkövetési lépést.

3.2 Az EGSZB támogatja, hogy pozitív módon elemezzék az EYPD 2003 kimenetelét, amely talán a legsikeresebb „európai év” rendezvény volt a láthatóság és a nagyközönség részvétele tekintetében, valamint abból a szempontból is, hogy Európa-szerte fejlődést indított el az intézkedések és a jogalkotás terén.

3.3 A közlemény jó összefoglalását és elemzését adja az európai szinten tett lépéseknek. Az országos és regionális szintű kezdeményezésekről azonban kevés az információ. A bevált gyakorlatok cseréjének ösztönzése érdekében, de annak érdekében is, hogy meghatározhassuk, mely kezdeményezéseket lehetne – országos és európai szinten – folytatni, hasznos lett volna kiemelni az EYPD keretében finanszírozott fontos projekteket vagy tevékenységeket.

3.4 Megjegyzendő, hogy a külső értékelés hangsúlyozza, hogy az Európai Parlament által az EYPD 2003 utánkövetésére indított kísérleti projekt nem volt szinkronban az Év tevékenységeivel. Az EGSZB úgy véli, hogy jobban fel lehetett volna használni a rendelkezésre álló pénzeszközöket, ha az Év folyamán elemzés készült volna a lényeges tevékenységekről és partneri kapcsolatokról.

3.5 Az EYPD 2003-ról szóló határozat partneri együttműködést irányzott elő az EFTA/EGT tagországaival, a közép- és kelet-európai társult országokkal, valamint Ciprussal, Máltával és Törökországgal. Ezen országok legtöbbje már az EU tagjává vált, vagy pedig tagjelölt ország lett. A közlemény azonban nem ad tájékoztatást az ezen országokban szervezett tevékenységekről, akár aláírtak azok egy specifikus megállapodást az Európai Bizottsággal, akár nem.

3.6 A közlemény arra is utal, hogy a fogyatékkal élőkéről szóló sajtóhírek mennyisége 2003-ban 600 %-kal nőtt. Érdekes lenne összehasonlítani ezeket az eredményeket a 2004-es és 2005-ös sajtóterméssel, hogy kiderüljön, milyen volt e figyelemfelkeltő kampányok közép-, sőt hosszú távú hatása.

3.7 Az információkat minőségi szempontból nem elemezték. Az Év egyik célkitűzése az volt, hogy pozitív képet terjesszen a különféle fogyatékkal élő emberekről. A jelentés nemigen utal arra, hogy ez valóban megtörtént-e, és hogy sikerült-e újfajta képet kialakítani a fogyatékkal élőkéről.

3.8 A decentralizált módszer folytán a nemzeti hatóságok és bizottságok igen sokféle megközelítést alkalmaztak. Néhány ország korlátozott számú nagyobb projektre összpontosított, mások viszont inkább nagyszámú, de kisebb helyi kezdeményezést támogattak. Érdekes lett volna megtudni, hogy az egyes megközelítések a kampány láthatósága, valamint a kezdeményezések fenntarthatósága szempontjából mennyire voltak hatékonyak.

3.9 Az EGSZB azt is megjegyzi, hogy az egyes országokban nagyon eltérő volt az EYPD 2003-ban való nemzeti szintű politikai részvétel mértéke. Sajnálja azonban, hogy nincs elemzés arról, hogy ez hozzájárult-e valamelyik ország további politikai kezdeményezéseéhez, vagy sem.

3.10 Európai szinten számos politikai kötelezettségvállalás történt, nevezetesen a Tanácsnak a foglalkoztatásról és a továbbképzésről, a kulturális tevékenységekhez való hozzáférésről, az oktatásról és az e-hozzáférhetőségről szóló állásfoglalásai ⁽²⁾, vagy például az uniós intézmények hozzáférhetőségről ⁽³⁾ és foglalkoztatásról szóló kezdeményezései.

⁽²⁾ A Tanács 2003. július 15-i állásfoglalása a fogyatékkal élők foglalkoztatásának és társadalmi integrációjának elősegítéséről (2003/C 175/01).

A Tanács 2003. május 6-i állásfoglalása a kulturális infrastruktúra és a kulturális tevékenységek hozzáférhetőségéről a fogyatékkal élők számára (2003/C 134/05).

A Tanács 2003. május 5-i állásfoglalása a fogyatékkal élő tanulók és diákok esélyegyenlőségéről az oktatásban és a továbbképzésben (2003/C 134/04).

A Tanács 2003. február 6-i állásfoglalása „E-hozzáférhetőség – a fogyatékkal élők tudásalapú társadalomhoz való hozzáféréseinek javítása” címmel (2003/C 39/03).

⁽³⁾ „2010 – A Europe accessible for All, Group of Independent Experts on accessibility” (2010 – a mindenki számára hozzáférhető Európa. Független szakértők csoportja a hozzáférhetőségről). http://europa.eu.int/comm/employment_social/index/7002_en.html

3.11 Az Európai Bizottságnak a fogyatékkal élők helyzetéről szóló következő kétéves jelentésében át kell tekintenie ezek végrehajtását, ahogy azt a fogyatékkal élők esélyegyenlőségének megteremtését célzó cselekvési terve keretében is előíranyozza.

3.12 Az Év kiváló lehetőség volt, hogy ráirányítsa a figyelmet, mennyire fontos szerepet játszhatnak a cégek a fogyatékkal élők társadalmi integrációjában, illetve a munkaerő-piacra való integrálódásukban. Az Év eredményeként egyre több vállalat vesz fel fogyatékkal élőket, és tervezzi termékeit és szolgáltatásait úgy, hogy figyelembe vegye az általános hozzáférhetőség követelményeit. Különösen pozitív kezdeményezés volt az Európai Év Európai Bizottság által támogatott vállalati partnersége, amely a *Business and Disability Network* („Cégek és a fogyatékoság” hálózat) létrejöttéhez vezetett, ami az Év egyik hosszú távra ható eredménye volt.

3.13 A szociális gazdaság vállalatai szintén nagyon aktívak voltak az Év során: több száz helyi, regionális, országos és európai szintű kezdeményezést irányítottak. Különös érdeklődésre számot tartó kiadvány volt a CEP-CMAF-nek (Szövetkezetek, Kölcsönös Segélyező Társaságok, Társulások és Alapítványok Európai Állandó Konferenciája) az EGSZB-vel együttműködésben készült útmutatója, melynek témája az volt, hogy a szociális gazdaság szervezetei miként járulhatnak hozzá a fogyatékkal élők társadalmi beilleszkedéséhez és a munkaerő-piacra való integrálódásukhoz.

3.14 2003-ban a szakszervezetek tevékenysége is megelénült a fogyatékkal élők munkajogainak védelme terén.

3.15 Az Év hozzásegítette a szervezeteket ahhoz, hogy közelebb kerülhessenek a döntéshozatali folyamathoz, és talán jobb lehetőségeket nyújtott a fogyatékkal élőknek arra, hogy szót emeljenek jogaik védelmében.

3.16 A bevált gyakorlatok cseréjét és a politikai kezdeményezések áttekintését a fogyatékkal élőkkel foglalkozó magas szintű csoportnak kell megszerveznie, amelynek feladat körét és munkaprogramját egyértelműen ki kell dolgoznia.

3.17 Alapvetően fontos emellett, hogy a fogyatékkal élők esélyegyenlőségét a nyílt koordinációs módszert alkalmazó különféle uniós eljárásokban mindenütt érvényesítsék. Ez annál is fontosabb, mivel a fogyatékkal élők politikája alapvetően nemzeti hatáskörben marad. Az Év lezárulta óta sajnos egyre kevesebb szó esik a fogyatékkal élőkről, és az ilyen irányú célkitűzések is háttérbe kerültek, újabban a lisszaboni menetrendből is eltűntek.

4. Tanulságok a jövőbeli Európai Évekre nézve

4.1 Az EYPD 2003 sikere nagyrészt az alulról felfelé építkező megközelítésnek volt köszönhető. A közlemény

aláhúzza, hogy az Évet a fogyatékkal élők európai mozgalma kezdeményezte és támogatta, és a mozgalom az előkészítésben és a kidolgozásban is intenzíven részt vett. Csalódottan látjuk, hogy ezt a megközelítést a későbbi évekre vonatkozó döntésekben nem alkalmazták, aminek nyilvánvaló következményei vannak a célcsoportok és a nagyközönség mozgósítására és érdeklődésük felkeltésére nézve.

4.2 A fogyatékkal élők szervezeteinek az EYPD európai figyelemfelkeltő kampányának kidolgozása során tapasztalt intenzív részvételt tovább kell vinni, sőt, a Mindenki Számára Biztosítandó Esélyegyenlőség Európai Évében (2007-ben), figyelembe véve az érintettek sokféleségét, még fokozni is szükséges. Alapvetően fontos, hogy a célcsoportok érezzék, hogy az eszközök és a keretek megfelelnek az igényeiknek, és hogy „gazdái” lehessenek az eseményeknek, hogy ily módon biztosítsák azok sikerét. Az is lényeges, hogy az Évről születő döntés és az Év kezdete között elegendő idő álljon rendelkezésre az előkészítéshez.

4.3 A külső értékelők hangsúlyozták, hogy a pénzügyi szabályoknak való megfelelés túl nagy terhet jelent mind a tagállamok, mind a szerződő felek számára, de az Európai Bizottság számára is, amely több időt fektethetett volna további kezdeményezésekbe. Az Európai Bizottságnak a pénzügyi szabályzatok és a végrehajtási szabályok jelenlegi revíziója során figyelembe kellene ezt venni.

4.4 Ha emellett jelzőszámokat és egy monitoringrendszert is kidolgoznának, az lehetővé tenné a tagállamok számára, hogy rögzítsék tevékenységeik adatait, ami hatékony nyomon követést eredményezne, s egyben információk gyűlnének össze a bevált gyakorlatokról.

4.5 Az Európai Évek célja nem csupán a figyelemfelkeltés és az ünneplés, hanem az is, hogy kiindulópontjai legyenek a további kezdeményezéseknek. Az EYPD 2003 sok igényt ébresztett mind nemzeti, mind európai szinten. Fontos, hogy a figyelemfelkeltő kampányokból állandó gyakorlatok alakuljanak ki, és hogy legyen olyan, megfelelő politika, illetve jogalkotási keret, amely az Év során felmerülő kihívásokra reagálni tud. Az Év során kialakult partneri kapcsolatok és újító jellegű projektek továbbvitele szempontjából az is nagyon fontos, hogy megfelelő erőforrások álljanak rendelkezésre.

5. Az EYPD 2003-hoz kapcsolódó EGSZB-tevékenységek áttekintése

5.1 Az EGSZB az EYPD 2003 folyamán számos kezdeményezés mellé állt. A jelen beszámoló lehetőséget ad e kötelezettségvállalások áttekintésére, és néhány intézkedést javasol a jövőre nézve.

5.2 Az EGSZB tagjaiból és tisztviselőiből kialakított egy, a fogyatékkal élőkkel foglalkozó munkacsoportot, amelynek célja az volt, hogy előkészítse és megvalósítsa az EGSZB-nek az Európai Évhez kapcsolódó tevékenységeit.

5.3 Az EGSZB támogatta a Madridi Nyilatkozat alapelveit, és elkötelezte magát azok terjesztése mellett⁽⁴⁾. Az EGSZB az EYPD 2003-ra készülve, illetve annak utánkövetéseként több véleményt és választ is elfogadott⁽⁵⁾, amelyek széles nyilvánosságot kaptak az uniós intézmények és az illetékes szervezetek körében. Az EGSZB emellett két szemináriumot szervezett a fogyatékkal élők foglalkoztatásáról, illetve az EYPD 2003 kiértékeléséről.

5.4 Az EGSZB elkötelezte magát amellett, hogy a fogyatékoság témakörét munkájának minden területén figyelembe veszi, és hogy valamennyi véleményében tekintettel lesz a fogyatékkal élők érdekeire, jogaira és kötelességeire. Noha még sok javítanivaló akad, az EGSZB a helyes irányba tart, és egyre több véleménye foglalja magában a fogyatékkal élők szempontjait, ezzel is felhívva más intézmények figyelmét a fogyatékkal élők jogaira.

5.5 Az EGSZB saját kezdeményezésű véleményeket, illetve közleményekhez vagy jogalkotási javaslatokhoz kapcsolódó véleményeket fogadott el a fogyatékkal élőkkel szemben. Így például elkészített egy olyan véleményt, amely iránymutatást ad a kérdés általános érvényesítését és figyelembevételét, valamint a fogyatékkal élők szervezeteivel való konzultációt illetően⁽⁷⁾.

⁽⁴⁾ Az EGSZB 2001. 10. 17-én kelt véleménye a Fogyatékkal Élők Európai Évéről (2003) szóló tanácsi határozatra tett javaslatról (COM(2001) 271 final – 2001/0116 (CNS)). (Előadó: Miguel Ángel CABRA DE LUNA, HL C 36., 2002.2.8.).

⁽⁵⁾ Az EGSZB 2003. 03. 26-án kelt véleménye az Európai Bizottságnak a Tanácshoz és az Európai Parlamenthez intézett közleményéről, melynek címe: „Az ENSZ jogilag kötelező érvényű, a fogyatékkal élő személyek jogait és méltóságát támogató és védő eszköze felé” (COM(2003) 16 final). (Előadó: Miguel Ángel CABRA DE LUNA, HL C 133., 2003.6.6.).

Az EGSZB 2001. 10. 17-én kelt véleménye a Fogyatékkal Élők Európai Évéről (2003) szóló tanácsi határozatra tett javaslatról (COM(2001) 271 final – 2001/0116 (CNS)). (Előadó: Miguel Ángel CABRA DE LUNA, HL C 36., 2002.2.8.).

Az EGSZB 2004. 02. 25-én kelt véleménye az Európai Bizottságnak a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához intézett közleményéről, melynek címe: „Eszélyegyenlőség a fogyatékkal élők számára – Európai Cselekvési Terv” (COM(2003) 650 final). (Előadó: Miguel Ángel CABRA DE LUNA, HL C 110., 2004.4.30.).

⁽⁶⁾ Lásd az 5. lábjegyzetet és az EGSZB 2002. 07. 17-én kelt véleményét a fogyatékkal élők társadalmi integrációjáról (előadó: Miguel Ángel CABRA DE LUNA) (HL C 241., 2002.10.7.).

Az EGSZB 2005. 09. 28-án kelt véleménye a légi járműveken utazó csökkent mozgásképességű személyek jogairól szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletről (COM(2005) 47 final – 07/2005 (COD)). (Előadó: Miguel Ángel CABRA DE LUNA – HL C 24., 2006.1.31.)

Közös munkadokumentum a Törökországban fogyatékkal élők helyzetéről – az EU-Törökország Közös Tanácsadó Testület 19. ülése. Előadók: Daniel LE SCORNET, az EGSZB tagja és Süleyman ÇELEBI, az EU-Törökország KTT társelnöke (REX/194).

⁽⁷⁾ Az EGSZB 2002. 07. 17-i saját kezdeményezésű véleménye a fogyatékkal élők társadalmi integrációjáról (előadó: Miguel Ángel CABRA DE LUNA) (HL C 241., 2002.10.7.).

Az EGSZB számos véleménye érinti a fogyatékoság témakörét a foglalkoztatással, a társadalmi integrációval és az iparral összefüggésben⁽⁸⁾. Az EGSZB kötelezettséget vállalt a rendszeres kiértékelésre is, amelyet egy munkacsoportja fog elvégezni 2006-ban.

5.6 Emellett 2004 májusában átadott új székházát annak felújítása során a hozzáférhetőség követelményeinek is megfelelővé tette. Az új székház lehetővé tette, hogy az EGSZB majdnem egyenértékű hozzáférést biztosítson fogyatékkal élő tagjai és köztisztviselői számára. Emiatt az olyan szemináriumokat, amelyeknek fogyatékkal élők szervezetei is résztvevői, az EGSZB székházában tartják. Ez más uniós intézmények és testületek számára is például szolgál.

5.7 Az EGSZB tudomásul veszi az Európai Közösségek tisztviselői Személyzeti Szabályzatának 2003-as átdolgozását és annak rendelkezéseit, amelyek megkönnyítik a fogyatékkal élők foglalkoztatását. Megjegyzi azonban, hogy előrettekintőbb megközelítésre is szükség van annak érdekében, hogy több fogyatékkal élő személyt alkalmazzanak.

5.8 Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot arra, hogy a Mindenki Számára Biztosítandó Esélyegyenlőség Európai Éve (2007) alkalmából végezze el a Személyzeti Szabályzat módosításainak kiértékelését a fogyatékkal élők foglalkoztatásának szemszögéből.

5.9 Az EGSZB szükségesnek tartja továbbá, hogy szakmai gyakorlati rendszert hozzanak létre a fogyatékkal élő személyek számára. A Mindenki Számára Biztosítandó Esélyegyenlőség Európai Éve (2007) megfelelő alkalom lehet az ilyen áttekintésekre és módosításokra.

6. A Fogyatékkal Élők Európai Évének utánkövetése uniós szinten

6.1 Az EGSZB véleményeiben mindig hangsúlyozta, hogy a Fogyatékkal Élők Európai Évének sikere a konkrét eredményeken mérhető le.

⁽⁸⁾ Az EGSZB 2005. 09. 28-án kelt véleménye a légi járműveken utazó csökkent mozgásképességű személyek jogairól szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletről (COM(2005) 47 final – 07/2005 (COD)). (Előadó: Miguel Ángel CABRA DE LUNA – HL C 24., 2006.1.31.)

Közös munkadokumentum a Törökországban fogyatékkal élők helyzetéről – az EU-Törökország Közös Tanácsadó Testület 19. ülése. Előadók: Daniel LE SCORNET, az EGSZB tagja és Süleyman ÇELEBI, az EU-Törökország KTT társelnöke (REX/194).

Az EGSZB 2004. 07. 01-jén kelt véleménye az Európai Bizottságnak a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához intézett közleményéről, melynek címe: „A szociális védelem korszerűsítése a több és jobb munkahely érdekében – átfogó megközelítés a munka kifizetődőbbé tétele érdekében” (COM(2003) 842 final). (Előadó: Donna ST HILL, HL C 302., 2004.12.7.).

Az EGSZB 2003. 10. 29-én kelt véleménye a mindenki számára elérhető, szociális szempontból fenntartható turizmusról (előadó: Juan MENDOZA CASTRO, HL C 32., 2004.2.5.).

Az EGSZB 2003. 03. 26-án kelt véleménye az Európai Bizottságnak a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához intézett közleményéről, melynek címe: „Az Európai Foglalkoztatási Stratégia jövője – stratégia a teljes foglalkoztatásért és a mindenki számára elérhető jobb munkahelyekért” (COM(2003) 6 final). (Előadó: Hrisztoforosz KORIFIDISZ, HL C 133., 2003.6.6.).

Az EGSZB 2002. 07. 18-án kelt véleménye az Európai Bizottság rendelettervezetéről, melynek tárgya a Szerződés 87. és 88. cikkének az állami foglalkoztatási támogatásokra történő alkalmazása (HL C 88/2., 2002.4.12.). (Előadó: Gustav ZÖHRER, HL C 241., 2002.10.7.).

6.2 Az EGSZB sajnálja, hogy az EYPD 2003 nem vezetett átfogó, az EU valamennyi politikai területére kiterjedő jogszabály elfogadásához a fogyatékkal élők megkülönböztetésének felszámolását illetően.

6.3 Az esélyegyenlőséget célzó 2003-as Európai Cselekvési Tervet az EGSZB 2004 februárjában elfogadott véleményében örömmel fogadta. Az EGSZB a véleményben azt is hangsúlyozta, hogy a cselekvési terv nem elég ambiciózus, valamint további lépések megtételét javasolta az Európai Bizottságnak ⁽⁹⁾.

6.4 Az EGSZB megjegyzi, hogy a fogyatékkal élők helyzetéről szóló első kétéves jelentést, valamint az Európai Cselekvési Terv következő szakaszának új prioritásait csak nemrég tették közzé ⁽¹⁰⁾.

6.5 Ajánlásokat kell megfogalmazni az európai stratégiáknak a fogyatékkal élők szociális védelmére, foglalkoztatására és egész életen át tartó tanulására gyakorolt hatásáról. Ez különösen azért fontos, mert a fogyatékkal élőket az új, lényegre törőbb lisszaboni stratégia és a 2005-ben bemutatott nemzeti reformprogramok nem említik. Ezzel kapcsolatban az EGSZB üdvözlöi a fogyatékkal élők szempontjainak a foglalkoztatási stratégiába való beemeléséről szóló munkadokumentumot ⁽¹¹⁾, és arra kéri az Európai Bizottságot, hogy végezze el a dokumentum végrehajtásának értékelését.

6.6 Az EGSZB üdvözlöi a brit elnökség javaslatát is, mely szerint a magas szintű politikai eszmecsere elősegítése érdekében a fogyatékkal élők szervezeteinek részvételével évente miniszeri konferenciát kellene tartani a fogyatékoság kérdéséről.

6.7 Az EGSZB úgy véli, hogy az Európai Bizottságnak a fogyatékkal élők szervezeteivel együttműködve ki kellene dolgoznia egy olyan eszközt, amellyel lemérhető az uniós jogszabályoknak a fogyatékkal élőkre gyakorolt hatása, és tanfolyamokat kellene kidolgoznia a különböző főigazgatóságok számára arról, hogy azt hogyan kell alkalmazni.

6.8 Az Amszterdami Szerződésben a Közösség kötelezettséget vállalt arra, hogy a belső piacot érintő intézkedések kidolgozásakor figyelembe veszi a fogyatékkal élők szükségleteit. A 22. nyilatkozatot sajnos nem hajtották végre, s ennek eredményeként az árukhoz és szolgáltatásokhoz való hozzáférés akadályai egyre szaporodnak.

6.9 Az EGSZB kéri az Európai Bizottságot, hogy álljon elő egy olyan kezdeményezéssel, amely egy stratégiai terv kidolgozása érdekében összehozza a belső piac kérdéseivel foglalkozó tisztviselőket és a fogyatékkal élők szervezeteinek szakértőit.

6.10 Az EGSZB üdvözlöi a légi járműveken utazó csökkent mozgásképességű személyekkel kapcsolatos rendelet gyors elfogadását, amely segíteni fogja a fogyatékkal élők által légi utas-ként tapasztalt megkülönböztetés elleni küzdelmet; illetve számos más, a közlekedéshez kapcsolódó kezdeményezést, amelyek ugyancsak segítik a fogyatékkal élők jogainak érvényesítését.

6.11 Az EGSZB szükségesnek tartja a hozzáférhetőségi követelmények beépítését az EU által nyújtott valamennyi támogatás, illetve az EU saját beszerzési politikája esetén.

6.12 Az EGSZB nagy figyelemmel követi a fogyatékkal élők emberi jogairól szóló nemzetközi egyezmény tárgyalásait, és üdvözlöi az EU arra irányuló javaslatát, hogy az Európai Közösségek is csatlakozzon az egyezményhez, amely az EU-ban fogyatékkal élők számára is védelmet nyújt, az uniós intézmények és testületek jogi aktusainak vonatkozásában is.

6.13 Az EGSZB úgy véli, hogy az EU illetékességi területein tapasztalható megkülönböztetés felszámolásához további jogalkotásra van szükség, és várja a megkülönböztetésmentességről szóló további jogalkotási kezdeményezések megvalósíthatósági tanulmányának eredményeit. Emellett bízik abban, hogy jövőre kiadnak egy, kifejezetten a fogyatékkal élőkről szóló irányelvvel kapcsolatos javaslatot.

Brüsszel, 2006. február 14.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽⁹⁾ Az EGSZB 2004. 02. 25-én kelt véleménye az Európai Bizottságnak a Tanácshoz, az Európai Parlamenthez, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottsághoz és a Régiók Bizottságához intézett közleményéről, melynek címe: „Esélyegyenlőség a fogyatékkal élők számára – Európai Cselekvési Terv” (COM(2003) 650 final). (Előadó: Miguel Ángel CABRA DE LUNA, HL C 110., 2004.4.30.).

⁽¹⁰⁾ Az Európai Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak és a Régiók Bizottságának a fogyatékkal élők helyzetéről a kibővült Európai Unióban: az Európai Akcióterv 2006–2007 (COM (2005) 604, 2005.11.28.).

⁽¹¹⁾ „Disability Mainstreaming in the European Employment Strategy by the European Employment Committee” (A fogyatékkal élők szempontjainak az Európai Foglalkoztatási Stratégiába való beemelése – Európai Foglalkoztatási Bizottság) EMCO/11/290605.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A Bizottság közleménye a Tanácsnak, az Európai Parlamentnek és az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak – Vitaindító a halászati termékek ökocímkerendszereivel kapcsolatos közösségi megközelítésről”

(COM(2005) 275 final)

(2006/C 88/08)

2005. június 29-én az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Mezőgazdaság, vidékfejlesztés és környezetvédelem” szekció véleményét 2006. január 25-én elfogadta. (Előadó: Gabriel SARRÓ IPARRAGUIRRE.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. február 14–15-én tartott 424. plenáris ülésén (a 2006. február 14-i ülésnapon) 100 szavazattal 1 ellenében, 3 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

1.1 kedvezően fogadja a halászati termékek ökocímkerendszereivel kapcsolatos közösségi megközelítéséről szóló vita elindítását;

1.2 kijelenti, hogy tevékenyen részt kíván venni a további munkában;

1.3 azt ajánlja az Európai Bizottságnak, hogy az ökocímkerendszerek kérdésében illetékes szervezeti egységei közötti szükséges koordináció mellett szorosan működjön együtt az illetékes nemzetközi szervezetekkel, pl. a FAO-val (az ENSZ Élelmezési és Mezőgazdasági Szervezete), a WTO-val (Kereskedelmi Világszervezet), az OECD-vel (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet), az UNCTAD-dal (az ENSZ Kereskedelmi és Fejlesztési Konferenciája), az ISEAL-lal (Nemzetközi Szociális és Környezetvédelmi Engedélyezési és Címkézési Szövetség) és az ISO-val (Nemzetközi Szabványügyi Szervezet) is;

1.4 továbbá azt javasolja az Európai Bizottságnak, hogy álljon folyamatos kapcsolatban a környezetvédelmi, a szociális és különösen az érintett (halászati, feldolgozóipari és kereskedelmi) ágazatokat képviselő partnerekkel, valamint a fogyasztókkal;

1.5 úgy véli, hogy a kérdés összetettségéből kifolyólag jelen pillanatban helyesebb volna a közleményben foglalt harmadik lehetőséget, azaz az önkéntes ökocímkerendszerekkel kapcsolatos minimumkövetelmények meghatározását választani;

1.6 megjegyzi azonban, hogy ezeknek a minimumkövetelményeknek eléggé szigorúaknak kell lenniük, és mellettük olyan előírásokra is szükség van, amelyek megakadályozzák, illetve szankcionálják azok be nem tartását;

1.7 felhívja a figyelmet arra, hogy az uniós rendelkezésekkel összhangban álló, a regionális halászati szervezetek által már elfogadott ökocímkeket (mint az AIDCP – a Nemzetközi Delfinvédelmi Programról szóló megállapodás⁽¹⁾) – „Dolphin Safe”

címkéje) mindenképpen tiszteletben kell tartani, és ezt meg is kell követelni az érintett felektől, a szükséges fejlesztési előírások betartása mellett;

1.8 arra kéri az Európai Bizottságot, hogy fordítson kiemelt figyelmet a halászati termékek ökocímkéjével kapcsolatban felmerülő költségek okozta problémákra, valamint a költségeknek az értékláncon belüli, a termelők, a feldolgozók, a kereskedők és a fogyasztók közötti megfelelő elosztására.

2. Indokolás

2.1 2004 februárjában az Európai Unió Tanácsa szükségesnek ítélte, hogy napirendjére felvegye a halászati termékek ökocímkerendszereiről szóló vita elindítását. Az idevonatkozó közleményben a Tanács kinyilvánította, hogy javaslatot tesz majd a fogási módszerek, valamint a terméknek a halászhajótól egészen a végfelhasználóig történő folyamatos nyomon követhetősége meghatározásának feltételeire, aminek révén garantálja a felelősségteljes halászati és kereskedelmi gyakorlatok tiszteltetését.

2.1.1 A Tanács ugyanakkor úgy vélte, hogy a Közösségnek kell irányítania ezt a számos nemzetközi fórumon zajló vitát.

2.1.2 Az említett közlemény révén az Európai Bizottság végre elindította a halászati termékek ökocímkerendszereivel kapcsolatos közösségi megközelítésről szóló vitát, és arra kéri az Unió többi intézményét, hogy jogalkotási javaslatok és egyéb idevonatkozó ajánlások megtételét tartva szem előtt nyilvánítsanak véleményt a kérdésben.

2.1.3 Ezért most az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságon a sor, hogy kinyilvánítsa a nézeteit és állást foglaljon a kérdéssel kapcsolatban.

2.1.4 A „halászati termékek” kifejezés ebben a véleményben – a két tevékenység környezeti sajátosságaira való tekintet nélkül – magában foglalja az akvakultúra-termékeket is.

⁽¹⁾ Lásd az Európai Bizottságnak a Tanács részére készített javaslatát (COM(2004) 764 final 2004. november 29.), valamint az Európai Parlament által elfogadott módosítást, amely világosan kimondja, hogy „(9a) Az előző preambulumbekzdésben foglaltak értelmében, az AIDCP-ben meghatározott »Dolphin Safe« minősítés jelenleg a Közösség által elismert egyetlen minősítés.” (a 2005. május 26-i A6-0157/2005 sz. dokumentum)

2.2 Háttér

2.2.1 Az Európai Bizottság említett közleménye jelentős munkára épül, amely kísérletet tett egy mind jogi, mind gyakorlati szempontból komplex helyzet szintézisére, ezért az EGSZB először is gratulálni kíván az illetékes szervezeti egység munkájához. Meg kell említeni, hogy az EGSZB általánosságban már utalt a halászati termékek ökocímkeivel kapcsolatban most konkrétan tárgyalt kérdések némelyikére az *Etikus kereskedelem és fogyasztóigargancia-rendszerek* c. véleményben ⁽²⁾.

2.2.2 A vita konkrét és aktuális kontextusba helyezése érdekében mindenképpen figyelembe kell venni, hogy az ENSZ halászati kérdésekben illetékes ügynöksége, a FAO illetékes bizottsága nemrégiben (egészen pontosan ez év március 11–13-án) elfogadta **„a tengeri halászatból származó hal- és halászati termékek ökocímkeivel kapcsolatos útmutatásokat”**. A szakmai konzultációra és az útmutatások megfogalmazására 2004 októberében került sor ⁽³⁾. A FAO-n belül a vita már 1998-ban megkezdődött.

2.2.3 E véleményben nem tudunk részletesen foglalkozni az előző bekezdésben említett útmutatásokkal, ki kell azonban emelni, hogy azokban megtalálhatók a legalapvetőbb követelmények és kritériumok annak meghatározására vonatkozólag, hogy egy halászati vállalat kaphat-e ökocímke, azt alapul véve, hogy ő maga a tanúsítási egység. Összefoglalva: szabályrendszerre, adminisztratív szabályozási keretre, a meglévő készletekkel és a halászatnak a környező ökoszisztémára gyakorolt hatásaival kapcsolatos, tudományos módszerekkel összehasonlított adatokra van szükség. A FAO emellett útmutatásokat dolgozott ki a fenntartható halászati előírások létrehozásával és mindenekelőtt az érvényes engedélyezési és tanúsítási mechanizmusokkal kapcsolatban is. Külön ki kell hangsúlyozni, hogy a FAO-útmutatások az ökocímkerendszer működésének alapvető követelményként említik az átláthatóságot, az érdekelt felek részvételét, a jelentéstételi szabályokat, jegyzékek létrehozását, az eljárások és előírások vizsgálatát és felülvizsgálatát, a megfelelő humán- és pénzügyi erőforrások rendelkezésre állását, az elszámoltathatóságot és az információ hozzáférhetőségét, valamint az engedélyek meghosszabbítását, felfüggesztését és visszavonását irányító rendszereket az idevonatkozó panasztételi jogokkal együtt.

2.2.4 Ugyanakkor figyelembe kell venni azt, hogy az ökocímkek használata viszonylag új jelenség, és elsősorban a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) tagországaiban jellemző ⁽⁴⁾, valamint azt, hogy a WTO-n belül is folyik ezzel kapcsolatos munka. Továbbá az ISO 14000 szabványsorozat révén a Nemzetközi Szabványügyi Szervezet (ISO) is kidolgozta a saját módszertani és elvi kritériumait a környezetvédelmi minőségirányítással kapcsolatban. Az Európai

Bizottságnak komoly erőfeszítéseket kell tennie annak érdekében, hogy az elfogadott előírások következtetések legyenek és összhangban álljanak a már létező nemzetközi útmutatásokkal és szabványokkal.

2.2.5 Alkotmányos berendezkedésük alapján bizonyos tagállamok, illetve egyes regionális hatóságok hatáskörrel rendelkeznek ebben a kérdésben, és már kialakult vagy fejlesztés alatt álló gyakorlattal rendelkeznek e tekintetben. Ezért az Unión belül egyszerre többféle ökocímke létezik – magán, illetve állami, szupranacionális, nemzeti vagy regionális szinten –, amelyek megzavarhatják a különböző piacok fogyasztóit és szereplőit. ⁽⁵⁾

2.2.6 Ebből kifolyólag – a jelenleg a különböző piacokon meglévő sokféle szabályozás és ökocímke-kavalkád miatt – harmonizációra törekvő, multidiszciplináris megközelítést kell alkalmazni.

2.2.7 Az Európai Unió – a március 23-i 880/92/EGK tanácsi rendelet által ⁽⁶⁾ – először 1992-ben hozott létre egységes ökocímkerendszert. Az e rendelet felülvizsgálatáról szóló öt évvel ezelőtti, ma hatályos rendelet ⁽⁷⁾ által létrehozott ökocímkerendszer számos termékkategóriára vonatkozik, ezek között azonban nem szerepelnek a halászati termékek. Az Európai Bizottságnak ezért részletesen meg kellene vizsgálnia az érvényes ökocímkerendszer kiterjesztésének lehetőségét a halászati és akvakultúra-termékekre.

2.2.8 Nem szabad megfeledkezni arról, hogy a halászati termékek ökocímkerendszereiről szóló vita az Unió aktuális politikáinak keretében zajlik. Konkrétan az Európai Parlament és a Tanács közös, 2002. július 22-i 1600/2002/EK határozata ⁽⁸⁾ révén elfogadott hatodik közösségi környezetvédelmi cselekvési programra utalunk, valamint a környezetvédelmi követelményeknek a közös halászati politikába való integrálásával kapcsolatos közösségi cselekvési tervre ⁽⁹⁾, amelyben a halászati termékek ökocímkeinek vizsgálata kiegészítő intézkedésként jelenik meg.

2.2.9 Bár nem egészen ugyanerről van szó, az EGSZB fel kívánja hívni az Európai Bizottság és egyéb uniós intézmények és érdekelt felek figyelmét arra, hogy egy címkézés intézménynek már létezik egy harmonizáltan és egységesen alkalmazott rendszer, amely kétségtelenül környezetbarátnak minősíthető, mivel garantálja a csomagolóanyagok újrafelhasználásával kapcsolatos irányelvek betartását ⁽¹⁰⁾. Az ún. „Zöld Pont” emblémára gondolunk, amely az Unió tagállamaiban az újrafelhasználható csomagolóanyagok többségén megtalálható. Ezt a címkét eredetileg egy 1996-ban Brüsszelbe áttelepült német kft. jegyeztette be, és a használatát a legtöbb tagállammal és harmadik országgal, valamint a csomagolóanyagok újrafelhasználásának

⁽²⁾ HL C 28., 2006.2.23.

⁽³⁾ Vö. FAO TC: EMF/2004/3, 2004. augusztus

⁽⁴⁾ Lásd pl., COM/ENV/TD(2003)30/FINAL 2004. február 25. – A fejlődő országok bejutása a fejlett országok piacaira meghatározott ökocímkezési programok révén. elolvasható a www.oecd.org honlapon.

⁽⁵⁾ Pusztán szemléltetés céljából a különféle logók listáját megtekintheti az Európai Unió ökocímkezésről szóló honlapján (http://europa.eu.int/comm/environment/ecolabel/other/int_ecolabel_en.htm).

⁽⁶⁾ HL L 99., 1992.4.11., 1. o.

⁽⁷⁾ A július 17-i 1980/2000/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet: HL L 237., 2000.9.21., 1. old.

⁽⁸⁾ HL L 242., 2002.9.10., 1. o.

⁽⁹⁾ COM(2002) 186 final, 2002. május 28.

⁽¹⁰⁾ Konkrétan a 94/62/EK és a 2004/12/EK irányelvekről van szó.

megfelelő kezelésével foglalkozó egyéb gazdasági szereplőkkel való együttműködési formaként engedélyezte. A jogalapot jelenleg a közösségi irányelvek és a nemzeti fejlesztési szabályozások szolgáltatják, eszerint a gyakorlatban megvalósítható lenne, hogy egyetlen, világos szöveggel ellátott logót alkalmazzanak a kritériumok harmonizálását felügyelő magánvállalkozás (*Packaging Recovery Organisation Europe s.p.r.l.*), valamint a legtöbb tagállamban a címke fejlesztését irányító nemzeti hatóságok bevonásával ⁽¹¹⁾.

2.2.10 A fentiekre tekintettel az EGSZB úgy véli, hogy a halászati és akvakultúra-termékek öko címkérendszeréről épp a megfelelő időben folyik vita az Unióban, ezért nem szabad késlekedni, és nem szabad túlságosan hosszú határidőket kitűzni ennek a bonyolult kérdésnek a megoldására. A vita során a FAO útmutatásait kell követni, anélkül azonban, hogy az Európai Unió saját kritériumait figyelmen kívül hagynánk – sőt azokat lehetőség szerinti fejleszteni is kell –, multidiszciplináris megközelítést kell alkalmazni és harmonizációra kell törekedni, előtérbe helyezve a környezet és az erőforrások védelmét, valamint a fogyasztóknak nyújtott szolgáltatást.

3. Általános megjegyzések

3.1 Különböző megközelítések

3.1.1 Mivel a FAO halászati kérdésekben illetékes szervezet, és ezért referenciaként szolgál az ENSZ tengerjogi egyezményének életbe lépése óta érvényes, jelenlegi tengerjogi rendszerrel kapcsolatba kerülő regionális halászati szervezetek számára, a halászati öko címkérendszerekkel kapcsolatban végzett munkája során elsősorban a halászati vállalatok védelmére összpontosít, a termék piacra dobásának többi fázisára csak közvetetten tér ki.

3.1.2 Ezzel szemben más nemzetközi szervezetek, különösen a WTO ⁽¹²⁾ és az UNCTAD – a kereskedelem műszaki akadályairól szóló megállapodás általános keretében – munkájuk során nagy gondot fordítanak arra, hogy az öko címkérendszerek ne görbítsenek törvénytelen akadályokat a nemzetközi kereskedelem útjába, és ne hozzájáruljanak hátrányos helyzetbe a fejlődő országokat ⁽¹³⁾. Ezek a szervezetek megkísérik összeegyeztetni a felelősségteljes halászat egymást kiegészítő intézkedéseit, például az öko címkék alkalmazását, azokkal a nemzetközi előírásokkal, amelyek tiltják a nemzetközi kereskedelem műszaki akadályokkal történő hátráltatását, illetve a hasonló hatású intézkedéseket, figyelembe véve emellett azt is, hogy együtt kell működni annak érdekében, hogy az öko címkék alkalmazásához szerényebb műszaki és pénzügyi forrásokkal rendelkező országok is megkapják a szükséges támogatást. Ezzel kapcsolatban az EGSZB úgy véli, hogy a halá-

szati termékek öko címkézése önmagában nem jelent akadályt a nemzetközi kereskedelem számára, amennyiben annak szabályozása meghatározza a szükséges átláthatósági és az egyenlő hozzáférést biztosító mechanizmusokat.

3.1.3 Az ISO és egyéb szabványosítással foglalkozó szervezetek viszont inkább a környezetgazdálkodással és a hozzá kapcsolódó öko címkézéssel kapcsolatos módszertanra és bevált gyakorlatra koncentrálnak, konkrétan a halászati termékekről szóló dokumentumaik azonban nincsenek.

3.1.4 Csak a FAO-tanulmányok utalnak explicit módon a halászati termékek öko címkérendszerére, egyetértünk viszont az Európai Bizottsággal abban, hogy a döntések meghozatalakor minden esetben nemcsak a nemzetközi szervezetek döntéseinek tiszteletben tartását, hanem az általuk saját jellegük és küldetésük miatt alkalmazott különféle megközelítések összehangolását is alapul kell venni.

3.1.5 A fentiek alapján az EGSZB úgy ítéli meg, hogy az Európai Bizottságnak majdani jogalkotási javaslatában a nemzetközi szintén folyó munkákkal együtt figyelembe kellene vennie a jelentős közösségi joganyagot és a jelenlegi uniós öko címkérendszerből (és vele együtt a „Zöld Pont” használatából) származó tapasztalatokat is. Ez azt jelenti, hogy a halászati kérdésekben illetékes szervezeti egységeknek koordinálni kell a tevékenységüket az illetékes környezetvédelmi és piacharmonizációs szervezeti egységekkel a nemkívánatos problémák, illetve újabb párhuzamos öko címkék létrejöttének elkerülése érdekében, mivel ezek nemcsak hogy nem töltik be a piaci szereplőkkel és a végső fogyasztókkal kapcsolatos szerepüket, hanem még nagyobb zavart okoznak. A mindezzel járó nehézségek ellenére jó volna, ha az Európai Bizottság ütemtervet készítené annak érdekében, hogy a jogalkotási javaslat-tétel még 2006 első félévében megtörténjen.

3.2 Különböző gyakorlatok a halászati termékek öko címkézésével kapcsolatban

3.2.1 Mivel a feltételek összehangolását kellő szigorral megkövetelő alapszabályozás nem áll rendelkezésre, az Európai Bizottság dokumentumában foglaltakkal megegyezően különféle gyakorlatok alakultak ki, amelyek közül egyeseket a jól működő rendszerek, másokat pedig a kerülendő gyakorlatok példáiként lehet felhozni.

3.2.2 Mind a rendelkezésre álló háttéranyag ⁽¹⁴⁾, mind a hatályos nemzetközi szabályozások vizsgálata során az tapasztalható, hogy többféle gyakorlat létezik, amelyek nem mindig felelnek meg az öko címkérendszerek esetében alapvetően fontos átláthatósági és jogi kritériumoknak.

⁽¹¹⁾ Hiv.: <http://www.pro-e.org>

⁽¹²⁾ A WTO kereskedelemmel és környezetvédelemmel kapcsolatos állásfoglalásáról részletes információ a következő oldalon található: http://www.wto.org/spanish/tratop_s/envir_s/envir_s.htm (angol nyelven: http://www.wto.org/english/tratop_e/envir_e/envir_e.htm) (francia nyelven: http://www.wto.org/french/tratop_f/envir_f/envir_f.htm)

⁽¹³⁾ Ld. a TD/B/COM.1/EM.15/2 sz. dokumentumot. Bár alapvetően a mezőgazdaságra vonatkozik, minden kitermelő ágazatra, így a halászatra is alkalmazható. (<http://www.unctad.org/en/docs/clcm15d2.en.pdf>)

⁽¹⁴⁾ Ld. például C. Deere a FAO és az IUCN számára készített jelentését: „Eco-labelling and sustainable fisheries” [Öko címkézés és fenntartható halászat], 9. old., illetve az EVER-jelentést (http://europa.eu.int/comm/environment/emas/pdf/everinterimreport_en.pdf).

3.2.3 Egyes esetekben a piaci szereplők és civil társadalmi szervezetek együttműködéséből született önkéntes mechanizmusokat találunk. Az ilyen szervezetek ököcímkeire vonatkozó engedélyezési és tanúsítási előírások, valamint a címkék használatának feltételei világosak, tisztességesek, a nyilvánosság számára elérhetők, és a világ különböző országaiban számos halászati vállalatnál alkalmazzák őket. A szervezetek munkáját konzultatív bizottságok és ellenőrző mechanizmusok segítik.

3.2.4 Más esetekben azonban (amelyekről maga az Európai Bizottság is említést tesz a már többször idézett közleményében) olyan magánjellegű „logókat” találunk, amelyekre vagy egyáltalán nem léteznek előírások, vagy azok nem hozzáférhetők a nyilvánosság számára, és amelyek gyakorlati alkalmazása távolról sem követi az ököcímkezés bevált gyakorlatát. Ezek egyike intő példaként szolgálhat arra nézve, milyen káros következményei lehetnek egy olyan, halászati termékeken alkalmazott ököcímke, amely a nemzetközi jogszabályokat megsértve nemkívánatos akadályokat állít a nemzetközi kereskedelem elé, és olyan módszertanon alapul, amely teljes mértékben eltér az ököcímkekre vonatkozó összes ajánlástól, és így – egy magas rangú európai tisztviselő szavaival élve – „valódi de facto monopóliumhoz” vezet.

3.2.5 Az imént említetthez hasonló példák azt mutatják, hogy a jelenlegi helyzet – amelyben szilárd jogalap nélkül, sőt, a létező nemzetközi és közösségi szabályozás ellenében létre lehet hozni ököcímkeket – hosszú távon nem tartható, mivel hátrányosan érinti a termelőket, a fogyasztókat és az egyéb érintett feleket.

3.2.6 A Csendes-óceán keleti részéről származó tonhal esetében az illetékes regionális halászati szervezet, az Amerikai-közi Trópusi Tonhalbizottság támogatta a Nemzetközi Delfinvédelmi Programról szóló megállapodás (AIDCP) ⁽¹⁵⁾ elfogadását, amelyhez az 1999. április 26-i 1999/337/EK tanácsi határozatot ⁽¹⁶⁾ követően az Európai Unió önként csatlakozott. Ez a megállapodás egy olyan ököcímke szabályoz, amelyet maga az Európai Közösség is támogat, és amelyről jelenleg is folyik a jogalkotási vita az Európai Parlamentben ⁽¹⁷⁾.

3.2.7 Ezt az egyedi esetet figyelembe kell venni a kérdéskör szabályozásának tanulmányozása és a javaslatok megtétele során, mivel abban az esetben, ha egy bizonyos halászterületen illetékes regionális halászati szervezet a FAO elveivel összhangban saját ököcímke kíván létrehozni, az Európai Uniónak először is részt kellene vennie az ehhez vezető munkában annak érdekében, hogy a tanúsítási és kiállítási módszerek megfeleljenek a követelményeknek, másodszor pedig a saját előírásaiba bele kellene építenie az ilyen címkék használatát, valamint azoknak a címkéknek a betiltását, amelyek nem felelnek meg az idevonatkozó uniós előírásoknak.

3.2.8 Az EGSZB úgy véli, hogy minden halászati és akvakultúra-termékekre vonatkozó magánjellegű ököcímke, szigorú és független engedélyezési és tanúsítási kritériumoknak kellene megfelelnie, és hogy az Európai Bizottságnak majdani jogalkotási javaslatában javasolnia kell egy minden érdekelt, valamint a halászati és akvakultúra-piac szereplői számára hozzáférhető, nyilvános jegyzék létrehozását, amelyből kiderülne, mely használatban lévő ököcímkek felelnek meg a jogszabályi követelményeknek.

4. Részletes megjegyzések

4.1 Alkalmazás, tanúsítás, odaítélés, ellenőrzés és szankciók

4.1.1 Világosan jelezni kell, hogy az ököcímkek nem tartoznak az élelmiszertermékek címkézési rendszereit szabályozó általános rendelkezések hatálya alá. Egy ököcímke használata önmagában nem jelenti azt, hogy a termék elismerten megfelel azon előírásoknak, amelyeknek a betartása minden esetben, még az ököcímkevel nem rendelkező termékek esetében is kötelező, csak azt, hogy megfelel bizonyos szigorúbb környezetvédelmi normáknak. Esetünkben ezek közé soroljuk a felelősségteljes halgazdálkodási gyakorlatokat, az ököcímkevel ellátott termék készleteinek tárolását, valamint a biológiai sokszínűségben és általában a tengeri környezetben okozott károk minimális szintre szorítását.

4.1.2 A halászati, illetve bármely más kitermelt, illetve akvakultúra-termékekre vonatkozó címke odaítélhető volna feldolgozatlan (friss vagy mélyhűtött egész hal) és feldolgozott halászati termék számára is, legyen az mélyhűtött, sóval tartósított, konzervált vagy előfőzött hal, illetve halkészítmény. Az első esetben az ököcímke elvileg garanciát kell hogy jelentsen arra, hogy a halászok által alkalmazott kitermelő halászati módszerek nemcsak a szóban forgó halászterületre vonatkozó ellenőrzési szabályoknak, hanem a FAO felelősségteljes halgazdálkodási magatartási kódexének is megfelelnek. Az utóbbi esetben a halászati termék ököcímkejének garantálnia kell, hogy az élelmiszertermékekre vonatkozó nyomon követhetőségi előírások megfelelő betartása azt jelenti, hogy a fogyasztó elé kerülő feldolgozott és kereskedelmi forgalomba hozott terméket valóban olyan halból készítették, amely kiérdemelte az ököcímke.

4.1.3 A halászati termékekre vonatkozó ököcímkek helyes használata érdekében nem elegendő az általános szabályozási keret, a tanúsító hatóságok engedélyezésére, az ököcímkek odaítélésére, a konfliktusok megoldására, az ellenőrzésre, valamint a visszaélések és szabálysértések szankcionálására is létre kell hozni egy világos mechanizmust, amelynek segítségével egyértelműen meg lehet különböztetni az ököcímkevel ellátott halászati termékeket a többiől.

⁽¹⁵⁾ A megállapodással kapcsolatos rendelkezések a következő címen tanulmányozhatók: <http://www.iattc.org/PICDDocumentsSPN.htm> (spanyol nyelven, angolul: IDCP Related Documents)

⁽¹⁶⁾ Továbbá lásd a Nemzetközi Delfinvédelmi Programról szóló megállapodás Európai Közösség által történő megkötéséről szóló tanácsi határozatra tett javaslatot (COM(2004)764 final)

⁽¹⁷⁾ PE 357.789v01-00, 2005. május 2., előadó: Duarte Freitas: állásfoglalástervezet a delfinek védelmére vonatkozó nemzetközi programról szóló megállapodás közösségi aláírásáról szóló tanácsi határozatra tett javaslatról.

4.1.4 Az EGSZB megítélése szerint a 3.2.8. pontban említett jegyzék betölthetné a 4.1.3. pontban említett világos mechanizmus szerepét. Mind az előírásoknak, mind pedig a jegyzéknek garantálniuk kell, hogy a rendszer az átláthatóságra épül, amelynek a fogyasztók tájékoztatásával együtt meg kell tudnia teremteni az ahhoz szükséges bizalmat, hogy csökkenjen a jelenlegi különbség azon fogyasztók száma között, akik csak érdeklődést mutatnak az általuk vásárolt termékkel kapcsolatos környezetvédelmi problémák iránt (jelenleg mintegy 44 %) és azok száma között, akik a vásárláskor is ez alapján döntenek (jelenleg mintegy 10 %).

4.1.5 Mind az említett EVER-jelentésben szereplő adatok, mind az Európéche/COGECA-nak a jelen vélemény tárgyát képező kérdéssel kapcsolatos feljegyzésében kinyilvánított álláspontja⁽¹⁸⁾ bizonyos fokú borúlátásra ad okot azzal kapcsolatban, hogy általában az ököcímkézés és konkrétan a halászati termékek ököcímkéi valóban biztosítanak-e többletértéket a halászati ágazatban dolgozók és átlátható információkat a fogyasztók számára. A legszélesebb értelemben vett környezetvédelem azonban az éhezés elleni küzdelemmel együtt napjaink legjelentősebb kihívását jelenti az emberiség számára. Eppen ezért elengedhetetlen, hogy az Európai Unió megkísérelje kézbe venni azokat a folyamatokat, amelyek segítségével a felelősségteljes fogyasztók különbséget tehetnek a termékek között, és azokat választhatják, amelyek kitermelése, feldolgozása és forgalomba hozatala során betartották a környezetvédelmi előírásokat.

4.1.6 Az EGSZB értesült a WWF hivatalos álláspontjáról, és örömmel tapasztalja, hogy egyes pontokat érintő természetes megközelítésbeli különbségeket leszámítva az általában meg egyezik a jelen véleményben kifejtett nézetekkel, különösen ami a halászati termékek ököcímkérendszerre vonatkozó előírásoktól elvárt szigorot illeti.

4.1.7 Az EGSZB úgy ítéli meg, hogy a rendelkezéseknek, amelyekre az Európai Bizottság a későbbiekben tesz javaslatot, különös figyelmet kell szentelniük annak, hogy hogyan lehet alkalmazni az ököcímkét a halászati termékekre oly módon, hogy az a halászati ágazatot segítő eszköz legyen, amelynek költségeit el lehet osztani az egész kereskedelmi értéklánc során anélkül, hogy ez a fogyasztókat hátrányosan érintené. Ily módon a halászati termékek ököcímkéje olyan mechanizmusként működhetne, amely tudatosítja a halászokban és a vállala-

tokban, hogy fenntartható halászatra és akvakultúrára van szükség a – maga a halászati tevékenység és az azt követő egész kereskedelmi lánc létfenntartó elemét jelentő – erőforrások megőrzése érdekében.

4.1.8 Az EGSZB jelezni szeretné az Európai Bizottságnak, hogy a halászati és akvakultúra-termékek ököcímkézése olyan anyagi terhekkel jár, amelyeket a termelési láncon belül kell vállalni, még az előtt, hogy a termék eljutna fogyasztóhoz. A kis- és középvállalkozások, illetve a fejlődő országbeli piaci szereplők ököcímkékhez való hozzáférése bizonyos körülmények között korlátozott, ezért a majdani előírásoknak a termelői szervezetek, halászati szövetségek és partnerségi megállapodások révén végrehajtandó intervenciók mechanizmusokat is kell tartalmazniuk. Mindenesetre egy ököcímkérendszer valóban eredményes alkalmazása érdekében komoly felvilágosító és tudatosító tevékenységekre van szükség, ezért az EGSZB úgy véli, hogy az állami intézményeknek vállalniuk kell a piaci szereplőket és a fogyasztókat célzó tájékoztató és tudatosító kampányok finanszírozását.

4.1.9 Bármilyen intézkedést hoz is az Európai Unió ezzel kapcsolatban, azt a cél felé vezető úton megtett első lépésnek kell tekinteni. Ennek a lépésnek azonban kellően célratörőnek kell lennie az alábbiak elérése érdekében:

- i. a halászati termékekre vonatkozó ököcímké vagy -címkék világos és kötelező érvényű engedélyezési, tanúsítási és alkalmazási szabályainak meghozatala;
- ii. ezen szabályok eredményességét, átláthatóságát és méltányosságát ellenőrző, minden szereplőre vonatkozó rendszerek létrehozása;
- iii. az érvényes előírások be nem tartását szankcionáló (a szubszidiaritás elvén alapuló) rendszerek;
- iv. tájékoztató programok szervezése a fogyasztók és a piaci szereplők számára a halászati ököcímkék pontos jelentéséről;
- v. az idevonatkozó beruházási program megszervezése, különös figyelmet fordítva a halászati termékek ököcímkézésének gazdasági vonzataira;
- vi. az érintett felekkel folytatott, a rendszer folyamatos fejlesztését célzó párbeszédet irányító mechanizmusok kialakítása;

Brüsszel, 2006. február 14.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽¹⁸⁾ EP(05)115-CP(05)86S1, 2005. augusztus 24.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A nők képviselete az Európai Unió gazdasági és szociális érdekcsoportjainak döntéshozó szerveiben”

(2006/C 88/09)

2003. március 11-én az Európai Parlament úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „A nők képviselete az Európai Unió gazdasági és szociális érdekcsoportjainak döntéshozó szerveiben”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció véleményét 2006. január 24-én elfogadta. (Előadó: Thomas ETTY.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. február 14–15-én tartott 424. plenáris ülésén (a február 14-i ülésnapon) 88 szavazattal 13 ellenében, 11 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések és ajánlások

1.1 Az EGSZB egyetért az Európai Parlamenttel abban, hogy a nők fokozottabb képviselete az Európai Unió gazdasági és társadalmi érdekcsoportjainak döntéshozó szerveiben fontos kérdés. Támogatja az Európai Parlamentnek az érintett nemzeti szervezetekhez és ezek európai szövetségeihez, valamint az Európai Bizottsághoz intézett kérését, hogy erre a kérdésre egyre szisztematikusabb figyelmet fordítsanak. Az Európai Parlament felkérte az Európai Bizottságot, hogy kezdje meg az adatgyűjtést és egy adatbázis létrehozását a nők képviseletéről a közösség gazdasági és szociális érdekcsoportjainak döntéshozó szerveiben. Az EGSZB nyugtázza, hogy ez a folyamat időközben megindult. Úgy véli, hogy a Nemek Egyenlőségének Európai Intézete (*European Gender Institute*) és az Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért (*European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*) jelentős mértékben segítheti a munkát. A mutatókkal kapcsolatban pedig megjegyzi, hogy az Európai Bizottság jelenleg az olasz elnökség által 2003-ban megfogalmazott kilenc elemmel dolgozik.

1.2 Az Európai Parlament elsősorban a munkaadói és a munkavállalói szervezetekre összpontosította vizsgálatát. Úgy tűnik, hogy a munkavállalói szervezeteknél több kedvező változás történt, mint azt az állásfoglalás és a jelentés említi. Másrészt nyilvánvaló, hogy a munkaadói oldal és a többi gazdasági és szociális érdekcsoport helyzetének és az ott tapasztalható előrelépéseknek a megfelelő értékeléséhez tudatában kell lennünk annak, hogy ezek a szervezetek másként működnek, mint azok, amelyek tagsága természetes személelyből áll.

1.2.1 Minden EGSZB-ben képviselt gazdasági és szociális érdekcsoportnak megvannak a saját jellegzetességei. Az egyik szervezetben jól működő politikák a másik szervezetben nem feltétlenül sikeresek.

1.2.2 Mindezt figyelembe véve az EGSZB érdeklődéssel vette tudomásul az Európai Szakszervezetek Szövetsége (ESZSZ), az UNICE/UEAPME és a CEEP által kezdeményezett és a nemek közötti egyenlőségre irányuló cselekvési keretet, nevezetesen, hogy az említett szervezetek kiemelt helyen foglalkoznak a „nők a döntéshozatalban” kérdéskörrel. Egyben érdeklődéssel várja a már beharangozott éves – nemzeti és európai – beszámolót.

1.3 Az EGSZB az Európai Parlamenthez hasonlóan támogatja a nők és férfiak döntéshozatali eljárásban való kiegyensúlyozott részvételét célzó jelenlegi közösségi politikákat. Az EGSZB egyetért az Európai Parlamenttel abban, hogy valódi politikai akarat szükséges a változások végrehajtásához és a kiegyensúlyozott képviselet megvalósításához. Sok szervezet – a munkaadók és munkavállalók körén túl is – valóban tanúbizonyságot tesz erről a politikai akaratról. Az EGSZB javasolja, hogy minden képviselt szervezet rendszeresen bocsássa az Európai Bizottság rendelkezésére erőfeszítései eredményét, illetve hogy az Európai Bizottság az európai szövetségekkel szoros együttműködésben építse ki az említett adatbankot és – az olasz elnökség 2003. évi első lépéseit kiegészítve – megfelelő mutatókat határozzon meg a nők befolyásának megerősítésére a gazdasági és szociális döntéshozó szervezetekben.

1.4 A nemzeti és nemzetközi fórumokra, illetve adott esetben a szociális párbeszédhez képviselőket küldő szervezeteknél egyértelműen a vezetői szint az, amelyre különös figyelmet kell fordítani. A nők jobb képviseletét elősegíteni szándékozó szervezeteknek azonban azt a szintet is meg kell vizsgálniuk, amelyiken a politikák előkészítése folyik, és ahonnan már most sok szervezet a küldöttjeit választja.

1.5 A női alkalmazottak és női tagok különálló és támogató struktúrái és hálózatai egyes szervezetekben jelentősen hozzájárultak a pozitív változásokhoz. Az ilyen eszközök nem mindig és nem mindenhol csodaszerek, az EGSZB mégis úgy véli, hogy érdemes őket továbbra is, sőt szélesebb körben – a szervezet külső képviseletét is tekintetbe véve – támogatni.

1.6 A képzés, az oktatás, valamint a munkahely és a család összeegyeztetésére vonatkozó szabályozások tűnnek a legjobb módszernek a nők szakmai előmenetelének ösztönzésére az érintett szervezetekben. Továbbra is rendkívül fontos, hogy az Európai Bizottság illetékes szervezeti egységei, amelyek intézkedéseket dolgoztak ki a diszkrimináció ellen és a nemek közötti esélyegyenlőség elvének általános érvényesítése érdekében, támogassák az ilyen politikákat. Az intézkedések megvalósításában a munkaadói és munkavállalói szervezeteknek fontos szerepet kell játszaniuk.

1.7 A kvóta alkalmazását számos szakértő pártolja. Azokat a kvótarendszereket, amelyek bizonyos országokban politikai téren és a szociális szervezetekben is eredményesnek bizonyultak, az érintett szervezeteknek és az Európai Bizottságnak részletesen meg kellene vizsgálnia (a működés módjának, illetve a sikerek hátterének feltárása érdekében).

1.8 Az EGSZB üdvözlőné, ha a tagállamok által a 2006–2010-ig tartó mandátumokra történő (a gazdasági és társadalmi érdekcsoportok által javasolt) jelölésekkor az alulreprezentált nem képviselőinek legalább 30 %-os arányát tűznék ki célul, azzal a szándékkal, hogy ezt az arányt a következő mandátumra 40 %-ra emelik.

1.9 A mostani vizsgálat eredményeit az EGSZB 2006–2007-ben, mandátumának négyévenkénti megújítása után, újra szemügyre fogja venni. Ez jó alkalmat kínál majd annak felmérésére is, hogy az új tagállamok szervezeteinek politikája és gyakorlata mennyiben különbözik a régiektől. Az EGSZB javasolja, hogy az Európai Parlament addigra szintén vizsgálja felül az aktuális helyzetet 2002-es állásfoglalásának és jelentésének fényében.

2. Megjegyzések

2.1 Háttér

2.1.1 2003 januárjában az Európai Parlament felkérte az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot (EGSZB), hogy dolgozzon ki véleményt a nők képviseletéről a „szociális partnerek” döntéshozó szerveiben⁽¹⁾. A felkérésnek az volt a célja, hogy az EGSZB kiegészítse azokat a statisztikai adatokat, amelyekkel az Európai Parlament „A nők képviselete az Európai Unió szociális partnerei körében” (2002/2026 INI) című állásfoglalása és jelentése elkészítésekor rendelkezett, valamint, hogy javaslatokat tegyen egy olyan stratégiára, amellyel növelhető a nők képviselete a szóban forgó „szociális partnerek” különböző szerveiben.

2.1.2 Állásfoglalásában az Európai Parlament megállapította, hogy a nők alulképviselet azokban a szervezetekben és struktúrákban, amelyekben a „szociális partnerek” a szociálpolitikáról konzultálnak, és kifejtette, hogy a kiegyensúlyozottabb képviselet megvalósítása érdekében programokra és stratégiákra van szükség. Az Európai Parlament kérte az Európai Bizottságot és a „szociális partnereket”, hogy rendszeresen gyűjtsék az idevágó adatokat, és tegyék meg a szükséges lépéseket a nők befolyásának növelésére a szociális és gazdasági döntéshozó szervezetben, mégpedig nemcsak a nők képviseletének megerősítésével a szóban forgó szervezetben, hanem azáltal is, hogy beépítik politikájukba a nemek közötti egyenlőség dimenzióját.

2.1.2.1 Ezzel kapcsolatban megjegyezte, hogy a nem kötelező erejű szándéknyilatkozatok nem elegendők: a „szociális partnerek” szervezetein belül valódi politikai akaratra van szükség ahhoz, hogy változtatásokat lehessen végbevinni, és megvalósuljon a kiegyensúlyozott képviselet.

2.1.3 Állásfoglalásában és jelentésében az Európai Parlament nem fordult az EGSZB-hez.

⁽¹⁾ Később tisztázódott, hogy a „szociális partnerek” fogalom nemcsak a munkaadói és munkavállalói szervezeteket foglalja magában, hanem más, az EGSZB-ben képviseltetett szociális és gazdasági érdekcsoportokat is.

2.1.4 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az EU szociális és gazdasági érdekcsoportjai (a „szervezett civil társadalom”) képviselőinek legreprezentatívabb fóruma. Habár nem az EGSZB feladata, hogy a képviselt szervezeteknek tanácsot adjon a nők döntéshozó szervezetben való képviseletére vonatkozó politikáikkal kapcsolatban vagy a nemek közötti esélyegyenlőség elvének általános érvényesítésére, összetételében kétségtelenül ezen politikák részleges tükrének tekinthető. Egyike egyfelől az Európai Parlament által említett olyan szervezeteknek, ahol a szociális és gazdasági érdekcsoportok találkoznak, másfelől azoknak a szervezeteknek és struktúráknak, amelyeken keresztül a szociális partnerek véleményt cserélhetnek a szociálpolitikáról. Tagjai ezért jó forrásai a Parlament számára szükséges információnak és tanácsnak.

2.2 Általános megjegyzések

2.2.1 Az EGSZB egyetért a Parlamenttel abban, hogy a nők képviselete az Európai Unió gazdasági és szociális érdekcsoportjainak döntéshozó struktúráiban fontos kérdés. Abban is osztja az Európai Parlament álláspontját, hogy a férfiak és nők a döntéshozatali eljárásban való kiegyensúlyozott képviseletére irányuló EU-politikák végrehajtásának alapvető feltétele, hogy több statisztikai adat és – a szóban forgó szervezetek vonatkozó politikáiról – több információ álljon rendelkezésre.

2.2.1.1 Megállapítja, hogy az Európai Bizottság megkezdte az idevonatkozó adatok összegyűjtését. Időközben elindult az Európai Parlament által kért adatbázis létrehozása, valamint a nők az EU gazdasági és szociális döntéshozó szerveiben való befolyásának növelésére irányuló mutatók meghatározása. Az Európai Bizottság egyébként úgy véli, hogy nem könnyű adatokat gyűjteni az illető érdekcsoportokról. A Nemek Egyenlőségének Európai Intézete (*European Gender Institute*) a jövőben remélhetőleg hasonló mértékben segítheti a munkát, mint ahogy ezt az Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért (*European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions*) már most teszi.

2.2.1.2 Az Európai Bizottságnak ezenfelül folytatnia kell olyan általános politikák kidolgozását, amelyek egyengetik a nők útját nagyobb mértékű részvételük felé a döntéshozatalban. Ide tartozik a munka és a foglalkoztatás terén még mindig tapasztalható diszkrimináció elleni küzdelem, a munkahely és a család összeegyeztetésének megkönnyítése az uniós tagállamokban, illetve az egyenlő bánásmód és a munkahelyi esélyegyenlőség ösztönzését célzó számos intézkedés.

2.2.2 Az EGSZB általában véve egyetért az Európai Parlament által az uniós munkaadókhöz, munkavállalókhöz és társadalmi középíretekhez intézett kérésekkel és felkérésekkel. Többségük szerepelt abban a felmérésben, amelynek keretében 2003-ban kérdőívben szolgáltatták meg az EGSZB (akkor) 222 tagját⁽²⁾. A kérdőívet 107 tag töltötte ki, tehát a válaszadás aránya 50 % körül volt⁽³⁾.

⁽²⁾ Lásd: J. Oldersma, N. Lepeshko és A. Woodward: „Report on balanced decision making in the EESC” [Jelentés a kiegyensúlyozott döntéshozásról az EGSZB-ben], VUB Brussel/Universiteit van Leiden, 2004. szeptember. Megtalálható az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekciójának honlapján (csak angol nyelven): http://www.esc.eu.int/sections/soc/docs/balanced_decisionmaking_eesc.pdf.

⁽³⁾ Amennyiben a kérdőívet ugyanazon szervezet több tagja is kitöltötte, válaszaik egy válasznak számítottak.

2.2.2.1 A válaszok csaknem egyenlően oszlottak meg az EGSZB három csoportja között: 34 %-uk az I. Csoporttól (Munkaadók), 31 %-uk a II. Csoporttól (Munkavállalók) és 34 %-uk a III. Csoporttól (Egyéb tevékenységek) érkezett.

2.2.2.2 A felmérés időpontjában a nők képviselésének aránya az EGSZB-ben 23 % volt ⁽⁴⁾.

2.2.2.3 A válaszadók között valószínűleg túlsúlyban vannak a sok női képviselővel rendelkező szervezetek. Ez lehetséges, hogy kissé a „nőbarát” irányba torzította az összképet.

2.2.3 A kérdőív a képviselt szervezet típusát és jellegét, a vezetői struktúrákat, a szervezet más szervezetekben és nemzeti, illetve nemzetközi szervezetekben és fórumokon való képviselését, a nők jelenlétét a szervezetben, valamint a nemek közötti esélyegyenlőség elvének általános érvényesítését helyezte középpontba.

2.2.4 A felmérés egyrészt a Belgium, Spanyolország és a skandináv országok helyzetét és az ottani tapasztalatokat vizsgáló meghallgatásból, másrészt az EGSZB tagjaitól származó, már meglévő anyagot is figyelembe vette. Ez az anyag főként a szakszervezetekre vonatkozott. Az európai parlamenti állásfoglaláshoz és jelentéshez hasonlóan a munkaadókról tett kijelentéseket kevés tény támasztotta alá, más szervezetekről pedig alig állt rendelkezésre információ ⁽⁵⁾.

2.2.5 A felmérés és a kiegészítő anyagok megerősítették az európai parlamenti jelentés által keltett első benyomást, azaz a) hogy valóban kevés statisztikai adat áll rendelkezésre, kivéve a szakszervezetek esetében, de a szakszervezetre vonatkozó adatok nem tükrözik a közelmúltban végbement kedvező változásokat ⁽⁶⁾, és b) hogy nem könnyű, sőt szinte lehetetlen összehasonlítani a különböző szervezetekre vonatkozó adatokat, például, ha egyfelől természetes személyekből álló tagsággal rendelkező szervezetekről (pl. szakszervezetekről), másfelől olyan szervezetekről (pl. vállalkozásokról) van szó, amelyeknek a tagjai is szervezetek. Tekintve a szervezetek eltérő jellegét (például gazdaszervezetek vagy KKV-szervezetek) esetenként különböző módszerekre lehet szükség annak vizsgálatához, kiegyensúlyozott-e a férfiak és nők képviselete. Azt is meg kell jegyezni, hogy a nők alacsony képviselete a döntéshozó szervezetben nem jelenti feltétlenül azt, hogy a szervezet nem igyekszik érvényesíteni a nemek közötti esélyegyenlőség elvét.

2.2.6 Az EP állásfoglalását többek között azért bírálták, mert csak a képviselet mennyiségi oldalát vizsgálta, figyelmen kívül hagyva a szervezetek irányításának minőségi szempontjait,

⁽⁴⁾ A bővítés (2004. május) után ez az arány kis mértékben (26 %-ra) emelkedett.

⁽⁵⁾ Egyébként az UNICE 2002-ben két alkalommal is több adatot szolgáltatott az Európai Parlamentnek, mint amennyi végül a szóban forgó dokumentumokba bekerült.

⁽⁶⁾ Az 1990-es évek eleje és a XXI. század eleje között 10–12 %-ról 30 %-ra növekedett a nők száma az ESZSZ Kongresszusában; 25 %-ra az igazgató tanácsban (Executive Committee) és 32 %-ra az irányítóbizottságban (Steering Committee). A társszervezeteknél is kedvező változások történtek, legtöbbször manapság például „női tagozatok” működnek.

pedig a nők néha fontosabb szerepet játszanak az irányításban, mint azt formális képviseletük sejteti. Ez utóbbi szempontok jelentősége tagadhatatlan, az EGSZB mégis úgy döntött, hogy nem foglalkozik velük mélyrehatóan. Kitért ugyanakkor a nők képviseletére a politika-előkészítő szervekben. Az ebben az értelemben vett irányítás minőségi szempontjai több figyelmet érdemelnek a szociális és gazdasági érdekcsoportok, ezek európai csúcsszervezetei, de az Európai Parlament és az Európai Bizottság részéről is.

2.2.7 Az EU szociális és gazdasági érdekcsoportjai idevágó (a nők képviseletét érintő) politikáinak és gyakorlatainak vizsgálata során az EGSZB a politikák integrált elemzése mellett döntött (nemzeti és európai szint – beleértve a szociális párbeszédet –, illetve a nemzetközi szint).

2.2.7.1 Az Európai Üzemi Tanácsok nem képezték a felmérés részét. Ezeket külön kellene vizsgálni, amire másoknak jobb eszközeik vannak, mint az EGSZB-nek ⁽⁷⁾.

2.2.8 Az EGSZB itt utal az ESZSZ, az UNICE/UEAPME és a CEEP által kidolgozott, a nemek közötti esélyegyenlőség elvének általános érvényesítését célzó cselekvések keretére (2005. március 1.). A nők döntéshozatalban való részvételének ösztönzése az ott felsorolt négy prioritás egyike.

2.3 Részletes megjegyzések (a felmérés eredményei alapján)

2.3.1 Az EGSZB-ben képviselt szervezetek két alapvető típusának (egyrésztől különböző típusú csúcsszervezetek, másrészt egyéni tagságon alapuló szervezetek) majdnem felében magas a nők részvételi aránya (40 % vagy több). Csak 10–15 százalékukban kevés (0–19 %) a női tagok száma. A képviselt szervezetekben a nők aránya összességében 36 %. (Megjegyzés: ahogyan azt már korábban is említettük, a felmérés időpontjában a nők képviseletének aránya az EGSZB-ben 23 % volt.)

2.3.2 A szóban forgó szervezetekben a nők leggyakrabban vezető beosztású munkatársként tevékenykednek, kevésbé gyakran találhatók az irányítótestületben vagy küldöttként a szervezet kongresszusán, legritkábban pedig az igazgatótanácsban.

2.3.3 Valószínűleg mindenekelőtt ez magyarázza, hogy az EGSZB-ben viszonylag alacsony a női tagok aránya: a tagokat ugyanis jórészt az igazgatótanácsokból delegálják.

⁽⁷⁾ Az Európai Alapítvány az Élet- és Munkakörülmények Javításáért (European Foundation for the Improvement of Living and Working Conditions) megvizsgálta az Európai Üzemi Tanácsokat („European Works Councils in Practice” [Az Európai Üzemi Tanácsok a gyakorlatban], 2004) Ez a tanulmány esettanulmányokat tartalmaz. A vizsgálat kimutatta, hogy – jelentéktelen kivételektől eltekintve – a nők képviselete nem tükrözi jól a személyzet összetételét. Ez valószínűleg az érintett vállalkozások nemzeti szintű üzemi tanácsainak összetételére vezethető vissza.

2.3.4 Az EGSZB-be sok női képviselőt delegáló szervezetek valóban jobban hajlanak a vezető beosztású munkatársak kiküldetésére, vagy más (pl. vegyes) megállapodásokat alkalmaznak, és nem kizárólag a legmagasabb vezetőségi szintről toborozzák képviselőiket.

2.3.5 Nemzeti és nemzetközi fórumokon a szervezetek a vegyes képviseletet részesítik előnyben. Csak másodsorban képviseltetik magukat az igazgatótanács tagjai által.

2.3.6 Az EGSZB-ben képviseltetett szervezetek közül sokan nem vesznek részt a szociális párbeszéddel foglalkozó bizottságban (körülbelül egynegyed részük). A szóban forgó bizottságban képviseltetett szervezetek körülbelül egyharmada a képviselet vegyes formáját választja, vagy az igazgatótanácsból választja küldötteit.

2.3.7 Az Európai Parlament szerint a nők döntéshozó szervezetben való kiegyensúlyozottabb képviseletének egyik módszere a szervezeteken belüli struktúrák felállítása a nők számára. A Parlament ugyanakkor megjegyzi, hogy ezek a struktúrák gyakran mindössze szimbolikus szereppel rendelkeznek vagy elszigetelt vitafórumra korlátozódnak. Következésképpen – az Európai Parlament szerint – ügyelni kell arra, hogy az ilyen struktúrák ne tartsák távol a nőket a döntéshozatali folyamattól, hanem éppen ellenkezőleg, vonják bele őket, megkönnyítve a döntéshozásban való részvételüket. Az EGSZB egyetért ezzel az állásfoglalással.

2.3.7.1 Az Európai Parlament szerint a szervezeteken belüli „pártfogás” (*mentoring*) és hálózatépítés is jelentős módon hozzájárulhat a nők vezetői feladatokra való felkészítéséhez.

2.3.8 Az EGSZB-ben képviseltetett, a kérdőívre választ adó szervezetek közül csak kevésnek (33 %) van női tagokat tömörítő külön társszervezete vagy fiókszervezete. Ezek a struktúrák majdnem minden esetben képviseltetik magukat a szervezet igazgatótanácsában és a struktúrák kb. felének más csatornák is rendelkezésére állnak a szervezet munkájának befolyásolására. A szervezetek 15 %-ában a vezető beosztású női alkalmazottak és tagok hálózatot alkottak; 4 %-ában pedig mindkét forma (azaz mind a külön társ-/fiókszervezeti, mind pedig a hálózati forma) jelen van.

2.3.8.1 Külön szervezetek és hálózatok elsősorban a II. Csoporthoz (Munkavállalók) tartozó szervezetekben találhatók: kb. 50–75 %-os arányban. A III. Csoportban az erre vonatkozó százalékos arány 19–39 %, míg az I. Csoportban ez a jelenség lényegesen szerényebb mértékben, 6–19 %-ban fordul elő. Fiókszervezeteket viszonylag gyakran találhatunk a gazdaszervezeteknél (33 %), de a fogyasztói és egészségügyi szervezetek kb. 10 %-a is rendelkezik ilyenekkel.

2.3.9 A válaszadók 46 %-a szerint szervezetük rendelkezik olyan politikákkal, amelyek segítik a nők szakmai előmenetelre való esélyeinek javulását, és – mindenekelőtt – felkészítik őket a vezető szerep betöltésére. A legnépszerűbb politikákhoz tartozik a képzés (26 %), a munkahely és a család összeegyeztetésének megkönnyítése irányuló megállapodások (22 %), valamint a szakmai nyomon követés és az összehasonlító elemzés (19 %). A szervezeteknek azonban csak egynegyede alkalmazza a szakmai előmenetel ösztönzésének ezen formáit.

2.3.10 A női munkavállalókra irányuló különleges figyelemről tanúskodik az is, ha statisztika készül a nők képviseltettségéről a szervezetben. A képviselt szervezetek közel fele (48 %-a) arról számol be, hogy vezet ilyen statisztikákat, amelyeket – állításuk szerint – legtöbbször (67 %-uk) évente frissít.

2.3.10.1 Ezen a téren egyértelműen a II. Csoport szervezetei a legaktívabbak (50 % feletti aránnyal); őket követik a III. Csoport szervezetei kb. egyharmados aránnyal. A százalékos arány az I. Csoportban igen alacsony, itt jelentős eltérés fedezhető fel a jegyzett statisztikai adatok nagyon alacsony szintje (1 %) és a szakmai előmenetelt segítő politikák jelzett szintje (11 %) között.

2.3.11 61 olyan említett esetből, amikor a nők szakmai előmenetelét segítő politikák kerültek alkalmazásra, a válaszadók 75 %-ot sikeresnek könyvelték el. 40 szervezetben található a nemek közötti esélyegyenlőség elvének általános érvényesítéséért felelős osztály vagy munkatárs, ezen esetek felében az illető személy teljes munkaidőben foglalkozik a kérdéssel.

2.3.11.1 Az esetek 49 %-ában sikerről lehetett beszámolni, amennyiben emelkedett a magas funkcióban dolgozó nők aránya; az esetek 46 %-ában pedig több nő került vezető munkakörbe.

2.3.12 A szakszervezetek (II. Csoport) gyakran (68 %-ban) érvényesítik politikájukban a nemek közötti esélyegyenlőség elvét. A III. Csoportban ez az esetek 25 %-ára, az I. Csoportban mindössze 5 %-ára érvényes.

2.3.13 Néhány szervezet (33 tag) azt nyilatkozta, hogy a nők szakmai előmenetelét segítő politikákkal és a nemek közötti esélyegyenlőség elvének általános érvényesítésével kapcsolatos kérdések nem vonatkoznak rá.

2.3.14 Az EGSZB-ben megjelenő szervezetek női és férfi képviselőinek aránya, úgy tűnik, szorosan összefügg a nemzeti szintű képviseletnél megfigyelhető aránnyal, a szociális párbeszédre ez csak kisebb mértékben, a nemzeti szintű fórumokon való képviseletnél megfigyelhető férfi/nő arányra pedig egyáltalán nem érvényes.

2.3.15 Figyelembe véve, hogy az I. Csoport válaszadói a szervezeteikben dolgozó nők arányát 30 %-ra becsülték, az EGSZB-ben viszonylag magas arányban (35 %-ban) képviseltetik magukat nők által, jóval nagyobb arányban, mint a II. Csoport (ahol a nők aránya az EGSZB-ben 25 %, a szervezeteken belül 40 %) és a III. Csoport (27 %, illetve 35 %).

2.3.16 A férfiak és nők aránya a szervezetek vezetésében a felmérés szerint nagy mértékben meghatározta az EGSZB-re jellemző férfi/nő-arányt (lásd a 3.2. és 3.3. pontokat). Az Európai Parlament felkérte a „szociális partnereket” (a gazdasági és szociális érdekcsoportokat), hogy „vizsgálják felül képviseleti mechanizmusait és kiválasztási eljárásait annak érdekében, hogy a férfiak és nők kiegyensúlyozott képviselete központi szerepet kapjon, és foglalják ezt bele alapszabályaikba” (*).

(*) EP 315.516, A5-0279/2002

2.3.16.1 Tekintettel a döntéshozó szervekre jellemző férfi/nő-arányra az EGSZB a felmérésben azt is megvizsgálta, milyen eljárást alkalmaznak a szervezetek az igazgatótanács tagjainak kiválasztásakor. Ennek alapján a nők részére az a leghátrányosabb, ha az igazgatótanács új tagjait a meglévő tagok választják meg, ennél nem sokkal kedvezőbb, ha a társszervezet nevezi ki őket. A válaszadók szerint kedvezőbb eredménnyel kecsegtető eljárásokról olyan kevesen ejtettek szót, hogy következtetések levonása nem helytálló.

2.3.17 Ha a döntéshozó szervekre jellemző átlagos férfi/nő arányt a nők szakmai előmenetelét segítő politikákhoz viszonyítjuk, arra a következtetésre jutunk, hogy csak a számszerű célok kitűzése vezethet a nők fokozott képviseléséhez. A kettős jelöltséget és a kvótát (ez utóbbiról sok szó esett az EU politikai pártjainak politikáiról folytatott vitában) a válaszadók csak elszórtan említették.

Brüsszel, 2006. február 14.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

MELLÉKLET

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

A szekcióvélemény következő részét a módosító indítványok közgyűlés általi elfogadása alapján elutasították, de a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt:

1.8. pont

A kvóta alkalmazását számos szakértő pártolja. Azt azonban nem állítják, hogy ennek alkalmazása a gazdasági és szociális szervezetek vonatkozásában is ajánlott. Mégis javallott, hogy az érintett szervezetek és az Európai Bizottság tovább vizsgálja ezt az eszközt, amely egyes országokban a politika terén eredményesnek bizonyult.

Szavazás eredménye:

Mellette: 42

Ellene: 55

Tartózkodott: 8

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Javaslat tanácsi rendeletre az Európai Unió Alapjogi Ügynökségének létrehozásáról. Javaslat tanácsi határozatra, mely felhatalmazza az Európai Unió Alapjogi Ügynökségét, hogy tevékenységeit az Európai Unióról szóló szerződés VI. címében említett területeken folytassa”

(COM(2005) 280 final – 2005/0124–0125 (CNS))

(2006/C 88/10)

2005. szeptember 22-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Foglalkoztatás- és szociálpolitika, uniós polgárság” szekció véleményét 2006. január 24-én elfogadta (előadó: Sukhdev Sharma, társelőadó: An Le Nouail Marlière).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2006. február 14–15-én tartott 424. plenáris ülésén (a 2006. február 14-i ülésnapon) 94 szavazattal, ellenszavazat nélkül, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Az európai bizottsági dokumentum lényege

1.1 A javaslat célja a Rasszizmus és Idegengyűlölet Európai Megfigyelőközpontja (EUMC) mandátumának kiterjesztése és egy Európai Alapjogi Ügynökség létrehozása, az Európai Tanács 2003. december 13-i ülésén született határozat szerint.

1.2 A hatályos rendelkezések és a jelen javaslatok közötti fő különbség az, hogy – az ENSZ, az ILO és az Európa Tanács által elismert szabályozási rendszereken túlmutatóan – a javaslatok kiterjesztik a rasszizmust és idegengyűlöletet lefedő alkalmazási kört úgy, hogy az a Chartában említett alapvető jogok valamennyi területére kiterjedjen azon területek sérelme nélkül, melyeken már más közösségi ügynökségek tevékenykednek.

1.3 Az Ügynökség vizsgálja, hogy az Unióban, a tagállamokban – az uniós jog alkalmazása során –, valamint az Ügynökségben részt vevő tagjelölt országokban, illetve esetleges tagjelölt országokban tiszteletben tartják-e az alapvető jogokat. Ezenfelül az Európai Bizottság felkérheti az Ügynökséget, hogy szolgáltatson adatokat és elemzést azon harmadik országokról, amelyekkel a Közösség az emberi jogok tiszteletben tartásáról is rendelkező társulási megállapodást vagy megállapodásokat írt alá, vagy amelyekkel erre irányuló tárgyalásokat kezdett, illetve tervez.

1.4 Az Ügynökség célja, hogy a Közösség illetékes intézményei, szervei, hivatalai és ügynökségei, valamint – a közösségi jog alkalmazásával összefüggésben – a tagállamok számára az alapvető jogokkal kapcsolatban támogatást és szakmai segítséget nyújtson annak érdekében, hogy segítségükre legyen az alapvető jogok teljes mértékű tiszteletben tartásában, amikor hatáskörükön belül intézkedéseket hoznak vagy fellépéseiket meghatározzák.

1.5 Tematikus területeken belül az Ügynökség – teljes függetlenségben – adatokat gyűjt az Unió intézkedéseinek az alapvető jogokra gyakorolt hatásáról, valamint az alapvető jogok tiszteletben tartására és érvényesülésük elősegítésére vonatkozó bevált gyakorlatokról, továbbá véleményt nyilvánít az alapvető jogok politikai fejlődéséről; felhívja a nyilvánosság figyelmét minden olyan szövegre és szabályozási eszközre,

amelyre az EU hivatkozik, elősegíti a civil társadalommal folytatott párbeszédet, valamint összehangolja az alapvető jogok területén érintett különböző feleket, és hálózatot alakít ki közöttük. Az Ügynökség nem rendelkezik vitarendezési mechanizmussal.

1.6 A javaslat felhatalmazza az Ügynökséget, hogy tevékenységeit az Európai Unióról szóló szerződés VI. címében említett területeken folytassa.

2. Általános megjegyzések

2.1 Az EGSZB üdvözlí az Európai Tanács Európai Alapjogi Ügynökség (a továbbiakban: „Ügynökség”) létrehozására irányuló határozatát, melynek célja, hogy megerősítse az Uniónak az EUSz 6. cikkében lefektetett elveit és gyakorlatát. Ezáltal olyan mechanizmus jön létre az alapvető jogok betartásának nyomon követésére az Unióban, amely hozzájárulhat az egyes tagállamok által követett alapjogi politikák összehangolásának javításához. Ebben a bizottsági javaslatban sok minden van, amit az EGSZB örömmel fogadna; ilyen például

- az alapjogi charta viszonyítási alapként való alkalmazása az Ügynökség mandátumát illetően; a szociális és kulturális jogok szétválaszthatatlanságának és egyenértékűségének első ízben történő megvalósítása. Ebben a tekintetben az Ügynökség sajátos korai előrejelző képességgel bír a szociális jogok érvényesítését illetően, ideértve a harmadik országokkal kialakított uniós kapcsolatokat is;
- az Ügynökség hatáskörének kiterjesztése tanácsi határozat révén a büntetőügyekben folytatott rendőrségi és igazságügyi együttműködéssel összefüggő ügyekre;
- az Ügynökség technikai szakértőként való alkalmazása az Európai Unióról szóló szerződés 7. cikke alapján megkezdett eljárások keretében;
- az igazgatóság, az igazgató és a Fórum függetlenségének és körükben a közérdek érvényesülésének elősegítését szolgáló, javasolt intézkedések;

– a tagjelölt vagy potenciális tagjelölt országok részvétele.

2.2 Az EGSZB üdvözlí a javasolt rendelet (2) preambulumbekzdését, amely elismeri, hogy a meglévő jogok az Unióban mindenkinek védelmet biztosítanak, akár uniós polgárok, akár nem. A preambulumbekzdés így szól: „Az Európai Unió Alapjogi Chartája megerősíti azon jogokat, melyek különösen a tagállamok közös alkotmányos hagyományából és nemzetközi kötelezettségeiből, az Európai Unióról szóló szerződésből és a közösségi szerződésekben, az emberi jogok és alapvető szabadságok védelméről szóló európai egyezményből, a Közösség és az Európa Tanács által elfogadott szociális chartából, továbbá az Európai Közösségek Bíróságának, valamint az Emberi Jogok Európai Bíróságának esetjogából erednek.”

Az EGSZB elismeri, hogy az Unióban meg kell találni a megfelelő egyensúlyt a biztonság – különösen a terrorizmusellenes intézkedések – és az emberi jogok és alapvető szabadságjogok védelme és előmozdítása között. A szeptember 11-i merénylet, valamint később a madridi és londoni bombatámadások után a tagállamok által elfogadott új terrorizmusellenes intézkedések némelyike sértheti az emberi jogokat és az alapvető szabadságjogokat. Azonban a biztonság terén történő európai együttműködés egyik legnagyobb gyengesége, hogy a politikák a közösségi keretrendszeren kívül maradnak és kialakításuk során legnagyobb mértékben a kormányközi együttműködés módszerére támaszkodnak (az EU harmadik pillére). Az Európai Unió szerepe ezért erősen korlátozott, és az Európai Parlament és az Európai Bíróság kizárása révén nélkülözi az átláthatóságot a döntéshozatali folyamatban. Az Ügynökség hatáskörének az EU harmadik pillérére (vö. az EUSz. VI címével) történő kiterjesztése kulcsfontosságú eleme lenne a szabadság, biztonság és a jogérvényesülés közötti egyensúly fenntartásának az Unió által kialakított politikákban. ⁽¹⁾

2.3 Az EGSZB elismeri az Európa Tanács szakértelmét és meglévő ellenőrzési mechanizmusait az emberi és alapjogok területén, ideértve az átdolgozott Európai Szociális Charta érvényesíthető szociális jogait is. Ugyancsak elismeri az Európa Tanács és az Emberi Jogok Európai Bírósága abbéli hatáskörét, hogy a különböző egyezményeknek és a nemzetközi jognak megfelelően foglalkozzanak az emberi jogok megsértésével kapcsolatos olyan ügyekkel, amelyekre nézve az Ügynökségnek nincs hatásköre. Ezért az Ügynökség és az Európa Tanács közötti összehangoltság és együttműködés erősítése kiemelt fontosságú.

Az Ügynökségnek az EU elsődleges és másodlagos joganyagának értelmezése és alkalmazása során a nemzetközi megállapodásokra kell támaszkodnia, ahogyan azt véleményeiben és ítéleteiben az Európai Bíróság is teszi.

Az EGSZB ismételtlen kéri, hogy az EU – amint megszerezte a szükséges hatáskört – csatlakozzék az Emberi Jogok Európai Egyezményéhez és az Európa Tanács átdolgozott szociális chartájához.

⁽¹⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „A hágai program – szabadság, biztonság, a jog érvényesülése” (előadó: Luis Miguel Pariza Castaños) – 2005. 12. 15., (HL C 65., 2006.3.17.).

2.4 Az EGSZB főleg azt tartja aggályosnak, hogy a javaslat nem segíti elő, illetve nem támogatja a szervezett civil társadalom szélesebb körű képviseletét az új Ügynökség igazgatóságában és Alapjogi Fórumában (a továbbiakban: „Fórum”). Ez ellentétes az „európai kormányzás”-ról szóló fehér könyvvel, amely kimondja, hogy „a civil társadalom fontos szerepet játszik abban, hogy a polgárokat foglalkoztató kérdések nyilvánosságot kapjanak, és jelentős szerepe van az emberek szükségleteit kielégítő szolgáltatások nyújtásában is. A civil társadalom egyre inkább úgy látja, hogy Európa jó platformot kínál a politikai orientációk és a társadalom megváltoztatására. Ez valódi lehetőséget nyújt az Európa szerepéről folytatott vita kiszélesítésére. Esély arra, hogy a polgárokat aktívabban bevonjuk az Unió célkitűzéseinek megvalósításába, és strukturált csatornát kínáljunk számukra a visszajelzéshez, a bírálathoz és a tiltakozáshoz.” ⁽²⁾

2.5 Az igazgatóság és a Fórum ne csupán jogászokból és tudósokból álljon; legyen szélesebb, sokoldalú háttere, főként olyan civil szervezetek, szociális partnerek, kulturális, vallási és humanista szervezetek képviselőiből, amelyek szót emelnek társadalmunk kirekesztett és hátrányos helyzetű csoportjainak alapvető jogaiért, és védelmezik azokat.

3. Részletes megjegyzések

3.1 Jögalap az Európai Unió Alapjogi Ügynöksége létrehozásához

3.1.1 Fel lehet hozni azt az érvet, hogy az EKSz 308. cikke a VI. cím szerinti tanácsi határozattal együtt esetleg nem lesz elegendő annak biztosítására, hogy az Ügynökség hatáskörrel rendelkezzen az uniós jog hatálya alá tartozó területeken. Az EKSz. 308. cikke felhatalmazza a Közösséget (nem az Uniót), hogy egyhangúlag meghozza a megfelelő intézkedéseket egy közösségi cél elérése érdekében olyan helyzetekben, amikor az EKSz. nem biztosítja a szükséges hatáskört; vagyis a Közösség általános célja annak biztosítása, hogy saját fellépései maximálisan tiszteletben tartsák és védjék az alapvető emberi jogokat, a szerződés azonban nem rendelkezik konkrét jogkörökről erre vonatkozólag.

3.1.2 A javasolt tanácsi határozat felhatalmazza az Ügynökséget, hogy tevékenységeit az Európai Unióról szóló szerződés VI. címében említett területeken folytassa.

3.1.3 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy az emberi jogok védelme és előmozdítása alkotják az Unió közös értékeit és célkitűzéseit, amint azt az EUSz. 6. cikkének (4) bekezdése is megfogalmazta: „Az Unió gondoskodik a céljai eléréséhez és politikai folytatásához szükséges eszközökről”. Ezért arra kéri a Tanácsot, hogy a 6. cikk (4) bekezdésével összhangban biztosítsa az Ügynökség számára a lehető legszilárdabb jogi alapot ahhoz, hogy az Ügynökség számára rendelkezésre álljanak a feladatai ellátásához szükséges jogkörök.

⁽²⁾ COM(2001) 428 final, 14–15. oldal

3.2 Az Ügynökség feladatai (4. cikk)

3.2.1 Az EGSZB azt javasolja, hogy a feladatokról szóló 2. cikkbe illesszenek be egy olyan részt, amely kimondja, hogy az Ügynökség egyik feladata ajánlások megfogalmazása, amelyeket a Közösség intézményei, testületei, hivatalai és ügynökségei és a tagállamok felhasználhatnak, amikor az alapvető jogok területén intézkedéseket hoznak és lépéseket határoznak meg. További feladata, hogy tájékoztatást nyújtson a nemzeti emberi jogi ügynökségeken keresztül történő jogorvoslati lehetőségekről, hogy így segítséget nyújtson jogaik érvényesítésében azoknak a személyeknek vagy csoportoknak, akiket, illetve amelyeket hátrányos megkülönböztetés ér a jogállamiság elvének ellentmondó jogszabályok vagy állami eljárások következtében.

Az Ügynökségnek éves jelentést kell készítenie az alapvető jogok Európai Unióban történő érvényesítéséről, valamint időszakos jelentéseket a nemzetközi – különösen kereskedelmi és fejlesztési segélyekkel foglalkozó – intézményekkel, illetve a társulási megállapodások és a Cotonoui Megállapodás keretében fenntartott kapcsolatairól.

3.2.2 Az EGSZB egyúttal ajánlja, hogy az Európai Parlament, a Tanács vagy az Európai Bizottság az Ügynökséget felkérhesse arra, hogy értékelje bármely javasolt új uniós jogszabálynak és politikának az alapjogi chartával való összeegyeztethetőségét (ideértve a külpolitikákat is, például a fejlődő országokhoz fűződő kereskedelmi kapcsolatokat), jöllehet az Ügynökségnek igazgatósága hozzájárulásával vagy javaslatára jogában áll saját kezdeményezésére is értékelni bármely európai jogszabályjavaslatot.

3.3 Tevékenységi területek (5. cikk)

3.3.1 A konzultáció során kapott visszajelzésekből az derül ki, hogy a megkérdezettek 90 %-a biztosítani akarja, hogy a rasszizmus és az idegengyűlölet elleni küzdelmet az új Ügynökség is fő célkitűzésként kezelje. Üdvözljük ezért az Európai Bizottság 5. cikkben tett javaslatát, mely szerint a rasszizmus és az idegengyűlölet elleni küzdelmet az Ügynökség mindig tüntesse fel a többéves kereten belüli tevékenységek tematikus területei között.

3.3.2 Az EGSZB azonban úgy véli, hogy annak érdekében, hogy az 5. cikk (1) bekezdésének b) pontja értelmében a rasszizmus és idegengyűlölet elleni küzdelem az új Ügynökség teljes tevékenységi körében jelen legyen, az igazgatóságon belül fel kellene állítani egy speciális „Rasszizmus és idegengyűlölet elleni bizottságot”, amely kijelölné az irányokat és elosztaná a szükséges erőforrásokat.

3.4 Igazgatóság (11. cikk)

3.4.1 Összetétel

Az EGSZB azt támogatja, hogy az Ügynökség minden érdekeltet összefogjon, és úgy véli, hogy ennek az igazgatóság összetételében is tükröződnie kell⁽³⁾. Aggodalmát fejezi ki

amiatt, hogy a javasolt rendelet nem segíti elő és nem támogatja, hogy a szervezett civil társadalom szélesebb körben képviseltesse magát az igazgatóságban.

Az európai kormányzásról szóló fehér könyv leszögezi, hogy „az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságnak a Nizzai Szerződés 257. cikke módosításainak megfelelően szerepet kell játszania az intézmények és a civil társadalom közötti, kölcsönös felelősségen alapuló új kapcsolat kialakításában.”⁽⁴⁾ Ezzel a kijelentéssel összhangban azt javasoljuk, hogy az igazgatóságnak egy, az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság által kijelölt személy is tagja legyen.

3.4.2 Az irányítás szabályozása

Az EGSZB-nek aggályai vannak az Ügynökség függetlenségét illetően, nem csupán az uniós intézmények, hanem a tagállamok viszonylatában is. Az EUMC korábbi tapasztalatai azt mutatják, hogy „a tagállamok, amelyeket zavart a Megfigyelőközpont munkája, megpróbáltak nagyobb befolyást gyakorolni annak vezetésére”⁽⁵⁾. Mivel gyakran azokról a Tanácsban önállóan vagy együttesen fellépő tagállamokról van szó, amelyek esetében az uniós jogszabályok alkalmazása során fennáll az alapvető emberi jogok megsértésének valószínűsége, az új Ügynökség számára védelmet kell biztosítani a tagállamok politikai beavatkozásaival szemben. A védelmi eszközök egyike független igazgatósági tagok kijelölése kell, hogy legyen.

Az új vezetési struktúrának ki kell állnia a nyilvánosság kritikáját. Az európai kormányzásról szóló fehér könyv a felelősségteljes kormányzás öt alapelvét sorolja fel, ezek a következők: nyitottság, részvétel, elszámoltathatóság, hatékonyság és következetesség. Az EGSZB azt javasolja, hogy az igazgatóságot nyílt és átlátható eljárás útján nevezzék ki. Az Európai Bizottságnak el kell készítenie a tagállamok számára az igazgatóság tagjainak munkaköri leírásait. A toborzás folyamatát átláthatóbbá kell tenni oly módon, hogy az erről szóló információkat a tagállamokban hirdetések útján, illetve a meglévő országos és európai hálózatok révén közzéteszik.

Az Európai Bizottságnak az új Ügynökség költségvetését (19. cikk (3) bekezdés) és munkatervét (5. cikk (1) bekezdés) is el kell fogadnia. Az Ügynökség függetlenségének biztosításához olyan mechanizmusokat kell életbe léptetni, amelyek, amennyire csak lehet, garantálják, hogy az intézmény megfeleljen az ENSZ-nek az emberi jogok védelmével foglalkozó országos intézeteket érintő „párizsi elveivel”.

⁽⁴⁾ Nizzai Szerződés, 257. cikk, 15. oldal.

⁽⁵⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: A „Rasszizmus és Idegengyűlölet Európai Megfigyelőközpontja” (előadó: Sukhdev Sharma), CESE 1615/2003, 3.3.3. pont (HL C 80., 2004.3.30.).

⁽³⁾ Az EGSZB véleménye a következő tárgyban: „A Rasszizmus és Idegengyűlölet Európai Megfigyelőközpontja” (előadó: Sukhdev Sharma), CESE 1615/2003, 3.3.3. pont, (HL C 80., 2004.3.30.).

3.4.3 Az igazgatóság üléseinek száma

Az EGSZB azt javasolja, hogy az Ügynökség igazgatósága a nagyobb fokú elszámoltathatóság érdekében évente egy-nél többször ülésezzen.

3.5 Végrehajtó bizottság (12. cikk)

A végrehajtó bizottság a javaslat szerint egy elnökből, egy alelnökből és két európai bizottsági képviselőből áll majd. Véleményünk szerint az európai bizottsági tagok aránya magas, így kétségek merülhetnek fel az Ügynökség függetlenségét illetően. Azt javasoljuk ezért, hogy az igazgatóság köréből kikerülő tagok számát emeljék kettőről ötre.

Ahogy erre már 2.3. pontban is rávilágítottunk, az EGSZB megerősíti az Ügynökség és az Európa Tanács közötti összhangolság és együttműködés erősítésének szükségességét, valamint – elsődleges célkitűzésként – az emberi jogok kultúrájának kialakítását az Európai Unión belül. Az EGSZB ezért azt javasolja, hogy a végrehajtó bizottság egyik igazgatósághoz tartozó tagja az Európa Tanács tagjai közül kerüljön ki. Ez a szabályozás biztosítaná az Ügynökség és az Európa Tanács szinergiáját és azt, hogy a két szerv egymást jól kiegészítse.

3.6 Alapjogi fórum (14. cikk)

3.6.1 Az EGSZB megismétli azon aggályát, hogy a javaslat nem segíti elő és nem támogatja a szervezett civil társadalom szélesebb körű részvételét a Fórumban. Célszerű, ha a Fórumban a témában érdekeltek – az emberi jogokkal foglalkozó nem kormányzati szervezetek, szociális partnerek, egyházi és kulturális csoportok – lehető legszélesebb köre képviseltetve van. Az EGSZB azt javasolja, hogy a Fórum tagjainak akár egyharmada a szervezett civil társadalmat képviselje.

3.6.2 A rendeletben az a javaslat szerepel, hogy a Fórumban az Ügynökség igazgatója töltsen be az elnöki szerepet. A Fórum az igazgatóság egészének szócsöve legyen, ne csupán az igazgatóé. A Fórum elnöki tisztét ennek megfelelően az igazgatóság elnöke töltsen be a kettő közötti szoros kapcsolat biztosítása érdekében.

3.6.3 Az alapvető emberi jogok független szakértőiből álló meglévő hálózat szaktudását nem lenne szabad veszni hagyni. Az EGSZB azt javasolja, hogy a Független Szakértők Hálózata is legyen képviseltetve a Fórumban.

3.7 Függetlenség és közérdek (15. cikk)

3.7.1 Az Ügynökség függetlenségének biztosításához olyan mechanizmusokat kell életbe léptetni, amelyek, amennyire csak lehet, garantálják, hogy az intézmény betartja az ENSZ-nek az emberi jogok védelmével foglalkozó országos intézeteket érintő „párizsi elveit”. Az EGSZB ezért azt javasolja, hogy a 15. cikk (1) bekezdésének helyébe, amely szerint „Az Ügynökség feladatait teljes függetlenségben végzi”, a következő szöveg lépjen:

„Az Ügynökség feladatait teljes függetlenségben, az ENSZ-nek az emberi jogok védelmével foglalkozó országos intézeteket érintő »párizsi elveivel« összhangban végzi.”

3.8 Pénzügyi rendelkezések (5. fejezet), 19. cikk (A költségvetés kidolgozása)

Az Ügynökség – feladatainak végzéséhez és tevékenységeinek folytatásához szükséges – forrásokkal való ellátását illetően az EGSZB emlékeztet a megfelelő finanszírozásról szóló párizsi elvekre. E finanszírozás célja, hogy az Ügynökségnek legyen elegendő személyzete, székhelye, valamint rendelkezésére álljanak a programok forrásai. Megfelelő finanszírozási garanciák nélkül az Ügynökség könnyen az uniós intézmények és a tagállamok politikai befolyása alá kerülhetne.

3.8.1 Az EGSZB ezért a következő bekezdés beillesztését javasolja a 19. cikk (1) bekezdése elé:

„(1A) Az Unió megfelelő pénzügyi forrásokat biztosít az Ügynökség számára annak érdekében, hogy az az éves költségvetési ciklus során mindvégig elláthassa a feladatait. Az Ügynökség kivételes esetben további forrásokat igényelhet az éves költségvetésben előirányzottakon kívüli különleges vagy többletfeladatai ellátására.”

Brüsszel, 2006. február 14.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A civil társadalom európai szervezeteinek reprezentativitása a civil párbeszéd keretében”

(2006/C 88/11)

2003. szeptember 25-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján úgy határozott, hogy véleményt dolgoz ki a következő tárgyban: „A civil társadalom európai szervezeteinek reprezentativitása a civil párbeszéd keretében”

A Működési Szabályzat 19. cikkének (1) bekezdésében foglalt rendelkezéseknek megfelelően az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy a bizottsági munka előkészítésével albizottságot bíz meg.

Az albizottság véleménytervezetét 2006. január 12-én elfogadta (előadó: Jan OLSON).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. február 14–15-én tartott, 424. plenáris ülésén (a 2006. február 14-i ülésnapon) 103 szavazattal, 1 ellenében, 6 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Bevezető

1.1 Az utóbbi tíz-tizenöt évben az európai uniós intézmények érdeklődése folyamatosan nőtt a civil társadalommal folytatott párbeszéd iránt, különösképpen európai szinten. Belátták, hogy nem lehet jó politikát folytatni a polgárok meghallgatása, illetve mindazok részvétele és belegegyezése nélkül, akiket az Európai Közösség döntései érintenek.

1.2 Az a tapasztalat és szakértelem, mellyel a civil társadalom szereplői rendelkeznek, az egymás között, illetve a hatóságokkal és közintézményekkel – minden szinten – folytatott párbeszéd, a tárgyalásos módszer és a közös pontok, sőt a konszenzus keresése, melynek köszönhetően a közérdeket előtérbe helyező javaslatok születhetnek, mind-mind emelik a politikai döntéshozatal minőségét és hitelességét, hiszen mindezek elősegítik, hogy a polgárok jobban megértsék és elfogadják a döntéseket.

1.2.1 Ily módon a részvételi demokrácia kiegészíti a képviselői demokráciát, és ezáltal megszilárdítja az Európai Unió demokratikus legitimitását azzal, hogy a polgároknak megadja a lehetőséget az egyéni és kollektív elkötelezettségen alapuló részvételre a közügyek vitelében a szervezett civil társadalom sajátos hozzájárulása révén.

1.3 Ennek következtében emlékeztetnünk kell arra, és hangsúlyoznunk kell, hogy összetételénél, szerepénél és a Szerződésekben rábízott feladatainál fogva az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság (EGSZB) létrejötté óta, történelmileg teljes jogú szereplője az európai szintű részvételi demokráciának, és annak legrégebbi eleme.

1.4 A „részvételi jog”, melyre a civil társadalom és az európai szinten aktív szervezetek már régóta igényt tartanak, napjainkban különösen időszerű. Sok minden forog kockán – az Európai Unió előtt álló kihívások szükségessé teszik a helyi szereplők és képviselők mozgósítását.

1.5 Az Európai Tanács hallgatott az idő szavára, amikor 2000. március 23–24-én döntést hozott az ülés akkori helyszínéről elnevezett lisszaboni stratégiáról⁽¹⁾, amelynek 2005. március 22–23-i ülésén új lendületet adott⁽²⁾.

1.6 Az Európai Bizottság az európai kormányzásról szóló, 2001 júliusában kiadott fehér könyvében⁽³⁾ úgy látta, hogy a civil társadalom bevonása a közösségi politika kidolgozásába és megvalósításába a felelősségteljes kormányzás egyik alapelve, de egyben kiemelten fontos teendő az európai intézmények demokratikus működésének javításához, illetve a közösségi módszer megújításához is.

1.7 A részvételi demokrácia elvét az alkotmány szerződés I-47. cikke is rögzíti⁽⁴⁾. Ebben a tekintetben és az alkotmány szerződés ratifikációs folyamatának bizonytalansága ellenére az EU intézményeinek követniük kell ezt a logikát és meg kell valósítaniuk a valódi részvételi demokráciát. Ahhoz, hogy ez utóbbi eleget tehessen a modern európai kormányzás feltételeinek, továbbra is szükséges azonban az olyan eszközök kialakítása, amelyek lehetővé teszik, hogy az Unió polgárai – és különösen azok a szervezetek, amelyekben a polgárok tevékeny részt vállaltak – kinyilvánítsák véleményüket; hogy nyitott fülekre találjanak, és a szervezett civil társadalommal folytatott valódi, strukturált civil párbeszéd keretében hathatósan befolyásolhassák az Uniónak és politikájának fejlődését.

⁽¹⁾ Következtetések (doc.SN 100/00) 38. pontjában az Európai Tanács kijelenti,

„hogy az Európai Unió, a tagállamok, a regionális és helyi szintek, illetve a szociális partnerek és a civil társadalom különböző együttműködési formák keretében aktívan közreműködnek.”

⁽²⁾ Következtetések (doc 7619/05) 6. pontjában az Európai Tanács kijelenti:

„A kormányok mellett az összes többi érintettnek – a parlamenteknek, regionális és helyi hatóságoknak, szociális partnereknek, a civil társadalomnak – is magáévá kell tennie a stratégiát, és aktívan részt kell vennie a célkitűzések megvalósításában.”

⁽³⁾ COM(2001) 428 final, 2001. július 25. – HL C 287., 2001.10.12.

⁽⁴⁾ Az alkotmány szerződés I-47. cikkének (2) bekezdése szerint: „Az intézmények az érdekképviselői szervezetekkel és a civil társadalommal nyílt, átlátható és rendszeres párbeszédet tartanak fenn”, míg az (1) bekezdés megfelelő eszközök biztosítását teszi az intézmények feladatává annak érdekében, hogy különösen az „érdekképviselői szervezetek” az Unió bármely tevékenységéről megfelelő módon kinyilváníthassák és nyilvánosan megvitathassák nézeteiket.

1.8 Az EGSZB a maga részéről – a többi uniós intézménnyel és a civil társadalom képviselői szerveivel együttműködésben – aktívan munkálkodik a részvételi demokrácia fejlesztésén.

1.8.1 Az EGSZB így 1999 októberében megszervezte az első konferenciát a szervezett civil társadalom szerepéről és hozzájárulásáról az európai építkezéshez, és azóta több véleményt készített a civil társadalom szervezetei és az európai intézmények közötti párbeszéd fejlesztése és fokozott strukturálása tárgyában ⁽⁵⁾ ⁽⁶⁾.

2. Az európai civil párbeszéd szereplői ⁽⁷⁾

2.1 Az európai szintű civil párbeszéd résztvevői azok a szervezetek, amelyek a polgárok specifikus és/vagy általános érdekeit képviselik. Ily módon természetesen a szociális partnerek európai szervezeteinek is feladata, hogy részt vegyenek a civil párbeszédben. A társadalmi párbeszéd ebből a szempontból kitűnő példa a részvételi demokrácia elvének konkrét alkalmazására. Ismételt ki kell azonban emelnünk, hogy a szociális és a civil párbeszéd között alapvető különbséget kell tenni. Az európai szociális párbeszéd jól meghatározható, mind a résztvevők, mind a célok és az eljárások szempontjából, az európai szociális partnerek pedig szinte jogalkotói hatalommal rendelkeznek. ⁽⁸⁾ A szociális párbeszéd sajátossága függetlenül tevékenykedő résztvevőinek különleges jogköreiből és felelősségéből adódik.

2.2 Európai szinten számos formában és néven működhetnek: leggyakrabban az egyesület, szövetség, alapítvány, fórum vagy hálózat elnevezést használják ⁽⁹⁾. A különböző elnevezéseket gyakran a „nem kormányzati

szervezetek” (NGO-k) megjelöléssel foglalják össze. Ez a gyűjtőfogalom az összes autonóm, nonprofit szervezetre használatos. Bebizonyosodott az is, hogy számos európai szervezet nemzetközi szinten tagozódik.

2.3 Ezek az európai szervezetek a különböző tagállamokban és gyakran az egyes tagállamok határain túl is összehangolják tagjaik és partnereik tevékenységét. Ezen túlmenően egyre gyakrabban figyelhető meg, hogy európai hálózatokba tömörülnek, például szociális és környezetvédelmi területen, az emberi jogi, a fejlesztéssel, illetve a fogyasztással foglalkozó szervezetek esetében, vagy a szociális gazdaság terén.

2.4 A civil társadalom európai szervezeteinek széles skálájáról és a különböző működési formákról ad képet a jelen véleménytervezet mellékletében található felsorolás, amely áttekinti a szervezett civil társadalom különféle szektorainak legjelentősebb európai szintű szervezeteit, szövetségeit és hálózatait (a társadalmi-szakmai szervezetek kivételével). A felsorolásban mintegy húsz szektort különböztethetünk meg.

2.4.1 Az áttekintés szemlélteti, hogy az európai civil társadalom egyre jobban szervezett, viszont az egyes szervezetek felépítése nagyon különböző lehet. Így például lehetséges, hogy kizárólag egy adott állam egy bizonyos szektort képviselő szervezeteiből tevődnek össze, de tagjai lehetnek európai és nemzeti, sőt regionális vagy helyi szintű szervezetek vagy bármilyen természetes és jogi személy is. A hálózatba való tömörülésnek általában két módját különböztethetjük meg: a hálózat vagy egy bizonyos szektor európai szervezeteit fogja össze, vagy pedig adott államok szervezeteit társítja európai szervezetekhez.

2.5 Kétségtelen, hogy az európai civil társadalom bizonyos szervezetei – nem is beszélve a nemzeti szintű szervezetekről és hálózatokról – olyan gazdag tapasztalattal és szakértelemmel rendelkeznek, hogy jogosan követelik az uniós politikaalkotás keretei között zajló konzultációs folyamatban való részvétel jogát. Vitathatatlan azonban az is, hogy a civil társadalom európai szervezeteinek reprezentativitását – a szociális partnerek szervezeteitől eltérően – objektív elbírálási szempontok hiányában gyakran kétségbe vonják. Úgy tartják, hogy az egyesületek világa szétforgácsolt, mivel gyakran olyan szervezetek széteső sokaságából áll, amelyek a közérdekek helyett inkább tagjaik egyéni érdekeiért szállnak síkra, és kevésbé átláthatóak; ráadásul sokan azt érzékelik velük kapcsolatban, hogy nem képesek valódi befolyást gyakorolni a politikaalkotás és a döntéshozatal folyamatára.

3. A reprezentativitás követelménye

3.1 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság már többször utalt rá, hogy csak a jól megalapozott reprezentativitás adhatja meg a civil társadalom szereplőinek a jogot, hogy ténylegesen részt vegyenek a közösségi politikák kialakításának és a döntések előkészítésének folyamatában.

⁽⁵⁾ Lásd e tekintetben az 1999. október 15–16-i, „A szervezett civil társadalom európai szinten első egyezményé”-re vonatkozó dokumentumokat (CES-2000-012-FR), valamint a vonatkozó véleményeket: „A szervezett civil társadalom szerepe és hozzájárulása az európai építkezéshez”, 1999. szeptember 23. (CES 851/1999 - HL C 329., 1999.11.17.); „Az Európai Bizottság és a nem kormányzati szervezetek – a partnerség megerősítése”, 2000. július 13. (CES 811/2000 - HL C 268., 2000.9.19.); „A szervezett civil társadalom és az európai kormányzás – az EGSZB hozzájárulása a fehér könyv kidolgozásához”, 2001. április 26. 2001 (CES 535/2001 - HL C 193., 2001.7.10.); „Az európai kormányzás – fehér könyv”, 2002. március 21. (CES 357/2002 - HL C 125., 2002.5.27.).

⁽⁶⁾ Az EGSZB további két konferenciát szervezett a témában, az elsőt 2001. november 8–9-én „A szervezett civil társadalom szerepe az európai kormányzásban” címmel, a másodikat 2004. március 8–9-én „Részvételi demokrácia: jelenlegi helyzet és az Európai Alkotmány nyitotta távlatok” címmel.

⁽⁷⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a civil párbeszédet három formában határozza meg: az első a civil társadalmat képviselő európai szervezetek közötti párbeszéd az Unió és politikai fejlődéséről és jövőjéről, a második ezen szervezetek egésze és az Unió közötti strukturált és rendszeres párbeszéd, végül a harmadik az ágazati szintű napi párbeszéd a civil társadalom szervezetei és a jogalkotói és végrehajtó hatalmon belüli partnereik között.

⁽⁸⁾ Lásd a Szerződés 137. és 138. cikkét.

⁽⁹⁾ A civil társadalom közösségi szinten létrejött nonprofit szervezeteinek jegyzéke, melyet az Európai Bizottság önkéntes alapon hozott létre (CONECCS adatbank) megközelítőleg 800 szervezetet tartalmaz, melyek közül jónéhány – való igaz – a társadalmi-szakmai kategóriába lenne sorolandó.

3.1.1 A reprezentativitás követelménye nemcsak az alapvető demokratikus elveknek felel meg, hanem annak az igénynek is, hogy a szervezett civil társadalom átláthatóbb legyen, és európai szinten több befolyással rendelkezzen.

3.1.2 Ennek megfelelően az EGSZB kidolgozta a reprezentativitás kritériumait, melyeket legutóbb az európai kormányzásról szóló fehér könyvhöz fűzött, 2002. március 20-i véleményében fogalmazott meg ⁽¹⁰⁾. Egy európai szervezet akkor lehet „reprezentatív”, ha megfelel az alábbi kilenc kritériumnak:

- közösségi szinten tartósan szervezett;
- biztosítja, hogy tagjainak szakértelme közvetlenül igénybe vehető legyen;
- olyan közös ügyet képvisel, amely az európai társadalom javát szolgálja;
- olyan szervezetekből áll, amelyek az egyes tagállamok szintjén elismert szószólói az általuk képviselt érdekeknek;
- az EU tagállamainak nagy többségében tagszervezettel rendelkezik;
- elszámoltatható a szervezet tagjai által (*accountability*);
- felhatalmazása van rá, hogy európai szinten képviseljen és intézkedjen;
- független, és külső testületek nem utasíthatják;
- átlátható, főleg pénzügyi és döntéshozatali szempontból.

3.1.3 Az EGSZB ugyanebben a véleményben javasolja, „hogy a feltételeket vitassák meg az intézményekkel és a civil társadalom szervezeteivel, megteremtve ezzel a jövőbeli együttműködés alapjait”.

3.2 A jelen vélemény keretében megállapított reprezentativitási kritériumok alkalmazásánál felmerülő esetleges félreértések elkerülése végett egyértelmű különbséget kell tenni egyrészt az adott területen szakértelemmel rendelkező szervezetek mindegyike felé elvileg nyitott „konzultáció”, másrészt a „részvétel” között, amely egyes szervezeteknek lehetőséget ad arra, hogy az Unió és polgárai közös érdekében aktívan közreműködjenek az akaratnyilvánítás kollektív folyamatában. Ez a folyamat, mely demokratikus elveken nyugszik, lehetővé teszi a civil társadalom szervezeteinek, hogy ténylegesen résztvevői legyenek az EU és politikái fejlődésére és jövőjére vonatkozó döntések előkészítésének és a politikák alakításának ⁽¹¹⁾.

3.2.1 Lehet, hogy ez a különbségtétel kissé elvont, viszont annál fontosabb: a reprezentativitás a legitimitás alapja, s így a részvétel előfeltétele. A konzultációs folyamat célja a civil társad-

dalmi szereplők szempontjainak meghallgatása és szakmai tapasztalatainak összegyűjtése mindennemű előfeltétel nélkül. A konzultáció továbbra is meghatározó eleme a civil párbeszédnek.

3.3 Azokon a területeken, ahol a konzultációs eljárás már gyökeret vert, az imént már említett, az európai kormányzásról szóló fehér könyvében az Európai Bizottság olyan partnerségi megállapodások megkötését indítványozta, amelyek még a Bizottság saját részlegeire érvényes minimumkövetelményeken is túlmutatnak. Az egyezmények megkötését attól tette függővé, a civil társadalom szervezetei garantálják-e a nyitottságot és a reprezentativitást, de nyitva hagyta a kérdést, ezt milyen kritériumok alapján vizsgálja.

3.4 2002. december 11-i közleményében ⁽¹²⁾ az Európai Bizottság rögzítette az érintett felek közötti konzultáció alapelveit és minimumkövetelményeit. Különbséget tett egyfelől az átfogó, integratív, „nyitott”, másfelől a „célzott” konzultációs eljárás között. Ez utóbbi eljárás során az érdekelt vagy érintett felek – tehát a konzultáció célcsoportjai – a közlemény szövege szerint „megbízható” és „átlátható” kritériumok alapján kerülnek kiválasztásra. De a kritériumokat az Európai Bizottság itt sem határozta meg pontosabban.

3.4.1 Mindazonáltal a közleményben aláhúzza az európai reprezentatív szervezetek közreműködésének jelentőségét. Egyben utal a már lezárult munkára, amelyet az EGSZB végzett a civil párbeszédben való részvételhez számításba jövő szervezetek kiválasztására alkalmas reprezentativitási kritériumok megállapítása érdekében.

3.5 A Nizzai Szerződés megerősítette az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság különleges közvetítő szerepét a szervezett civil társadalom és az Európai Unió döntéshozó testületei között, ennek megfelelően az EGSZB fokozottan felelős

- a civil társadalom különböző indíttatású és szerteágazó érdekeket képviselő küldöttjei közötti eszmecsere szervezéséért és
- az uniós intézmények, illetve a szervezett civil társadalom szervezetei és európai hálózatai közötti strukturált, folyamatos párbeszéd elősegítéséért.

3.6 Mindamellet meg kell jegyeznünk, hogy jelen véleménynek nem tárgya:

- a civil társadalom szervezeteinek ágazati szintű napi párbeszéde egymással, illetve tárgyalópartnereikkel az Unió jogalkotói és végrehajtói oldaláról, különös tekintettel az Európai Bizottság konzultációira ⁽¹³⁾;

⁽¹²⁾ COM(2002) 704 final.

⁽¹³⁾ A reprezentativitás problematikája ebben az összefüggésben éppúgy elsőrendűen fontos kérdés a tekintetben, hogy a civil társadalom szervezetei valóságos joggal rendelkezzenek arra, hogy ne csupán kikérjék véleményüket, hanem részt is vehessenek az Unió ágazati politikái alakításának folyamataiban és a vonatkozó döntések előkészítésében, valamint a döntések utókövetésének megvalósításában. A reprezentativitás ugyanakkor a jelen véleményben tárgyalattól sok tekintetben különböző természetű és jelentőségű kérdéseket vet fel, ami indokolja, hogy ha eljön az ideje, külön vizsgálat tárgyát képezze.

⁽¹⁰⁾ Ld. a 3. lábjegyzetet. A vélemény (CES 357/2002) 4.2.5. pontja.

⁽¹¹⁾ Lásd az EGSZB 2001. április 26-i véleményét „A szervezett civil társadalom és az európai kormányzás – az EGSZB hozzájárulása a fehér könyv kidolgozásához” címmel (CES 535/2001 – HL C 193., 2001.7.10., 3.4. pont).

- az európai szintű szociális párbeszéd és a szociális partnerek európai szervezetei, mert ezek reprezentativitása saját, specifikus kritériumaik alapján adott. Ugyanez érvényes azokra a szakmai szervezetekre is, amelyek ágazati szinten részesei a szociális párbeszédnek. Ezek a szervezetek mindazonáltal jogosultak rá, hogy egyenértékű szereplőként részt vegyenek a civil párbeszédben.

3.7 Jelen vélemény elsősorban elő kívánja készíteni a talajt az EGSZB, illetve a civil társadalom európai szervezetei és hálózatai közötti kapcsolatok tisztázásához és ésszerűsítéséhez; továbbá arra is szolgál, hogy e szervezetek és hálózatok legitimitásának növelése révén hitelesebbé tegye a szervezett civil társadalommal folytatott párbeszédet.

3.7.1 Szem előtt tartja az európai szervezett civil társadalommal folytatott megerősített és strukturált párbeszéd kialakítását:

- mind általánosságban, azaz minden közérdekű és különösen az Európai Unió fejlődéséhez és jövőjéhez kapcsolódó kérdésre vonatkozóan,
- mind az EGSZB-nek a közösségi politikák meghatározásához és megvalósításához kapcsolódó konzultatív tevékenysége során.

3.8 A vélemény továbbá:

- hasznos gondolatébresztőként, sőt hivatkozási alapként szolgálhat a többi intézmény számára, különösen az európai szintű részvételi demokrácia megszilárdítása és a valódi európai civil párbeszéd megteremtése tekintetében, és
- teret nyithat az intézményközi együttműködésre a bevált gyakorlatok cseréjével, főként az Európai Bizottsággal és az Európai Parlamenttel anélkül, hogy az EGSZB bele kívánna avatkozni abba, az egyes intézmények hogyan szervezik meg párbeszédüket az európai szervezett civil társadalommal.

3.9 Ebben az összefüggésben az EGSZB hangsúlyozza, hogy a civil társadalmi szervezetek európai intézmények által történő akkreditálásának rendszere előnyökkel és hátrányokkal is jár. Jelen vélemény mindazonáltal nem a megfelelő keret az EGSZB számára ahhoz, hogy kifejtse véleményét az említett rendszer előnyeiről. Ugyanakkor úgy véli, hogy szoros kapcsolat áll fenn e kérdés és a reprezentativitás kérdése között, következésképpen párhuzamosan kellene azokat megvizsgálni egy, az összes érintett felet, az európai intézményeket és a civil társadalmi szervezeteket összefogó széles körű vita keretében.

4. Az EGSZB és a civil társadalom európai szervezetei: pragmatikus, nyitott hozzáállás

4.1 Az EGSZB – annak tudatában, hogy csak részben képviseli a sokszínű és állandó fejlődésben lévő szervezett civil

társadalmat – magához ragadta a kezdeményezést és reformokat hajtott végre, hogy biztosítsa a szervezett civil társadalom minél szélesebb körű képviseletét.

4.2 A bizottság különböző módokon és egyre nagyobb mértékben bevonja munkájába és működési struktúrába a civil társadalom olyan európai szervezeteit és hálózatait, amelyek nem vagy még nem képviseltetik magukat közvetlenül az EGSZB-ben, de ennek az együttműködésnek nem szolgálnak alapjául konkrét reprezentativitási kritériumok.

4.2.1 Így például a három **csoport** ⁽¹⁴⁾ mindegyike elismer bizonyos európai szervezeteket azzal, hogy a „jóváhagyott szervezet” státuszát adja nekik. Az EGSZB tagjai rendszerint közvetlen vagy közvetett kapcsolatban állnak ezekkel a szervezetekkel, de ez a kapcsolat nem előfeltétel.

4.2.2 A **szekciók** ⁽¹⁵⁾ szintjén az olyan európai szervezetek, amelyek egyes vélemények kidolgozásához érdemben hozzá tudnak járulni, gyakran részt vehetnek az adott munkában. Tájékoztatást kapnak a folyó munkákról, közlik álláspontjaikat és megjegyzéseiket, szakértőkkel képviseltethetik magukat, és részt vehetnek a témában rendezett meghallgatásokon és konferenciákon.

4.2.3 Az **Európai Gazdasági és Szociális Bizottság** rendezvényeket (konferenciákat, szemináriumokat stb.) szervez átfogó kérdésekről, például az utóbbi időben a lisszaboni stratégiáról, a fenntartható fejlődésről vagy a 2007–2013-as időszakra vonatkozó pénzügyi tervről; de említhetnénk az Európai Konvent munkáját nyomon követő találkozókat is ⁽¹⁶⁾.

4.2.3.1 A szervezett civil társadalom együttműködő képviselőinek kiválasztása pragmatikusan, a csoportok, az EGSZB-tagok, a szekciók vagy a titkárságok javaslata alapján történik. Ezek elvileg nyitottak a civil társadalmi szervezetek képviselői számára is, akik érdeklődést mutattak a részvételre.

⁽¹⁴⁾ Az EGSZB három csoportja a munkaadók (I. Csoport), a munkavállalók (II. Csoport) és a szervezett civil társadalom gazdasági és szociális jellegű összetevőinek (III. Csoport) képviselőiből áll.

⁽¹⁵⁾ Az EGSZB hat szekciója az Európai Unió azon tevékenységi területei egészével foglalkozik, melyeken konzultatív szerepe van.

⁽¹⁶⁾ A 2001. december 15-i laekeni Európai Tanács nyilatkozatának megfelelően, amelyben az Európai Konvent megbízást kapott rá, hogy keresse a párbeszédet a civil társadalommal. A feladatot Jean-Luc Dehaene, a konvent alelnöke vállalta, akivel az EGSZB nyolc tájékoztató jellegű és párbeszédes, nyílt körű találkozót szervezett a civil társadalom európai hálózatai és szervezetei részvételével. Ezek a találkozók a Konvent számos tagja és mindenekelőtt az elnöksége is részt vett. A találkozók sikerét az Európai Parlament és az EGSZB gyümölcsöző együttműködése igazolta, amikor a 2004. novemberi, az alkotmánytervezésről szóló parlamenti jelentésnek az Alkotmányos Ügyek Bizottsága általi elfogadását megelőzően együtt készítették elő és szervezték meg a szervezetek és hálózatok meghallgatását. Az EGSZB először az Alkotmányos Ügyek Bizottságának első elnökhelyettese és az Európai Parlament két illetékes előadója jelenlétében meghallgatást szervezett minden érdekelt szervezet képviselői részére, majd meghívta a reprezentatív hálózatok szóvivőit, hogy közvetlenül a parlamenti bizottság előtt mondják el véleményüket.

4.3 Emellett 2004-ben az EGSZB és az európai szervezett civil társadalom jelentős ágazatainak képviselői között megalakult egy **kapcsolattartó csoport**. A csoport jelenleg – az EGSZB tíz képviselője mellett (az EGSZB elnöke, a három csoport és a hat szekció elnökei) – az általa képviselt ágazatokban meghatározó jelentőségű szervezetek és hálózatok tizennégy tagjából áll. Ezek közül a szervezetek közül némelyik már rendelkezik a „jóváhagyott” státusszal, némelyik még nem.

4.3.1 A kapcsolattartó csoport egyrészt biztosítja az összehangolt munkát az EGSZB és az európai civil társadalom szervezetei és hálózatai között, másrészt nyomon követi a közösen elhatározott kezdeményezéseket.

4.4 A fenti áttekintés megvilágítja az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság pragmatikus hozzáállását, amely többnyire az európai szervezett civil társadalommal fenntartott, fokozottan strukturált kapcsolatokra jellemző nyitottságban és őszinteségben is kifejezésre jut. A „jóváhagyott szervezet” státuszának odaítélésekor, illetve a szekciók vezette ágazati konzultációk során azonban szelektívebb eljárás érvényesül.

4.5 Erre vonatkozóan az ad hoc csoport „Együttműködés/a civil társadalom európai hálózatai” című, 2004. február 10-i végső jelentése aláhúzza, hogy „a reprezentativitás kérdése kétségtelenül megkülönböztetett figyelmet érdemel”, mindazonáltal nem lenne jó, „ha ez a kérdés [...] minden előre vezető lépést gátolna”, és megállapítja, hogy „a helyes eljárás [...] természetesen bizonyos mértékig óvatos, de nyíltságot és pragmatikus hozzáállást követel”

5. Háromdimenziós eljárás a reprezentativitás elbírálására

5.1 Az európai kormányzásról szóló fehér könyvről alkotott véleményében az EGSZB által meghatározott kritériumok megfogalmazásának nem mindegyike egyformán szabatos, ezért szükségesnek tűnik a definíciók pontosítása a mérhetőség és gyakorlati alkalmazhatóság érdekében.

5.2 Mindezt tekintetbe véve a reprezentativitás elbírálására az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság ajánlatosnak tartja egy érthető, egységes és egyszerű eljárás kidolgozását, amelynek segítségével egyúttal a bonyolult, ellentmondásos kérdések is elkerülhetők.

5.3 Fontos, hogy az eljárás lehetővé tegye olyan kritériumok vizsgálatát, amelyek az európai szervezetek meglévő szervezeti felépítéséhez és működéséhez igazodnak, és abból induljon ki, hogy maguk a szervezetek is részt vesznek a folyamatban. Az EGSZB nem vonja kétségbe a szervezetek autonómiáját.

5.4 Ezért az eljárást a következő irányelvekre alapozza:

- átláthatóság
- objektivitás
- megkülönböztetésmentesség
- ellenőrizhetőség
- részvétel (az európai szervezetek részéről)

5.5 Az elbíráláshoz az EGSZB a következő három szempontot javasolja:

- a szervezet szabályzataiba felvett rendelkezések és azok alkalmazása
- a szervezet támogatói bázisa az egyes tagállamokban
- minőségi kritériumok

5.5.1 Az első két szempont egyértelmű, és az adott szervezet felépítésére vonatkozik. Így kitűnően használhatók a szervezet reprezentativitásának viszonylag objektív elbírálására, a civil társadalom dinamikájának megőrzése mellett. A harmadik szempont bonyolultabb.

5.6 Az EGSZB úgy véli, hogy a javasolt eljárás nem ró többet az adott szervezetekre, viszont átláthatóságot követel a szervezet felépítését és működését illetően. Az átláthatóság alapvető demokratikus és közérdekű elv, mivel lehetővé teszi, hogy a társadalom különböző érdekcsoportjai és az egyes polgárok, valamint a hatóságok betekintést nyerjenek a szervezet felépítésébe és tevékenységébe, és ennek alapján egyéni véleményt alkothassanak.

5.7 Az eljárás alapjául szolgáló elvek és az elbírálás szempontjai segítségével az EGSZB-nek önállóan meg kellene tudnia ítélni az európai szervezetek reprezentativitását. Az esetleges gyakorlati megvalósításhoz az EGSZB – elsősorban a civil társadalom európai szervezeteivel és hálózataival foglalkozó kapcsolattartó csoporttal együttműködve – egy külön értékelő eszközt készíthet létrehozni.

6. Szabályzatok és alkalmazásuk

6.1 Az EGSZB véleménye szerint közvetlen és szoros kapcsolat áll fenn az általa korábban javasolt kritériumok és a civil társadalom európai szervezeteinek szabályzatai között.

6.2 Elméletileg szinte minden európai szinten működő szervezet rendelkezik egy, a tagok által elfogadott szabállyal⁽¹⁷⁾.

6.3 A kritériumok fenti felsorolásából⁽¹⁸⁾ kiindulva és azok teljes mértékben működőképessé tétele szem előtt tartva az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság azt a véleményt képviseli, hogy egy európai szervezet szabályzatából a következő rendelkezések semmiképp sem hiányozhatnak:

- az egyesület célkitűzése és működési területe
- a tagság kritériumai
- a működési szabályok, melyek demokratikusak, átláthatók kell legyenek és a vezető szerveknek a tagszervezetek általi elszámoltathatósága („accountability”) fogalmát magukban kell foglalniuk
- a tagszervezetek pénzügyi kötelezettségvállalásai
- évente auditált pénzügyi jelentés, valamint beszámoló készítése a tevékenységekről nyilvános jelleggel

6.4 Európai jogi szabályozás hiányában minden szervezet teljesen önállóan fogadja el szabályzatát az alkalmazandó nemzeti jogszabályok keretében.⁽¹⁹⁾

6.4.1 Ebben az összefüggésben érdekes, hogy az Európai Bizottság már 1991-ben⁽²⁰⁾ szorgalmazta jogi keretek létrehozását az ún. „európai egyesületek” megalakítására. A cél az volt, hogy – a részvénytársaságok és szövetkezetek már létező szervezeteihez hasonlóan – a több tagállamban is tagokkal rendelkező egyesületek számára is kialakítsanak egy társasági formát. E javaslat tárgyi rendelkezései megegyeznek azzal, amit a szabályzatok tartalmát illetően az imént szorgalmaztunk.

6.4.2 A javaslat, melyet az EGSZB véleményében támogattott⁽²¹⁾, néhány tagállam ellenállása miatt megbukott, és az Európai Bizottság végül vissza is vonta azt. Az EGSZB-nek továbbra is meggyőződése, hogy egy ilyen jellegű szabályzat lényeges eszköze az egyesülési jog mint alapvető szabadságjog kinyilvánításának, amelyet az Európai Unió Alapjogi Chartája is szentesít, és amelyben az uniós polgárság lényege is kifejeződik. Ezenkívül úgy véli, hogy az alkotmányszerződés I-47. cikkében megfogalmazott elvek jó alkalmat kínálnak a kérdés újbóli megfontolására.

6.4.3 Az EGSZB újra szorgalmazza – a jelen véleményben megfogalmazott javaslatok logikájába illeszkedően – a transznacionális egyesületek európai szabályzatának létrehozását, az európai politikai pártok szabályzatának analógiájára, mely 2003 novemberében⁽²²⁾ lépett hatályba.

6.5 Ezzel együtt abból az elvből kell kiindulni, hogy a tagszervezetek feladata biztosítani – megfelelő mechanizmusok

és eljárások révén – a szabályzat szerinti szabályok ellenőrzését és alkalmazását az adott szervezet saját belső demokratikus döntéshozatali folyamatai keretében.

6.6 Az európai civil társadalmi szervezetek működése ténylegesen átláthatóságának biztosítása érdekében nyilvánosságra kellene hozni ezeket a szabályzatokat, az éves pénzügyi jelentést, a tevékenységekről adott éves beszámolót, a tagszervezetek pénzügyi kötelezettségvállalására és a finanszírozás forrásaira vonatkozó minden információt, lehetőség szerint az adott szervezet internetes honlapján való megjelentetés által is.

7. A szervezet támogatói bázisa az egyes tagállamokban

7.1 Az említett kritériumlista eredményeképpen az európai szervezetek a legtöbb tagállamban rendelkeznek olyan tagszervezetekkel, amelyek elismert szószólói az általuk képviselt érdekeknek.

7.2 E kritérium gyakorlati használhatósága érdekében az EGSZB indítványozza, hogy egy európai szervezet akkor minősüljön reprezentatívnak, ha az uniós tagállamoknak több mint a felében képviselteti magát. Erről a kritériumról annak ellenére sem szabad lemondani, hogy az Európai Unió nemrégiben lezajlott bővítése bonyolultabbá teszi a helyzetet.

7.3 A bevezetés kiértékelésének lehetővé tétele érdekében minden európai szervezetnek mindenképpen nyilvánosságra kellene hoznia tagszervezetei listáját, akár külső érdekeltségektől függetlenül, az adott tagállamok civil társadalmát képviselő szervezetekből (jogi személyekből) és/vagy ilyen szervezetek európai összefogásáról legyen szó.

7.4 Nehezebb eldönteni, hogyan bírálendő el, mely európai szervezet vagy nemzeti tagszervezete tekinthető elismert, reprezentatív szervezetnek. Az elbíráláshoz az EGSZB az alábbiakban mindössze néhány támpontot kíván adni.

7.5 Abból indulunk ki, hogy egy – nemzeti vagy transznacionális – szervezet csatlakozása egy európai szervezethez nemcsak az adott európai szervezet szabályzatában előírt tagsági kritériumoknak, hanem a tagszervezet saját szabályzatában előírtaknak is megfelel.

7.6 Ezért a nemzeti tagszervezeteknek – az európai szervezethez hasonlóan – nyilvánosságra kell hoznia szabályzatát és a működéséről szóló beszámolót, amely dokumentumok tükrözik a szervezet felépítését és működésének módját. Szintén kívánatos lenne, ha az Európa Tanácshoz hasonlóan azt is megkövetelnénk a szervezetektől, hogy adják meg, megközelítőleg hány egyéni tagot képviselnek közvetlenül vagy közvetve.

⁽¹⁷⁾ Úgy látszik, néhány nagyobb európai hálózat saját maga látta el magát szabállyal. Így van például a szociális szektor nem kormányzati szervezeteinek európai platformja és a Concord (a fejlesztés területén aktív nem kormányzati szervezetek hálózata) esetében. Másoknak ezzel szemben nincs saját szabályzatuk. Ez érvényes többek között a „Green 9”-re (környezetvédelmi NGO-k csoportosulása) és az Emberi jogokért hálózatra, mely az emberi jogok területén aktív NGO-kat fogja össze.

⁽¹⁸⁾ Lásd a 3.1.2. pontot.

⁽¹⁹⁾ A belga jogi szabályozás például a Nemzetközi Nonprofit Egyesület (Association internationale sans but lucratif, AISBL) szabályzatát írja elő.

⁽²⁰⁾ COM(1991) 273/1 és 2.

⁽²¹⁾ CES 642/92. sz. vélemény, 1992. május 26. – HL C 223, 1992. augusztus 31.

⁽²²⁾ HL L 297., 2003.11.15.

8. Minőségi kritériumok

8.1 A fent említett kritériumok természetüknél fogva viszonylag könnyű objektív értékelést tesznek lehetővé. Kényesebb viszont a minőségi kritériumok elbírálása és alkalmazása. Kétségtelen, hogy a szervezet szabályzata, különösen tevékenységének abban meghatározott céljai és eszközei, valamint az általa lefedett terület nagysága adnak némi értékelési szempontot. Ezek azonban elégtelennek bizonyulhatnak a szervezetek reprezentativitásának megítélésére. Így a minőségi kritériumok inkább eszközként szolgálhatnak az érintett szervezetek hozzájárulási képességének felmérésére.

8.2 Ebben az összefüggésben még egyszer utalunk arra, hogy jelen vélemény nem tárgyalja azokat a szervezeteket, amelyeket szaktudásuk alkalmassá tesz egy nyitott konzultációs eljárásban való részvételre (lásd feljebb): itt most egyes szervezeteknek a politikaalkotásban való tényleges közreműködéséről van szó. Ez indokolja tehát, hogy az elemzés mélyreható legyen.

8.3 A minőségi kritériumok alapja egyrészt az adott szervezet tapasztalata, az, hogy a szervezet képes megfogalmazni a

polgárok érdekeit az európai intézményekkel szemben; ebben közrejátsszik az a bizalom és hírnév is, amelynek a szervezet egyrészt ezen intézményeknél, másrészt a szervezett európai civil társadalom más köreiben örvend.

8.4 A minőségi reprezentativitást figyelembe véve kell tehát értékelni az európai szervezetek hozzájárulási képességét, azt, hogy az adott európai szervezet mennyiben tudja bizonyítani az európai társadalom javához való hozzájárulását, és eddig, tanácsadóként, milyen mértékben működött együtt az európai intézményekkel.

8.5 Emellett alapvető, hogy az adott szervezet nyilvánosságra hozza a működéséről szóló beszámolót és minden egyéb lényeges adatot. „Teljesítménymutatókat” is lehetne használni – mint ahogy az gyakorlat az egyetemi és kutatási területen –, az európai civil társadalmi szervezetekkel együttműködve határozva meg azokat.

8.6 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság mindent megtesz azért, hogy egy dinamikus és nyílt folyamat keretein belül átláthatóan, pragmatikusan és objektíven járjon el.

Brüsszel, 2006. február 14.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Egységes konszolidált adóalap létrehozása a vállalati adózás terén az EU-ban”

(2006/C 88/12)

2005. május 13-i levelében KOVÁCS László, az Európai Bizottság tagja az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot vélemény kidolgozására kérte fel a következő tárgyban: „Egységes konszolidált adóalap létrehozása a vállalati adózás terén az EU-ban”.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció véleményét 2006. január 27-én elfogadta. (Előadó: Lars Allan NYBERG.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. február 14–15-én tartott 424. plenáris ülésén (a február 14-i ülésnapon) 94 szavazattal 6 ellenében, 4 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

Következtetések és ajánlások

Már az 1992-es Ruding-jelentés is megállapította, hogy szükségessé válik az adóalapra vonatkozó közösségi rendelkezések. Emellett az adókulcsok minimális és maximális értékéről szóló javaslatot is ki akarták egészíteni.

Az EGSZB a helyes irányban megtett első lépésként üdvözlöi, hogy egy munkacsoport dolgoz ki az Európai Bizottság vezetésével egy javaslatot az egységes konszolidált társaságiadó-alapról. A probléma összetettségét tekintve könnyen lehet, hogy a munkához három évnél hosszabb időre is szükség lesz. A csoport munkamódszere nagy mértékben nyitott: minden dokumentum közvetlenül hozzáférhető az interneten, hogy a vitát mindenki követhesse. Ezt követően azonban el kell kerülni, hogy a közösségi rendszer bevezetése tovább késlekedjen amiatt, hogy vonakodnak megváltoztatni a sok év alatt felépített nemzeti rendszereket. A tagállamoknak meg kell mutatniuk, hogy az EU-tagság értéket képvisel, mivel az egységes konszolidált társaságiadó-alap bevezetése csak uniós keretek között lehetséges. Az adókulcsok kérdésén most félre kell tenni, hogy ne veszélyeztessük vele az adóalap kérdésében szükséges megegyezést.

Az adórendszereknek alapvetően politikai döntéseken kell alapulniuk. Ha el akarjuk kerülni, hogy a társaságiadó-alap közös rendelkezései ezentúl az Európai Bíróság döntései által jöjjenek létre, akkor a Miniszterek Tanácsa és az Európai Parlament bevonásával közösségi rendelkezéseket kell kidolgozni. Emellett az is fontos, hogy a vita a szociális partnerekkel és a civil társadalommal együttműködésben folyjon.

Az egységes adóalap problémája tehát úgy hangzik, hogy „semmi sincs szabályozva, amíg nincs minden szabályozva”. A késlekedések nagy veszélyét tekintve mindig mérlegelni kell, hogy egyes fejezetek, amelyekről sikerült megegyezni, ne lépjenek-e fokozatosan hatályba részirányelvek formájában.

A megfontolandó kérdések részben jogi, részben adótechnikai és részben gazdasági jellegűek. Az EGSZB azonban azt javasolja az Európai Bizottságnak és a tagállamoknak, hogy a részletes

technikai kérdések száma és a tagállamok közötti nagy különbségek ellenére azokra a gazdasági előnyökre összpontosítsanak, amelyet az egységes konszolidált adóalap nyújt.

Az EGSZB körében folytatott vita az egységes konszolidált társaságiadó-alap alapelveivel foglalható össze, amelyeket a vélemény utolsó része sorol fel. Az EGSZB továbbá kéri az Európai Bizottságot, hogy a technikai részletek kidolgozásánál mindig tartsa szem előtt a fent említett alapelveket, ami megkönnyíti a különböző technikai megoldások közötti választást.

1. Háttér

1.1 Kovács László, az Európai Bizottság tagja 2005. május 13-án felkérte az EGSZB-t feltáró vélemény kidolgozására a vállalati adózás egységes, konszolidált alapjairól. Utalt arra, hogy az ilyen egységes adóalap számos olyan problémát megoldana, amellyel a vállalkozások jelenleg szembesülnek az EU-ban folytatott, határokon átnyúló tevékenységük során. A javaslatot a gazdasági szereplők, valamint több kormány is nagymértékben támogatja.

1.2 Az Európai Bizottság 2001 óta számos közleményt és jelentést tett közzé a társasági adóról, többek között 2001. októberében a vállalati adózásról szóló terjedelmes jelentést.

1.2.1 Az egységes konszolidált társaságiadó-alapról szóló, 2004. júliusi nem hivatalos dokumentum betervezése és a Miniszterek Tanácsának egyik megbeszélése után létrejött egy, a tagállamok szakértőiből álló technikai munkacsoport. A csoportnak 2007-ig minden részletet meg kell vitatnia az egységes adóalap gyakorlati megvalósítását illetően. E megbeszélések a jelen véleményhez hasonlóan kizárólag a társasági adó alapjával foglalkoznak, annak kulcsával nem. Nem kerül említésre az illetőség országa szerinti adóztatás (home state taxation) sem, amely átmeneti időre szólóan, kísérleti jelleggel működhetne, míg az egységes adóalap átfogó projektnek számít.

1.3 A vita nemcsak az egységes adóalap létrehozásáról szól, hanem a konszolidált adóalapról is. Ez főként a több tagállamban tevékenykedő vállalkozásokat érinti. Az egységes adóalap optimális működéséhez a vállalatcsoportnak minden nyereséget összevonva, az egész konszernre érvényes egységes adóalap szerint kell tudnia kiszámítani, s ezzel a számítás konszolidálttá válik. Ehhez szükség van egy olyan rendszerre, amely szerint az össznyereséget felosztják a vállalatcsoport különböző tagjai között.

1.4 A viták csak a társasági adót érintik, nem a társaságok adózásának összes formáját. Számos vállalkozási forma létezik, mint pl. a közhasznú szervezetek és alapítványok, amelyek tagállamonként különböznek. Ha például egységes adóalap kerül bevezetésre a részvénytársaságok számára, akkor a nyereség megadóztatását illetően eltolódnak a súlyok e vállalkozási forma és a többi vállalkozás, illetve intézménytípus között. Ezért szükséges lehet az egyéb vállalkozási és intézményi formák nyereségadójának tagállami közelítése. Ezzel az aspektussal azonban nem foglalkozik sem a fent említett, az Európai Bizottság és a tagállamok képviselőiből álló munkacsoport, sem ez a vélemény.

2. Az EGSZB korábbi véleményei a társaságiadó-alapról

2.1 Az EGSZB már több véleményében foglalkozott azzal a problémával, hogy az EU tagállamaiban különböző a társasági adó adóalapja. Szót emel a határokon átnyúló tevékenységeket segítő szabad és igazságos versenyfeltételek megteremtéséért, anélkül azonban, hogy a vállalati adózás tagállami alapjait eltörlőnék⁽¹⁾. Azt ajánlja, hogy csak az egységes társaságiadó-alap megteremtése után essen szó az adókulcsokról⁽²⁾.

2.2 Az egységes társaságiadó-alap csökkentené vagy akár meg is szüntetné az EU-n belüli, határokon átnyúló tevékenységek legtöbb akadályát. Ilyen akadályt jelenthetnek többek között a következők:

- a kettős adóztatás;
- a határokon átnyúló tevékenységek belső árai;
- a különböző céltartalékokat illető különböző felfogások a határokon átnyúló vállalatkonszolidáció esetében;

- a tőkenyeresség vagy -veszteség adóztatási helyének megválasztása határokon átnyúló vállalatátsszervezések esetén;
- a veszteségkiegyenlítés a több tagállamban is aktív vállalkozások esetében;
- a beruházások adóügyi kezelésének különböző szabályozása.

2.2.1 Bár a vállalati adózás alapvető jelentőségű a kedvező feltételek megteremtéséhez, nem szabad elfelejtenünk, hogy számos más tényező is jelentős lehet mind a határokon átnyúló kereskedelem számára, mind a termelés helyének megválasztásához⁽³⁾.

2.3 Az EGSZB utalt arra, hogy a problémák nem csak az adóalapok különbözőségére vezethetők vissza. Számos más gyakorlati különbség is tapasztalható pl. az adók kifizetési módjairól szóló rendelkezéseket, a könyvelést, valamint a felszámolások rendezését illetően. E problémák egy része csökkenne az egységes adóalaphoz szükséges gyakorlati rendelkezések segítségével⁽⁴⁾.

2.3.1 Az egységes adóalap legnagyobb gyakorlati előnye a vállalkozások számára talán abban áll, hogy csak egy szabályozási rendszert kell ismerniük és alkalmazniuk. Egy vállalatcsoport különböző tagjainak a külön könyvelés helyett egy egységes könyvelést kell végezniük. Továbbá az egységes adóalap az igazságosabb verseny mellett növelheti az eredményességet nemcsak a vállalkozások, hanem az adóhatóságok esetében is⁽⁵⁾.

2.4 Az EGSZB azt is javasolta, hogy az egységes adóalapról szóló vita ne korlátozódjon a határokon átnyúló tevékenységek központi problémakörére. Az egységes adóalap bevezetése nemcsak a határokon átnyúló tevékenységet végző vállalkozások számára nyújt előnyöket, hanem a kizárólag belföldön tevékenykedők számára is. A határokon átnyúló tevékenységet végző vállalkozások igazságos versenyének megteremtése mint központi feladat nem vezethet ahhoz, hogy újabb különbségek jöjjenek létre az ilyen és a csak belföldön tevékenykedő vállalkozások között.

2.4.1 Ennek az is oka, hogy könnyítések szükségesek a kisvállalkozások számára, amelyek közül csaknem mind csupán a hazai piacon aktív. Ebben az összefüggésben is nagy jelentőségű az egyszerű és egyértelmű adószabályok bevezetésének kísérlete⁽⁶⁾.

⁽¹⁾ Az EGSZB véleménye, tárgy: „Az Európai Unió adóügyi politikája – A következő évek prioritásai” – HL C 48/19, 2002.2.21., 73. o.

⁽²⁾ Az EGSZB véleménye, tárgy: „Az EU adóügyi politikája: közös alapelvek, az adó jog konvergenciája és a minősített többséggel való döntéshozatal lehetősége” – HL C 80/33, 2004.3.30., 139. o.

⁽³⁾ Az EGSZB véleménye, tárgy: „Az adóügyi verseny és a vállalatok versenyképességére való hatásai” – HL C 149/16, 2002.6.21., 73. o.

⁽⁴⁾ Az EGSZB véleménye, tárgy: „Vállalatok közvetlen adóztatása” – HL C 241/14, 2002.10.7., 75. o.

⁽⁵⁾ Ld. uo.

⁽⁶⁾ Ld. uo.

2.5 Az EGSZB már korábban kimondta, hogy az egységes adóalap nem lehet önkéntes jellegű, vagyis nem szabad lehetővé tenni a továbbra is fennálló nemzeti adórendszerek és a határokon átnyúló tevékenységet folytató vállalkozásokra érvényes különleges szabályozás között történő választást. Ezért úgy véli, hogy az új, egységes társaságiadó-alap kötelező kell, hogy legyen ⁽⁷⁾.

2.6 Az EGSZB már korábban is azt a véleményt képviselte, hogy az egységes adóalap szabályozásának keretében messze-menően figyelembe kell venni a nemzetközi könyvelésre vonatkozó rendelkezéseket. Az EGSZB mindazonáltal tudatában van annak, hogy a nemzetközi könyvelésre vonatkozó Nemzetközi Pénzügyi Beszámolási Standardok (IFRS) az egységes adóalap szabályozásának keretében csak kiindulópontként alkalmazhatók.

2.7 Az Európai Parlament és a Tanács mindeddig képtelen volt megegyezésre jutni a vállalati adózás egységes adóalapjának ügyében. Ennek egyik nem kívánt mellékhatása az, hogy a szükséges határozatokat végül is az Európai Bíróság hozza meg. Amíg léteznek különbségek a tagállamok adórendszerei között, mindig szükségesek lesznek a bírósági határozatok is. A tagállamok adórendszerei a belső piacot illetően politikai döntések nélkül is fokozatosan változnak az Európai Bíróság ítélezési gyakorlata által ⁽⁸⁾, ⁽⁹⁾. Ezt a „Marks & Spencer”-ügy is világosan mutatja, amelyben az Európai Bíróság a közelmúltban hozott ítéletet.

2.8 Az EGSZB kívánalma, a vállalati adózás átfogóbb politikai összefüggésbe helyezése azt jelenti, hogy az adópolitikai semlegességnek nemcsak a vállalati adózásra kell vonatkoznia, hanem a munkára és a tőkére mint termelési tényezőkre is. Ez az elméleti megfontolás azonban elsősorban az adókulcs megválasztásával függ össze ⁽¹⁰⁾.

2.9 Az integráció és a verseny növelése szorosan összefüggenek, valamint nagyobb eredményességhez és fokozott növekedéshez vezethetnek. Ez azonban azt is jelenti, hogy azok a gazdasági szereplők, akik nem bírják a verseny növekvő nyomását, a termelékenység hiányosságait nem tudják kompenzálni a csökkentett vállalkozási adóval. A vállalati adózás versenytorzító elemeit tehát meg kell szüntetni, hogy megmutatkozzanak az integráció pozitív hatásai ⁽¹¹⁾.

2.10 A – remélhetőleg kötelező jellegű – egységes adóalap megkönnyítené az adófizetés ellenőrzését, mivel a hatóságoknak csak egy rendszert kellene ismerniük, így könnyebben tájékoztathatnák egymást. Ez az adócsalások számának csökkenéséhez is hozzájárulna. A nem kötelező érvényű egységes adóalap, valamint a kizárólag belföldi piacon tevékenykedő

vállalkozások választási lehetősége az új és az eddigi tagállami kiszámítási módok között ezenfelül ahhoz a helyzethez vezetne, hogy az államoknak kellene – a vállalkozások helyett – többféle adórendszert alkalmazniuk.

3. Néhány tény a társasági adóról

3.1 A vállalkozók adóterhelése tagállamonként különböző, ami főként az eltérő adókulcsokra (12,5–40 %) vezethető vissza. Mivel emellett az adóalapok is különbözőek, nem egyértelműen felismerhető, milyen mértékben alapulnak a különbségek ténylegesen a különböző adókulcsokon ⁽¹²⁾.

3.2 Az Európai Bizottság adatokat gyűjtött az úgynevezett „implicit tax rate”-hez (implicit adókulcs), amely arról nyújt tájékoztatást, hogy a ténylegesen fizetett adó mekkora része a társaság nyereségének. Gyakran csak az adókulcsokat hasonlítják össze, ami félrevezethető lehet, mivel pl. a magas adókulcs magas adómentes összegek esetén alacsony adóbevételezhez vezethet. Az adóterhelés különbségei az adóbeszedés eredményességén vagy az ellenőrzések módján is alapulhatnak. A társasági adó fizetése által lekötött vállalati források nagysága szempontjából az is fontos, hogy az adóigazgatás hatékony-e vagy inkább bürokratikus ⁽¹³⁾.

3.3 Az OECD 1990-ben megállapította, hogy a világkereskedelem 60 %-a vállalatcsoportokon belül zajlik. A különböző állami adórendszerek azért jelentenek problémát a vállalkozások számára, mert a különbségek ugyanazon a vállalkozáson belül jelentkeznek.

3.4 Az egységes társaságiadó-alap gazdasági következményeit nem egyszerű kiszámítani. Egy nemrég megjelent tanulmány a GDP-re gyakorolt hatást a GDP 0,2–0,3 %-ára becsüli. A számítások csak az adóalappal kapcsolatos közös rendelkezésekre vonatkoznak, nem a konszolidálásra vagy az adminisztrációs megtakarításokra. Mindezt azzal összefüggésben kell szemlélni, hogy a vállalatok összádozása a GDP kb. 3 %-át teszi ki ⁽¹⁴⁾.

3.5 Határokon átnyúló gazdasági tevékenységet jelenleg főként nagyvállalatok végeznek. A vállalatok különböző ádozása ezért problémát jelent az ilyen vállalatok számára. A több országban tevékenykedő vállalkozások elsajátították az erre vonatkozó ismereteket és biztosították a többletköltségek finanszírozását. Az adórendszerek közötti különbségek azonban vélhetően azokra a KKV-kra vannak a legnagyobb hatással, amelyek ugyan fontolóra vették a külföldön végzett tevékenységet, de aztán lemondtak róla. A közösségi rendelkezések

⁽⁷⁾ Ld. uo.

⁽⁸⁾ Az EGSZB véleménye, tárgy: „A vállalati adózás akadályai nélküli belső piac – Eredmények, kezdeményezések, kihívások” – HL C 117/10, 2004.4.30., 41. o.

⁽⁹⁾ 2003-ban és 2004-ben az Európai Bíróság 25 ítéletet hozott a közvetlen adóztatással kapcsolatos ügyekben.

⁽¹⁰⁾ Az EGSZB véleménye, tárgy: „Vállalatok közvetlen adóztatása” – HL C 241/14, 2002.10.7., 75. o.

⁽¹¹⁾ Az EGSZB véleménye, tárgy: „Az EU adóügyi politikája: közös alapelvek, az adójog konvergenciája és a minősített többséggel való döntéshozatal lehetősége” – HL C 80/33, 2004.3.30., 139. o.

⁽¹²⁾ Az EGSZB véleménye, tárgy: „Vállalatok közvetlen adóztatása” – HL C 241/14, 2002.10.7., 75. o.

⁽¹³⁾ Az EGSZB véleménye, tárgy: „Az EU adóügyi politikája: közös alapelvek, az adójog konvergenciája és a minősített többséggel való döntéshozatal lehetősége” – HL C 80/33, 2004.3.30., 139. o.

⁽¹⁴⁾ Economic effects of tax cooperation in an enlarged European Union, in: Copenhagen Economics (2005), 36. o.

jelentősen csökkenthetnék a több országban folytatott gazdasági tevékenységek megkezdésének akadályait. Itt nagy mozgásteret van a szorosabb integrációnak és az erősebb versenynek, ez talán az egyik legnagyobb előnye az adóalap kiszámításához alkalmazott közös rendszernek.

4. Eddigi határozatok az egységes társasági adó ügyében

4.1 Mindeddig csak három irányelv született a vállalati adózás tárgyában. Az anya- és leányvállalatokról szóló 90/435/EGK irányelv meghatározza, hogy ha a leányvállalat ugyanabban a tagállamban található, mint az anyavállalat, akkor osztalékfizetési mentesülnek az adó alól. Ezt az adómentességet azonban felválthatja egy olyan szabály, amely szerint a leányvállalat által fizetett adók levonhatók az anyavállalat által fizetendő adóból.

4.2 A társaságok egyesüléséről szóló 90/434/EGK irányelv a vállalatok átszervezése esetén alkalmazandó adóztatást szabályozza. Mivel a vállalatok határokon átnyúló egyesülését vagy szétválását nem szabályozzák polgári jogi jogszabályok, ez az – elsősorban vállalatok eladásáról szóló – irányelv sem foglalja ezekkel.

4.3 A harmadik, a nemrég elfogadott 2003/49/EK irányelv a társult vállalkozások közötti kamat- és jogdíjfizetések adózási rendszeréről szól. Az irányelv értelmében a határokon átnyúló ilyen kifizetések mentesülnek a forrásadó alól.

4.4 1997 óta létezik a vállalati adózás magatartási kódexe, amely szerint a tagállamok nem csábíthatják magukhoz a befektetőket tisztességtelen adóügyi intézkedésekkel. A magatartási kódexszel a tagállamok kötelezettséget vállalnak arra, hogy nem vezetnek be tisztességtelen új adókat, valamint a kódexnek megfelelően átdolgozzák a hatályos rendelkezéseket. A magatartási kódex 66. tisztességtelen versenyhez vezető adóügyi intézkedés listájával egészült ki, jelenleg az ilyen intézkedések megszüntetése folyik.

5. Technikai részletek

5.1 Az adóalap kiszámításának legnagyobb tagállamonkénti különbségei az adómentes összegekről szóló rendelkezésekben állnak. Ezek így fontos szerepet játszanak a tagállamok közötti párbeszédekben. Ebben az összefüggésben nyomatékosan utalunk a széles sávban mozgó társaságiadó-alap jelentőségére. Ügyelni kell azonban arra, hogy a szélesebb sávban mozgó adóalapokhoz az adókulcsok felülvizsgálatára is szükség lehet.

A megbeszéléseket sajnos egy nagyon alapvető szakaszban kell elkezdeni. A költségeket jelenleg különbözőképpen lehet kategorizálni aszerint, hogy szokásos kiadásoknak tekinthetők-e, és ezért befolyásolják az adóalapot, vagy csak az adóalap meghatározása után vonhatók-e le a nyereségből. Sok kérdést meg kell még oldani, mielőtt az adószakértők közös javaslatot terjeszthetnek elő.

5.2 Az adóalap kiszámítási rendszerének versenyközpontúnak kell lennie ahhoz, hogy jó feltételeket teremtsen a beruházások számára Európában. Általában véve azonban az adórendszernek nem szabad befolyásolni azt, hogy milyen beruházásokra kerül sor és melyik tagállamban. A rentabilitásnak kell döntőnek lennie, nem pedig annak a kérdésnek, hogy hogyan lehet eszközöket felszabadítani a beruházások számára. Természetesen kell, hogy legyen lehetőség pl. a környezetbarát beruházások támogatására vagy a beruházások hátrányos helyzetű régiókba irányítására, más eszközök azonban alkalmasabbak erre, mint a társasági adó adóalapja.

5.2.1 A társasági adót egyértelműen el kell határolni a jövedelemadótól is. A részvényesek számára történő osztalékki fizetés kezelése a jövedelemadó kérdéskörébe tartozik, amely a társaságok nyereségének adózásáról folyó vita szempontjából nem lényeges. Ez a kérdés továbbá a vállalatok telephelyével kapcsolatban hozott döntések szempontjából sem jelentős.

5.3 Ha sikerül megegyezni az egységes adóalapról, akkor egyes ágazatok számára speciális rendelkezéseket kell meghatározni. Így speciális rendelkezések lehetnek szükségesek a céltartalékokra vonatkozóan például a bank- és pénzügyi szektorban, valamint különösen az életbiztosítások területén, ahol a céltartalékoknak speciális, a szakterületre jellemző jelentőségük van. Egy másik példa az erdőgazdálkodás, ahol szélsőséges esetben csupán száz év múlva jelentkeznek a bevételek.

5.4 Másik aspektust jelent az a kérdés, hogy a vállalkozások finanszírozása főként hitelen vagy sokkal inkább saját tőkén alapul. Ha a hitelkamatok adózási szempontból levonhatók, akkor a vállalkozás bevételeinek csak kis része, a részvényt nyereség után adózik. Ha a vállalkozás nem vett fel hitelt, és egész finanszírozása saját tőkéből történik, akkor minden bevétele nyereségként adózik. Lehetőleg el kell kerülni, hogy a vállalkozás finanszírozási formájának megválasztását a társasági adó befolyásolja.

5.5 Az adómentes összeg nagyságának meghatározása után az időpontról és az eljárásról is megegyezésre kell jutni. A tagállamok közötti legnagyobb különbség abban áll, hogy mindenfajta beruházást külön le lehet-e írni, vagy a beruházások összesítve írhatók le. Az összesített leírás rendszere könnyebben kezelhető a vállalkozások számára, mivel nem kell külön számításokat végezni minden egyes gép vagy felszerelési tárgy esetében.

5.6 Az egész vállalatcsoportok nyereségére vonatkozó konszolidált adóalap bevezetéséhez meg kell határozni, mi értendő vállalatcsoport alatt. A definíció helyett meg lehet határozni a vállalatcsoport egyes tagjainak százalékos tulajdoni arányát, vagy a leányvállalatok tevékenységének az anyavállalat tevékenységéhez mért százalékos arányát is. A két lehetőség kombinációját érdemes választani, hiszen nincs ok konszolidált adóalap bevezetésére a különböző szakterületeken tevékenykedő, azonos tulajdoni struktúrával rendelkező vállalkozások esetében.

5.7 Ha megegyezésre került sor az egységes társaságiadó-alapról, még mindig meg kell oldani a konszolidálás során jelentkező problémákat: a több országban tevékenykedő vállalkozások esetében hogyan kell elosztani a nyereséget az egyes országokra. Ha szeretnénk elkerülni a nyereségek különböző adórendszerek közötti mozgatását, nem elegendő az egységes adóalap. Léteznie kell a vállalkozások nyereségének tagállamok (vagyis különböző adókulcsokkal rendelkező országok) közötti elosztására szolgáló egyszerű és logikus rendszernek. Ha egy vállalat különböző részei által különböző országokban elért nyereséget ilyen módon összesítik, akkor az adóhatóságok fokozott együttműködésére van szükség.

5.7.1 E követelményrendszert tekintve érdekes lehetne a kanadai rendszer vizsgálata (a nyereség egyik felét a foglalkoztattak, a másik felét az eladások százalékos aránya alapján osztják fel).

5.8 Az adóalapra vonatkozók mellett további rendelkezéseket is egységesíteni kell ahhoz, hogy a nyereség elosztása a gyakorlatban zökkenőmentesen valósuljon meg. A számításokat pl. az egész év alapján kell végezni, az adófizetéseknek pedig minden tagállamban egyidejűleg kell történniük. Egy további követelmény a számítógépes állandó átutalásokat illeti.

5.9 Az egységes adóalap egyik legfontosabb következménye a rendszer nagyobb átláthatósága. Laikusok számára jelenleg csupán az adókulcs jelent összehasonlítási alapot. Ha azonban összehasonlítjuk a társasági adó adóalapját a társasági adóból keletkező bevételek GDP-hez viszonyított arányával, akkor kiderül, mennyire félrevezető az ilyen eljárás. A társasági adóból származó bevételek GDP-hez viszonyított aránya 2003-ban Németországban volt a legalacsonyabb, 0,8 %, ami 39,5 %-os adókulccsal számított ki. Mindez valószínűleg bizonyos mértékben az adóalapok meghatározásának problémájára is visszavezethető. Az új tagállamokban a társasági adóból keletkező bevételek a GDP-nek átlagosan 2,7 %-át jelentik, 15 % és 35 % közötti adókulcsokkal számolva. A régi tagállamok legtöbbször a társasági adóból származó bevételek – 12,5 % és 38 % közötti adókulcsokkal – a GDP kb. 3 %-át teszik ki⁽¹⁵⁾. Az ilyen nagy, nem várt különbségeket egyértelművé kell tenni nemcsak a vállalatok, hanem – a demokrácia egyik alapelveként – a választók számára is.

6. Az egységes konszolidált társaságiadó-alap alapelvei⁽¹⁶⁾

6.1 Széles alapok

Az adók célja a közjavak finanszírozása, ezért az adóbevételeknek minél szélesebb alapon kell nyugodniuk. Ez ahhoz is hozzájárul, hogy a gazdaság működésére gyakorolt hátrányos befolyás a lehető legkisebb legyen, mivel így magukat az adókulcsokat alacsony szinten lehet tartani.

⁽¹⁵⁾ Structures of the taxation systems in the European Union, Copenhagen Economics (2005).

⁽¹⁶⁾ Az alapelvek itt közölt sorrendje nem jelenti azt, hogy közöttük bármiféle rangsor állna fenn.

6.2 Semlegesség

Az egységes társaságiadó-alapnak a beruházások szempontjából semlegesnek kell lennie, és nem torzíthatja a szektorok közötti versenyt. A reálgazdasági megfontolásoknak kell döntőnek lenniük a vállalkozási tevékenységek letelepedése, illetve az adóalaphoz figyelembe vett telephely szempontjából. A semleges adóalap hozzájárul a vállalkozások közötti szabad és tisztességes verseny erősítéséhez.

6.3 Egyszerűség

A közösségi rendelkezéseknek egyszerűnek, érthetőnek és átláthatónak kell lenniük. Az egyszerűség miatt, illetve az adóügyi szempontoknak megfelelően ezeknek a rendelkezéseknek kapcsolódniuk kell a számos vállalkozás által már alkalmazott nemzetközi könyvelési normákhoz. A kifizetések időpontjára és módjára vonatkozó azonos rendelkezések a rendszerek egyszerűsítéséhez is hozzájárulnak.

6.4 Hatékonyság

Az adóztatás hatékony kell, hogy legyen, abban az értelemben is, hogy könnyen ellenőrizhető legyen, ami a bevallási hibák és az adócsalás leküzdésének eszköze.

6.5 Stabilitás

Az adórendszereknek stabilnak kell lenniük. A vállalkozási beruházásoknak hosszú távú célokat kell követniük. Mivel a beruházásokkal kapcsolatos döntéseknél figyelembe veszik az adórendszereket, nem szabad túl gyakran változtatni azokat.

6.6 Legitimitás

A rendelkezéseket el kell fogadniuk a közvetlenül érintetteknek, a szociális partnereknek, valamint az egész lakosságnak, mivel ezek a rendelkezések a közszféra finanszírozását érintik.

6.7 Igazságosság

Az egységes társaságiadó-alap révén keletkező nyereségnek a tagállamok között való elosztása igazságos kell, hogy legyen. Az igazságos elosztás hozzájárul ahhoz, hogy a tagállamok maguk állapíthassák meg az adókulcsokat.

6.8 Nemzetközi verseny

Az adóalap meghatározásánál figyelembe kell venni azt is, hogyan viszonyul harmadik országok társaságiadó-rendszereihez.

6.9 Kötelező szabályozás

Annak elkerüléséhez, hogy a tagállamokon belül újabb különbségek keletkezzenek a vállalkozások adóztatásában, az adóalapra vonatkozó rendelkezéseknek optimális esetben kötelezőnek kell lenniük mind a határokon átnyúló tevékenységet végző, mind a kizárólag hazai piacon aktív vállalkozások számára. Ha az egységes rendszer megfelel a további alapelveknek, és a vállalatok számára megfelelően egyszerű és versenyközpontú, akkor a kötelező és választható rendszer közötti ellentét kérdése hamarosan jelentőségét veszti. A kötelező rendszerhez fűződő kételyek a rendszer konkrét kialakításának is függvényei.

6.10 Átmeneti rendelkezések

A vállalkozások szabad választási lehetősége azonban elfogadható köztes megoldást jelentene. Egy ilyen nagyméretű változás,

mint a társaságiadó-alap új rendszerének bevezetése, átmeneti szabályozást is szükségessé tene. Egy köztes megoldás az átmeneti rendelkezések alternatívájaként lehetővé teheti a közös rendszer bevezetésének rugalmasabb kialakítását.

6.11 Rugalmas határozathozatali szabályok

Bár a vállalati adózás közösségi rendszerének hosszú távon stabilnak kell lennie, környezetünk változásaira tekintettel vagy a rendszer hiányosságainak javításához – ahova pl. a nem kívánt mellékhatások kizárása is tartozik – a rendszer alkalmazkodóképességére is szükség van. Az új közösségi rendszer létrehozásáról szóló határozatnak ezért a kiigazítások zökkenőmentes végrehajtását célzó rendelkezéseket is tartalmaznia kell.

Brüsszel, 2006. február 14.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Energiahatékonyság”

(2006/C 88/13)

Az Európai Bizottság úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 262. cikke alapján 2005. június 7-i levelében vélemény kidolgozására kéri fel az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságot a következő tárgyban: „Energetikai hatékonyság”.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Közlekedés, energia, infrastruktúra és információs társadalom” szekció véleményét 2006. január 31-én elfogadta (előadó: **Stéphane BUFFETAUT**).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2006. február 14–15-én tartott 424. plenáris ülésén (a 2006. február 14-i ülésnapon) 78 szavazattal 2 ellenében, 1 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Következtetések: Az energiahatékonyság ösztönzése

1.1 Az energiahatékonyságra való törekvés szükségszerűvé vált a vállalatok számára. Ennek megfelelően az önkéntes megállapodások általában képesek megoldást nyújtani az energia drágulásával összefüggő legfőbb kihívásokra.

1.2 Az Európai Unió a legjobb gyakorlatokról és a kapcsolódó innovációkról rendelkezésre álló információk rendszerezésével igen hasznos szerepet tölthetne be. Az Energia Főigazgatóság központi szerepet játszhatna az energiahatékonysággal összefüggő információk terjesztésében.

1.3 A figyelemfelhívó kampányok szerepe is jelentős lehet. Ezeket – hatékonyságuk biztosítása érdekében – a végső fogyasztók körében és az érintett ágazatokban kellene lefolytatni. Az ezzel kapcsolatos felelősség a nemzeti és helyi hatóságoké.

1.4 Végül pedig a szabályokhoz folyamodás ne állandó gyakorlat, hanem inkább kivételes eset legyen, mivel már

számos jogi eszközt elfogadtak, amelyek végrehajtását ki kell értékelni.

1.5 Az energetikai hatékonyság nem csupán szlogen, valamiféle luxus vagy felesleges ötlet. Mivel szerte a világon folyamatosan nő az energia iránti kereslet, többek között a feltörekvő országok – Kína, India és Brazília – gyors fejlődése miatt, a polgárok, a vállalkozások, a tagállamok és az Európai Unió érdekeit egyaránt szolgálja. A Nemzetközi Energiaügynökség véleménye szerint a világ energiaigénye 60 %-al fog növekedni 2030-ig, míg az Európai Unió – amely 80 %-ban fosszilis tüzelőanyagoktól függ – 50 %-ról 70 %-ra növeli majd energiaimportját a fenti időszak során. Márpedig a termelő országokkal és az egyéb, nagy felhasználó országokkal szemben az Európai Unió nem jelenik meg egységes szereplőként az energetikai világpiacon. Ezért szólalt fel Tony Blair – a Tanács soros elnökeként – közös energiapolitika létrehozása érdekében a tavaly októberi, Hampton Court-i nem hivatalos csúcstalálkozó során.

1.6 Nem szabad elhallgatni azt a tényt, hogy a kereslet megugrása és az energiaköltségek emelkedése súlyos terhet jelenthet az Európai Unió gazdasági növekedése számára, és bizonyos nagy energiaigényű tevékenységek áthelyezésére ösztönözhet. Következésképpen ronthatja a tagállamok szociális helyzetét, melyek szociális védelmi rendszere már eddig is igen terhelt volt a népesség elöregedése és a demográfiai visszaesés miatt. Ezért igen ésszerűek az energiahatékonysági intézkedések, mivel hozzájárulnak a költségek csökkentéséhez és ezáltal a versenyképesség növeléséhez.

1.7 Továbbá az energiaforrásokért folyó versengés erőteljes politikai nyugtalansághoz vezethet, sőt a békét is veszélyeztetheti a világ egyes régióiban, és ez a fajta fenyegetés könnyen tovább is terjedhet a nemzetközi terrorizmus segítségével.

1.8 Végül az energiaforrások ésszerű, hatékony és gazdaságos felhasználása létfontosságú stabilizáló tényező bolygónk és a következő generációk számára.

1.9 Az EGSZB úgy véli, hogy a „Többet kevesebbel” című zöld könyv fontos kérdéseket vet fel, és reális cselekvési módokat kínál. Határozottan támogatja az energiafogyasztás 20 %-os csökkentésének szándékát és nem csak az energiafogyasztás 1 %-os éves csökkenésének gyors elérését tartja szükségesnek, hanem, második lépésben, évi 2 %-os csökkentést irányoz elő.

1.10 Úgy véli, hogy a nagy gazdasági ágazatokkal kötött önkéntes megállapodások kétségkívül hatékony és a kényszerítő szabályozási intézkedésekkel szemben lehetőség szerint előnyben részesítendő megoldást jelentenek.

Mivel a két legnagyobb energiafogyasztó ágazat a közlekedés és az építőipar, a legnagyobb erőfeszítések megtételére és az innovációs kutatásokra leginkább ezekben az ágazatokban van szükség.

Az energiahatékonysággal kapcsolatos legeredményesebb innovációk folyamatos és fokozatos bevezetése egyaránt megfelel a fogyasztók és a gyártók igényeinek. Az Európai Uniónak és tagállamainak szigorúan el kell kötelezniük magukat az energiahatékonyság ösztönzésére, a bevált gyakorlatok cseréjére és a legjobb technológiák terjesztésére irányuló konvergencia politikák mellett, valamint részt kell venniük a háztartásokban és a fogyasztóknál végzett tájékoztató és ösztönző kampányokban.

2. Bevezetés

2000-ben az Európai Bizottság hangsúlyozta, hogy – uniós és tagállami szinten egyaránt – az energetikai hatékonyság aktívabb, sürgős támogatására van szükség. Ezt az igényt a Kiotói Egyezmény által elfogadott célkitűzések nyomán fogalmazták meg, valamint azzal a szükséglettel kapcsolatban, hogy az erőforrásoktól jelentős mértékben függő Európában fenntarthatóbb energetikai politikára térjenek át, valamint megerősítsék az ellátás biztonságát.

Ennek megfelelően cselekvési tervet tettek közzé az Európai Közösség energiahatékonyságának növelésére, amelynek céljai a következők voltak:

- a figyelem ráirányítása az energiahatékonyságra,
- közös intézkedések és lépések indítványozása a Kiotói Egyezmény keretében,
- a Közösség, illetve a tagállamok szerepének tisztázása,
- az energetikai hatékonyság javításával kapcsolatos lehetőségek kihasználása. A cél az energiaintenzitás évi 1 %-os csökkentése (e cél valószínűleg túlteljesíthető),
- új technológiák elterjesztése.

2.1 Hol tartunk most, öt évvel később?

Az elérendő cél változatlanul 1 %. Néhány jogi eszközt is bevezettek, a célkitűzésekről megállapodások születtek bizonyos gazdasági ágazatokkal, szélesebb körű egyeztetésekre került sor az Európai Bizottság kezdeményezésére, illetve a Tanács kérésére. A Kiotói Egyezmény hatályban maradt, és célokat állapítottak meg a megújítható energiahordozók fejlesztésére. Végeredményben lehetséges, hogy az energiaintenzitás tervezett csökkentése nem lineárisan fog végbemenni, és hogy az egyes ágazatokban fokozatos küszöbértékek alapján változik majd.

2.1.1 Jogi eszközök

Bizonyos eszközöket már elfogadtak, mások elfogadása most van folyamatban. Egyes eszközök „célzottak”, mások tágabb körűek: rendelet az energetikailag hatékony termékek címkézési programjáról ⁽¹⁾, irányelv az épületek energetikai teljesítményéről ⁽²⁾ irányelv a kapcsolt energiatermelés támogatásáról, ⁽³⁾ irányelvjavaslat a végfelhasználás energetikai hatékonyságáról és az energetikai szolgáltatásokról ⁽⁴⁾.

Ezenkívül a bizonyos gazdasági ágazatokkal megtárgyalt megállapodások meghatározzák a minimális hatékonysági normákat. Ezek az önkéntes megállapodások alternatívát jelentenek új jogszabályok kidolgozásával szemben.

Mindenesetre ügyelni kell arra, hogy a túl sok, egymást átfedő jogszabály ne okozzon zűrzavart, amely a nehezen átlátható bürokratikus szabályozások további növekedéséhez és ezzel a gazdaság akadályozásához vezethet, vagyis káros lenne az elérni kívánt cél, az energiaszektor nagyobb hatékonysága szempontjából.

⁽¹⁾ 2422/2001/EK rendelet, HL L 332., 2001.12.15.

⁽²⁾ 2002/91/EK irányelv, HL L 1., 2003.1.4.

⁽³⁾ 2004/8/EK irányelv, HL L 52., 2004.2.21.

⁽⁴⁾ COM(2003) 739.

2.1.2 Szélesebb körű vizsgálódások

Az Európai Unió ugyanakkor szélesebb körű vizsgálódásokba is kezdett, nevezetesen olyan stratégiák révén, amilyen például az Európai Tanács 2001-es göteborgi ülése által elfogadott, a fenntartható fejlődést célzó stratégia, amelyet 2005 végéig meg kellett volna újítani, amire azonban sajnos eddig nem került sor. Említésre méltóak még azok az újrahasznosítási, a természetes erőforrások fenntartható kiaknázására irányuló vagy városfejlesztési stratégiák, amelyeknek energetikai vonatkozásaik is vannak.

2.1.3 Kioto

Miután az Orosz Föderáció ratifikálta, hatályba lépett a Kiotói Jegyzőkönyv. Az Egyesült Államok nem csatlakozott ugyan hozzá, de így is számottevő összegeket fordít a CO₂-kibocsátás csökkentési módszereinek kutatására.

Az Európai Bizottság ezzel kapcsolatban közleményt tett közzé „A globális éghajlatváltozás elleni sikeres harc” címmel, és tavaszi ülésén az Európai Tanács kinyilvánította, hogy új lendületet kíván adni a nemzetközi tárgyalásoknak.

2.1.4 A megújítható energiahordozók fejlesztése

Politikai intézkedéseket hoztak, és célokat jelöltek ki a megújítható energiahordozók fejlesztésével, különösen a szélenergiával, de a többi ökotekológiával kapcsolatban is.

Az energiaigény mindenesetre tovább növekszik, az Európai Unió energiafüggősége jelentős maradt. Ez igen súlyosan érintheti a már amúgy sem megfelelő gazdasági teljesítményeket, miközben szerte a világon rendkívül jelentősen nő a kereslet, többek között a mostanában gyorsan fejlődő országok – Kína, India és Brazília – gazdasági növekedése miatt.

A vizsgálódások és az uniós energiahatékonysági politika megvalósítása tehát nem luxus, hanem a következő hármas követelménynek tesz eleget:

- a fenntartható fejlődés követelménye,
- gazdasági követelmény,
- a politikai függetlenség követelménye.

Az EGSZB vizsgálódásai tehát az „energetikai hatékonyság: a fenntartható fejlődés, a versenyképesség, a gazdasági függetlenség követelménye” témája köré szerveződnek, mely egybeesik a zöld könyv törekvéseivel.

3. Zöld könyv az energiahatékonyságról

3.1 Az Európai Bizottság 2005. június 22-én zöld könyvet adott ki az energiahatékonyságról „Többet kevesebb” címmel. A megjelentetésre azt követően került sor, hogy már bejelentették és megkezdték a parlamenti vitákat a végfelhasználói energiahatékonyságról és az energiaszolgáltatásokról szóló irányelvvel vonatkozó javaslatról, és hogy az EGSZB felkérés

kapott feltáró vélemény készítésére az energetikai hatékonyságról. Az időbeli sorrend meglepőnek tűnhet, hiszen a zöld könyvek általában megelőzik a jogi természetű dokumentumokat, ennek a zöld könyvnek a területe azonban szélesebb vonatkozású, mint az irányelvjavaslaté. Az EGSZB feltáró véleménye az Európai Bizottság által megkezdett konzultációhoz való hozzájárulásnak tekinthető.

3.2 Abból a megállapításból kiindulva, hogy az energia racionálisabb felhasználásáról szóló beszédek ellenére az energiaigény tovább növekszik, az Európai Bizottság úgy véli, hogy „erős impulzust” kellene adni „az energiahatékonyság erőteljes ösztönzését célzó programnak az európai társadalom minden szintjén”. Úgy ítéli meg, hogy az Európai Unió jelenlegi energiafogyasztásának legalább 20 %-át megtakaríthatná. Az EGSZB üdvözlözi az Európai Bizottságnak és az Európai Parlamentnek az ellátás célkitűzéseivel és diverzifikálásával kapcsolatos törekvéseit. Úgy véli, hogy jótékony és kedvező hatás jön létre, amely valószínűleg munkahelyek teremtéséhez és új technológiák kifejlesztéséhez is vezet majd. Mindazonáltal ügyelni kell, hogy a folyamatban lévő energiapolitikák ne vezessenek az energia-költségek növekedéséhez, amely a világszintű átlag versenyében a termelési költségek növekedését vonná maga után. Ily módon a CO₂-kibocsátással kapcsolatos tanúsítványok nem elhanyagolható költséget jelentenek a nagy energiaigényű iparágak számára (mint például a cementipar), és áthelyezésekhez vezethetnek. A tervezett, illetve bevezetett intézkedések társadalmi-gazdasági következményeit ezért nem szabad figyelmen kívül hagyni.

3.3 A zöld könyvek felhasználásának megfelelően a nyilvános konzultáció strukturálása érdekében az Európai Bizottság 25 kérdést tesz fel a meghatározott választási lehetőségekről. Intézkedéseket vet fel közösségi, nemzeti, regionális és helyi viszonylatban, illetve a nemzetközi együttműködés keretében a folytatandó politikákkal és az érintett ágazatokkal kapcsolatban, mindezt példákkal illusztrálva.

3.4 Meglepő módon egyes problémákra nem tér ki, amelyek pedig tényleges fontossággal bírnak. Például a városi és általában a közvilágítás kérdése nem merül fel, ahogyan az újrahasznosított termékekből történő termelésé – mely pedig bizonyos esetekben energetikailag gazdaságosabb (fém, alumínium stb.) – vagy a hulladékokból nyerhető biogáz hasznosításáé sem.

3.5 A zöld könyv célja a „szűk keresztmetszetek” (az ösztönzés, információ, képzés és finanszírozás hiánya...) feltárása, melyek jelenleg gátolják a hatékonyság legköltségkímélőbb javítását. Azokat az intézkedéseket részesíti előnyben, amelyek a szükséges beruházások amortizációját követően tiszta megtakarítást eredményeznek. A feltett kérdésekre válaszokat vár olyan javaslatok vagy példák formájában, amelyek segítik elérni a javasolt célkitűzést. A zöld könyv nyomában cselekvési tervet kellene kidolgozni 2006 folyamán.

3.6 Az Európai Bizottság meglehetősen optimistának mutatkozik, hiszen úgy véli, hogy a 2001 (az épületek energetikai teljesítményéről vagy a kapcsolt energiatermelésről szóló irányelv) után hozott összes intézkedés szigorú végrehajtásával, illetve az újabb intézkedésekkel az éves fogyasztás megközelítőleg 1,5 %-ának megfelelő energiamegtakarítás érhető el, ami megfelel az 1990-es fogyasztási szintnek.

4. Energiahatékonyság: a fenntartható fejlődés, a versenyképesség és a gazdasági függetlenség követelménye

4.1 Létezik egy energialánc, mely magába foglalja a termelőt, a szállítót, a forgalmazót és a fogyasztót. Fontos tehát, hogy a lánc minden szakaszában aktívak legyünk, a kereslettől a kínálatig. A fellépés valószínűleg a lánc két végén, azaz a termelésnél és a fogyasztásnál lehet a leghatékonyabb.

4.2 A termelés területén a hatékonyabbnak bizonyuló módszerek rendszeresen bevezetésre kerülnek termelési módszerekbe.

4.2.1 Ily módon a kapcsolt hő- és villamosenergia-termelés alapelve az egyébként kárba vesző energia visszanyerése; az említett új technológiák felhasználása lehetővé teszi az alternatív energiaforrások igénybe vételét. Így a bányagáz kinyerése és újrahasznosítása lehetővé teszi a kapcsolt energiatermelés létesítményeinek ellátását (például a lotaringiai Freyming Merlebachban). A nagyolvasztók által kibocsátott hő is visszanyerhető és újrahasznosítható (Bresciában, Olaszországban már alkalmazzák ezt a technológiát).

Az észak-európai országokban kapcsolt hő- és villamosenergia-termelési egységeket alakítottak át fafelhasználásra – mindez a faipari rendszer alapjául szolgál.

Az olyan jellegű problémákra, mint a berendezések bekörmözódása, vagy a szabálytalan égési folyamatok irányuló kutatásoknak lehetővé kellene tenniük a berendezések termelékenységének javítását.

4.2.2 A hulladéklerakókban termelődött biogázok visszanyerése és újrahasznosítása egy eddig veszendőbe ment energiaforrás hasznosítását teszi lehetővé az üvegházhatású gázok elleni küzdelem keretében. Az említett innováció és újrahasznosítás arra ösztönöz, hogy a létesítményeket a fogyasztás helyének közelébe telepítsék, így elkerülhetők vagy csökkenthetők a szállítás során bekövetkező energiaveszteségek.

4.2.3 A villamosenergia-termelés területén a termelés hatékonyságának érezhető növekedése figyelhető meg a nap- és szélenergia esetében; a helyzet hasonló lesz az új generációs nagy teljesítményű atomerőművek kapcsán is.

4.3 Ami a fogyasztást illeti, az energiaszolgáltató ágazatokban fokozatosan gazdaságosabb technológiák kerülnek bevezetésre. Az energiaköltségeknek a végfogyasztókat/vásárlókat sújtó emelkedése technológiai újításokra ösztönzi a gyártókat.

4.3.1 A gépjármű-ágazatban az innováció és a fejlődés egyaránt érinti a motorizációt, az üzemanyagok minőségét és hatékonyságát, valamint a gumibroncsok kialakítását. Az utóbbi tíz évben javult a gépjárművek fogyasztása, ugyanakkor ezt a javulást ellensúlyozza a gépjárművek számának növekedése. A bio-üzemanyagok használatának elterjedését adókedvezményekkel könnyítik meg, például azáltal, hogy a bio-üzemanyagokra más adót vetnek ki, mint a kőolaj-alapú termékekre (?).

Az autópálya önkéntes megállapodást kötött az Európai Unióval, mely szerint a széndioxid-kibocsátás terén 2008-ra eléri a 140 g/km-es értéket. Az Európai Parlament és a Miniszterek Tanácsa kívánatosnak tartaná, hogy az ACEA irányozza elő a 120 g/km-es célkitűzést 2010-ig. Mindenesetre, amennyiben a felek tartják magukat a megállapodáshoz, a 2008–2009-ben piacra kerülő új személygépkocsik 25 %-kal kevesebb üzemanyagot fogyasztanak majd az 1998-ban mért értéknél.

4.3.2 A közlekedés terén a helyi önkormányzatok Európa minden részén elkötelezik magukat a tömegközlekedés minőségének javítását célzó városi közlekedési politikák mellett, mely által csökkenthető a személygépkocsik használata. Franciaországban például minden önkormányzat köteles tömegközlekedési tervet készíteni, bemutatni és engedélyeztetni. Más esetekben (például Londonban) inkább olyan jellegű kényszerítő intézkedéseket alkalmaznak, mint az úthasználati díjak.

4.3.3 Fejleszteni kellene a „kisebb sebességű” szállítási módokat, mint a vasúti áruszállítás – melynek piaci részesedés folyamatosan csökken Európában (7 % alatt van) –, vagy a belvízi hajózást. Fel kell ismernünk azonban, hogy az erről szóló beszédek ellenére ez a két, energiatakarékosság szempontjából jelentős ágazat nehezen fejlődik, főként a hiányzó infrastruktúrák miatt, illetve azért, mert kiépítésük, illetve korszerűsítésük igen költséges (példa erre a Rajna-Rhône-csatorna, vagy az Alpokon átívelő vasúti összekötő hálózat). Ezen felül az infrastruktúrák kiépítése gyakran, okkal vagy ok nélkül, a környezetvédő érdekcsoportok ellenállásába ütközik.

4.3.4 A közvilágítás kezelésének kérdése is az energiatakarékosságra irányuló innovációk tárgya. A távvezérlő rendszerek egyrészt lehetővé teszik a hálózatok működésének valós idejű ellenőrzését, másrészt az elektromos feszültség szabályozását, és az kibocsátott energiamennyiség valós szükségletekhez való igazítását, vagyis az energiatakarékosságot a közösség számára.

A régi technológiával készült (pl. higanygőzzel működő) közvilágítást szolgáló lámpákat gyakran helyettesítik kisebb teljesítményű és kevésbé költséges, nagy nyomású nátriummal működő lámpákkal. Egyre elterjedtebbek a kis energiaigényű fehér diódák, csakúgy, mint a napenergia. A háztartásokban használt a kis fogyasztású lámpák egyre nagyobb tért hódítanak a piacon, ami a fogyasztás csökkenéséhez vezet. Néhány elektromosenergia-szolgáltató vállalat (például Olaszországban) kis fogyasztású izzók vásárlására felhasználható bonokat ad ügyfeleiknek.

(?) 2003/96/EK irányelv, HL L 238., 2003.10.31. Az energiatermékek és a villamos energia közösségi adóztatási kerete.

4.3.5 Az épületek esetében az energetikai teljesítménnyről szóló irányelv alkalmazása várhatóan meghozza majd a gyümölcsét. A szigetelési normák hatására mindenesetre jelentős fejlődés figyelhető meg valamennyi új építésű ház esetében, és ugyanez érvényes az üvegezésre is.

4.3.6 Az ipar területén több nagy ágazatban, például az autóiparban önkéntes kezdeményezések születtek a termékek energiahatékonyságának növelésére, amelyekre egyébiránt az európai címkézési rendszer normái vonatkoznak. A kapcsolt energiatermelésre szolgáló berendezések ipari alkalmazása egyre nagyobb mértékű. Fontos megemlíteni, hogy bizonyos igen energiaigényes ágazatok, mint például az alumíniumipar, nem elhanyagolható energiatakarékosságot érnek el újrahasznosított termékek felhasználása által.

4.4 Az előbbi példákban kitűnik, hogy az energia folyamatos drágulásának tükrében az energiahatékonyság természetes, pozitív folyamatná vált a gazdasági szereplők számára, ami arra enged következtetni, hogy az önkéntes kezdeményezések hosszú és középtávon épp olyan hatékonyak, mint jogszabályok.

5. A zöld könyvben megjelenő kérdések

5.1 1. kérdés: *Hogyan lehet hatékonyabban ösztönözni az energiahatékonysági technológiák terén tett európai beruházást?*

Az EGSZB úgy véli, hogy a beruházások ösztönzésében hatékonyak lehetnek az adókedvezmények, ezenkívül a folyamatos termelésben nyújtott, energiahatékonysággal kapcsolatos szolgáltatások is növelhetik a létesítmények energetikai hatékonyságát.

Megítélése szerint azonban vannak olyan önkéntes, nem adóügyi intézkedések, amelyek hatékonyak bizonyulhatnak, mint például az energiatakarékosságért átadott díjak, a „legjobb rendelkezésre álló technológiák” elterjesztése, belső kampányok a gyárakban egyszerű, mindennapi gyakorlatok kialakítása céljából (a villany automatikus leoltása, az elektromos és elektronikus berendezések ellenőrzése, stb.). Ezenkívül hatékonyak lehetnek a nagyközönséget megcélzó kampányok is. Ugyanabban a szellemben az energiaszolgáltató vállalatok arra ösztönzik fogyasztóikat és ügyfeleiket, hogy alakítsanak ki felelős fogyasztói szokásokat, például használjanak gyakrabban energiatakarékos izzókat. Ebben az esetben is személyes és kollektív felelősségről van szó. Egy indián közmondás jogosan úgy tartja: „A világot, amelyben élünk örökölni kell majd hagynunk gyermekeinknek”. Erkölcileg elfogadhatatlan lenne, ha felelőtlen magatartást tanúsítanánk az eljövendő generációkkal szemben.

Ami az alapok felhasználását illeti a kutatás területén, ezek valószínűleg megsokszoroznák a nyilvános és a magánkézben lévő kutatóközpontok közötti partnerségek számát.

5.2 2. kérdés: *A kibocsátási kvóták mechanizmusának jelentősége az energiahatékonyság szempontjából*

Az említett politika alkalmazható például esetleg a háztartásokat érintő tervek elkészítése során a közismerten energiaigé-

nyes építőiparban, illetve közlekedési szektorban. Bizonyos országokban már bevezetésre kerültek az energiahatékonysági tanúsítványok, amelyek a termelőkre bizonyos energiatakarékossággal, valamint – közvetve – széndioxid-kibocsátással összefüggő kötelezettségeket rónak. Amennyiben ez utóbbiak nem tesznek konkrét lépéseket, adót vetnek ki rájuk (ami Franciaországban például 2 cent/kWh). Ez arra ösztönzi a termelőket, hogy az energiatakarékosság biztosítása érdekében kezdeményezéseket indítsanak ügyfeleik körében.

Ügyelni kell arra, hogy az energiaköltségek ebből következő növekedésének ne legyen súlyos társadalompolitika hatása (pl. üzemek áthelyezése). Ugyanakkor ezt a növekedést figyelembe kell venni a küszöbön álló súlyos energetikai krízis kockázatának tükrében. A jelenlegi költségek jövőbeni nyereségeket alapozhatnak meg. Hasonlóképpen a kibocsátási, illetve energiatakarékossági tanúsítványok különböző mechanizmusait is annak függvényében kell vizsgálni, mennyire fejtenek ki ösztönző hatást a jövőbeni tiszta és gazdaságos energetikai technológiákba történő befektetésre.

Ami a széndioxid-kibocsátási tanúsítványok odaítélési terveit illeti, sajnálatos, hogy nem kezelik kedvezőbben azokat a létesítményeket, amelyek már erőfeszítéseket tettek a jövőbeni tiszta és gazdaságos energetikai technológiákba való befektetések terén azoknál, amelyek nem tettek ilyen erőfeszítéseket.

Ezenkívül a kapcsolt energiatermelést, melyet az Európai Unió támogatni kíván, jobban be kellene vonni az odaítélési tervekbe.

5.3 3. kérdés: *Az éves energiahatékonysági tervek célszerűsége az egyes tagállamok szempontjából, valamint e tervek összehasonlítása*

Amennyiben sor kerülne ilyen tervek bevezetésére, azoknak összhangban kellene lenniük a befektetési ciklusokkal. A gyakorlatban a befektetések nem térülnek meg egy év alatt, ezért fontos lenne, hogy az esetleges tervek vegyék figyelembe a bevezetéshez és az amortizációhoz szükséges időt.

Az említett tervek csak a célokat határozhatnák meg, összehasonlításuk mégis hasznosnak bizonyulhat a bevált és hatékony gyakorlatok elterjesztése szempontjából.

5.4 4. kérdés: *Az adópolitikai eszközök kifejlesztésének célszerűsége*

Az adópolitikai eszközök hasznosnak bizonyulhatnak, amennyiben jól megválasztják, és célzottan használják azokat. Ugyanakkor az adópolitikai eszközök alkalmazása nyilvánvalóan kényes kérdés, és főként a nemzeti hatóságok feladata, miközben a szubszidiaritás elvét, valamint a helyi önkormányzatok közigazgatási szabadságának elvét is tiszteletben kell tartani. A hozzáadottérték-adó kulcsait a Tanács csak egyhangúlag tudja megváltoztatni.

Ezzel szemben a környezetvédelmi címkék használata egyszerűbb, és hatékonyak bizonyulhat.

5.5 5. kérdés: Olyan állami támogatásra vonatkozó szabályok kialakítása, melyek kedvezőbbek környezeti szempontból, különösen az ökoinnováció és a termelékenységi fejlesztések ösztönzése által

Ebben a tekintetben a legenergiaigényesebb ágazatokra kellene összpontosítani: az építőiparra és a közlekedésre. Ügyelni kell viszont arra, hogy az esetleges állami támogatások ne torzítsák a versenyt.

5.6 6. kérdés: A hatóságok példaadása

Az EGSZB úgy véli, hogy támogatni kell az energiahatékonyság kritériumainak bevezetését a közbeszerzési pályázati felhívások esetében, csakhogy, mint az energiahatékonyság ellenőrzését a középületekben. Esetleg be lehetne vezetni az „energetikai szempontból legjobb ajánlat” fogalmát.

Mindenesetre a középületekkel kapcsolatban végzett kísérletek kiértékelése fontos lenne annak érdekében, hogy meg lehessen határozni a költség és a hatékonyság arányát.

5.7 7. kérdés: Az energiahatékonysági források jelentősége

Az energiahatékonysági források jelentős eszközei lehetnének a hatékonyabb energiafelhasználásnak és a nagyobb energiamegtakarításnak. Az energiahatékonysági források segítségével a magánberuházások egyszerűbbé válhatnának, illetve az energiaszektor vállalatai lehetőséget kínálhatnának vásárlóiknak az alacsonyabb szintű energiafelhasználásra, az energiahatékonysági szolgáltatások fejlődése felgyorsulna, továbbá ösztönöznék a kutatás-fejlesztést és az energiahatékony termékek időben történő piacra vitelét. E források tehát hasznos járuléka a kibocsátás-kereskedelem bevezetésének.

Tervbe kellene venni az energiahatékonyságnak a kohéziós alap és a regionális fejlesztési alap keretein belül való következetesebb figyelembe vételét.

A legsürgősebben mindenképpen a kutatásra és fejlesztésre szánt hiteleket kellene megnövelni az Egyesült Államok példája alapján, amely jelentős költségvetési eszközöket bocsátott rendelkezésre az energiatechnológia területén.

5.8 8. kérdés: Az épületek energiahatékonysága

Az ágazat stratégiai fontosságú, és jelentős nyereségeket tesz lehetővé az energiahatékonyság terén, azonban ügyelni kell arra, hogy az ingatlanukat bérbeadó, illetve használó tulajdonosok terhei lehetőségeikhez képest ne legyenek aránytalanul nagyok, illetve adminisztratív terheik ne legyenek túl súlyosak vagy összetettek. Ebben a tekintetben ajánlatos odafigyelni arra, hogy a tagállamok ne hozzanak létre olyan szövegeket, melyek alkalmazása összetettségük miatt túl nehezen ellenőrizhető, illetve amelyeket bizonyos vállalatok nem alkalmaznának, míg mások viszont igen – ami versenytorzulásokhoz vezethetne. Az építőiparban az energiahatékonyság globális feladat, az állami szervek azonban egyesével avatkoznak be. Ennek következtében

strukturális megközelítési módra lenne szükség. A gyakorlatban az építésznek – aki az építészirodával együttműködésben végzi munkáját – a feladata az energetikai normák alkalmazása. Ezért, a komplex gyakorlati alkalmazás megkönnyítése érdekében, egyszerű és jól érthető szövegekre van szükség.

Az irányelv hatályának mindenfajta kiterjesztésére csak a 2001-es irányelv alkalmazásának összegzése után, és főként a jelenleg 1 000 m²-ben megállapított küszöbérték esetleges csökkentése után kellene csak, hogy sor kerüljön. Ki kell emelnünk, hogy az energiaügyi jogszabályok öt évente sorra kerülő felülvizsgálata a gyakorlatban igen rövid végrehajtási időt jelent egy olyan szektorban, amelyben a vállalatok gyakran kisméretűek. Kétségtől reálisabb lenne a hétéves időszak, mivel így valóban elegendő idő maradna a jogszabályok végrehajtására, és nem kellene új szabályokat alkalmazni úgy, hogy a régiók is még éppen hogy csak hatályosak.

Hasznos lenne az egyes tagállamok által alkalmazott rendelkezésekről készített összegzés, valamint a bevált gyakorlatok cseréje.

5.9 9. kérdés: A lakástulajdonosok energiahatékonyságra való ösztönzésének lehetőségei

Kétségtől előnyben kell részesíteni az adóügyi ösztönzést, például a tulajdonosok által fizetendő telekadó csökkentését az energiahatékonyság érdekében tett befektetéseik függvényében. A beavatkozásoknak mindenképpen nemzeti szinten kell megtörténniük.

Feltétlenül hasznos lenne, ha az energiaszolgáltatásoknak mindenhol olyan piaca alakulna ki, amilyen az Unió bizonyos államaiban, például az északi országokban és Franciaországban már létezik.

5.10 10. kérdés: Az energiafogyasztó háztartási termékek teljesítményének javítása

Vissza kellene térni a tapasztalatcseréhez az integrált termékpolitika keretében:

- tanácsos lenne összekötni ezt a kérdést az energiafogyasztó termékek környezetbarát kialakításáról szóló irányelv végrehajtásával;
- mérleget kellene készíteni az ipar területén folyamatban lévő önkéntes vállalások végrehajtásáról.

Az energiacímke bizonyos háztartási gépek (hűtőszekrények, mélyhűtők, mosógépek, mosogatógépek, villanykörték) esetében kötelező. Ezt a kötelező jelleget ki lehetne terjeszteni további háztartási gépekre (pl. háztartási villansütőkre és mikrohullámú sütőkre), valamint más területeken – így a fűtésben és a légkondicionálásban – használatos, szintén sok energiát fogyasztó berendezésekre (pl. háztartási gázbojler, keringetőszivattyúk és osztott légkondicionáló egységek).

5.11 11. kérdés: A járművek energiahatékonyságának javítása

Tanácsos lenne megvárni az ACEA önkéntes vállalásának eredményét az Európai Bizottságnál.

Mindenesetre az energiahatékonyságra irányuló innovációk, a motorizáció fejlődése és a fogyasztás csökkenése folyamatosan és fokozatosan jelennek meg az autópárházban.

Marad viszont az öregebb gépjárműpark kérdése, amelynek társadalmi vonatkozásai is vannak. Az energiahatékonyság és a biztonság érdekében mindenképpen hasznos lenne a gépjárműpark megújítása. Talán hasznos lenne megvizsgálni a hitelekkel kapcsolatos speciális intézkedések lehetőségét, hogy a szerény jövedelemmel rendelkezők ne kerüljenek hátrányos helyzetbe.

Végül pedig, ahogyan ezt az EGSZB fenntartható közlekedési módokkal kapcsolatos jelentése is kiemeli, a közlekedési eszközökre kivetett adó egyenletlen, ami bizonyos közlekedési eszközöket hátrányosan érint.

5.12 12. kérdés: Nyilvános tájékoztatási kampányok

A sikeresség érdekében a háztartásokra irányuló nemzeti és regionális kampányokat kell előnyben részesíteni a hasonló, európai szintű kampányokkal szemben. Igen hasznosak lennének a gyermekeket megcélzó figyelemfelhívó kampányok, mivel így azok igen korán helyes szokásokat alakítanak ki az energiatakarékosság tekintetében (például, hogy egyszerűen le kell oltani a villanyt a helyiség elhagyásakor). Rendkívül hasznos lenne a fogyasztók megfelelő tájékoztatása is, hogy azok képesek legyenek kiválasztani a számukra legmegfelelőbb energiafogyasztású terméket.

Mivel a nemzeti szintű kampányokra már sor került, át lehetne térni a tapasztalatcserére.

5.13 13. kérdés: A villamosenergia-átvitel és -terjesztés hatékonysága, a megosztott termelés ösztönzése

A villamosenergia-termelés során körülbelül 30 %-os veszteség keletkezik az átalakításkor, és további körülbelül 10 % a szállításkor. A szállítás során keletkezett veszteség csökkenthető a szállítás lerövidítésével.

Megtakarítás érhető el a kérelmek jobb kezelése által is, főleg a nagy energiafogyasztók esetében. Kíváncsú tehát – a kérelmek jobb kezelése érdekében – az együttműködés erősítése az előbbiek és a termelők között.

A piac megnyitása várhatóan nagyobb hatékonyságot eredményez majd a szolgáltatók között kialakuló versenyszellem miatt, azonban korai még összegzésekre bocsátkozni.

A kapcsolt energiatermelés tekintetében pontosan meg kell határozni a kapcsolt energiatermelésből eredő elektromos áram státusát. Másrészt a kapcsolt energiatermelésről szóló irányelvben szereplő paraméterek nehezen elérhetőnek tűnnek, annál is inkább, mivel azokat az egyes tagállamokban különbözőképpen értelmezik.

5.14 14. és 15. kérdés: Az energiatermelők szerepe az energiaszolgáltatások nyújtása terén, valamint a fehér tanúsítványok bevezetése

Megkérdőjelezhető, hogy valóban az energiatermelő-szolgáltató érdeke-e a fogyasztás csökkentésének támogatása. Ebből az okból kifolyólag néhány tagállamban már bevezetésre kerültek az energiatakarékossági tanúsítványok.

Az energiafogyasztás csökkentéséhez a szereplők teljes láncolatára figyelemmel kell lennünk. Hasznos lenne egy önkéntes magatartási kódex létrehozása.

Kétségtől jobban meg kell határozni, hogy mit értünk energiahatékonysági szolgáltatáson, illetve energiahatékonysági szerződésen.

A fehér tanúsítványok tekintetében összegezni kellene a használatukkal kapcsolatos tapasztalatokat azokban az államokban, amelyekben bevezetésre kerültek, mielőtt közösségi szinten alkalmaznánk őket.

5.15 16. kérdés: Az ipar ösztönzése a költségtakarékos energiahatékonyságot eredményező új technológiák területén

A jelenlegi intézkedések hatékonysága (szén, önkéntes vállalások).

Előnyben kell részesíteni az önkéntes vállalásokat a kényszerítő intézkedésekkel szemben. Mindennek ellenére már számos európai országban hoztak kényszerítő intézkedéseket, amennyiben azok gazdasági szempontból indokoltak és költséghatékonyak voltak. Az esetleges cselekvés középpontjában így azoknak az intézkedéseknek kellene állnia, amelyeknél ösztönzésre, vagy segítségre van szükség, ellenkező esetben nem várt hatás jön létre.

5.16 17. kérdés: A közlekedési módok közötti egyensúly; a vasúti, tengeri és belvízi szállítás piaci részesedésének emelése

A vasúti ágazatban sokszor hiányzik a kellő rugalmasság, vagy az alternatív lehetőségek felkínálása, a vízi úthálózat pedig még nem elegendően fejlett, és túlzottan sok az akadály. Többet kell befektetni a különböző közlekedési módok együttműködőképességébe, be kell építeni a külső költségeket, és a nagyobb energiahatékonyságot lehetővé tevő módokat kell érvényesíteni. A „szabályozott verseny” lehetőségének megteremtése a korlátlan versennyel szemben jobban megfelel az ágazat jellemzőinek és dinamizálhatja azt.

5.17 18. kérdés: A transzeurópai közlekedési hálózatra vonatkozó infrastruktúrák finanszírozása ⁽⁶⁾

Bizonyos nagyobb transzeurópai közlekedési hálózatok megvalósítása már régóta elhúzódik. Kiépítésüket gyakran késleltette az egész Európára jellemző közfinanszírozási válság. Az EGSZB azt javasolja, hogy az uniós pénzeket elsősorban azon közlekedési ágazatok fejlesztésére fordítsuk, amelyek különösen energiahatékonyak bizonyultak.

Gondolni kell a köz- és magánszféra partnerségeinek ösztönzésére is.

⁽⁶⁾ Lásd a HL C 108., 2004.4.30. „A jövő közlekedési infrastruktúrái” c. véleményét

5.18 19. kérdés: Normák, illetve szabályozó intézkedések a közlekedési ágazatban

Prioritást kell, hogy kapjanak a technológiai innovációk, valamint az ipar és a közigazgatási szervek által közösen megállapított normák.

5.19 20. kérdés: Kötelesek legyenek-e az állami hatóságok saját gépjárműveket beszerezni?

Egy ilyen jellegű kötelezettség bevezetése ellentétes lenne a helyi önkormányzatok közigazgatási szabadságának elvével és a szubszidiaritás elvével. Ennek ellenére számos állami szervezet végez ilyen típusú beszerzéseket. Az ajánlati felhívásokkal kapcsolatban meghatározott normák ösztönözhetik ezt a gyakorlatot.

Egyébként a „Javaslat európai parlamenti és tanácsi irányelv a tiszta közúti járművek támogatásáról” [COM(2005) 634 final] fejleszteni kívánja ezt a gyakorlatot, azáltal, hogy a közsféra által kiírt ajánlati felhívásokban kvótát ír elő a „tiszta” járművekre vonatkozóan.

5.20 21. kérdés: A közlekedési infrastruktúrával kapcsolatos költségek és a „külső költségek” (környezetszennyezés, balesetek, stb.) elszámolása

Az EGSZB több ízben kedvezően nyilatkozott a külső költségek elszámolásával kapcsolatban, és arra kérte az Európai Bizottságot, hogy mutassa be az erre vonatkozó koncepciót. Ezért ajánlatos lenne mérleget vonni az egyes országokban eddig elfogadott intézkedésekkel kapcsolatban, hatékonyságuk pontos meghatározása érdekében.

5.21 22. kérdés: Az energiahatékonysági projektek energiahatékonysági vállalatok általi finanszírozásának programja

Amennyiben bizonyos kezdeményezések sikeresek voltak, ösztönözni kell ezek terjesztését és támogatását az Európai Unió területén.

5.22 23. kérdés: Energiahatékonyság a harmadik országokkal való kapcsolatok keretében

Az energiaköltségek hatására az energiahatékonyság még érzékenyebb kérdés lesz, mint azelőtt. A nemzetközi pénzügyi segítségnyújtás keretében kellene kezelniük ezt a kérdést.

5.23 24. kérdés: Az európai energiahatékonysági technológia hasznosítása a fejlődő országokban

Szükség lenne a létező intézkedések (MDP, HL) egyszerűsítésére és hatékonyabbá tételére. (7)

5.24 25. kérdés: Az energiatakarékos termékekre vonatkozó tarifális kedvezményekről való tárgyalás lehetősége a WTO keretében

Kevésbé valószínű, hogy az Európai Unió képes lesz elfogadtatni ilyen jellegű intézkedéseket a WTO-n belül, mivel azokat a fejlődő országok termelésére hátrányosan ható visszaélésnek lehet értelmezni.

Brüsszel, 2006. február 14.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság
elnöke

Anne-Marie SIGMUND

(7) TFM = Tiszta Fejlesztési Mechanizmus, KM = Közös Megvalósítás

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Javaslat a kis értékű követelések esetén alkalmazható európai eljárás bevezetéséről szóló európai parlamenti és tanácsi rendeletre”

(COM(2005) 87 final – 2005/0020 (COD))

(2006/C 88/14)

2005. április 4-én a Tanács úgy határozott, hogy az Európai Közösséget létrehozó szerződés 262. cikke alapján kikéri az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a fenti tárgyban.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Egységes piac, termelés és fogyasztás” szekció véleményét 2006. január 23-án elfogadta. (Előadó: Jorge Pegado Liz).

2006. február 14–15-én tartott, 424. plenáris ülésén (február 14-i ülés) az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság egyhangúlag elfogadta az alábbi véleményt.

1. A javaslat lényegi tartalma, következtetések és ajánlások

1.1 A kis értékű követelések esetén alkalmazható európai eljárás bevezetéséről szóló rendeletre tett javaslatával⁽¹⁾ az Európai Bizottság folytatja a szabadságon, a biztonságon és a jog érvényesülésén alapuló térség kialakítására és fokozatos fejlesztésére irányuló kezdeményezések sorozatát. Mindezt a polgári peres eljárások megfelelő lefolyása előtti akadályok megszüntetése és európai szinten a polgári perek egyszerűsítése révén kívánja elérni, amint azt a Bel- és Igazságügyi Tanács 1998. december 3-i ülésén elfogadott cselekvési tervében⁽²⁾ elő is irányozta.

1.2 Összhangban az összes többi korábbi, a jog érvényesülésén alapuló európai térség létrehozására irányuló európai bizottsági és tanácsi kezdeményezéssel kapcsolatban megfogalmazott álláspontjával, az EGSZB üdvözlí és támogatja a javaslatot. A javasolt jogi alap szilárd, ezáltal lehetővé teszi, hogy az eljárás ne pusztán a határokon átnyúló, hanem a belső jogviták során is alkalmazható legyen (mely esetben alkalmazása fakultatív). A javaslat célja pedig annak biztosítása, hogy a felek egyenlő jogokkal rendelkezzenek az igazságos, gyors, eredményes és mindenki számára hozzáférhető jogvita-rendezési eljáráshoz az összes tagállamban.

1.3 Az EGSZB gratulál az Európai Bizottságnak a javaslat technikai és jogi szempontból egyaránt szilárd jellegéhez, amely megmutatkozik a cikkenként hozzáfűzött megjegyzésekben⁽³⁾ is. Üdvözlí a javaslat által érintett különböző érdekek között megteremtett egyensúlyt, valamint a jól strukturált, alaposan átgondolt és érthetően bemutatott hatásvizsgálatot⁽⁴⁾.

1.4 Az EGSZB által hozzáfűzött általános és konkrét megjegyzések kizárólag a javaslat megerősítését és az abban foglalt néhány mechanizmus pontosítását szolgálják, és céljuk a javaslat hatékonyságának maximalizálása és a lehető legmagasabb garanciák biztosítása az érintett felek jogainak tiszteletben tartása tekintetében.

1.5 Az EGSZB tehát arra biztatja az Európai Bizottságot, hogy fogadja el az alább megfogalmazott ajánlásokat, és sürgeti a tagállamokat, hogy támogassák az Európai Bizottság javaslatát, annak jelenlegi hatókörét és tartalmát.

2. Bevezetés. A javaslat célja

2.1 Ez a javaslat teljesíti a 2002. december 20-án kiadott zöld könyvben⁽⁵⁾ szereplő egyik legfontosabb célkitűzést; a másik célkitűzéssel, a fizetési meghagyás európai eljárásának létrehozásával⁽⁶⁾ az Európai Bizottság már egy évvel ezelőtt foglalkozott egy rendeletjavaslatában, melyről az EGSZB véleményt⁽⁷⁾ is adott ki.

2.2 Az Európai Bizottság, miután alaposan szemügyre vette a Parlamentnek, ill. az EGSZB-nek a zöld könyvről írott kommentárjait, ill. ajánlásait, most rendeletre tesz javaslatot, amelynek célja a kis értékű követelésekkel kapcsolatban egy EU-szerte egységes eljárás kialakítása. Az eljárás választható lesz, és egyaránt alkalmazható majd a határokon átnyúló és a tagállamokon belüli jogviták esetében.

2.3 A kezdeményezés azon alapul, hogy a tagállamok polgári jogrendszerei különbözőek, és a határokon átnyúló kis értékű követelések a vitatott összegekhez képest aránytalanul magas költségeket, valamint a pereskedések elnyúlását eredményezik.

2.4 Az Európai Bizottság szeretné kiterjeszteni a javasolt eljárás hatályát a tagállamokon belüli jogvitákra is, hogy minden jogalany egyenlő elbánásban részesüljön, és hogy ne torzuljon a gazdasági szereplők közötti verseny. Ez összhangban van az EGSZB-nek a zöld könyvről megfogalmazott véleményével, ugyanakkor azt is biztosítja, hogy az eljárás megfeleljen az arányosság és szubszidiaritás elvének.

2.5 A szöveg világosan említi a javasolt eljárás fakultatív jellegét: a hitelező bármikor más eljárás mellett dönthet, országa törvényeinek megfelelően. Az Európai Bizottság álláspontja és az EGSZB véleménye itt is egyezik.

⁽¹⁾ COM(2005) 87 final, 2005. 03. 15.

⁽²⁾ HL C 19, 1999. 01. 23.

⁽³⁾ Lásd a SEC(2005) 352 mellékletet, 2005.03.15.

⁽⁴⁾ Lásd a SEC(2005) 351 mellékletet, 2005.03.15.

⁽⁵⁾ COM(2002) 746 final, 2002. 12. 20. – az EGSZB-velemény előadója: Jörg Freiherr Frank von Fürstenwerth (HL C 220, 2003.9.16.)

⁽⁶⁾ COM(2004) 173 final, 2005. 03. 19.

⁽⁷⁾ HL C 221., 2005.9.8.

2.6 Az eljárást az Európai Bizottság az alábbi alapelveket szem előtt tartva alakította ki:

- a) az eljárás a lehető legegyszerűbb legyen, és szabványos formanyomtatványokon alapuljon;
- b) a rövid határidők felgyorsítják az eljárást;
- c) általános elvként az eljárás írásban történjen, szóbeli meghallgatás nélkül; ha azt a bíróság szükségesnek ítéli, a meghallgatást audio-, video- vagy e-mail konferencia útján is lefolytathatja;
- d) a bíróságnak biztosítania kell a kontradiktórius eljárás elvének érvényesülését, és a bizonyítási eszközök meglétét;
- e) a bíróság széles mérlegelési jogkörrel rendelkezik a bizonyításvétel és a bizonyítási eszközök értékelése tekintetében;
- f) függetlenül attól, hogy rendelkezésre áll-e jogorvoslati eszköz, a határozatnak azonnal végrehajthatónak kell lennie és összhangban kell lennie a nemzeti törvényekkel; biztosítani kell a határozat elismerését és végrehajtását egy másik tagállamban, végrehajthatósági határozat szükségessége és az elismerés megtámadásának lehetősége nélkül;
- g) ügyvéd általi képviselet ne legyen kötelező

3. Előzmények és párhuzamos kezdeményezések

3.1 A közösségi intézmények – köztük az Európai Parlament⁽⁸⁾ és az EGSZB⁽⁹⁾ – dokumentumaikban már régóta hangoztatják, hogy egyszerűbb és szabványosított polgári peres eljárásokat szeretnének a gyorsabb és hatékonyabb igazságszolgáltatás érdekében.

3.2 Ezekkel a gondokkal – melyeket főként a gazdasági szféra résztvevői: szakmabeliek és fogyasztók hangoztatnak – az Európai Bizottság is tisztában van, és már régóta töpreng azon, mi lenne ezekre a legjobb megoldás. Ebben a tekintetben különös jelentőséggel bír a fogyasztóvédelmi jogszabályok új területén történt előrehaladás⁽¹⁰⁾.

⁽⁸⁾ Lásd a következő EP-határozatokat: A2-152/86 (1987. 03. 13.), A3-0212/94 (1994. 04. 22.) és A-0355/96 (1996. 11. 14.)

⁽⁹⁾ Vélemény a fogyasztók igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréséről szóló zöld könyvről (előadó: Ataíde Ferreira, HL C 295., 1994.10.22.), valamint „Az egységes piac és a fogyasztók védelme: lehetőségek és akadályok” című vélemény (előadó: Ceballo Herrero, HL C 39., 1996.2.12.).

⁽¹⁰⁾ Ezzel kapcsolatban lásd a következő dokumentumokat:

- Az Európai Bizottság közleménye a fogyasztói jogorvoslatokról (COM(84) 692 final, 1984. 12. 12.), és kiegészítő közlemény ugyanezen témáról (COM(87) 210 final, 1987. 05. 07.).
- Az Európai Bizottság közleménye: Új ösztönzés a fogyasztóvédelmi politikához (COM(85) 314 final, 1985. 07. 23.) – HL C 160, 1985. 07. 01.
- Az Európai Bizottság 1996. február 14-i cselekvési terve (COM(96) 13 final)
- Az Európai Bizottság közleménye: Nagyobb hatékonyság az Unión belüli bírósági ítéletek meghozatalában és végrehajtásában (COM(97) 609 final, 1997. 12. 22. – HL C 33, 1998. 01. 31.)
- Zöld könyv a fogyasztók igazságszolgáltatáshoz való hozzáféréséről és fogyasztói viták rendezéséről az egységes piacon (COM(93) 576).
- Zöld könyv a polgári és kereskedelmi jog vitás ügyeinek más úton történő rendezéséről (COM(2002) 196 final, 2002. 04. 19.)

3.3 Azonban kétségbevonhatatlanul a Zöld könyv az európai fizetési meghagyási eljárásról és a kis összegű követelések esetén alkalmazható eljárás egyszerűsítésére és gyorsítására szolgáló intézkedésekről című dokumentum volt az, amely jogszabályi kezdeményezés lehetőségét felvetve foglalkozott a kérdéssel. A zöld könyv pontosan rámutatott az ezen a területen felmerülő legfontosabb kérdésekre, amelyeket a születendő vonatkozó rendeleteknek szabályoznia kell.⁽¹¹⁾

3.4 Ez a kezdeményezés a polgári ügyekkel kapcsolatos jogi együttműködés terén az utóbbi évek során hozott rendkívül fontos intézkedések⁽¹²⁾ egyike.

⁽¹¹⁾ Felvetett tíz, a követelések küszöb- és plafonértékét; a követelések típusát; az eljárás választható vagy kötelező jellegét; a formanyomtatványok alkalmazását; a peres felek képviseletét és a számukra nyújtott segítséget; az alternatív vitarendezést; a bizonyításvételt; a bírósági határozat tartalmát és a meghozatalára rendelkezésre álló időkeretet; a költségeket; és a jogorvoslat lehetőségét érintő kérdést.

⁽¹²⁾ Többek között:

- Az Európai Bizottság 1995. május 12-i ajánlása a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó fizetési időszakokról, valamint az ehhez kapcsolódó közlemény (HL L 127., 1995.6.10. és HL C 144., 1995.6.10.)
- 1998. május 19-i 98/27/EK irányelv a fogyasztói érdekek védelme érdekében a jogsértés megszüntetésére irányuló eljárásokról (HL L 166., 1998.6.11., 51. old.)
- 2000. június 29-i 2000/35/EK irányelv a kereskedelmi ügyletekhez kapcsolódó késedelmes fizetések elleni fellépésről (HL L 200., 2000.8.8.)
- 2000. december 22-i 44/2001/EK tanácsi rendelet a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról (Brüsszel I) (HL L 12., 2001.1.16.). Az EGSZB-velemény előadója: Henri Malosse (HL C 117., 2000.4.26.)
- a nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtó okirat létrehozásáról szóló, 2004. április 21-i 805/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet (HL L 143., 2004.4.30.). Az EGSZB-velemény előadója: Guido Ravoet (HL C 85., 2003.4.8.)
- 2001. május 28-i 1206/2001/EK tanácsi rendelet a polgári és kereskedelmi ügyekben a bizonyításvétel tekintetében történő, a tagállamok bíróságai közötti együttműködéséről (HL L 174., 2001.6.27.). Az EGSZB-velemény előadója: Bernardo Hernández Bataller (HL C 139., 2001.5.11.)
- Intézkedési program a polgári és kereskedelmi ügyekben hozott döntésekben a kölcsönös elismerés elvének megvalósításáról (HL C 12., 2001.1.15.)
- 2000. május 29-i 1346/2000/EK tanácsi rendelet a fizetéseképtelenségi eljárásról (HL L 160., 2000.6.30.). Az EGSZB-velemény előadója: Guido Ravoet (HL C 75., 2000.3.15.)
- 2000. május 29-i 1347/2000/EK tanácsi rendelet a házassági ügyekben és a mindkét házastárs gyermekek iránti szülői felelősségére vonatkozó eljárásokban a joghatóságról és a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról; ugyanott. Az EGSZB-velemény előadója: Paolo Braghin (HL C 368., 1999.12.20.)
- 2000. május 29-i 1348/2000/EK tanácsi rendelet a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről; ugyanott. Az EGSZB-velemény előadója: Bernardo Hernández Bataller (HL C 368., 1999.12.20.)
- A Tanács határozata (2001. május 28.) polgári és kereskedelmi ügyekben egy Európai Igazságügyi Hálózat létrehozásáról (HL L 174., 2001.6.27.). Az EGSZB-velemény előadója: Daniel Retureau (HL C 139., 2001.5.11.)
- Az Európai Bizottság közleménye a belső piaci kifizetések új jogi keretéről (COM(2003) 718 final, 2003. 12. 02.) Az EGSZB-velemény előadója: Guido Ravoet (HL C 302., 2004.12.7.)

3.5 A nem vitatott követelésekre vonatkozó európai végrehajtó okirat létrehozásáról szóló, 2004. április 21-i 805/2004/EK európai parlamenti és tanácsi rendelet⁽¹³⁾ és a fizetési meghagyási eljárásokra vonatkozó fenti európai bizottsági javaslat külön említést érdemel, mivel erősen kapcsolódik az Európai Bizottság jelenlegi javaslatához. Mindkét szöveg ugyanis ugyanannak a helyzetnek – azaz, hogy az igazságszolgáltatás egységes területén a polgári jogi ítéletek egyszerűbb és hatékonyabb végrehajtására van szükség – egy-egy szempontját vizsgálja.

4. Jogi eszköz és jogalap

4.1 Az ezen a területen elfogadott kezdeményezések legtöbbszörrel összhangban az Európai Bizottság a Szerződés 61. c) és 65. cikkeit alapul véve rendeletjavaslat megfogalmazása mellett döntött.

4.2 Az EGSZB teljes mértékben támogatja az Európai Bizottság javaslatát. Az EGSZB már a zöld könyvről, illetve a fizetési meghagyási eljárásokról megfogalmazott korábbi véleményeiben is világosan és egyértelműen rendelet kibocsátása mellett érvelt.

4.3 Ugyanilyen mértékben támogatja továbbá az Európai Bizottság jogalapválasztását, amely jóval több, mint az idevonatkozó jogi terminusok pusztá formális értelmezése. Csak így lehet eleget tenni az egységes közösségi jogi térség megvalósításáról szóló célkitűzésnek. Az Európai Bizottság külön dicséretet érdemel a közösségi szintű fellépés szilárd, technikailag és jogi szempontból is helytálló igazolásáért, amely teljes összhangban áll a szubszidiaritás és arányosság elvével egyaránt.

4.4 Az EGSZB továbbá újfent hangsúlyozza, hogy az ilyen jellegű és horderejű kezdeményezés, amely jelentős mértékű beruházásokat is maga után von, csak abban az esetben indokolt, ha (bár választható módon) a tagállamokon belüli jogviták esetén is alkalmazható. Úgy véli, hogy az eljárás hatókörének leszűkítése a határokon átnyúló jogviták rendezésére kétségbe vonhatja annak helytállóságát, sőt akár szükségességét is⁽¹⁴⁾.

5. Általános megjegyzések

5.1 Az EGSZB örömmel fogadja a rendeletervezetet, amely a Zöld könyv az európai fizetési meghagyási eljárásról és a kis értékű követelések esetén alkalmazható eljárások egyszerűsítésére és gyorsítására szolgáló intézkedésekről (COM(2002) 746 final) tárgyban írott észrevételeinek nagy részét is magában foglalja.

5.2 A zöld könyvről írott véleményében az EGSZB így fogalmazott: „A kis értékű követelések esetén alkalmazható európai eljárás kialakításakor a legfőbb cél megfelelő intézkedéseket találni az effajta perek felgyorsítására anélkül, hogy egyúttal kockára tennénk az érintett felek számára jogilag biztosított feltételeket.”

⁽¹³⁾ COM(2002) 159 final, HL C 203, 2002.8.27. Az EGSZB-vélemény előadója: Guido Ravoet (HL C 85., 2003.4.8.)

⁽¹⁴⁾ Mivel, ahogyan az a hatásvizsgálatból egyértelműen látszik, a kifejezetten határon átnyúló, kis értékű követelésekből eredő jogviták száma várhatóan a közeljövőben is alacsony marad.

5.3 Az EGSZB úgy véli, hogy bár a javaslat néhány apróbb módosításra szorul, kiegyensúlyozott választ ad a gyors és a költségek tekintetében mindenki által hozzáférhető adósságbehajtás és az érintett feleket megillető jogok biztosításának kérdésére.

5.4 Ha azonban az a cél, hogy az új rendszer valóban sikeres legyen az igazságos, gyors és olcsó vitarendezés terén, elengedhetetlen – és erre az EGSZB szeretné külön felhívni a figyelmet –, hogy ne csak a jogászok, hanem a közvélemény is megfelelő tájékoztatást kapjon erről a lehetőségről, mégpedig egy olyan tájékoztató kampány keretében, amely kidomborítja az eljárás alkalmazásának előnyeit, ugyanakkor rámutat az általános, hagyományos rendszerekkel szemben fennálló korlátaira is (költségek, bizonyítás, fellebbezések, ügyvédek igénybevétele, harmadik fél általi képviselő, határidők stb.).

5.5 Ezenkívül ha a rendszert sikeresen alkalmazni kívánjuk a határon átnyúló viták esetében, megoldást kell találni a nyelvi sokszínűség áthidalására, és az érintetteknek, azaz a bíróságoknak, a jogi szakembereknek és a vitás feleknek egyaránt pontosan meg kell tudniuk érteni az eljárás során használatos kifejezéseket; ehhez pedig jelentős erőfeszítésre van szükség az eljárásban alkalmazott nyomtatványok érthetővé tétele végett.

5.6 Az EGSZB továbbra is tartja magát az ebben a tárgyban már többször is kifejtett álláspontjához, és megerősíti az alternatív vitarendezési formák (ADR) fejlesztése és megerősítése iránti elkötelezettségét. Az EGSZB véleménye szerint az alternatív vitarendezési formákat szigorú, világosan meghatározott elveknek és szabályoknak kellene vezérelniük, és közösségi szinten összehangoltnak kellene lenniük. A javaslat indokló része pedig tartalmazhatna hivatkozást ezekre az eljárásokra.

6. Konkrét megjegyzések

6.1 2. cikk – Hatály

6.1.1 Az EGSZB úgy véli, hogy tekintettel az áruk és szolgáltatások jelenlegi értékére, a javasolt 2 000 eurós felső értékhatár nagyszámú esetben egyértelműen nem elegendő. Amennyiben jogorvoslatra is van lehetőség (13., 15., és 16. cikk) az EGSZB véleménye szerint a felső értéket legalább 5 000 euróban kellene megállapítani. Pusztán gazdasági szempontból és a bővített hatásvizsgálatban szereplő költségbecslések fényében a költségplafon megemelése a költségek arányosnál is jelentősebb csökkenését eredményezné.

6.1.2 Nem világos, hogy mit kell érteni azon a kijelentésen, hogy e rendelet nem terjed ki „különösen” az adó-, vám- és közigazgatási ügyekre. Mivel itt a rendelet hatálya alá nem tartozó felekről beszélünk, a felsorolásnak – jogi szempontból – korlátozónak és nem indikatívnak kellene lennie. A kizárást tehát törölni kellene az első bekezdésből (utolsó mondat) és hozzá kellene adni a 2. bekezdésben található felsoroláshoz.

6.1.3 Az sem egyértelmű, hogy a választottbíráskodás miért került a 2. cikk (2) bekezdésének e) albekezdésébe, hiszen semmilyen kapcsolatban sem áll a többi albekezdésben található témákkal. A választottbíráskodás az alternatív vitarendezés egyik formája, amely jellegénél fogva egyértelműen nem tartozik a rendelet hatálya alá, ezért meg sem kellene említeni a felsorolásban. Az EGSZB tehát ennek az albekezdésnek az elhagyását javasolja.

6.1.4 Az EGSZB sajnálattal veszi tudomásul Dánia döntését, hogy az ehhez a tárgyhoz tartozó jól ismert általános okok miatt ⁽¹⁵⁾ teljesen ki kíván maradni a rendelet végrehajtásából, reméli azonban, hogy a jövőben az egységes európai térség teljes megvalósítása előtt álló akadályok elhárulnak ⁽¹⁶⁾. Örömmel hallja ugyanakkor, hogy az Egyesült Királyság és Írország fontolgatja a rendszerhez való csatlakozás lehetőségét, amint azt más hasonló kezdeményezések esetében is tette.

6.2 3. cikk – Az eljárás megindítása

6.2.1 Az EGSZB úgy véli, hogy az elévülési idő megszakításának kérdését a tagállamok jogszabályaira kell bízni. Ha nem így történik, akkor a 3. cikk (4) bekezdésének figyelembe kellene vennie a kereset benyújtásának számos különböző módját, és ki kellene kötnie, hogy az elévülési idő megszűnik a keresetlevél benyújtásának napján (tekintettel a kézbesítés során előforduló késedelmekre – különösen határokon átnyúló jogviták esetén –, a benyújtást igazolni kellene) ⁽¹⁷⁾.

6.2.2 Az EGSZB üdvözlí a 3. cikk 6 bekezdése által a felperes számára kínált lehetőséget, hogy keresetlevelét kiegészítse vagy kijavítsa. Az EGSZB hasonló javaslatot tett a fizetési meghagyás európai eljárásának létrehozásáról szóló rendeletre tett javaslat megvitatása során, ezért nagy örömeire szolgál, hogy ez a rendelet tartalmazza ezt a lehetőséget. Úgy véli ugyanakkor, hogy a helyesbítések elvégzésére ésszerűen rövid határidőt kell szabni.

6.2.3 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki a 3. cikk (7) bekezdésének utolsó részében foglalt rendelkezés miatt. Ki fogja nyújtani a „segítséget”? A segítséget nyújtó rendelkezni fog-e az ehhez szükséges megfelelő képesítéssel? Az EGSZB nem feltétlenül korlátozná ezt a szerepet az ügyvédekre és jogtanácsosokra, de hangsúlyozni szeretné, hogy az említett „gyakorlati szempontok” között előfordulhatnak jogi ismereteket igénylők is. Az érintetteket ezenkívül fel kell készíteni ennek a feladatnak az ellátására, mégpedig honorárium nélkül, és nehézségekbe ütközhet olyan önkénteseket találni bizonyos tagországok bíróságain, akik késznek ezt a feladatot fizetés nélkül ellátni. A jogi szakemberek akár nem engedélyezett, etikai kódexükkel szemben álló ügyvitelnek is tekinthetik e feladat gyakorlását.

⁽¹⁵⁾ Az Amszterdami Szerződéshez csatolt jegyzőkönyv Dánia álláspontjáról szóló 1. cikke értelmében Dánia nem vesz részt a Szerződés IV. címe alatt, az igazságügy és belügy terén javasolt intézkedések Tanács által történő elfogadásában.

⁽¹⁶⁾ Ahogyan az már megtörtént az Európai Közösségek és a Dán Királyság között a polgári és kereskedelmi ügyekben a joghatóságról, valamint a határozatok elismeréséről és végrehajtásáról szóló megállapodás esetében (a Tanács 2005. szeptember 20-i határozata, HL L 299, 2005.11.16.).

⁽¹⁷⁾ Hasonlóan az Európai Bizottságnak a bírósági iratok kézbesítéséről szóló jelenlegi javaslatához.

6.3 4. cikk – Az eljárás lefolyása

6.3.1 Bár az EGSZB megérti azokat az okokat, amelyek általánosságban az írásbeli eljárás mellett szólnak, mégis rá kíván mutatni a szóbeli tárgyalás előnyeire, különösen a vita rendezésére tett kísérletek megkönnyítése, valamint az emberi jogokról szóló európai egyezmény 6. cikkében és az Európai Unió alapjogi chartájának 47. cikkében megfogalmazott alapelvek megőrzése terén.

6.3.2 A 4. cikk (5) és a 4. cikk (6) bekezdése lehetővé teszi ellenkövetelés támasztását, még abban az esetben is, ha az a követeléstől különböző jogviszonyból származik is.

6.3.2.1 Az ilyen eljárásokban, melyek lényege, hogy gyorsak és messzemenően informálisak, az EGSZB szerint komoly hiba ellenkövetelés támasztását lehetővé tenni anélkül, hogy ez automatikusan rendes eljárássá ne alakítaná az ügyet.

6.3.2.2 Az EGSZB véleménye szerint ha az ellenkövetelés nem ugyanabból a jogviszonyból származik, mint a követelés, akkor semmi esetre sem szabad elfogadni.

6.3.2.3 Az EGSZB mindenesetre úgy véli, hogy ha az ellenkövetelés megengedett, akkor nem haladhatja meg az eljárásra vonatkozó felső értékhatárt, mivel ez aláásná az eljárás célját.

6.3.3 A 4. cikk (7) bekezdése szerint ha egy dokumentumot nem az 1348/2000/EK rendeletben előírt nyelven állítanak ki, a félnek „javasolják” a dokumentum lefordítását. Ha a fél ennek nem tesz eleget, az milyen következményekkel jár a keresetre és az eljárásra nézve? Ezt a pontot pontosítani kell, hiszen rendeletről van szó, és nem várhatjuk a tagállamoktól, hogy orvosolják a benne található hiányosságokat, kivéve, ha olyan kérdésről van szó, amely a 17. cikk, az alkalmazandó eljárási jog általános elvei alá tartozik.

6.4 5. cikk – Az eljárás befejezése

6.4.1 Az 5. cikk (1.) bekezdésének c) albekezdése portugál nyelven a „*citar as partes*” szavakat használja. Jogi szempontból azonban *citação* és *notificação* között különbség van, szigorúan véve jelen esetben „*notificação*”-ról és nem „*citação*”-ról beszélhetünk. Az EGSZB ezért azt javasolja, hogy az Európai Bizottság módosítsa ennek az albekezdésnek a portugál nyelvű változatát, és cserélje ki a „*citar*” szót „*notificar*”-ra. (*)

6.4.2 Meg kell határozni a tárgyalás összehívására rendelkezésre álló határidő maximumát.

6.5 6. cikk – Tárgyalás

6.5.1 Az EGSZB üdvözlí a meghallgatáson – a műszaki feltételek rendelkezésre állásának függvényében – az új technológiák alkalmazását lehetővé tévő szabályok elfogadását.

(*) A fordító megjegyzése: A szerző a bírósági értesítés és bírósági idézés közötti különbségre utal, és azt állítja, hogy jelen esetben idézésről van szó. A magyar változatban a „megidézi a feleket” kifejezés szerepel.

6.5.2 Az EGSZB azonban felhívja az Európai Bizottság figyelmét arra, hogy mivel az egyes új technológiák pontos alkalmazási tere nincs meghatározva, alkalmazásuk bizonyos helyzetekben veszélyeztetheti a védelem biztosítását és az eljárásra vonatkozó alapvető elveket, köztük a biztonságot, a bizonyosságot, a kontradiktórius eljárást és a közvetlen kapcsolatot. Erre példa lehet, ha e-mail összeköttetést alkalmaznak egy tanú kikérdezésekor vagy egy szakértői bizonyítás felvételekor.

6.5.3 Az EGSZB hangsúlyozza, hogy a vallomások valódiságának biztosítása érdekében szükség van olyan eszközök alkalmazására, mint például az elektronikus aláírás. Gondoskodni kell róla, hogy a helyi bíróságok rendelkezzenek a jogi szempontból hiteles vallomások másik – akár külföldi – bírósághoz való továbbításához szükséges technikai infrastruktúrával (azaz a vallomást képesek legyenek titkosított adatátvitellel elküldeni, illetve a bizonyításfelvételt audio-, video- vagy e-mail konferencia útján lefolytatni).

6.5.4 Az EGSZB tehát arra biztatja az Európai Bizottságot, hogy módosítsa a 6. cikk (1) bekezdésének szövegét és pontosabban határozza meg az új technológiák alkalmazásának hatáskörét, megnevezve, milyen tevékenységre és milyen helyzetben alkalmazható az audiovizuális média, illetve az e-mail.

6.5.5 Az EGSZB ugyanakkor nem érti, hogy ha mindkét fél egyetért abban, hogy a rendelkezésre álló műszaki feltételek megbízhatók, akkor miért van lehetősége bármelyiküknek az új technológiák igénybevételének megtagadására. Ezért tehát ennek a rendelkezésnek az átfogalmazását javasolja, mégpedig olyan módon, hogy a feleknek csak abban az esetben legyen joguk megtagadni az új technológiák igénybevételét, ha a technikai eszközök nem garantálják megfelelően a megbízhatóságot és az egyenlő bánásmódot.

6.6 7. cikk – Bizonyítás felvétele

6.6.1 Az EGSZB aggodalmát fejezi ki a telefon útján történő bizonyításfelvétel miatt. A telefonon keresztül tett vallomások sértetlenségét csak a beszélgetés rögzítése és azt követő leírása által lehet megőrizni. Az EGSZB ezért kéri az Európai Bizottságot, hogy zárja ki a telefon mint érvényes bizonyításfelvételi eszköz alkalmazását abban az esetben, ha a telefonon tett vallomások rögzítésére és leírására nincs lehetőség.

6.6.2 Az EGSZB javasolja a „kivételesen” szó elhagyását a 7. cikk (2) bekezdéséből, egyrészt mivel ez szubjektív megközelítést tesz lehetővé, másrészt mivel a „szakértői bizonyítás” igénybevételéről egyedül a bíró dönthet.

6.7 8. cikk – A felek képviselete

6.7.1 Mivel a javaslat szerint a felek képviseletében nem csak ügyvéd vagy más jogi képviselő járhat el, az EGSZB úgy véli, hogy kifejezett hivatkozást kellene tenni a fogyasztói egyesületekre, hogy képviseljék a fogyasztókat a fogyasztói jogvitákban, illetve a szakmai szervezetekre, hogy képviseljék tagjaikat. A képviseletnek ez a fajtája gyakori például az alternatív vitarendezésben, de általában nem szerepel a tagállamok eljárási jogában.

6.8 9. cikk – A bíróság feladata

6.8.1 Bár első ránézésre a szöveg mást sugallhat, az Európai Bizottság megerősítette, hogy a javaslat nem tükrözi azt az álláspontot, hogy a jogviták rendezése során nemcsak szigorúan a jogforrásokat, hanem a méltányossági szempontokat is figyelembe kell venni („*ex aequo et bono*”). Ez pedig rendkívül fontos, különösen a nem vagyoni természetű kérdésekkel kapcsolatos ügyekben. Ez a tévedés igen sajnálatos: biztosítani kellene ennek az („*ex aequo et bono*”) eljárásnak a lehetőségét, azzal a feltétellel, hogy az elv alkalmazásának hatásairól az érintett feleknek előzetes, világos tájékoztatást kell kapniuk.

6.8.2 A 6.2.3. pontban tett megjegyzések a 9. cikk (3) bekezdésére is vonatkoznak.

6.8.3 A 9. cikk (4) bekezdése tekintetében az EGSZB úgy véli, hogy a bíróságnak minden esetben a felek közötti „egyezségre” kell törekednie. Az „adott esetben” részt tehát törölni kell.

6.9 10. cikk – Határozat

6.9.1 A 10. cikk (2) bekezdésében ki kellene kötni, hogy amennyiben a felek nem tudnak jelen lenni a tárgyaláson, a 6. Cikk (2) bekezdésének megfelelő, szabályos képviselőről kell gondoskodniuk.

6.10 11. cikk – Az iratok kézbesítése

6.10.1 A 11. cikk (2) bekezdése kimondja, hogy amennyiben „a címzett címe bizonyosan ismert”, úgy az iratokat rövidebb úton, például egyszerű levélben, faxon vagy e-mailben kell megküldeni.

6.10.2 Az EGSZB felhívja az Európai Bizottság figyelmét arra, hogy „a címzett címe bizonyosan ismert” kifejezés pontatlan, így súlyos jogi bizonytalanságokat eredményezhet, amelyeknek a felek számára káros következményei lehetnek.

6.10.3 Egyes tagállamokban létezik a kézbesítési cím lehetősége. Ilyenkor ha az irat a szerződő felek által megjelölt kézbesítési címre megérkezett, kézbesítettnek tekintendő, ezért az átvétel igazolására nincs szükség. Az EGSZB úgy véli, hogy a kézbesítési cím létesítménye a cím „biztos ismerésére” vonatkozó követelményeknek nem tesz eleget.

6.10.4 Az EGSZB tehát azt javasolja – amint azt már a fent említett zöld könyvről és a fizetési meghagyási eljárásról megfogalmazott véleményében is hangsúlyozta –, hogy az olyan – például nem ajánlott levél formájában történő – kézbesítés, ahol nincs, illetve nem kérhető a címzett által aláírt tértivevény, ne legyen elfogadható.

6.11 12. cikk – Határidők

6.11.1 Az EGSZB úgy véli, hogy egy ilyen eljárás esetén a bíróságnak nem szabadna a rendelkezésére álló határidőt korlátlanul meghosszabbítania. Az EGSZB azt javasolja, hogy az Európai Bizottság határozza meg a hosszabbítás maximális időtartamát, és a határidő módosítására csak egyszer legyen lehetőség.

6.11.2 Az EGSZB szerint a 12. cikk (2) bekezdése hasonlóképpen elfogadhatatlan. Tekintettel a bíróságok működésére és arra, hogy a határidő be nem tartásának csak ritka esetben vannak jogkövetkezményei, egy ilyen rendelkezés gyakorlatilag garanciát jelent az eljárás kudarcára. Az EGSZB felkéri az Európai Bizottságot a 12. cikk (2) bekezdésének törlésére.

6.12 13. cikk – A határozat végrehajthatósága

6.12.1 Az EGSZB kétségbe vonja a jogorvoslat lehetőségének szükségességét az ilyen eljárásokban. Valójában vagy az eljárásra vonatkozó felső értékhatárnak kellene lényegesebben magasabbnak lennie, mint az Európai Bizottság által javasolt összeg – pl. 5 000 euró –, mely esetben a jogorvoslat lehetőségét indokolná a követelés értéke, vagy ha az érték kisebb (pl. nem haladja meg a 3 500 eurót), akkor nem lenne szabad biztosítani a jogorvoslat lehetőségét. ⁽¹⁸⁾

6.12.2 Azt is egyértelművé kellene tenni, hogy a jogorvoslati lehetőségre való hivatkozás csak „rendes” jogorvoslatra vonatkozik, nem pedig az olyan ügyekre, amelyekben a nemzeti jog a követelés összegétől függetlenül minden esetben helyt ad a jogorvoslatnak, ha az ítélet valamilyen szempontból hibás.

6.12.3 Az EGSZB tehát ismét arra buzdítja az Európai Bizottságot, hogy legalább 5 000 euróra emelje fel az eljárás alá tartozó követelések felső határát. Ha azonban az Európai Bizottság 3 500 eurós, vagy ezt meg nem haladó összeg mellett dönt, nem lenne szabad rendelkeznie a jogorvoslat lehetőségéről. Amennyiben 3 500 eurót meghaladó összeget határoz meg, a jogorvoslatról való rendelkezés elfogadható az olyan jogviták tekintetében, ahol a követelés összege magasabb, mint a fenti értékhatár.

6.12.4 Az EGSZB felhívja az Európai Bizottság figyelmét arra, hogy ha a jogorvoslat lehetőségéről rendelkezés születik, akkor a jognak lehetővé kell tennie a bíróság számára a határozat végrehajtásának felfüggesztését olyan jogorvoslati esetekben, amelyekben az azonnali végrehajtás súlyos, szükségtelen következményeket eredményezhet a fellebbező számára, és értelmetlenné teheti magát a jogorvoslati eljárást. Az ilyen esetekben például a végrehajtás felfüggesztésének feltételeként biztosíték nyújtását lehetne követelni.

6.12.5 Végül, amennyiben a jogorvoslatra lehetőség van, egyértelművé kell tenni, hogy a 8. cikk alóli kivételként (amely kimondja, hogy nem kötelező a felek ügyvédi képviselte) a

tagállamok eljárásra vonatkozó megállapodásai az irányadók, amelyek előírják az ügyvédi képviselést.

6.13 14. cikk – Költségek

6.13.1 A költségekre vonatkozó rendelkezések általában helytállóak. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a homályos, szubjektív kifejezések, mint például a „méltánytalan vagy aránytalan” nincsenek összhangban a harmonizációs irányelvvel. Az eljárás költsége kulcsfontosságú kérdés és a pontatlan fogalmazás eltérésekhez vezethet.

6.13.2 Az EGSZB megismétli a fizetési meghagyási eljárásokra vonatkozó javaslatát, nevezetesen, hogy a rendeletben világosan fel kell tüntetni, hogy ebben az esetben a tagállamoknak a határon átnyúló vonatkozású jogviták esetén az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférésről szóló, 2003. január 27-i 2003/8/EK irányelvet átültető nemzeti jogszabályai az irányadók ⁽¹⁹⁾.

6.13.3 Az EGSZB ezért úgy véli, hogy ezzel kapcsolatban elengedhetetlen annak a követelménynek a megfogalmazása, hogy a vitás feleket már az eljárás kezdete előtt tájékoztatni kell az ügyvédi díjak költségeiről és azok megtérítéséről (ahol ilyen létezik), valamint arról, hogy ezek a költségek mennyiben lennének mások az egyéb alkalmazható bírósági eljárások esetén, ezáltal megadva a feleknek a valódi választás lehetőségét.

6.14 16. cikk – A határozat felülvizsgálata

6.14.1 Az EGSZB rámutat, hogy e jog gyakorlására rendelkezésre álló határidő nem lett meghatározva, és hogy egy olyan homályos kifejezés, mint „feltéve, hogy haladéktalanul cselekszik” nem elfogadható. Ezért úgy véli, hogy ha a szándék valóban az alperes számára rendelkezésre álló védekezési eszközök biztosítása (abban az esetben, ha az iratokat helytelenül kézbesítették vagy az alperes önhibáján kívüli vis maior esemény okán nem tudott védelméről gondoskodni) akkor a kézbesítés akadályozására irányuló cselekmények és késleltetési taktikák elkerülése végett pontosan meg kell határozni azt az időtartamot, ami az alperes rendelkezésére áll a határozat felülvizsgálatának kérelmezésére, mégpedig az eljárás szükségtelen meghosszabbítása nélkül.

6.15 Mellékletek: Kérdőívek

6.15.1 A javasolt rendszer az I., II. és III. mellékletben közzétett kérdőívek használatán alapul. Az eljárások zökkenőmentessége csak akkor garantált, ha ezek a kérdőívek valóban a hivatott céljukat szolgálják.

6.15.2 Az EGSZB jogosan kételkedik a határokon átnyúló jogvitákhoz használt űrlapok gyakorlati hasznában és hatékonyságában.

⁽¹⁸⁾ Ez így van több tagállamban is, Portugáliában például általános szabályként nincs lehetőség jogorvoslatra a 3 750 eurónál kisebb értékű követelések esetében.

⁽¹⁹⁾ HL L 26/41., 2003.1.31.

6.15.3 Tegyük fel például, hogy egy olasz vállalatnak tartozik egy lengyel fogyasztó. Ha az olasz vállalat egy olaszországi bírósághoz nyújtja be követelését, a lengyel ügyfél olasz vagy lengyel nyelven kapja-e meg az értesítést és a keresetlevél másolatát? Ha olaszul, akkor mi a biztosíték arra nézve, hogy a fogyasztó megérti azt, és el tudja dönteni, hogy benyújtson-e alperesi előkészítő iratot? Ha pedig lengyelül, akkor kinek a feladata ezeknek a lefordítása? Ezenfelül ki fogja állni mindennek a költségét?

6.15.4 A felperesnek nem csak négyzeteket kell beikszelnie a kérdőívben, néhány kérdésre írásban is válaszolnia kell. Kinek a feladata ezeknek a lefordítása? Ezenfelül ki fogja elbírálni a fordítás hitelességét?

6.15.5 A 2000. május 29-i, a tagállamokban a polgári és kereskedelmi ügyekben a bírósági és bíróságon kívüli iratok kézbesítéséről szóló 1348/2000/EK rendelet sem csillapítja a fenti aggodalmakat, tekintettel a vizsgált európai eljárás meglehetősen informális jellegére és lassúságára.

6.15.6 Ezenkívül ha a fenti példában említett lengyel vásárló anyanyelvén kapja is meg az európai értesítést, milyen nyelven válaszoljon rá? Ki fordítaná ezt le lengyelről olaszra? Milyen nyelvet használjon, ha ellenkövetelést kíván támasztani? Az

pedig hogy lesz lefordítva? Az ilyen jellegű helyzetek akadályokat teremtenek, amelyek gátolják az eljárás gyors lefolyását és hátrányosan befolyásolják annak költségeit.

6.15.7 Az EGSZB ezért arra kéri az Európai Bizottságot, hogy fontolja meg, hogyan lehetne a lehető leghatékonyabban biztosítani, hogy ezeknek az űrlapoknak a használata a határon átnyúló jogvitákban ne veszélyeztesse az eljárás gyorsaságát és költségét, illetve a felek védelemhez való jogát.

6.15.8 Az EGSZB továbbá úgy véli, hogy a kérdőívek túl bonyolultak ahhoz, hogy jogi ismeretekkel nem rendelkező személyek is ki tudják azokat tölteni.

6.15.9 Számos fogalom (kamatláb; %-kal az EKB-alapkamattól felett; adásvételtől elállás; kötelezettségek teljesítése; kármegállapítás; ellenkövetelés) nehezen érthető lehet laikusok számára. Mivel az Európai Bizottság a jogi képviselő általi képviselést nem teszi kötelezővé, mindenképpen gondoskodni kell arról, hogy a kérdőíveket felhasználó személyek megértsék és helyesen ki tudják tölteni azokat.

6.15.10 Végül, mivel a felek ügyvéd vagy harmadik fél általi képviselésének lehetősége nincs kizárva, ennek igénybeviteléről a kérdőívben mindenképpen egyértelműen rendelkezni kell.

Brüsszel, 2006. február 14.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „A gazdasági kormányzás erősítése – a Stabilitási és Növekedési Paktum reformja”

(2006/C 88/15)

2005. február 10-én az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy a Működési Szabályzat 29. cikkének (2) bekezdése alapján véleményt dolgoz ki a következő tárgyban: „A gazdasági kormányzás erősítése – A Stabilitási és Növekedési Paktum reformja”.

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és Monetáris Unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció véleményét 2006. január 27-én elfogadta, a Susanna FLORIO előadó és Umberto BURANI társelőadó által készített véleménytervezet alapján.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. február 15-én tartott, 424. plenáris ülésén 88 szavazattal 7 ellenében, 5 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Összefoglalás

1.1 A Gazdasági és Szociális Bizottság erőteljes aggodalmát fejezi ki az európai gazdasági kormányzás területén beállt jelenlegi patthelyzet miatt. Ezért úgy véli, hogy felül kell vizsgálni mindazon gazdaságpolitikai eszközöket, amelyekkel az Európai Unió az elmúlt évek során felvértezte magát, és ismételten értékelni kell a Stabilitási és Növekedési Paktum reformjának folyamatát.

1.2 Jelen dokumentum az alábbiakat tűzi ki célul:

- körvonalazni a politikai és gazdasági vitát azon hat év folyamán meghatározó eltérő álláspontokat, amikor a Stabilitási és Növekedési Paktum érezeteni kezdte hatását,
- értékelni azt a folyamatot, amely az utóbbi hónapok során a Stabilitási és Növekedési Paktum megreformálására irányult,
- körvonalazni az európai gazdasági kormányzást megerősíteni képes vezérelveket.

1.3 A Stabilitási és Növekedési Paktum létrehozásától kezdve alapvető szerepet játszott az európai gazdasági növekedés fenntartásában a monetáris stabilitás keretében.

1.4 Ezen folyamaton belül sajnos elmaradt az európai gazdasági kormányzás koordinálása, éppen akkor, amikor nagyon erősek voltak – és jelenleg is nagyon erősek – a nemzetközi feszültségek, gazdasági és politikai szempontból egyaránt.

1.5 A Paktum eddigi fennállásának hat éve során néhány ország nyomást fejtett ki annak megreformálása érdekében.

1.6 A reformfolyamatot nem tekinthetjük lezártnak, mivel nem sikerült az európai gazdaságpolitika koordinációs folyamatát ténylegesen megerősítenie. Ez utóbbi folyamat lehetővé tenné az Európai Gazdasági és Monetáris Unió által kínált lehetőségek legoptimálisabb módon való kihasználását, a gazdasági növekedés és a foglalkoztatás fejlesztése tekintetében.

1.7 Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság tagjai által javasolt intézkedések ezért az európai gazdasági kormányzás megerősítésének szükségességére összpontosulnak. Céljuk a gazdaság- és a pénzügypolitikák koordinálása, a tagállamok

államháztartásának szanálásával és a lisszaboni stratégia célkitűzéseinek eléréséhez szükséges befektetések élénkítése érdekében.

2. A Maastrichti Szerződéstől a Stabilitási és Növekedési Paktumig (SNP)

2.1 A Stabilitási és Növekedési Paktum 1997-es elfogadásával megszületett az az eszköz, melynek célja a Maastrichti Szerződéssel útnak indított, a költségvetési fegyelem gazdasági és monetáris unión belüli betartatását célzó politika folytatása. ⁽¹⁾ Ezen elv alapján az államháztartás egyensúlyának biztosítása – a Paktum megalkotói szerint – meg kell, hogy erősítse az árak stabilitását, illetve a munkahelyteremtést elősegítő, erőteljes és fenntartható növekedést egyszerre lehetővé tevő kedvező körülményeket.

2.2 Ez a megközelítés magában foglalja a következő rendelkezést: „az államháztartás egyensúlyközeli vagy többletet felmutató pozíciójának célként való kitűzése lehetővé teszi a tagállamok számára a szokásos ciklikus ingadozásokhoz való alkalmazkodást, oly módon, hogy a költségvetési hiány a GDP 3 %-os értékén belül marad” ⁽²⁾.

2.3 A Stabilitási és Növekedési Paktum az alábbi fő elemekre épül:

- a Paktumot aláíró felek (az Európai Bizottság, a tagállamok, az Európai Tanács) politikai elkötelezettsége aziránt, hogy készek idejében megerősíteni az államháztartás felügyelete és a tagállamok gazdaságpolitikái közötti összehangolás folyamatát;
- megelőző felügyelet, megakadályozandó, hogy a költségvetési hiány túllépje a GDP 3 %-ában meghatározott referenciaértéket. Ebben az összefüggésben a Tanács 1466/97. sz. rendelete megerősíti az államháztartás helyzetére vonatkozó többoldalú felügyelet és a gazdaságpolitikák összehangolásának folyamatát, azáltal, hogy a GMU minden tagállamának előírja saját stabilitási és növekedési program készítését, amelyet jóváhagyásra az Európai Tanács elé kell terjeszteni;

⁽¹⁾ A Paktum 1997-ben került hivatalosan elfogadásra (célja az Európai Közösséget létrehozó Szerződés 99. és 104. cikkében foglalt gazdasági és monetáris unión belüli pénzügyi fegyelem megerősítése volt), míg tényleges alkalmazása az euró 1999. január 1-jei bevezetésével vette kezdetét.

⁽²⁾ Az Európai Tanács Stabilitási Paktummal kapcsolatos állásfoglalása, Amsterdam, 1997. június 17.

- visszatartó erejű eszköz, melynek értelmében a túlzott hiány veszélyének elismerésére kényszerülő országok korai figyelmeztetésben (*early warning*) részesülnek, melyet követően kötelesek megfelelő korrekciós intézkedéseket tenni.
- A túlzott mértékű deficitet felmutató országok esetében életbe lép a „túlzott költségvetési hiány esetén követendő eljárás”⁽³⁾, melynek lezárultával, ha az érintett országban nem következik be a hiány megfelelő mértékű csökkenése, a GDP 0,5 %-ában maximált szankció kerülhet alkalmazásra.

3. A Paktum első hat évi működésének értékelése

3.1 Mielőtt rátérnénk az euró működésének első hat éve alatt bekövetkezett fejlemények vizsgálatára, el kell ismerni, hogy az Európai Gazdasági és Monetáris Unió létrehozása az európai történelem egyik legfontosabb és legmeglepőbb jelensége. Azon egyszerű tény alapján, hogy 2002 januárja óta 12 európai ország mintegy 300 millió polgára közös pénznemet használ, fogalmat alkothatunk e történelmi esemény jelentőségéről.

3.2 Az első hat év sikerei és kudarcai alapvetően a Paktum két névadó kifejezéséhez kötődnek: vitathatatlan siker a monetáris stabilitás terén és nem kevésbé egyértelmű csalódás az Európában tapasztalható nem kielégítő gazdasági növekedés miatt. Az elmúlt hat évben az euróövezeten belül jelentősen, 2 % alatti értékre sikerült visszafogni az inflációt. A monetáris stabilitás megőrzése elsősorban az Európai Központi Bank következetes kamatpolitikájának köszönhetően sikerült.

3.3 A Gazdasági és Monetáris Unió létrehozásához kötődő másik pozitív tényező az európai piacok (elsősorban a pénzpiacok) integrációja a tranzakciós költségek és az átváltási kockázatok felszámolása révén. Ez az integráció a monetáris stabilitással együtt az eurózónában a kamatok fokozatos csökkenését eredményezte.

3.4 Az árstabilitás és a kamatcsökkentés egyidejű hatására a pénzpiacok kezdeti várakozó magatartásukat követően (1999–2001) fokozatosan bízni kezdtek az európai pénznemben, ahogyan ez a 3. ábra grafikonjáról is leolvasható, amely az euró felértékelődését mutatja.

3.5 Az euró születéséhez kötődő egyértelműen pozitív fejlemények mellett – a gazdasági növekedés terén – olyanok is vannak, amelyek komoly aggályokat keltenek. Érdemes emlékeztetni arra, hogy a kilencvenes évek második felében a közös európai pénznemet bevezetni kívánó országokban a bruttó nemzeti össztermék jelentős emelkedést mutatott. Ezért a GMU létrehozását komoly várakozások előzték meg a közös európai

pénznem bevezetését követő európai növekedés tekintetében. A valóságban azonban nem következett be az eurózóna gazdasági növekedésének várt erősödése. Az előzetes várakozásokkal ellentétben éppen az euró bevezetéséből kimaradó országokban erősödött a gazdasági növekedés, amelyek GDP-növekedése kifejezetten magasabb volt az euróövezetben tapasztaltnál.

3.6 A GMU-hoz kötődő másik váratlan fejlemény az eurózónán belüli aszimmetrikus sokkhatások megjelenése. A GMU tagállamai nagyon eltérő, a vártnál jóval nagyobb kilengést mutató növekedési ütemet produkáltak. Néhány ország recessziójával egy időben a többiek a gazdasági növekedés fázisában vannak.

3.7 Az euróövezet országai többek között arra számítottak, hogy a pénznem egységesítése átláthatóbb árképzéshez vezet majd, és hogy a fogyasztási cikkek piacán megjelenő nagyobb verseny révén csökkennek majd az árak a fogyasztók számára (reáljövedelmük növekedésén keresztül). Sajnos ez nem mindig következett be. A hiányzó ellenőrzések miatt – amelyeket egyes tagállamok elmulasztottak végrehajtani – különösen az átálláskor indokolatlan áremelésekre került sor. Ez jellemző volt bizonyos élelmiszerek árára, különösen Olaszországban, de Német- és Görögországban is. Az (árak átállítási mechanizmusában tapasztalható) torzulások következtében a közvélemény az említett országokban az eurót nem a fogyasztók jólétének növelésére alkalmas eszközként észlelte.

3.8 Vitathatatlan, hogy a GMU első hat éve lényegében monetáris és pénzügyi sikertörténetnek tekinthető. Az euró pénzpiaci körökben és a bankok körében népszerűbbé vált. Arra is érdemes emlékeztetni, hogy az euró mindössze hat év leforgása alatt a világ második legelterjedtebb pénznemévé vált⁽⁴⁾. Mindennek kedvezett a szigorú monetáris politika, melynek fő célkitűzése – az Európai Központi Bank küldetésével összhangban – az árstabilitás biztosítása volt, illetve ezen keresztül a pénzpiacok bizalmának növelése az új pénznem iránt⁽⁵⁾.

4. GMU: a stabilitás és a növekedés közötti ellentét

4.1 A monetáris és pénzügyi téren elért eredményekhez sajnos nem társult hasonló siker a reálgazdaság területén a termelés és a foglalkoztatás növekedése tekintetében. Mindezen okokból kifolyólag az euró bevezetését – noha kiemelt fontosságú eseménynek számít – az euróövezet országainak közvéleménye jelentős részben nem úgy tekinti, ahogy kellene, vagyis sikertörténetnek.

⁽³⁾ A túlzott költségvetési hiány esetén követendő eljárás nem kerül alkalmazásra az alábbi, kivételes esetekben: i) a vizsgált tagállam akaratától független rendkívüli esemény bekövetkeztekor; ii) a reálértéken vett GDP legalább két százalékpontos csökkenésével járó gazdasági recesszió esetén. Emlékeztetünk arra, hogy mindeztől 26 ízben került sor túlzott hiány esetén követendő eljárás alkalmazására, melyek közül 10 érintett eurózónába tartozó országot. Ezen eljárások az alábbi országokat érintették: 2002-ben Németországot és Portugáliát, 2003-ban Franciaországot, 2004-ben Görögországot, Magyarországot, a Cseh Köztársaságot, Ciprust, Máltát, Lengyelországot, Szlovákiát, Hollandiát, Franciaországot, az Egyesült Királyságot; 2005-ben Magyarországot, Görögországot, Hollandiát és végül Olaszországot.

⁽⁴⁾ Egy pénznem nemzetközivé válása alapvetően a piaci viszonyok által irányított folyamat, és így a gazdasági szereplők által annak stabilitásába vetett bizalmon múlik.

⁽⁵⁾ „A KBER (Központi Bankok Európai Rendszere) elsődleges célja az árstabilitás fenntartása.” Továbbá: „Az árstabilitási cél veszélyeztetése nélkül a KBER támogatja a Közösségen belüli általános gazdaságpolitikát azzal a céllal, hogy hozzájáruljon a 2. cikkben megállapított közösségi célkitűzések megvalósításához.” (A Szerződés 105. cikkének (1) bekezdése.) Az Unió céljai közé tartozik (az Európai Unióról szóló szerződés 2. cikke alapján) „a foglalkoztatás magas szintje”, valamint a „kiegyensúlyozott és fenntartható fejlődés”.

4.2 A Gazdasági és Monetáris Unió ezen megtorpanásának okairól különböző értelmezések születtek. Két fő értelmezést különböztethetünk meg. Egyrészt vannak olyan (a *strukturális-taként* meghatározható) elemzők, akik úgy vélik, hogy a gazdasági növekedés elmaradása főként a strukturális merevségeknek tudható be, amelyeknek semmi közük nincs a Gazdasági és Monetáris Unió által előírt szabályokhoz. Homlokegyenest ellenkező nézetet vallanak a *makroökonómisták*, akik úgy vélik, hogy előbb a Maastrichti Szerződéssel, majd a Stabilitási és Növekedési Paktummal olyan szabályok kerültek bevezetésre, amelyek az európai gazdasági növekedés potenciáljait gátló, nem hatékony makrogazdasági politikát eredményeztek.

4.3 A GMU-t alkotó országok közötti alapvető strukturális jellegű különbségek fennállása vitathatatlan; ez az értelmezés azonban önmagában nem magyarázza az eurózónában 2001-től kezdődően tapasztalható elégtelen növekedést. A nem az eurózónához tartozó európai országok az euró zóna országhoz képest határozottabban és rövidebb idő alatt hagyták maguk mögött a stagnálás szakaszát. 2001-től kezdődően az euró zóna és a nem az euró zónához tartozó országok gazdasági növekedési mutatói közötti különbség átlagosan 1,1 % volt az utóbbi országok javára. Ha ezenkívül tekintetbe vesszük az euró zóna országai és az Egyesült Államok gazdaságának alakulását, láthatjuk, hogy az euró zónában a negatív konjunktúra – noha kevésbé volt erős – hosszabb ideig tartott, mint az USA-ban.

4.4 Ezek a különbségek nem magyarázhatók kizárólag strukturális jellegű tényezőkkel. Ezt az értelmezést tehát további magyarázatokkal kell kiegészíteni, és – ahogyan a későbbiekben látni fogjuk – a második értelmezési mód ezt az irányt követi. Ez az értelmezés mind monetáris, mind fiskális szempontból alkalmatlannak tartja a jelenlegi makrogazdasági politikát.

4.5 A monetáris politika szempontjából az Európai Központi Bank kizárólagos küldetése, azaz „az euró zóna monetáris stabilitásának biztosítása” által vezérelve különösen szigorú monetáris politikát vezetett be: 2 %-os inflációs célkitűzést határozott meg, amelyhez a 2001–2002 közötti stagnálási időszak folyamán túlságosan mereven ragaszkodott. El kell azonban ismerni, hogy az euró zónán belüli erősen különböző adottságok nem segítettek az EKB-t abban, hogy időben reagáljon a nehéz konjunktúrális helyzetre, mégpedig határozottabb kamatcsökkentéssel.

4.6 Az euró zóna országainak magatartása fiskális szempontból sem tette lehetővé az idejében való kilábalást a 2001-től kezdődően kialakult nehéz konjunktúrális helyzetből. A stagnálás időszakában az euró zóna országaiban szinte változatlan maradt az adósság/GDP aránya (2001-től 2003-ig ez az arány 69,6 %-ról 70,8 %-ra módosult), míg ugyanebben az időszakban az Egyesült Államok gyorsabban reagált (2001-től 2003-ig a fenti arány 57,9 %-ról 62,5 %-ra változott). Az USA a stagnálás leküzdéséhez a keynes-i modellt követte, mégpedig a *deficit spending* alkalmazásával.

4.7 Az euró zóna országainak abbéli képtelensége, hogy ant ciklikus államháztartási politikákat alkalmazzanak, részben a múlt örökségének tudható be (amelyet a nemzeti kormányok magas államadóssága, valamint az a tény idézett elő, hogy képtelenek voltak azt az 1996–2000 közötti növekedési fázisban csökkenteni), részben pedig a Stabilitási és Növekedési Paktum által előírt kötelezettségnek. A Paktum mind a 60 %-os

küszöbérték alatti adósság/GDP arányt felmutató országok (Spanyolország: 48,9 %, Írország: 29,9 %, Hollandia: 55,7 %, Finnország: 45,1 %), mind pedig a nem veszélyesen magas – mivel a meghatározott küszöbértéket csak kevéssel meghaladó – mutatóval rendelkező országok számára (Németország: 66,0 %; Franciaország: 65,6 %; Ausztria: 65,2 %; Portugália: 61,9 %) olyan államháztartási küszöbértéket ír elő, amelyet sokan indokolatlannak tartanak.⁽⁶⁾ A Paktumot érő egyik legfontosabb kritika alapvetően a költségvetési hiányt 3 %-ban meghatározó szabályra irányult. Felmerült, hogy a szabály teljesen önkényes és haszontalan, akár recesszióban, akár növekedési szakaszban lévő gazdaság esetén. Recesszió esetén nem tette lehetővé az egyes kormányok számára olyan növekedésserkentő fiskális politika alkalmazását, amelynek révén a gazdaság belátható időn belüli kilábalhatott volna a recessziós szakaszból. A növekedési időszakokban pedig nem biztosította, hogy az egyes kormányok határozott lépéseket tegyenek saját költségvetési fegyelmük megerősítésére. Így a Paktumot az a vád érte, hogy nem más, mint Európa makrogazdasági téren jelentkező intézményes tehetetlenségének egyik fő eszköze. A Paktum, mivel kizárólag köztes célokra (a költségvetés egyensúlyára és a pénzügyi stabilitásra) koncentrált, elhanyagolta, vagy egyenesen akadályozta a makrogazdasági stabilitás végső céljainak (gazdasági növekedés és teljes foglalkoztatottság) elérését⁽⁷⁾.

4.8 A reformjavaslatok nagy részében az az igény fogalmazódott meg, hogy a figyelem a deficit/GDP viszony helyett inkább az adósság/GDP viszonyra irányuljon. Ebben az új összefüggésben a Paktum az euró zónához tartozó országok adósságállományának fenntarthatóságára irányult, és nagyobb rugalmasságot vezetett be a 60 % alatti vagy ahhoz közeli adósságszinttel rendelkező országok számára.

4.9 2003 szeptemberében Paul De Grauwe közgazdász érdekes reformjavaslatot dolgozott ki, amely szerint az euró zónához tartozó minden egyes országnak meg kellene határozni (saját gazdasági és pénzügyi helyzete alapján) az adósság/GDP arányra vonatkozó célkitűzést, majd a fenti célkitűzéssel összeegyeztethető gazdaságpolitikai intézkedéseket kellene alkalmaznia. De Grauwe javaslata, noha lehetővé tenné, hogy minden egyes ország rövid távon esetlegesen eltérjen az előre meghatározott célkitűzéstől (amennyiben ezt kivételes konjunktúrális helyzetek indokolták teszik), ugyanakkor biztosítaná, hogy közép-, illetve hosszú távon az adósság/GDP arány az előre meghatározott célkitűzésnek megfelelően alakuljon.

4.10 A Paktumra vonatkozó másik reformjavaslat az állami költségvetés arany szabályának (*golden rule of public finances*) bevezetését tartalmazta, amelynek alapján a lisszaboni stratégiában előirányozott célkitűzések elérését célzó beruházások költségei nem tekinthetők az államadósságot befolyásoló kiadásoknak (technológiai innováció bevezetése és terjesztése, K+F céljára fordított kiadások, képzési kiadások, stb.).

4.11 Az arany szabály alkalmazását azért éri kritika, mert nincs meghatározva az állami beruházás fogalma. Ez negatívum, mivel ily módon bármely más kiadás ezen beruházási kiadásokhoz lenne sorolható. Egyesek – köztük J.P. Fitoussi francia közgazdász – e probléma leküzdésére azt javasolják, hogy ezen, az arany szabály hatálya alá tartozó állami beruházásokat az Európai Tanácsnak kell definiálnia, az Európai Parlamenttel való konzultációt követően. Ily módon az állami

⁽⁶⁾ Paul De Grauwe, 2003.

⁽⁷⁾ J.P. Fitoussi, 2004.

beruházás fogalmának meghatározatlansága a koordinációs politika fejlesztésére irányuló lehetőséggé válhatna, mégpedig az ösztönzők azon rendszerének kialakítása révén, amelyek serkentik az egyes országokat a közösségi érdek meghatározott területeibe való befektetésre.⁽⁸⁾ Érdekes és további átgondolást igényel José Manuel BARROSO, az Európai Bizottság elnökének nemrégiben tett javaslata, amely az európai érdekű, a növekedéshez és a gazdasági fejlődéshez szükséges beruházások közösségi alapjának létrehozására irányul.

4.12 Jelenleg már széleskörű vita folyik arról, hogy melyek lehetnének a Paktum tényleges végrehajtását lehetővé tevő beavatkozások. Az ellentét alapvetően két különböző látásmódon alapul: egyesek inkább a határozott szabályokat tartalmazó rendszer megtartását részesítették előnyben, míg mások szerint a Paktumnak a – kormányok által kifejezett – politikai jellegű döntéseket kellene elősegítenie, amelyek gazdasági természetű elveken alapulnak. Felmerült az az igény, hogy a Paktumot olyan szabályrendszer alapján kell megreformálni, amely képes annak technikai, gazdasági és politikai legitimitást biztosítani.⁽⁹⁾

5. A Paktum reformja: az Európai Bizottság által benyújtott javaslattól⁽¹⁰⁾ az Európai Tanács által elfogadott dokumentumig⁽¹¹⁾

5.1 A Paktummal szemben kifejezett kritikák széleskörű visszhangra találtak, amikor a 2002–2003 közötti két éves periódusban tapasztalható kedvezőtlen konjunktúráis helyzetben a Paktum nyomás alá került, és nyilvánvalóvá vált megreformálásának szükségessége. Emlékeztetnünk kell arra, hogy Németország és Franciaország nem kívánták magukat alávetni a 3 %-ról szóló szabálynak, valamint arra a vitára, amely az Európai Bizottság és az Európai Tanács között kibontakozott. De facto intézményes szakításra került sor, amikor a Paktum szabályai által rögzített nyílt koordináció közösségi módszeréről áttértek a teljes mértékben autoreferenciális jellegű kormányközi ellenőrzés módszerére. A reformjavaslatok nagy része arra irányult, hogy a figyelem a deficit/GDP arány helyett inkább az adósság/GDP arányra összpontosuljon.

⁽⁸⁾ J.P Fitoussi, 2004.

⁽⁹⁾ A Stabilitási és Növekedési Paktum reformjáról 2004-ben megindult vita fontosságát hangsúlyozandó, érdemes idézni Jean Pisani-Ferry egyik nemrégiben készült cikkének záró következtetéseit: *A következő hónapokban lezajló vita jelentőségét nem szabad alábecsülni. Fő kérdésként az merül fel, hogy az eurózóna gazdasági irányításának kötelező érvényű, szilárd szabályokon vagy a gazdasági elvek által alátámasztott közös döntéseken kell-e alapulnia. Az elsőként említett modell kipróbálásra került – amíg a politika nem követelte jogait. A második modell még nem került kipróbálásra – de a technikai, gazdasági és politikai legitimitás hiányában nyilvánvalóan nem lehet sikeres. Ha nem sikerül egyezsége jutni, vagy a második modell kudarcot vall, az eurózóna valószínűleg egyfajta „felpolirozott” Sinatrá-doktrínát fog alkalmazni, ami bizonyosan nem a legjobb út a valutaunió irányításához. A „My Way” című Frank Sinatra dalról elnevezett Sinatrá-doktrína volt az a megnevezés, amelyet Mihail Gorbacsov választott azon politika leírásához, amely lehetővé tette a Varsói Szerződéshez tartozó államok számára saját belső ügyeik irányítását. A továbbiakban történtek ismertek. Pisani-Ferry, J. (2005).*

⁽¹⁰⁾ COM(2004) 581 final

⁽¹¹⁾ COM(2005) 154 és 155 final

5.2 Az Európai Unió belüli intézményi konfliktus tükrözte az EU költségvetési és gazdaságpolitikájának két pillére közötti konfliktust: a gazdasági növekedés biztosítása a tagállamok költségvetési fegyelemével összeegyeztethető módon. Sürgetővé vált a Paktum megreformálása, mégpedig oly módon, hogy lehetővé váljon annak megerősítése a két pillér összeegyeztethetősége révén. 2004 őszén az Európai Bizottság az Európai Tanács számára beterjesztendő reformjavaslatot dolgozott ki, amelyben öt vezérelvet rögzítettek:

5.2.1 A költségvetési egyensúly felügyeletére irányuló eljárásokban az adósságállományra, valamint a költségvetési helyzet fenntarthatóságára kell összpontosítani, ugyanakkor fenn kell tartani a deficit alakulásával kapcsolatos ellenőrzést.

5.2.2 Minden tagállam számára középtávú költségvetési célkitűzéseket kell kidolgozni, mégpedig az egyes államok sajátosságainak figyelembevételével. Ez egyrészt lehetővé tette, hogy a kedvezőtlen konjunktúráis időszakokban ne kerüljön sor a deficit/GDP arányban a 3 %-os szabály megsértésére, másrészt csökkenjen az adósság/GDP arány, tekintettel arra a hatásra is, amelyet a népesség előregedése eredményez az egyes országok költségvetésében.

5.2.3 A túlzott deficit-eljárásokban javasolták a gazdasági körülmények fokozottabb figyelembevételét. Módosíthatóvá vált azon kivételes körülmények meghatározása, amelyek a Paktum szerint lehetővé teszik a túlzott deficit-eljárás alóli mentesítést, hogy lehetővé váljon az időben elhúzódó recessziós időszakok figyelembevétele. A túlzott deficit korrekciójára irányuló eljárás felülvizsgálhatóvá vált; ennek során figyelembe kell venni a ciklikus feltételeket, valamint a fenntarthatósági kockázatokat. Ily módon a korrekciós eljárás jobban megfelelt a vizsgált ország sajátosságainak, és biztosította azt, hogy a deficit korrekciója a túlzott deficit észlelését követő évtől hosszabb idő alatt is megtörténhessen.

5.2.4 Hatékony megelőző intézkedéseket fogantatni a nem megfelelő költségvetési pozíciók korrekciója céljából. A megelőző intézkedés kellő időben való végrehajtása biztosította a költségvetés szükséges egyensúlyának helyreállítását a kedvező konjunktúráis szakaszok folyamán.

5.2.5 A felügyeleti szabályok alkalmazásának megerősítése. Az eredeti javaslat szerint a korai figyelmeztetés az Európai Bizottság feladata volt, amihez nem volt szükség a Tanács bármiféle előzetes jóváhagyására. Erősödött az Európai Bizottság, valamint a nemzeti intézményes ellenőrzési szervezetek felügyeleti hatásköre.

5.3 A Paktum megreformálására irányuló javaslat – az Európai Bizottság szerint – nem forradalmat, hanem fejlődést jelentett, amely lehetővé tette a Paktum számára azon kritikus helyzetek megoldását, amelyek a múltbélihez hasonló intézményes patthelyzet kialakulásához vezethettek. A reform – a Paktum realitásokhoz való igazítása révén – az Európai Bizottság szándékai szerint javítani akarta annak szavahihetőségét és növelni rendelkezéseinek elfogadottságát a tagállamokban (ownership).

5.4 A 2005 tavaszán megtartott Európai Tanács az Európai Bizottság várakozásaitól alapvetően eltérő választ adott. Az Európai Tanács tavaszi ülésén (2005. március 22–23.) elfogadta az Ecofin-Tanács által előkészített „A Stabilitási és Növekedési Paktum végrehajtásának pontosításáról” című dokumentumot, amelynek révén jelentős változtatásokat vezettek be a Paktumra vonatkozóan. E módosítások egyrészt a *túlzott hiány esetén követhető eljárás végrehajtásának felgyorsítására és pontosítására* (a Tanács 2005. június 27-i 1056/2005/EK rendelete), másrészt a *költségvetési egyensúly felügyeletének megerősítésére és a gazdaságpolitikák felügyeletére és összehangolására* (a Tanács 2005. június 27-i 1055/2005/EK rendelete) vonatkoztak. E módosítások olyan rugalmassági elemeket vezettek be, amelyek különleges enyhítő tényezőket irányoznak elő a túlzott hiányt felmutató országok számára, valamint lehetővé teszik a deficitkorrekcióra előírt határidők meghosszabbítását. Az alábbiakban kitérünk az Európai Tanács által a Paktumra vonatkozóan bevezetett főbb módosításokra.

5.4.1 A bevezetett főbb módosítások egyike a *középtávú költségvetési célkitűzések meghatározására* vonatkozik. A Paktum előző változatában e célkitűzést egyensúlyközeli vagy a többletet felmutató költségvetési pozícióként határozták meg; a különböző költségvetési pozíciók értékelésében tapasztalható bizonytalan helyzetek esetén a GDP -0,5 %-át meg nem haladó deficitpozíciók voltak engedélyezettek. A középtávú célkitűzéstől való eltérés nem volt engedélyezett.

5.4.1.1 A Tanács által bevezetett módosítással a GMU tagállamai, valamint az európai valutamechanizmushoz (ERM II) tartozó országok számára az államháztartás hiánya az egyensúlyközeli vagy *többletet* felmutató állapottól (a magas adósságállománnyal és alacsony növekedési rátával rendelkező országok esetében) a bruttó nemzeti össztermék 1,0 %-áig terjedő költségvetési hiányig engedélyezett (az alacsony adósságállománnyal és a magas növekedési potenciállal rendelkező országok esetében). A középtávú célkitűzéstől való esetleges eltérések azokban az esetekben engedélyezettek, ha az érintett ország kormánya strukturális jellegű reformokat hajtott végre.

5.4.2 A középtávú költségvetési célkitűzésre irányuló *korrekciós folyamat*. A jelenlegi változat szerint a korrekciós folyamatot nem a Paktum, hanem az Európai Tanács döntései határozzák meg.

5.4.2.1 Az új változat szerint lehetséges, hogy egy adott ország eltérjen a középtávú célkitűzéstől, és elő van írva, hogy ezt az eltérést **évenkénti 0,5 %-os korrekcióval** kell leépíteni. A korrekciós folyamat lehet *mérsékelt* a negatív gazdasági szakaszokban, és szigorú a növekedési szakaszok folyamán, hogy fel lehessen használni ezen szakaszok *nem várt* bevételeit a deficit és az adósságállomány szintjének csökkentésére. Strukturális reformok esetén engedélyezettek az eltérések, és nincs előírva szankció azon esetekben, amikor nem kerül végrehajtásra az évenkénti 0,5 %-os korrekció.

5.4.3 A *deficit/GDP arány 3 %-os referenciaértékének be nem tartását indokoltá tévő tényezők*. A korábbi Paktumban az alábbi átmeneti és kivételes tényezők voltak előírva: természeti katasztrófák, a GDP 2,0 %-os csökkenése, a GDP 0,75 % és 2,0 % közötti csökkenése a Tanács mérlegelése szerint. Egyéb tényezők nem voltak előírva.

5.4.3.1 Az átalakított Paktumban meghatározásra kerülnek a **kivételes tényezők**, ezek azonban nincsenek számszerűsítve: a GDP éves volumenének negatív növekedési rátája, a termelés kumulált csökkenése, amely együtt jár a potenciális növekedési rátát el nem érő GDP-növekedési mutatóval. Ezen indokokhoz **egyéb jelentős tényezők** társulnak, amelyeket az Európai Bizottságnak kellően figyelembe kell vennie „a 3 %-os referenciaérték túllépésének minőségi jellegű értékelése során”.

- i) a növekedési potenciál fejlesztése,
- ii) negatív gazdasági ciklus túlsúlya,
- iii) a lisszaboni stratégia végrehajtása,
- iv) kutatási, fejlesztési, innovációs kiadások,
- v) korábbi költségvetési korrekciók, amelyeket a kedvező konjunkturális szakaszokban hajtottak végre,
- vi) az adósságállomány szintjének fenntarthatósága,
- vii) állami beruházások,
- viii) az államháztartás minősége,
- ix) a nemzetközi szolidaritás céljaira fordított pénzügyi támogatások volumene,
- x) az egyesítési folyamat keretében az európai politikai célkitűzések elérésére fordított pénzügyi hozzájárulás volumene ⁽¹²⁾,
- xi) nyugdíjreform.

5.4.4 A *deficitkorrekció határideje*. A korábbi Paktumban ez a határidő egybeesett a deficit megállapítására következő évvel, különleges körülmények felmerülése esetén kivéve. E körülmények azonban nem voltak meghatározva, a Tanács tehát szabadon dönthetett az új határidő kitűzését illetően.

5.4.4.1 Az új Paktum – általánosságban – fenntartja határidőként a deficit megállapítására következő évet, azonban a fentiekben megjelölt *egyéb tényezők* közé tartozó *kivételes körülmények* fennállása esetén a határidő a deficit megállapítása utáni két évre is kitolódhat. Egy sor, a túlzott hiány esetén követendő eljáráshoz kötődő meghosszabbításra kerül.

5.5 Az Európai Bizottság javaslatához képest az Európai Tanács által megvalósított reform alapvetően eltérő utat választ, amit meglehetősen nehéznek tűnik az Európai Bizottság javaslata és a Tanács elvárásai közötti kompromisszumként értelmezni. A reform számos olyan elemet vezet be, amely az európai intézményes szervezetek közötti hatáskörmegosztás torzulása révén meggyengíti a paktumot. Ily módon aszimmetria alakul ki az Európai Bizottság (mint a Szerződés őre) hatáskörei között, amelyek jelentősen meggyengülnek, valamint a Tanács hatáskörei között, amely túlzottan megerősödik, továbbá az Európai Parlament között, amely e folyamatban teljesen figyelmen kívül marad.

⁽¹²⁾ E tényező beillesztéséhez a német kormány ragaszkodott, mivel tekintetbe kell venni a Németország újraegyesítésével kapcsolatos költségeket. Nem lehet kizárni azonban, hogy erre a kivételre – a jövőben – olyan országok kormányai is hivatkoznak majd, amelyek költségvetési hiányuk kapcsán nagyobb kíméletességet igényelnek, mivel nettó befizetőként járulnak hozzá az EU költségvetéséhez (J Bouzon, G. Durand, 2005).

6. A Stabilitási és Növekedési Paktum reformfolyamatának első értékelései

6.1 A Tanács által választott reform alapvetően gyengíti meg a Maastrichti Szerződés (1991) által bevezetett, majd az 1997-es amszterdami csúcson kötött Paktummal megszilárdított költségvetési fegyelmet. Ahogyan azt J. Bouzon és G. Durand (2005) kimutatja, az alkalmazott reformfolyamat következtelen jellege már a március 21-én tartott Ecofin-Tanács dokumentumában is felismerhető volt, amely az alábbiakat tartalmazza: „A költségvetési politika felügyelete és koordinálása során mindenekelőtt biztosítani kell **a gazdasági indokok és a politikai mozgáster közötti nagyobb mértékű kiegyensúlyozottságot, a szabályrendszert pedig továbbra is egyszerű, átlátható és végrehajtható módon kell kialakítani.**” Valós ellentét tapasztalható a politikai és gazdasági mozgáster igénye, valamint az egyszerű, átlátható és megerősített szabályozási keret megőrzése között. Úgy tűnik, hogy a jelenlegi reformfolyamatban a konjunktúrális és politikai elem jut túlsúlyra az egyszerű és átlátható szabályozási keret rovására.

6.2 A reform alapvetően gyengíti meg a Paktumot, mégpedig kétféle módon: az első a határidők kitolódása, a második pedig a kivételek és mentesítések rendszerének bevezetése, amelyekbe elméletileg bármi beletartozhat, éppen azért, mert a bevezetett tényezőket eltérő módon lehet értelmezni. A két elem kombinációja a költségvetés felügyeletét gyengíti, és kevésbé átláthatóvá teszi azt. Ily módon az államháztartás egyensúlyi helyzetének elérése – ahogyan azt a Deutsche Bundesbank megjegyezte – állandóan változó célkitűzéssé (*moving target*) válik.⁽¹³⁾ A célkitűzésében (a költségvetési fegyelmel biztosítása a tagállamokban) meggyengült Paktum mellett az Európai Központi Banknak kellene felvállalnia a Paktum óráinak kizárólagos szerepét, az Európai Unió monetáris stabilitásának egyedüli biztosítójaként. Ily módon – makrogazdasági szempontból – a *nullaösszegű játékok* tipikus helyzete jönne létre, amelyben a fiskális politika lazításából származó nyereségeket a monetáris politika szigorításából eredő veszteségek kompenzálnák⁽¹⁴⁾.

6.3 Eltekintve attól, hogy a reform egyes nemzeti kormányok egyértelmű – és sikeres – kísérlete volt egy olyan gazdaságpolitikai eszközkészlet ismételt birtokba vételére, amelytől megfosztották őket, vagy amely jórészt a Paktum szabályainak volt alávetve, az alábbiakban néhány általános érvényű megjegyzést teszünk.

6.4 Kétségtelen, hogy az adósság/GDP arány romlása együtt jár a deficit/GDP arány folyamatos növekedésével. Az is igaz azonban, hogy az állami költségvetés fenntarthatóságának keretében a deficit köztes, az adósság pedig a végső célkitűzéssé válik⁽¹⁵⁾.

6.4.1 A GMU fő problémáinak egyike tehát a tagállamok államháztartásának hosszú távú fenntarthatóságához kapcsolódik. A magas államadóssággal rendelkező országok számára az államháztartás szanalását biztosítani képes közösségi jogi eszközöket kellene kialakítani, hogy az államháztartás fenntarthatósága a monetáris stabilitás biztosításán túl a fejlődési és növekedési folyamat beindítását is lehetővé tegye.

6.4.2 Az államháztartás fenntarthatóságát nem a szociális kiadások automatikus csökkentésén, hanem azok optimalizálásán, nagyobb fokú hatékonyságán és gazdaságosságán keresztül lehet elérni, az Európai Bizottság által több ízben hangoztatott elv szerint: „*elismerjük a szociális védelem potenciális termelési faktorként betöltött fontos szerepét, amely biztosítékot jelent arra, hogy a hatékony, dinamikus és modern gazdaságok szociális bázison és szociális igazságosságon alapuljanak.*”⁽¹⁶⁾

6.5 Az Ecofin-Tanács által javasolt dokumentum és egyben a Paktum az 1055/2005/EK és az 1056/2005/EK rendeletek által végrehajtott reformfolyamatát jellemző elem a nyugdíjrendszerek reformjára való hivatkozás. A dokumentum sokkal nagyobb teret szentel az európai nyugdíjrendszerek megreformálása szükségességének (az állami és privát komponensekből álló többpilléres rendszer előnyben részesítésével), mint amennyit az államadósság szerepével foglalkozik a tagállamok állami költségvetésének fenntarthatósága értékelésében. Azon országok, amelyek ilyen jellegű reformokat hajtottak végre, eltérhetnek a középtávú célkitűzéstől, vagy túlléphetik a 3 %-os deficit-küszöböt.

6.5.1 Ebben az összefüggésben kerül bevezetésre az „implicit kötelezettségek” (*implicit liabilities*) fogalma, vagyis azon növekvő kiadásoké, amelyekkel a különböző országoknak a közeljövőben számolniuk kell népességük elöregedése következtében. Az implicit kötelezettségek koncepciója így bekerül azon kritériumrendszerbe, amelynek révén az Európai Bizottság és a Tanács értékeli az államháztartás fenntarthatóságát az egyes tagállamokban. Az ilyen jellegű megközelítés problémája éppen az – ahogyan ezt Bouzon J. és Durand G. is hangsúlyozzák – hogy nincs egységes felfogás sem ezen kritériumok meghatározására, sem pontos tartalmukra vonatkozóan⁽¹⁷⁾.

7. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság javaslatai az európai gazdasági kormányzás erősítésére vonatkozóan

7.1 Sajnos a Paktum reformfolyamata során, amely az Európai Bizottság által 2004 őszén elindított és a 2005 tavaszán az Európai Tanács által elfogadott reformmal zárult, hiányzott a bátorság a Paktum alapját képező elméleti és

⁽¹³⁾ Deutsche Bundesbank, 2005. áprilisi éves jelentés.

⁽¹⁴⁾ Az Európai Központi Bank egy sajtóközleményében kijelentette, hogy „komolyan aggódik a Stabilitási és Növekedési Paktum módosítása miatt. (...) A jelenlegi helyzetben még fontosabb, hogy valamennyi résztvevő teljesítse feladatát.” EKB, 2005.

⁽¹⁵⁾ Ahogyan ezt helyesen Paul De Grauwe előző bekezdésben idézett 2003-as javaslata is tartalmazza.

⁽¹⁶⁾ Európai Bizottság: 1995, 1997, 2003.

⁽¹⁷⁾ „Elméletileg ezen kötelezettségek mértéke jóval meghaladhatja a nyugdíjakat. Az OECD egyik dokumentuma szerint egyes tagállamokban az államadósságok meghatározásakor csupán a köztisztviselők (akikkel szerződéses viszony áll fenn) nyugdíjával összefüggő kötelezettségeket veszik figyelembe. Úgy tűnik, hogy az Ecofin-Tanács is ezt a megközelítést alkalmazza.” (J. Bouzon, G. Durand, 2005).

ideológiai megközelítés ismételt megvitatásához és meghatározásához. Ez a hiányosság eleve lehetetlenné tette a paktum radikális átalakítását és végrehajtását⁽¹⁸⁾. Az átalakítást az tette szükségessé, hogy „egyszer s mindenkorra” szembesüljünk a paktumban túltengő szuverenitási paradoxonnal, és megoldjuk azt (amely egyébként az európai politika számos más területén is jelen van).

7.2 E paradoxont jellemzi egyrészt a nemzetállamok és az Európai Parlament mint demokratikus legitimitással rendelkező képviselői szervek jelenléte, amelyek azonban nem rendelkeznek megfelelő gazdaságpolitikai eszközkészlettel, másrészt pedig olyan szervek jelenléte, mint az Európai Bizottság és az Európai Központi Bank, amelyek – noha nem rendelkeznek közvetlen legitimitással – megfelelő gazdaságpolitikai eszközkészlettel vannak ellátva. Ily módon a hatáskör nélküli legitimitás és a legitimitás nélküli hatáskör ellentéte jön létre. Ez utóbbi hatáskör nem világos demokratikus folyamaton alapuló legitimitáson, hanem olyan doktrínarendszeren nyugszik, amelynek alapján a kormányok szerepe semlegesítődik. A szuverenitási paradoxon meghaladása feltételezi a hatáskör nélküli legitimitás és a legitimitás nélküli hatáskör ellentétének feloldását.

7.2.1 A tagállamok jó gazdasági teljesítményének értékeléséhez alkalmazandó kritériumok ebből a doktrínarendszerekből erednek. Ezek a kritériumok a következők: a költségvetés egyensúlya, a piacok rugalmassága, strukturális reformok stb. Ezek a fenntartható államháztartás fő célkitűzései, amelyek – sajnos – háttérbe szorítják a makrogazdasági stabilitás növekedésre és teljes foglalkoztatásra irányuló (lisszaboni stratégia alapján meghatározott) végső célkitűzéseit⁽¹⁹⁾.

7.3 Ebben a speciális összefüggésben próbálta meg megoldani a paktum reformja a szuverenitási paradoxont. Az Európai Tanács *de facto* semlegesítette az Európai Bizottság ellenőrzési hatáskörét, és az ellenőrzés hatáskörét egy olyan személyekből álló Tanácsra ruházta át, amely személyek potenciálisan az ellenőrzött kategóriájába tartozhatnak. Arra a kérdésre tehát, hogy „Ki ellenőrzi az ellenőrzőket?” azt a némileg zavarba ejtő választ kell adnunk: „Maguk az ellenőrzöttek!”. Úgy tűnik, hogy a Stabilitási és Növekedési Paktum eredeti változatában rejlő demokratikus deficitet nem sikerült meghaladni a Paktum reformjával, sőt, ehhez a deficithez újabb társul: az átláthatóság és az egyszerűség hiánya. Ehelyütt felmerül a kérdés: milyen módon járulhatott volna hozzá az Európai Parlament a Paktum demokratikus legitimitásának erősítéséhez? Ebben az összefüggésben szükséges feltenni azt a kérdést is, hogy mely intézkedésekkel javítható az Európai Bizottság, a Tanács és az Európai Parlament hatásköreinek egyensúlya?

7.4 A Paktum reformfolyamatának lezárultával egy sor olyan esemény következett be, amely döntően befolyásolta Európa egyesítésének folyamatát, gondoljunk csak az Európai Alkotmányról szóló népszavazás franciaországi és hollandiai kudar-

cára, arra a döntésre, hogy más országokban felfüggesztették az Európai Alkotmány elfogadására irányuló konzultációs folyamatot, vagy arra a nyugtalanító tényre, hogy elmaradt a 2007–2013 közötti pénzügyi tervről szóló megállapodás. Mindez azt a benyomást kelti, mintha az európai „puzzle” megalkotásának lassú, de feltartóztathatatlan folyamata megszakadt volna, mert minden tagállam úgy döntött, hogy saját nemzeti érdekei alapján saját mértékére szabja a mozaik egyes kockáit. Emiatt a puzzle kockái már nem illeszkednek egymáshoz, egyszerűen csak le lehet őket rakni a felületre, sőt akár egymás fölé is; ily módon a mozaik hiányos marad, és a kirakásában (szétrombolásában) résztvevők első akaratlan vagy szándékos mozdulatára megsemmisülhet.

7.5 Az Európai Unió nehéz időszakát éli, éppen ezért a jelenleg zajló vita iránymutató döntéseket tesz szükségessé. Emiatt mérlegelendő, hogy nem lenne-e ésszerű a Jürgen Habermas nemrégiben közzétett cikkében megfogalmazott tanácsot követni⁽²⁰⁾. A német filozófus kifejti, hogy manapság az Európai Uniót „a célkitűzésekre vonatkozó különböző és egymással összeegyeztethetetlen koncepciók megoldatlan konfliktusa bénítja meg”, valamint, hogy „az európai intézményeknek e probléma mélyére kell hatolniuk, és fel kell szabadítaniuk azt, hogy gyümölcsöző megoldásokat találhassanak”. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság üdvözli azon javaslatot, hogy az Európai Unió tagállamainak megerősített politikai együttműködése kapjon nagyobb teret számos területen, mégpedig az önkéntesség és nem szükség-szerűen a teljes körű egyetértés alapján. Ezen megerősített együttműködés segítségével meghaladható lenne a jelenlegi patthelyzet, ami annak az eredménye, hogy a 25 tagállamból álló Európai Unióban egyhangú kormányközi határozatokat kell hozni.

7.6 Az megerősített együttműködés a Nizzai Szerződés 43. és 44. cikkében foglalt, legalább nyolc tagállam részvételével zajló megerősített együttműködések eszköze révén valósítható meg. Ezen együttműködések egyrészt lehetővé teszik, hogy kevésbé szigorú eljárási szabályok alkalmazásával közös döntések szülessenek, másrészt nyitva hagyják annak a lehetőségét, hogy a Nizzai Szerződés 43. a) cikke alapján bármely tagállam csatlakozzon egy ilyen csoporthoz.

7.6.1 A megerősített együttműködés alkalmazására elsőként éppen a Gazdasági és Monetáris Unió kínálhatna lehetőséget. A Gazdasági és Monetáris Unió keretében a megerősített együttműködés alkalmazása épp azon elv alapján válik szükségessé, hogy a valutaunióban jelenleg részt vevő országok – az abban részt nem vevő országoktól eltérően – kétségtelenül rákényszerülnek gazdaságpolitikáik összehangolására. A fiskális politika ezenkívül a gazdaságpolitikák szerves részét képezi, következésképp, ahogyan ezt az EGSZB más véleményeiben már kifejezte⁽²¹⁾, az euróövezetben e területeken hozott koordinált intézkedések elősegíthetnék az Európai Unió teljes rendszerén belül a nagyobb gazdasági és társadalmi kohézió kialakítását.

⁽²⁰⁾ Habermas, J., 2005, *Európát csak egy álom mentheti meg*, la Repubblica 2005.6.9.

⁽²¹⁾ „Az Európai Unió adópolitikája: közös alapelvek, az adó jog konvergenciája és a minősített többséggel való döntéshozatal”, HL C 2004.3.30., 139. oldal.

⁽¹⁸⁾ J. Bouzon, G. Durand, 2005.

⁽¹⁹⁾ J.P. Fitoussi, 2004.

7.6.2 A GMU-ban résztvevő országok kinevezhetnék az EU-tagállamok gazdaságpolitikájának koordinátorát és európai szóvivőjét, akit az európai gazdaságpolitikák koordinálásával kapcsolatos megbízáson túl tényleges hatáskörökkel is fel lehetne ruházni annak érdekében, hogy megvalósítsa ezt a koordinációt. A koordinátornak mind az Európai Központi Bank elnökével, mind az Európai Bizottság elnökével egyetértésben kellene tevékenykednie.

7.6.3 A megerősített együttműködési csoport tagjai ezenkívül úgy határozhatnának, hogy rendszeres meghallgatásokat tartanak a GMU megerősített együttműködési csoportjának koordinátora, az Európai Bizottság, a Tanács, az Európai Parlament és az Európai Központi Bank részvételével. Ezen eljárás segítségével meg lehetne kísérelni helyreállítani az egyensúlyt a jelenleg az Európai Tanács javára eltolódott a hatáskörök rendszerében.

7.6.4 A GMU tagállamai közötti gazdaságpolitikai koordináció keretében konkrét gazdaságpolitikai prioritási listát kellene meghatározni, valamint meg kellene nevezni azon eszközöket, amelyek segítségével ezen célkitűzések megvalósíthatók. Meg kell valósítani a gazdasági fejlemények valós időben történő figyelemmel kísérését, hogy ily módon elvégezhetőek legyenek a szükséges korrekciók. Ebben az összefüggésben a gazdasági kormányzás erősítésének – az európai társadalmi párbeszéd figyelembevételével – támogatnia kell a makrogazdasági párbeszédet.

7.7 A megerősített együttműködések túlmenően vissza lehetne nyúlni J. DELORS által a fehér könyvben megfogalmazott 1993-as ajánlásra⁽²⁾, amely szerint az európai gazdasági növekedést és a versenyképességet előmozdító európai alapot kellene létrehozni, mégpedig oly módon, hogy az Európai Unió materiális és immateriális infrastrukturális stratégiai beruházá-

sokhoz kapcsolódó, hosszú lejáratú kötvényeket bocsát ki. Úgy tűnik egyébként, hogy a Jose Manuel BARROSO elnök által javasolt fejlesztési alap is ebbe az irányba mutat.

7.8 Az európai gazdasági kormányzás erősítésének folyamatához valamennyi tagállam közreműködésére szükség van, hiszen ez az Európai Unió számára a növekedés lehetőségét jelenti.

7.9 A Stabilitási és Növekedési Paktum reformja által kiváltott vita nyilvánvalóvá tette az Európai Unió intézményrendszerében rejlő ellentmondásokat.

7.10 A Stabilitási és Növekedési Paktum végrehajtásához szükséges, hogy tiszta képet alkossunk az Európai Unió intézményei felépítésének jövőjéről. A Paktum csak így válhat a gazdasági növekedést – következképp az új munkahelyeket – biztosítani képes eszközök egyikévé, és csak így tudja leküzdeni a gazdasági instabilitás jelenségeit.

7.11 Egy olyan kényes helyzetben, mint amilyenel jelenleg Európa szembenézni kényszerül, bátor döntésekre van szükség, hogy új lendületet adhassunk az alapító atyák által ránk hagyományozott európai eszmének.

7.12 Széleskörű egyetértés, valamint a közvélemény, és nem csupán a közösségi intézmények és a nemzeti kormányok támogatása szükséges a Stabilitási és Növekedési Paktum alkalmazásának sikerességéhez, valamint azon célkitűzések eléréséhez, amelyek annak létrehozását meghatározták. Ezért az EGSZB a következő hónapok folyamán kötelezettséget vállal konferencia szervezésére, amelyen széleskörű és elmélyült tapasztalatcserére nyílik lehetőség az ezen folyamatban résztvevő valamennyi fél között, az intézményi felelősöktől a civil társadalmi szereplőkig és a szociális partnerekig.

Brüsszel, 2006. február 15.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽²⁾ Az Európai Közösségek Bizottsága, 1993: „Fehér könyv: Növekedés, versenyképesség, foglalkoztatás – A jelen kihívásai és a 21. század útjai” COM(93) 700 final, Brüsszel, 1993. december 5.

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „Átfogó gazdaságpolitikai iránymutatás 2005–2008”

(2006/C 88/16)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2005. február 10-én úgy határozott, hogy Működési Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdése alapján véleményt dolgoz ki a következő tárgyban: „Átfogó gazdaságpolitikai iránymutatás 2005–2008”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és társadalmi kohézió” szekció véleményét 2006. január 27-én elfogadta. (Előadó: Arno METZLER.)

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság 2006. február 14–15-én tartott 424. plenáris ülésén (a február 15-i ülésnapon) 79 szavazattal 18 ellenében, 9 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

Következtetések és ajánlások

Az EGSZB a 2006-os tavaszi csúcs előkészítéseképpen kezdeményezte jelen vélemény kidolgozását, hogy az EU gazdaságpolitikájának a civil társadalom különböző érdekcsoportjaiból összegyűlt szereplőit útmutatásokkal lássa el a további folyamatokra nézve.

Az euróövezetben, illetve az EU-ban tapasztalható tartósan gyenge növekedés, valamint, egyebek mellett, a globalizáció és a demográfiai változások kihívásai fényében az EGSZB „Átfogó gazdaságpolitikai iránymutatás 2005–2008” című saját kezdeményezésű véleményében azt az álláspontot képviseli, hogy az EU jelenlegi konjunkturális és foglalkoztatási problémáinak megoldásához elengedhetetlen egy – a lisszaboni stratégiába beágyazott – koordinált makrogazdasági politika, amely aktívan támogatja a növekedést és a foglalkoztatást. Az euróövezet nagy gazdaságaiban széles körben tapasztalható bizalmi válságot ráadásul csak az oldhatja fel, ha a pénzügyi és szociálpolitikai fenntarthatóság alapelvei felé orientálódunk. Ezért az EGSZB osztja az Európai Bizottság nézetét, miszerint az EU államaiban elengedhetetlen szükség van a tagállamok kötelezettségvállalásaival egyező költségvetési politikára.

Az EGSZB támogatandónak ítéli, hogy az Európai Bizottság a szociális biztonsági rendszerek fenntartható korszerűsítésére szólít fel. Ezen túlmenően, a munkaerőpiacok csökkentése érdekében, növelni kell a munkaerőpiacok alkalmazkodóképességét is. Ennek során meg kell őrizni a szociális biztonságot, amelyben az emberek Európa-szerte joggal megbíznak. Ugyanakkor mozgósítani szükséges a meglévő munkaerő-potenciált. Ezzel kapcsolatban fel kell kérni a szociális partnereket és a tagállamok kormányait, hogy teremtsék meg a rugalmasság és biztonság innovációbarát egyensúlyát.

A növekedés- és foglalkoztatásösztönző makrogazdasági politika mellett az EGSZB szerint a növekedési potenciál fokozására irányuló mikrogazdasági reformokra is szükség van. A verseny fokozását és a bürokrácia csökkentését célzó intézkedések mellett ide tartozik az EU belső piacának továbbfejlesztése is. Az EGSZB véleménye szerint azonban félrevezető lenne a piacok maximális és optimális integrációs foka közé minden esetben egyenlőségjelet tenni.

A tudásalapú társadalom vonatkozásában az EGSZB szerint alapvető jelentőségű a megfelelő utak kijelölése az egész életen át tartó tanulás, az esélyegyenlőség, a családtámogatás, a képzés, valamint a kutatás és az innováció terén. Így például tovább kell javítani az innovációbarát légkör kialakulását segítő keretfeltételeket és ösztönzőket. Az EGSZB továbbá általánosságban hangsúlyozza, hogy kiemelt figyelmet kell fordítani a vállalkozói kezdeményezések támogatására.

1. Bevezetés

1.1 Az „Integrált iránymutatások a foglalkoztatásért és növekedésért (2005–2008)” részét képező „Átfogó gazdaságpolitikai iránymutatás 2005–2008” dokumentumra vonatkozó alábbi saját kezdeményezésű vélemény a „Foglalkoztatási iránymutatások – 2005/2008” dokumentumhoz kapcsolódó vélemény kiegészítésének tekintendő. ⁽¹⁾ Az EGSZB ismételten kritizálja a konzultációs eljárás módszereit, amelyek a két vélemény tulajdonképpeni koherenciája szempontjából nem megfelelőek. Az átfogó gazdaságpolitikai és a foglalkoztatáspolitikai iránymutatások közös tárgyalása jobban tükrözné a két terület sokrétű összefonódását.

1.1.1 A lisszaboni stratégia jobb végrehajtása érdekében az Európai Tanács tavaszi csúcstalálkozóján úgy határozott, hogy összekapcsolja a gazdaságpolitikai és a foglalkoztatáspolitikai iránymutatásokat, és beépíti azokat a lisszaboni folyamatba.

1.1.2 Az EGSZB már az „Átfogó gazdaságpolitikai iránymutatás, 2003–2005” ⁽²⁾ című dokumentumhoz kapcsolódó véleményében figyelmeztetett arra, hogy a különböző területek szakpolitikai intézkedéseit erőteljesebben a növekedésre és a teljes foglalkoztatottságra kell irányítani. Ez az ajánlás semmit nem veszített aktualitásából.

1.2 A Szerződésben megfogalmazott kötelezettségei értelmében az EKB-nak az árstabilitáson kívül a gazdaság valódi – növekedéssel és foglalkoztatással kapcsolatos – szükségleteivel is foglalkoznia kell. Az egyes makrogazdasági területeknek a költséges folyamat által előírt összehangolása értelmében ennek során konstruktív vitát kell folytatnia a költségvetési és bérpolitikai döntéshozókkal.

⁽¹⁾ Ezzel kapcsolatban lásd az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „Javaslat tanácsi határozatra (az EK-Szerződés 128. cikkének alkalmazásaként) a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról” (HL C 286., 2005.11.17., 38. o.).

⁽²⁾ Ezzel kapcsolatban lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: „Átfogó gazdaságpolitikai iránymutatás, 2003–2005” (HL C 80., 2004.3.30., 120. o.). Jelen vélemény az említett vélemény továbbfejlesztésének tekintendő.

1.3 Az integrált iránymutatásokat a tagállamok gazdaságpolitikájára vonatkozó ajánlásként kell tekinteni, amelyek felelősségteljes végrehajtása azonban a szubszidiaritás elvének megfelelően a tagállamok hatáskörébe tartozik. „Azokon a területeken, amelyek nem tartoznak kizárólagos hatáskörébe, a szubszidiaritás elvének megfelelően a Közösség csak akkor és annyiban jár el, amennyiben a tervezett intézkedés céljait a tagállamok nem tudják kielégítően megvalósítani, és ezért a tervezett intézkedés terjedelme vagy hatása miatt azok közösségi szinten jobban megvalósíthatók.” (EK-Szerződés, 5. cikk) Ennek sérelme nélkül a gazdaságpolitika közös érdekű ügy marad (EK-Szerződés, 99. cikk, (1) bekezdés).

1.4 Ez a vélemény az összeurópai gazdaság vizsgálatát adja, a tagállamok nemzeti gazdaságai heterogenitásának sérelme nélkül.

2. A probléma ismertetése

Kiinduló helyzet: a jelenlegi gazdasági fejlődés

2.1 Az EU gazdasági növekedése a várakozásoktól elmaradó négy év után 2005-ben is csupán 1,5 % (EU25), illetve 1,3 % (euróövezet) volt. Az egyes tagállamok fejlődésében mindazonáltal jelentős különbségek vannak. A gazdasági növekedés ellenére az európai gazdaság nem tudta teljes mértékben kihasználni a világ gazdaság élénkülését. Tovább nőtt a lemaradás az Európán kívüli ipari országokhoz és régiókhoz képest.

2.1.1 Többek között az euró leértékelődése miatt a külkereskedelem az utóbbi időben jelentős lendületet adott a gazdasági tevékenységnek. 2003 óta az európai fogyasztók bizalma azonban csak akadozva nőtt, sőt: 2005-ben több hónapon át ismét gyengült, ami a fogyasztói keresletet csak csekély mértékben növelte. Továbbra sem lehet konjunkturális fellendülést hordozó erőteljes belső keresletről beszélni. Az európai fogyasztók továbbra is érzékelhető bizonytalansága a nemzetközi viszonylatban is magas megtakarítási arányban is kifejeződik.

2.1.2 Az állóeszköz-beruházások, amelyek a 2001-ben kezdődő fellendülés óta gyakorlatilag megszakítás nélkül csökkentek, tavaly ismét emelkedni kezdtek. Az alacsony kamatokból adódó kedvező finanszírozási lehetőségek és a növekvő vállalati nyereség továbbra is befektetésbarát keretfeltételeket teremtenek, és mindez inkább a magas tőzsdei nyereséget hozó pénzügyi befektetések, mintsem a termelő befektetések esetében érvényes. Az EGSZB mindazonáltal aggodalmát fejezi ki az Egyesült Államokba irányuló tőkeáramlások miatt, amelyek a beruházások Európa-szerte tapasztalható gyengeségét is kifejezik. Ezért a beruházások tartós növekedésének érdekében továbbra is elsődleges cél, hogy Európát vonzóbbá tegyék a befektetők számára. Az alacsony befektetési szintet elsősorban a csekély fogyasztói kereslet magyarázza. Ugyanakkor a tartósan magas energiaárak ellenére elviselhető szinten marad az inflációs ráta. Ez nevezetesen (az energiát és a feldolgozatlan élelmiszereket figyelmen kívül hagyó) maginflációra érvényes,

amely még egyértelműen a tényleges infláció alatt van. Mindazonáltal a geopolitikai kockázatok és a kőolajellátásnál jelentkező szűk kapacitási keresztmetszetek miatt felmerülhet a jövőbeli inflációs nyomás lehetősége. A nyersolaj árának alakulása következtében kialakuló kihívásokra a következőkben még visszatérünk.

2.1.3 Az EGSZB meglepetéssel tapasztalja, hogy – a kedvező pénzügyi helyzet és a jó megtérülési szint ellenére – a nagyvállalatok emelkedő nyeresége 2003-ban és 2004-ben nem eredményezett kutatási és produktív befektetéseket, amelyek segítségével az EU mérsékelhetné a versenyt, amellyel szembe kell néznie. A felhalmozott pénzeszközökből a részvényesek számára inkább többletnyereséget biztosítanak, hogy visszavásárolják a vállalatok saját részvényeit, annak érdekében, hogy élénkítő hatást gyakoroljanak ezekre a tőzsdén, vagy hogy szerkezetátalakításokat elindító fúziókat és felvásárlásokat kezdeményezzenek. Az EGSZB-t különösen a szükséges hosszú távú üzleti befektetéseket gátló „rövid távú szemlélet” aggasztja.

2.1.4 Az európai gazdaság egyik fő problémája a kereslet jelenleg alacsony szintje és a nemzetközi összehasonlításban alacsony növekedés mellett a magas strukturális munkanélküliségben rejlik. Így a legutóbbi konjunkturális élénkülés csak a munkaerőpiac kis mértékű javulásához vezetett. A mintegy 9 %-os munkanélküliségi ráta továbbra is magas szinten marad, így az európai gazdaságot jellemző értéktérítés elmarad potenciáljától. Ráadásul a beruházások jelenlegi alacsony szintje tovább rontja a jövőbeli növekedés esélyeit.

2.1.5 A „jobless recovery” (munkahelyteremtés nélküli fellendülés) tendenciája hasonlóan megfigyelhető más, összehasonlítható ipari államok és régiók munkaerőpiacán is. Ott azonban a munkaerőpiaci helyzet többnyire mégis sokkal kedvezőbb. Az Európai Bizottság⁽³⁾ becslése szerint a 2005. és 2006. évi növekedés az Unióban több mint 3 millió új munkahelyet fog jelenteni. A munkanélküliségi rátára gyakorolt hatás mindazonáltal gyenge lesz, mivel a jobb gazdasági helyzetből adódóan a munkaerőpiacra való visszatérés révén növekvő foglalkoztatási szinttel kell számolni.

2.1.6 Ebből következően a kihasználatlan munkaerő-kapacitás foglalkoztatása marad az EU előtt álló egyik legnagyobb kihívás. Olyan speciális programokra lenne szükség, amelyek megkönnyítik a nők és a fiatalok munkaerőpiacra jutását, valamint olyanokra, amelyek az idősebb munkavállalók újbóli munkába állását segítik elő.

További kihívások: globalizáció és demográfiai változások

2.2 Az aktuális gazdaság- és pénzügy-politikai problémák mellett, mint a munkaerőpiac nem kielégítő helyzete és főként a munkanélküliség, valamint az államháztartások növekvő hiánya, továbbá, ma már ismert, de csak a jövőben kibontakozó kihívások várnak az EU-ra.

⁽³⁾ Az Európai Bizottság tavaszi előrejelzése, 2005–2006.

2.2.1 Egyrészt az EU-nak helyt kell állnia a kiélezett gazdasági versenyben. Kína és India erőteljesen növekvő gazdaságával új versenytársak jelentek meg a színen, amelyek tíz évvel ezelőtt világgazdasági szempontból még semmilyen szerepet nem játszottak. A globális munkaerő-potenciál megduplázódott, a tőke és munka viszonya globálisan nézve megváltozott. A nagy népességű Kínának és Indiának a hagyományos ipari országokhoz képest gazdasági fejlődése alapján munkavállalónként jóval kevesebb tőke áll rendelkezésére.

2.2.2 Mindent meg kell tenni annak érdekében, hogy a globalizáció és a felerősödött nemzetközi munkamegosztás eddigi következményeiben az Európa jövője szempontjából kínálkozó esélyt is fel lehessen fedezni. Kína és más délkelet-ázsiai országok gazdasági nyitása után nő ugyan a befektetések utáni verseny, azonban az európai cégek számára jelentős értékesítési piacok is megnyílnak, amelyek az ottani növekvő jóléttel komoly potenciált kínálnak. A gazdaságpolitikának megfelelő módon figyelemmel kell kísérnie az ezzel együtt járó szerkezetváltást. Ehhez tartozik a világméretű keretfeltételek kialakítása is az ökológiai és szociális minimumkövetelmények, valamint a tulajdonjogok védelme vonatkozásában.

2.2.3 Az EU-nak szembe kell néznie az olajár drámai emelkedésével is, amely a globalizációval és az olaj iránti kereslet világméretű növekedésével függ össze. A fogyasztásban jellemző takarékoságnak és más energiaforrások erőteljesebb alkalmazásának köszönhetően éppen az EU-ban a korábbiakhoz képest jelentősen csökkent az olajtól való függőség. Inkább a versenytársat jelentő ipari államok – például Kína – érintettek komolyabban. Az EU komoly előnyt kovácsolhatna az olajexportőr országok bevételeinek importkiadásokra történő visszafordításából is.

2.2.4 Az európai nemzetgazdaságok második nagy kihívása a demográfiai fejlődés és a társadalom ebből következő elöregedése lesz. A Közösség ezt azonban csak korlátozottan befolyásolhatja, mivel, ahogy a Bizottság máshol már joggal megállapította, a demográfiai változásokkal összefüggésben sok kérdés a tagállamok vagy a szociális partnerek hatáskörébe tartozik. Ezen túlmenően a demográfiai változás olyan társadalmi jelenség, amelyet gazdaságpolitikai intézkedésekkel csak korlátozott mértékben lehet befolyásolni. Így még inkább szükségesnek tűnik úgy berendezkedni, hogy időben képesek legyünk a változó helyzethez alkalmazkodni.

2.2.5 A demográfiai változások fő okai a várható élettartam tartós hosszabbodása, a 60 év feletti korosztály számának növekedése és a születések tartósan csekély száma. A korösszetétel változása a nemzetgazdaság összes piacát befolyásolja, 2020-tól a munkaerőpiacról növekvő mértékben hiányozni fognak a fiatal munkavállalók, a termékpiaconak át kell állniuk egy másik ügyfélkörre, a tőkepiacokon pedig módosulni fog a

megtakarítási magatartás és a pénzügyi befektetések utáni kereslet. Feltételezhető továbbá, hogy a globalizációból eredő általánosan intenzívebb verseny a munkaerőpiacra is hatással lesz, és a társadalmi párbeszéd keretében más munkaszervezést tesz szükségessé. Az egész életen át tartó tanulás koncepciója éppen ebben az összefüggésben válik indokolttá. ⁽⁴⁾ A demográfiai változások kezelésénél szükség lesz a szociális párbeszédre és a civil társadalomra.

2.2.6 Annak érdekében, hogy a versenyképes, tudásalapú gazdasági térség megteremtésének célját el lehessen érni, a vállalatoknak képesnek kell lenniük a technológiai és szervezeti változások, a termelékenység és az innováció támogatására és fejlesztésére. Ez csak a foglalkoztatottak képzettségének a változó kereslethez történő állandó hozzáigazításával és a vállalatok aktív stratégiájával valósítható meg. Ennek érdekében a vállalatoknak a képzést mint közép- és hosszú távú beruházást kell stratégiájukba beilleszteniük, és nem szabad úgy tekinteniük, mint amelyről – ha nem várható tőle azonnali haszon – egy gyorsabban megtérülő beruházás kedvéért lemondhatnak. Azonban az egész életen át tartó szakképzést, képzést és oktatást nem szabad egymástól elkülönítetten vizsgálni. Részt kell képezniük a munkavállalók szakmai pályafutása irányításának. A képzés révén minden életkorban fenn kell tartani a motivációt, értékén kell kezelni a szakmai tudást és dinamizálni kell a szakmai életutat. Ebből a szempontból a tudásvizsgálatok, a képességértékelések olyan eszközök, amelyeket egyénre szabott – és a vállalati projekthez kapcsolódó – szakmai projektek keretében kell alkalmazni. ⁽⁵⁾

Lisszaboni stratégia

2.3 A világgazdaság utóbbi öt évben megfigyelhető tendenciái aláássák a lisszaboni stratégia nagyra törő céljait a versenyképesség tartós erősítése és munkahelyek biztosítása tekintetében. A lisszaboni menetrend alapelveit tudatossá kell tenni. Csak saját erejébe vetett bizalommal és a változtatás bátorságával képes az EU a világ vezető, tudásalapú, biztos és jobb munkahelyeket kínáló gazdasági térségévé válni, ahogy azt célul tűzte ki. A lisszaboni stratégia eddigi eredményeinek értékeléséről az Európai Tanács számára készült jelentések, mind az EGSZB ⁽⁶⁾, mind a magas szintű szakértői csoport részéről (Kok-jelentés) ⁽⁷⁾ azonban úgy látják, hogy a kitűzött célok elérése csak a távoli jövőben lehetséges. Az EU gazdasági növekedése – melyet a kereslet kiadások révén való növelését megakadályozó restriktív monetáris politika kívánalmai kötnek gúzsba – végül is jelentősen elmaradt az Egyesült Államokétól. Az EU átlagos növekedési rátája 2001–2004-ben csak 1,5 % volt. Az EU egy főre jutó bruttó hazai terméke és a termelékenység növekedése tekintetében sem sikerült csökkenteni a különbséget más hasonló ipari államokhoz és régiókhoz képest.

⁽⁴⁾ Ezzel kapcsolatban lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: „Gazdasági növekedés, a nyugdíjrendszerek adóztatása és fenntarthatósága az EU-ban” (HL C 48, 2002.2.21., 89. o.).

⁽⁵⁾ Lásd az EGSZB „A versenyképesség kihívásai a vállalatok számára Európában” (HL C 120, 2005.5.20., 89. o.) tárgyú véleményének 5.4.6.3 és 5.4.6.4 pontját, illetve a „Az idősebb munkavállalók foglalkoztatottságának emelése és a munkaerőpiacról történő kivonulás késleltetése” (HL C 157., 2005.6.28., 120. o.) tárgyú véleményének 4.3.5.4. pontját.

⁽⁶⁾ Ezzel kapcsolatban lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: „A lisszaboni stratégia végrehajtásának javítása” (HL C 120., 2005.5.20., 79. o.).

⁽⁷⁾ „Válasz a kihívásra – a növekedés és foglalkoztatás lisszaboni stratégiája”, a Wim Kok által elnökölt magas szintű szakértői csoport jelentése, 2004. november.

2.3.1 A lisszaboni stratégia ebben az összefüggésben számos kiindulási pontot kínál az EU és a tagállamok belső gazdasági dinamikájának erősítéséhez ⁽⁸⁾.

2.3.2 A legtöbb tagállamban a nagyobb növekedés lehetősége a keresők arányának növelésével aknázható ki.

2.4 Az európai növekedés gyengeségének és a munkaerőpiac eddig csaldást okozó fejlődésének okai egyebek mellett az eddig megoldatlan strukturális problémákban is rejlenek, amivel mindenekelőtt az euróövezet nagy gazdaságainak kell megküzdenniük. Ezenkívül mindegyik tagállam kormányán belül konszenzus alakult ki arra vonatkozóan, hogy mind az államháztartások pénzügypolitikájának konszolidációja, mind a növekedés gyengeségének leküzdése szükséges.

2.4.1 Az Uniónak magának kell a növekedés motorjává válnia, hogy más vezető gazdasági térségekkel szemben ne veszítsen teret, és még el tudja érni a lisszaboni stratégia keretében magasra kitűzött célokat.

2.4.2 Az EGSZB ebben az összefüggésben nagy szerepet tulajdonít a szociális partnereknek és más reprezentatív civil szervezeteknek, továbbá ismét utal a lisszaboni stratégia végrehajtásának javítása tárgyában kiadott véleményére ⁽⁹⁾, amely a jelen vélemény kontextusában talált folytatásra.

A bizalmi válság leküzdése

2.5 A foglalkoztatási helyzet körüli bizonytalanság néhány tagállamban ahhoz vezetett, hogy a fogyasztók elvetik, vagy a jövőre halasztják vásárlási döntéseiket. Ezáltal olyan várakozási mechanizmus alakul ki, amely gyengíti a belső keresletet, következtében a hosszú távon ható tranzakciók háttérbe kerülnek, és hátrányosan befolyásolja a gazdasági növekedést. Aggodalomra ad okot, hogy egyes tagállamokban a konjunktúra fékeződésével (2001–2003) összefüggő csekélyebb fogyasztási kiadások az ezután fellendülő konjunktúrában nem növekedtek újra jelentős mértékben. Hasonló érvényes a vállalatok beruházási döntéseire. Fennáll annak a veszélye, hogy önbeteljesítő várakozások rögzülnek, és makacs konjunkturális egyensúlyhiány marad fenn. Ezt a veszélyt megfelelő intézkedésekkel meg kell előzni.

2.5.1 A munkavállalók és fogyasztók bizalmi válságát az Európai Közösség sok országában a vezetők és egész vezetési struktúrák nyilvánosságra kerülő hibás teljesítménye és magatartása is erősíti. Az EGSZB fontosnak tartja, hogy az európai államok az Európai Közösség támogatásával a vezetés terén jelentkező képzettségi és integrációs hiányosságok iránt azok

leküzdésén és intenzívebb tevékenységeken keresztül nagyobb figyelmet és aktivitást tanúsítsanak. Ezen túlmenően gondolni kell arra, hogy hogyan lehetne nagyobb átláthatóság révén, adott esetben szigorúbb felelősségi mércével a felelős szereplőket erőteljesebb feladatorientáltságra és szociális felelősségvállalásra ösztönözni.

2.5.2 Az euróövezet nagy nemzetgazdaságaiban a bizalmi válság leküzdése a központi feladatok egyike. Csak a pénzügyi és szociálpolitikai fenntarthatóság stratégiája lesz képes a lakosságnak a nemzeti kormányok cselekvőképességébe és az Unió intézményeibe vetett bizalmát megőrizni és erősíteni. ⁽¹⁰⁾

2.5.3 Az állami költségvetés tehermentesítése és a szociális biztonsági rendszerek erősítése csak a munkaerő-piaci helyzet tartós javításával együtt lehetséges. A gyorsuló gazdasági változásoknak, ugyanakkor a szociális biztonságnak is megfelelő munkaerő-piaci reformokat kulcsfontosságú pontként kell beépíteni a fenntartható gazdaságpolitikába. A lisszaboni stratégiának megfelelően az állam irányító feladatokat láthat el, hogy a globalizációra adott pozitív válaszként támogassa a megfelelő beruházásokat és a munkahelyek teremtését új területeken.

2.5.4 Ezért rendkívül fontos, hogy az intézkedések jobb összehangolásával a kereskedelem, verseny, ipar, innováció, képzés és szakképzés, valamint foglalkoztatás terén kellően összpontosítsunk ezekre az új területekre és az ott kínálgó esélyekre. A civil társadalomnak ezen a téren eleget kell tennie a saját felelősségi körébe tartozó feladatoknak.

2.5.5 Fontos, hogy a monetáris és fiskális politika a növekedést és a foglalkoztatást is ösztönözze ⁽¹¹⁾. A tagállamoknak valójában a gazdaságpolitika koordinációjára van szükségük. Arra azonban ügyelni kell, hogy a keresletlénkítő gazdaságpolitikai intézkedések ne ássák alá a stabilitásba vetett bizalmat.

3. Makrogazdasági politika a növekedésért és foglalkoztatásért

Költségvetési politika

3.1 Megfelelő kereslet hiányában a strukturális reformok károsan hatnak a foglalkoztatottságra. Már most figyelembe kell venni, hogy a kiadásokra a népesség előregedéséből eredően hosszú távon nagy nyomás nehezedik. Ilyen feltételek között tudna a fiskális politika egy kiegyensúlyozott makrogazdasági politika keretében a kereslet hatékony erősítéséhez is hozzájárulni. ⁽¹²⁾

⁽⁸⁾ Az Európai Unió Tanácsa, elnökségi következtetések (19255/2005, 2005.6.18.), különösen a 9–11. pont, és az Európai Bizottság közleménye a Tanácsnak és az Európai Parlamentnek: „Közös cselekvések a növekedésért és foglalkoztatásért: a Közösség lisszaboni programja” (COM (2005/330) final, 2005.7.20.).

⁽⁹⁾ Ezzel kapcsolatban lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: „A lisszaboni stratégia végrehajtásának javítása” (HL C 120., 2005.5.20., 79. o.).

⁽¹⁰⁾ Ezzel kapcsolatban lásd az EGSZB „Gazdasági és monetáris unió, gazdasági és szociális kohézió” szekció véleményét a következő tárgyban: „A gazdasági kormányzás erősítése – a Stabilitási és Növekedési Paktum reformja” (ECO/160, CESE 780/2005fin., 2006.1.1.).

⁽¹¹⁾ Az EGSZB ismételtén sürgette ezt, a közelmúltban többek között a „Foglalkoztatáspolitikai: Az EGSZB szerepe a bővítés után és a lisszaboni folyamat szempontjából” tárgyú véleményében (HL C 221 2005.9.8., 94.o.).

⁽¹²⁾ Ezzel kapcsolatban lásd még az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „Átfogó gazdaságpolitikai iránymutatások 2003–2005” (HL C 80., 2004.3.30., 120. o., 1.4. pont).

3.1.1 Ehhez a tagállamoknak realisabb és átláthatóbb költségvetési tervezésből kell kiindulniuk. A feladatok kritikus szemlélete és a nagyobb költsékezési fegyelem bizonyítékul szolgálnának az állami kiadások minőségéhez, ami hozzájárulna az erőteljesebb növekedéshez. Ez érvényes valamennyi EU-szintre. Az egyes országokon belül szigorúbb végrehajtási mechanizmusokra van szükség, hogy a deficittel kapcsolatos kockázatokat már a kezdetektől fogva kezelni tudják. Az Európai Bizottság 2005-ös őszi előrejelzése az állami költségvetések deficitjének szintjével kapcsolatban hangsúlyozza a konszolidáció szükségességét. A tartós (bár lendület nélküli) konjunktúrális élénkülés ellenére a Bizottság becslése az, hogy a költségvetési deficit az EU-25-ben 2005-ben és 2006-ban minden esetben 2,7 %-kal majdnem eléri a 3 %-os referenciaértéket.

3.1.2 A fiskális politikai fegyelem fontos előfeltétele annak, hogy a Központi Bankok Európai Rendszere viszonylag alacsony kamatok mellett tartósan biztosítani tudja az árstabilitást. Az EKB-nak továbbra is komolyan szem előtt kell tartania az emelkedés kockázatait az árstabilitás esetében, mint például a világméretű likviditásfelesleggel vagy az energiaár emelkedésének a békére gyakorolt spirális hatásával együtt járó kockázatokat. Ezzel az EGSZB az Európai Bizottság megállapítását támogatja, miszerint az EKB legfőbb céljának az árstabilitás megőrzésének kell maradnia.

A szociális rendszerek fenntarthatósága

3.2 A szociális biztonsági rendszerek előtt tornyosuló alkalmazkodási nehézségek nem elsősorban a globalizációra vezethetők vissza, sokkal inkább a nagy strukturális munkanélküliségre, valamint a születések számának visszaeséséből és a várható élettartam növekedéséből adódó mélyreható demográfiai változásokra, amelyek egyre hosszabb nyugdíjfolyósítási időhöz vezethetnek. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottságot minden, a foglalkoztatás érdekében tett erőfeszítésében és a szociális biztonsági rendszerek fenntarthatóságát célzó modernizációs igyekezetében, mivel elengedhetetlen a szociális biztonság magas szintje „annak érdekében, hogy biztosítani lehessen az egyensúlyt a versenyképesség, a kereslet és a társadalmi kohézió között”⁽¹³⁾. Mindeközben fontos, hogy megőrződjön a szociális biztonság, amelyben sokan joggal bíznak.

3.2.1 A szociális biztonsági rendszerek reformjának szorosan össze kell kapcsolódnia a nők munkaerőpiachoz való hozzáféréseinek megkönnyítését szolgáló konkrét tervekkel, s ennek érdekében a gyermekgondozási szolgáltatásokat, iskolákat stb. is biztosítani kell. Elő kell segíteni az olyan intézkedéseket, amelyek lehetővé teszik a családi élet és a hivatás jobb összeegyeztethetőségét, mint például a kisgyermekes egész napos gondozását⁽¹⁴⁾. Az olyan országokban, ahol nem kellő mértékben áll rendelkezésre gyermekfelügyelet, a nők foglalkoztatottsági aránya viszonylag alacsony. Ezzel szemben azokban az országokban, ahol a nők foglalkoztatottsága magas, jó a hozzáférés a gyermekgondozási létesítményekhez. Vizsgálatok kimutatták, hogy az EU-ban jelentős ellentmondás van a kívánt (2,3) és a tényleges (1,5) gyerekszám között. Már egy 2,1-es

születésszám elegendő lenne ahhoz, hogy megálljon az európai népesség küszöbön álló csökkenése. Megfelelő infrastruktúra kialakítása, a munkaszervezés újszerű elrendezése a munkavállalók számára biztosított garanciák betartása mellett azzal, hogy a munkavállalók és munkaadók számára vonzóbbá teszik a részmunkaidőt, továbbá a kereső tevékenység ösztönzőktől független megszakításának megkönnyítése és a rugalmas munkaidő-szabályozás legalább néhány tagállamban fokozottan ösztönözhetne a gyereknevelés időszaka után a munkaerőpiacra történő visszatérésre. Ezen túlmenően a munkaerőpiac fenntartható, nagyobb munkaerő-keresletet eredményező reformja is erősítené a munkavállalók helyzetét és ezáltal a munkaadók hajlandóságát a munka és család jobb összeegyeztethetőségéhez való hozzájárulásra.

3.2.2 A kormányzatokkal és a szociális partnerekkel szemben is megfogalmazódik az a követelmény, hogy kollektív megállapodásokkal új foglalkoztatási lehetőségeket teremtsenek, és hogy támogassák a rugalmasság és biztonság elsősorban innovációbarát egyensúlyát. Ennek alapján és az idősebb munkavállalók iránti tiszteletből az EGSZB támogatta az Európai Bizottság közleményében (COM (2004) 146 final) szereplő ajánlásokat és elemzést: „...a szociális partnereknek mind nemzeti, mind uniós szinten szélesíteniük és fokozniuk kell erőfeszítéseiket a korosodás és a változáskezelés új kultúrájának megteremtése érdekében. Sajnos a munkáltatók továbbra is inkább a korengedményesnyugdíj-konstrukciókat részesítik előnyben.” A kulcskérdés a foglalkoztatási arány növelése. E kérdést illetően az EGSZB úgy véli, hogy a teljes foglalkoztatási arány, illetve elsősorban az 55–64 év közöttiek foglalkoztatási arányának növelése egyben azt is jelenti, hogy növeljük a foglalkoztatottsági arányt az alulreprezentált potenciális munkavállalók kategóriáiban. Ebből a szempontból nézve komoly lépéseket kellene tenni az EU-ban létező összes munkaerő-tartalék mozgósítására, akár a demoralizáló munkanélküliségben megragadt fiatalok (amely jelenség aggasztó a teljes foglalkoztatottsági arány jövőbeli alakulása szempontjából), akár a nők és a fogyatékkal élők körében.⁽¹⁵⁾

A munkanélküliség csökkentése, a munkaerő mobilizálása

3.3 Az EGSZB hangsúlyozza annak szükségességét (amire az Európai Bizottság is rámutatott), hogy jelentősen fokozni kell a foglalkoztatási rátát különösen a nagy nemzetgazdaságokban, és tartósan növelni kell a munkaerő-kínálatot. Az európai gazdaság hosszú távú teherbíró képességének biztosítása érdekében a legnagyobb prioritást kell kapnia a tömeges munkanélküliség leküzdésének.

3.3.1 A nagy strukturális munkanélküliség és a világkereskedelem kiszélesedése további követelményeket támaszt a hatékony és dinamikus alkalmazkodással szemben a munkaerőpiacokon. Különösen az exportpiacokon, de a szolgáltatási szektorban is számos új lehetőség nyílik az erősen bővülő világkereskedelem nyomán. A munkaerőpiacok alkalmazkodóképességével szemben ezáltal egészen új követelmények merülnek fel, amelyeknek stabil keret híján lehetetlen megfelelni.

⁽¹³⁾ Ld. az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „Átfogó gazdaságpolitikai iránymutatások 2003–2005” (HL C 80., 2004.3.30., 120. o. 1.5.3. pont)

⁽¹⁴⁾ Ezzel kapcsolatban lásd az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „Javaslat tanácsi határozatra (az EK-Szerződés 128. cikkének alkalmazásaként) a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról” (HL C 286., 2005.11.17., 38. o.). Abban áll többek között a következő (3.2.3. pont): „Az EGSZB továbbra is sürgeti a tagállamokat, támogassák azokat az erőfeszítéseket, melyek célja, hogy a munka világa összeegyeztethető legyen a családi élettel. Ez a társadalom egészének a feladata.”

⁽¹⁵⁾ Lásd a CESE 1649/2004 sz. véleményt a következő tárgyban: „Az idősebb munkavállalók foglalkoztatottságának emelése és a munkaerőpiacról történő kivonulás késleltetése” (HL C 157., 2005.6.28., 120. o.), 6.3.2. és 4.4.4. pont.

3.3.2 Az európai munkaerőpiacoknak képesnek kell lenniük jobban és dinamikusabban reagálni az olyan tendenciákra, mint az *outsourcing* (külsős céghez való kiszervezés) és az *offshoring* (tevékenységek külföldi vállalathoz való áthelyezése a vállalat-csoporton belül). A munkanélküli biztosítási rendszereknek, a szociális biztonsági rendszereknek és a munkaerő-közvetítésnek úgy kell működniük, hogy ne csak a munkanélküliségből a foglalkoztatásba történő átmenetet fedjék le, hanem megkönnyítsék a váltást a különböző foglalkoztatási helyzetek között, mint a munkavégzés, szakképzés, kereső tevékenység megszakítása vagy az önálló vállalkozói tevékenység. Mivel a Közösség ezen a területen csak korlátozott hatáskörrel rendelkezik, a tagállamok feladata, hogy munkaerő-piaci intézményeiket ennek megfelelően irányítsák.

3.3.3 Változatlanul átmeneti mobilitási korlátok állnak fenn továbbá a munkavállalók EU-n belüli, határokon átnyúló mobilitása tekintetében. Az EGSZB felszólítja a tagállamokat, hogy komolyan vizsgálják meg, véget lehetne-e vetni az átmeneti időszakoknak. Ez a szociális partnerek megfelelő bevonását és a velük történő konzultációt igényli minden szükséges szinten⁽¹⁶⁾. Ha az átmeneti időszakokat fenn kívánják tartani, azt meggyőző és objektív érvekkel kell alátámasztani.

3.3.4 Mivel az olyan személyek esetében, akik semmiféle vagy csekély szakmai képzettséggel rendelkeznek, a munkanélküliség aránya messze az átlagon felüli, a munkaerő-piaci politika egyik legfontosabb eszköze a képzés és továbbképzés támogatása. A képzés és szakképzés a humántőkébe történő befektetést jelenti, mert növeli az egyén esélyeit a munkaerő-piacon, és bővíti a vállalkozások termelési potenciálját. A képzés fontos összetevője a termelékenység és a nemzetközi versenyképesség fejlesztésének. A szociális partnereknek kollektív szerződéseikben és minden számukra mérvadó szerződés keretében egyezségekre kell jutniuk abban, hogy az alkalmazott és a munkás továbbképzés és szakmai előrelépés révén képes fenntartani és növelni az általa képviselt humántőkét.

3.3.5 Különösen a fiatalok esetében a szakképzés joggal tekinthető a jövőbeli foglalkoztatás szükséges előfeltételének, még akkor is, ha mindez még nem elégséges feltétele a megfelelően alkalmazkodó munkaerő-keresletnek. Az idősebb személyeknél, akik esetében a fiatalokhoz hasonlóan átlagon felüli a munkanélküliség aránya, szintén felmerül annak az igénye, hogy továbbképzési és képesítési intézkedéseken keresztül új tudásra tegyenek szert. Ha az idősebb munkavállalók termelékenységüknél potenciálja nincs teljesen kihasználva, az nem a kor, hanem a készségek elavulása miatt van. Ezen képzéssel változtatni lehet. Azt is világossá kell tenni, hogy nem elegendő egy politikát a 40 vagy 50 éven felüli korcsoportok esetén követni.⁽¹⁷⁾

3.4 Az EGSZB komoly problémát lát abban, hogy a munkaviszonyt jelentős adók és társadalombiztosítási járulékok terhelik.

4. Mikrogazdasági reformok a növekedési potenciál erősítéséért

Az EU belső piaca

4.1 Az EGSZB osztja az Európai Bizottság nézetét arra vonatkozóan, hogy a foglalkoztatásra és növekedésre irányuló gazdaságpolitikában fontos szerepet kell kapnia a kibővített és elmélyített belső piacnak. Mindazonáltal a bizottság a lisszaboni stratégia végrehajtásának problémáit elsődlegesen nem a belső piac elégtelen integrációjában látja.

4.1.1 A munkaerőpiacok és a gazdasági növekedés gyenge teljesítményét nem lehet kizárólag a szolgáltatási piacok eddig nem teljes mértékben kialakult integrációjával indokolni. A munkanélküliek nagy része az alacsony képzettséggel rendelkezők közé tartozik, akik csak csekély mértékben profitálnának a szolgáltatások integrált európai belső piacából. Bár az adózással kapcsolatos akadályok megszüntetése javíthatja a befektetési környezetet, a mobilitás akadályainak leküzdése pedig könnyítést jelentene néhány munkaadó és munkavállaló számára, ez azonban aligha járul majd hozzá a nemzeti munkaerőpiacok lényegi tehermentesítéséhez. Fontos lépés lehet azonban a belső piac továbbfejlesztése azzal a céllal, hogy valódi és kiegyensúlyozott szolgáltatási belső piac jöjjön létre.

4.1.2 Mindeközben az EGSZB véleménye szerint hibás megközelítés lenne a piacok maximális és optimális integrációs foka közé minden esetben egyenlőséget tenni. Különösen a jellegzetesen regionális vagy helyi piacoknál (ami sok szolgáltatót érint) fog mindig is szűk keretek között mozogni a határokon átnyúló szolgáltatások nagyságrendje. A harmonizálás erőltetése itt éppen azt a benyomást kelthetné, hogy az EU-politika nem veszi kellő mértékben figyelembe a regionális sajátosságokat, és ezzel az eddig is meglevő fenntartások és előítéletek erősödéséhez vezethet. Ezért kell legalább a jelenleg fennálló akadályokat világosan megnevezni, és azokat a szabályozásokat mérlegelni, amelyek a tagállamok egyedi jellegzetességei miatt a jövőben is megmaradnak, és amelyekhez a piaci résztvevőknek alkalmazkodniuk kell. Ennek során előnyben kell részesíteni a piacok és ágazatok szerinti gondos mérlegelést.

4.1.3 Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság azon ajánlását is, amely szerint le kell építeni a versenyt korlátozó állami támogatásokat, illetve a támogatásokat sokkal inkább a lisszaboni programhoz kapcsolódó területekre, a kutatásra, az innovációra és az oktatáspolitikára kell átcsoportosítani. A verseny intenzitásának növelése mellett ezzel elérhető lenne az államháztartások tehermentesítése, illetve a jövőbe mutató állami beruházások erősítése.

4.1.4 Az európai tőkepiacok integrációja jelentős fejlemény az EU növekedésének élénkítése érdekében. Az elmúlt években komoly erőfeszítések történtek az integrált tőke- és pénzügyi szolgáltatási piac szabályozási keretfeltételeinek megteremtésére. Ennek fényében az EGSZB-ben meghallgatásra találnak a túl gyors és túl sok ráfordítást igénylő harmonizációról szóló panaszok.

⁽¹⁶⁾ „A globalizáció szociális dimenziója – az EU politikai hozzájárulása a haszon egyenlő elosztásához”, COM(2004) 383 final, 2004.5.18.

⁽¹⁷⁾ Lásd az OECD nemzetközi felmérését a népesség írni-olvasni tudásáról (International Adult Literacy Survey – IALS), valamint az EGSZB következő véleményeit: „Idősebb munkavállalók” (HL C 14., 2001.1.16.) és „Az idősebb munkavállalók foglalkoztatottságának emelése és a munkaerőpiacról történő kivonulás késleltetése” (HL C 157, 2005.6.28., 120. o.) 4.3.5. pont.

4.1.5 A további harmonizációs és szabályozási tervek előtt gondosan meg kell vizsgálni ezek szükségességét és sürgősségét. Rövid távon le kell állítani azokat a tervbe vett irányelveket, amelyek nem feltétlenül szükségesek. Célszerűnek látszik inkább először a közelmúlt eddig még nem teljesen lezárt jogalkotási kezdeményezéseinek piacorientált és költséghatékony végrehajtására és konszolidálására összpontosítani. Az EGSZB támogatja az Európai Bizottság által kiadott, a pénzügyi szolgáltatások politikájával foglalkozó fehér könyvben (2005–2010) ezzel kapcsolatban rögzített álláspontokat.

Verseny és a bürokrácia csökkentése

4.2 Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság által előírt célkitűzéseket a szabad kereskedelem kibontakoztatására. Az alapvető kompetenciákra korlátozott, karcsúsított és modernizált közigazgatás jelentős megtakarításokkal járhat, ugyanakkor a tagállamokat – beavatkozási eszközök hiányában – válsághelyzetek esetén kiszolgáltatott helyzetbe hozhatja. A tagállamokban a lényeges állami feladatok – képzés, állami infrastruktúra, bel- és külpolitikai biztonság, szociális biztonság és magas közegészségügyi szint – ellátására történő fokozott összpontosításnak mint követendő elképzelésnek nagyobb figyelmet kellene kapnia. Ebben az összefüggésben az EGSZB fenntartja támogatását az Európai Bizottságnak a jobb jogalkotás gazdasági jelentőségére vonatkozó kijelentéseivel kapcsolatban. A jogalkotási folyamat által érintettekkel való fokozott konzultáció az átláthatóbb döntéshozatalt szolgálja a jogalkotás és a piaci szereplők számára.

4.2.1 Az intenzívebb verseny az innováció előmozdításának is motorja lesz. Javítani kell az innováció és – bővebb értelemben – a kutatás politikai keretfeltételeit. Ebben az összefüggésben az EGSZB utal számos véleményében bemutatott és még mindig aktuális javaslataira, amelyeket e helyen csak nyomatékosítani szeretne. ⁽¹⁸⁾

4.2.2 Az EGSZB rámutat arra, hogy az átfogó iránymutatásban nem kapott kellő figyelmet a bürokrácia csökkentésének témája. Ezért ismét kiemeli a jobb jogalkotás uniós koncepciójának jelentőségét. Alapvetően hiányolja, hogy a tagállamokat nem kéri fel folyamatosan a bürokrácia csökkentését célzó intézkedésekre, például az adó- és járulérendszer egyszerűsítésére. Ugyanez érvényes az EU-szintű jogalkotásra és annak nemzeti alkalmazására. Nemcsak a rövid döntéshozatali utak, hanem az egyszerűbb eljárási előírások is csökkentenék a költségeket, és tehermentesítenék az államháztartásokat.

4.2.3 A piacok szabályozása, deregulációja és liberalizációja terén szükséges a fogyasztói és környezetvédelmi érdekek gondos mérlegelése, valamint a szociálpolitikai célkitűzéseknek a nemzetgazdaság növekedési esélyeivel történő összevetése. A jövőbeli jogalkotói és felügyeleti tevékenységeket az eddiginél

erősebben kell alátámasztani a jogszabályok következményeinek értékelésével. ⁽¹⁹⁾

4.2.4 Éppen a csak csekély igazgatási és adminisztratív struktúrákkal rendelkező KKV-k és más önálló vállalkozók termelékenységét korlátozzák aránytalanul a túl terjedelmes szabályok. Az EGSZB ezért megismétli a KKV-k különleges jogállására vonatkozó követelését ⁽²⁰⁾.

4.2.5 Az EGSZB nagy lehetőséget lát a közszféra és a vállalkozási szektor megerősített együttműködésében is a közfeladatok ellátásának területén (*Public-Private Partnership*, PPP). Az együttműködés e legújabb, az EU-tagállamokban és magában a Közösségben a közfeladatok ellátása terén is megjelenő formájának egyenlő feltételeket kell biztosítania a magán- és az állami szektor számára, hogy abból a nagyközönség a lehető legnagyobb mértékben profitálhasson. Függetlenül attól, hogy a projekteket miként tervezik, építik fel és működtetik, meg kell fontolni, hogy finanszírozásukra a magánszekortól vegyenek fel kölcsönt, ha az költséghatékony.

Oktatás és képzés

4.3 A – nem utolsósorban a rugalmas tanulási módszerek révén megvalósuló – egész életen át tartó tanulás koncepciójának fontos szerepe van a tudásalapú társadalomban. Az egész életen át tartó tanulás megvalósításához a társadalom tanulási kultúrájára és az ezt támogató infrastruktúrára van szükség. A szociális partnereknek és a civil társadalomnak elő kell segíteniük az egész életen át tartó tanulás elképzelését. Ezenkívül a képzés és a szakképzés terén is megfontolandó lenne a PPP-lehetőségek fokozott kihasználása. Az infrastruktúra finanszírozásához pillanatnyilag még fokozottabb állami támogatásra van szükség, ami eddig nem történt meg kellő mértékben. A képzésre és szakképzésre fordított összkiadás az EU-25 területén a legutóbbi felméréskor (2002) a GDP 5,2 %-át tette ki, ami nagyjából megfelel az összehasonlítható gazdasági térségek szintjének. Ebből azonban csak a GDP 0,6 %-a származott a magángazdaságból, ami messze a referenciaregiókban jellemző érték alatt marad. Ezt az arányt növelni lehetne azokban az esetekben, amikor ez a projekt időtartamára vagy a hitelnyújtás időszakára vetítve költséghatékony.

4.3.1 Az EGSZB már egy korábbi véleményében állást foglalt az egész életen át tartó tanulásra ⁽²¹⁾ vonatkozó cselekvési program keretében megvalósuló kulturális csereprogramok és a fiatalok közötti összefüggéssel kapcsolatban. Ezen a helyen ismét világossá kell tenni ennek a kapcsolatnak a jelentőségét a tudásalapú társadalom megteremtésében. A kulturális csereprogramok támogatása (mindenekelőtt fiatalok számára) felkelti az érdeklődést más kultúrkörök iránt, és ezzel pozitívan járul hozzá a tudás kölcsönös átadásához.

⁽¹⁸⁾ Lásd az EGSZB következő véleményeit: „Kutatók az európai kutatási térségben: hivatás sokrétű szakmai lehetőségekkel” (HL C 110., 2004.4.30., 3. o.); „Az európai kutatási térség integrációja és megerősítése” (HL C 32., 2004.5.2., 81. o.); „Az európai kutatási térség: új lendület – kiépítés, újrendezés, új távlatok”, (HL C 95., 2003.4.23., 48. o.). A kohézió és a versenyképesség erősítése a kutatás, a technológiai fejlődés és az innováció segítségével” (HL 40., 1999.2.15., 12. o.)

⁽¹⁹⁾ Ebben az összefüggésben az Európai és Szociális Bizottság már korábban támogatta egy egyszerű állami szabályozási és adórendszer megteremtését. Ezzel kapcsolatban lásd az Európai és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „Átfogó gazdaságpolitikai iránymutatás 2003–2005” (HL C 80., 2004.3.30., 120. o., 4.4.2.4. pont).

⁽²⁰⁾ Ezzel kapcsolatban lásd az EGSZB véleményét a következő tárgyban: „Javaslat tanácsi határozatra (az EK-Szerződés 128. cikkének alkalmazásaként) a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról” (HL C 286., 2005.11.17., 38. o.)

⁽²¹⁾ Az EGSZB véleménye a „Javaslat az oktatás és az egész életen át tartó tanulás terén integrált cselekvési programot létrehozó európai parlamenti és tanácsi határozatra” tárgyában, 2005.2.10. (HL C 221., 2005.9.8., 134. o.)

4.3.2 Az EGSZB üdvözlí, hogy a diplomák elismeréséről szóló irányelvvel kapcsolatos döntéshozatal révén elhárították a lényegi akadályokat a munkavállalók és önálló vállalkozói tevékenységet végzők mobilitása elöl. Ösztönzi a tagállamokat, hogy gondoskodjanak a gyors végrehajtásról. Ezenkívül az egyetemek és iskolák teljesítményének rendszeres összehasonlítása és teljesítményértékelés révén, ahogy ez gyakorlatilag a Pisa-tanulmány és a bolognai folyamat keretében megvalósul, pozitív hatást kell gyakorolni a résztvevők ambícióira és teljesíthetőségére. ⁽²²⁾

4.3.3 Továbbá az európai felsőoktatási képzési rendszer nem kellően célorientált ahhoz, hogy kialakuljon a csúcshívonalú kutatás világszerte vezető térsége. A kiválósági központok és a kiválósági klaszterek révén erre nemzeti és európai szinten nagyobb figyelmet kell fordítani azokon a területeken, ahol ez még nem történt meg kellő mértékben. Ezzel fel lehetne lépni a magasan képzett európai kutatók tengerentúlra vándorlása ellen.

Kutatás és innováció

4.4 Az európai népesség várható csökkenése és elöregedése egyre több technológiai újítást követel meg az európai társadalom egésze jövőbeli jólétének biztosítása érdekében, és az összeurópai társadalomnak is erre van szüksége. Az Európai Bizottság mindazonáltal megállapította, és helyesen figyelmeztetett arra, hogy az innovációs teljesítmény növelésére irányuló erőfeszítések eddig nem voltak elégségesek az Európai Unióban. ⁽²³⁾

4.4.1 Az uniós szintű innovációs tevékenység erősítése érdekében az EGSZB elengedhetetlennek tartja az innováció határon átnyúló terjedésének útjában álló akadályok megszüntetését. A lehetőségektől még mindig elmaradó innovációs tevékenység a nem kielégítő munkaerő-piaci helyzet mellett az egyik lényeges tényezője a termelékenység-növekedés lassulásának az euróövezetben. A jobb innovációs eredmények elérése érdekében mindazonáltal meg kell szüntetni a piac fragmentálódásának okait, ami jelenleg gátolja az új technológiák terjedését.

4.4.2 Az EGSZB osztja az Európai Bizottság nézetét abban a tekintetben, hogy a termelékeny és innovációt támogató környezet megteremtéséhez továbbra is szükség van a keretfeltételek és az ösztönző mechanizmusok javítására.

4.4.3 Az innováció állami támogatását hatékonyabban és célzottabban kell alkalmazni, hogy elkerülhető legyen a magánbefektetők hibás ösztönzése és ezzel az állami források rossz elosztása. Nagyobb mértékben kell alkalmazni projektek esetében – az alap kutatás szükségességének sérelme nélkül – az egyetemek és vállalatok közötti szoros konzultációt, hogy a kutatást hatékonyabban lehessen összekapcsolni a magánszektorral.

4.4.4 Átláthatóbbá kell tenni az állami ösztönző intézkedések szabályozását, hogy könnyebben lehessen hozzáférni az állami kutatási forrásokhoz. Az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság szervezeti egységei közötti fokozott együttműködést. Az EGSZB hangsúlyozza már többször hangoztatott követelését, hogy a támogatások keretfeltételeit úgy alakítsák ki, hogy KKV-k és mikrovállalkozások számára is hozzáférhető és kezelhető legyen.

4.4.5 Az innovációra ösztönzőleg hatna az egész unióra érvényes közösségi szabadalom is. Ennek akadályai (például a „nyelvi nehézségek”) nem lehetnek leküzdhetetlenek. Az EGSZB ismételt és nyomatékosan síkraszáll az európai közösségi szabadalom mihamarabbi bevezetése mellett.

Kis- és középvállalkozások

4.5 Ahogy az EGSZB egy korábbi véleményben már hangsúlyozta, a vállalati kezdeményezések támogatására megkülönböztetett figyelmet kell fordítani ⁽²⁴⁾. Különösen a kis- és középvállalkozások képviselnek jelentős potenciált az innováció szempontjából. Hogy a már megerősödött, nagyobb vállalatokkal szembeni hátrányukat a költségoldal tekintetében kompenzálják, innovatív termékekkel és szolgáltatásokkal kell helytállniuk. Ezért az EGSZB üdvözlí az Európai Bizottság arra vonatkozó kérését, hogy Európában általánosan szüntessék meg a kezdő vállalkozások előtt álló akadályokat ⁽²⁵⁾ a pénzeszközökhöz és a kockázati tőkepiacokhoz való hozzáférés tekintetében.

Brüsszel, 2006. február 15.

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND

⁽²²⁾ Az EGSZB már máshol is hangsúlyozta „a képesítések átláthatóságának és harmonizációjának jelentőségét egész Európában és nemzetközi szinten”. Ezzel kapcsolatban lásd az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét a következő tárgyban: „Javaslat tanácsi határozatra (az EK-Szerződés 128. cikkének alkalmazásaként) a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról” (HL C 286., 2005.11.17., 38. o., 3.8.1.pont).

⁽²³⁾ Az EU jelenleg a GDP-nek mindössze mintegy 2 %-át fordítja kutatásra és fejlesztésre. Ezzel kapcsolatban lásd az Európai Bizottság következő dokumentumát: „A Bizottság ajánlása (az EK-Szerződés 99. cikke értelmében) a tagállamok és a Közösség gazdaságpolitikáira vonatkozó átfogó iránymutatásokról” (2005–2008) (COM (2005) 141 final, B.2. szakasz). Ez a százalékos arány a lisszaboni stratégia elindulása óta alig emelkedett, és egyértelműen elmarad az uniós célkitűzéstől, amelynek értelmében a GDP 3 %-át kell kutatási befektetésekre fordítani. Az EGSZB emlékeztet arra, hogy ennek kétharmadáról a magánszektornak kell gondoskodnia.

⁽²⁴⁾ Lásd az EGSZB véleményeit: „Vállalati kezdeményezések támogatása Európában: jövőbeli prioritások” (HL C 235., 1998.7.27.), valamint „Javaslat tanácsi határozatra (az EK-Szerződés 128. cikkének alkalmazásaként) a tagállamok foglalkoztatáspolitikáira vonatkozó iránymutatásokról” (HL C 286., 2005.11.17., 38. o.).

⁽²⁵⁾ Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság már korábban is így nyilatkozott, és támogatta a vállalkozói szellem és a vállalatalapítás előmozdítását is. Ezzel kapcsolatban lásd az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményét az „Átfogó gazdaságpolitikái iránymutatás 2003–2005” témájához, (HL C 80., 2004.3.30., 120. o., 4.4.2.4. pont).

MELLÉKLET

az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság véleményéhez

Elutasított módosító indítvány

A következő módosító indítványt, amelynél a támogató szavazatok száma az összes leadott szavazat legalább egynegyede volt, a vita során elutasították.

2.5.1. pont

A 2.5.1. pontot el kell hagyni.

Indokolás

Az Európai Unió tagállamaiban 23 millió különféle gazdasági egység tevékenykedik, az itt dolgozó vezetők pedig ennek a többszörösét teszik ki, akik közül a többség alkalmazott. Olyan környezetben dolgoznak, ahol rendkívül nagy nyomás nehezedik rájuk, és gyakorlatilag a vállalaton belül történő vagy bármely alkalmazott hibájából bekövetkező összes eseményért felelősséggel tartoznak. Számos vezető lemond a pozíciójáról, illetve biztosítja magát kockázat esetére.

Az összes uniós tagállamban megvannak azok a jogrendszerek – például a polgári, kereskedelmi vagy büntetőjogi törvények –, amelyek szabályozzák a gazdasági egységek vezetőinek felelősségét.

Azonban a 2.5.1. pont felhívja a tagállamok és az Európai Unió figyelmét a vezetők képzettségi szintjére és integritására, valamint az e téren fellelhető hiányosságok pótlására.

Ebben az összefüggésben számos kérdés felmerül, és amennyiben azt szeretnénk, hogy az EGSZB-vélemény komoly figyelemben részesüljön, foglalkozni kell a következő kérdésekkel:

1. Az Európai Uniónak és tagállamainak milyen módon kell ellenőrizniük több tízmillió ember képzettségi szintjét és integritását? Szükség van-e új szervezetek felállítására? A meglévő jogi rendszerek nem elegendőek-e, és nem lenne-e megfelelő egyszerűen a jog alkalmazása?
2. Amennyire a vezetők felelősséggel tartoznak munkatársaik hibáiért, miért ne lehetne ugyanez a követelmény érvényes az alkalmazottakra, hogy hatékonyan és lelkiismeretesen dolgozzanak, megfelelő képzettséggel rendelkezzenek, és feddhetetlen magatartást tanúsítsanak? Amennyiben az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság valóban konszenzusra törekvő intézmény, fel kell szólítania a dolgozókat, az alapítványokat, a szociális és nem kormányzati szerveket, hogy rendelkezzenek a szükséges képzettséggel és etikai szabályokkal. Ennek ellenőrzésére a tagállamokat és az Uniót szeretnénk felkérni. Miért csak a vezetőkre vonatkozna mindez?
3. Az ECO szekció ülésén, a vélemény elfogadása alkalmával zajló vita folyamán az is elhangzott, hogy az Európai Unióhoz és tagállamaihoz intézett felhívást nem kell komolyan venni, ez egyszerűen „csak egy felhívás”. Ebben az esetben – tudatában annak, hogy ez csak egy felhívás – miért is ne foglalkozhatnánk azonnal az összes gazdasági, társadalmi vagy egyéb problémával egyetlen vélemény és felhívás formájában? Az ellenzék ilyen jellegű javaslatokat terjesztett elő a parlamentben a kommunista országokban, ahol minél rosszabb volt a gazdasági helyzet, a kormány annál inkább fogadott el rendeleteket, azt gondolván, hogy intézkedések, rendeletek és felhívások révén valami változni fog. Azt javaslom, hogy fogadjunk el egy véleményt azzal az Unióhoz és a tagállamokhoz intézett felhívással, hogy „Működnie kell!”. Ezáltal nemcsak a vezetők problémáját fogjuk megoldani, hanem az összes többi kérdést is, függetlenül attól, hogy milyen jellegűek. Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottságra ezek után nem lesz szükség, ami úgy az Európai Unió, mint az európai integráció hasznára válik majd.

A szavazás eredménye:

Mellette: 37

Ellene: 53

Tartózkodott: 9

Európai Gazdasági és Szociális Bizottság vélemény – Tárgy: „EU–Mexikó kapcsolatok”

(2006/C 88/17)

2004. július 1-jén az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság úgy határozott, hogy Működési Szabályzata 29. cikkének (2) bekezdésében foglaltak értelmében véleményt dolgoz ki az alábbi tárgyban: „EU–Mexikó kapcsolatok”

A bizottsági munka előkészítésével megbízott „Külkapcsolatok” szekció véleményét 2006. január 26-án elfogadta (Előadó: José Isaías RODRÍGUEZ GARCÍA CARO).

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság a 2006. február 14–15-én tartott 424. plenáris ülésén (a 2006. február 15-i ülésnapon) 107 szavazattal 4 ellenében, 6 tartózkodás mellett elfogadta az alábbi véleményt.

1. Bevezetés

1.1 E vélemény célja egyrészt az Európai Unió (EU) és Mexikó közötti kapcsolatok alakulásának elemzése 1995 decemberétől kezdődően, amikor az EGSZB elfogadta a tárgyban készült első véleményét⁽¹⁾, valamint az, hogy e kapcsolatok fejlesztése és elmélyítése céljából vitatémákat javasoljon, mind az EU és Mexikó közötti kapcsolatok jövőjét, mind pedig a két fél civil társadalmának bevonását illetően.

1.2 Az EU és Mexikó közötti kapcsolatokban jelentős előrelépés történt, amelynek kézzel fogható bizonyítéka a 2000 októberében Mexikóval kötött gazdasági partnerségi, politikai egyeztetési és együttműködési megállapodás (Átfogó Megállapodás), amely szabadkereskedelmi övezet létrehozásáról is rendelkezik. Ezért ez a vélemény olyan elemeket tartalmaz, amelyek mindkét fél jellegzetességeinek figyelembevételével igyekeznek kiemelni az Európai Unió és Mexikó közötti kapcsolatok stratégiai jelentőségét, valamint elmélyíteni és javítani az EU–Mexikó társulási megállapodást.

1.3 A megállapodás rendelkezései között kiemelt szerepet kap (a 36. és a 39. cikkben) a két fél civil társadalmának bevonása az Unió és Mexikó közötti kapcsolatok fejlesztésébe. Az EU, Latin-Amerika és a karibi térség országai civil társadalmi szervezeteinek 2004 áprilisában, Mexikóban tartott III. találkozóján – amelyen az EGSZB igen aktív szerepet vállalt – elfogadott Nyilatkozatban⁽²⁾, számos új intézkedésről állapodtak meg a következő hármas céllal: az Európai Unió, Latin-Amerika és a karibi térség partneri kapcsolatának elmélyítése; a társadalmi kohéziós menetrend felállítása; és a szervezett civil társadalom szerepének megerősítése.

Ebben a Nyilatkozatban megfogalmazták többek között azt, hogy biztosítani kell „strukturált intézmények létrehozását nemzeti és regionális szinten a párbeszéd kialakításához”; hogy „ezen intézmények megszilárdításáért teljes elkötelezettséget

vállalnak”, és azt, hogy kéri az „Európai Gazdasági és Szociális Bizottság támogatását a tapasztalatok átadásában és a párbeszéd lebonyolításában”.

1.4 Az EGSZB megítélése szerint az EU–Mexikó kapcsolatok esetében a civil társadalom megállapodásba történő bevonásának nem csak a két fél civil társadalmi, valamint azok képviselői szervei közötti kapcsolatok előmozdításában kell megnyilvánulnia. Emellett el kellene ismerni eredményes részvételüket a megállapodás intézményi keretében egy olyan konzultatív szerv révén, amely tevékenységét vagy a megállapodás tartalmát érintő kötelező konzultációk, vagy saját kezdeményezésű javaslatok révén végezné. Ezt a részvételt az EGSZB véleménye szerint a megállapodás keretén belül felállított Konzultatív Vegyes Bizottság létrehozásával kellene konkretizálni.

2. Mexikó politikai, gazdasági és társadalmi helyzete és kilátásai**2.1 A politikai helyzet**

2.1.1 A mexikói demokratikus átalakulás hosszú és sajátos folyamat. Az elmúlt húsz év belföldi politikai eseményei szilárd alapot teremtettek a plurális és demokratikus rendszer számára. Mexikóban többször kicserélődött, megszilárdult és függetlenné vált a törvényhozási és igazságszolgáltatási hatalmi struktúra, változások történtek a politikai hatalommegosztásban, és mélyreható intézményi reformok születtek, például a Mexikói Legfelsőbb Bíróság, a Szövetségi Választási Intézet és a Szövetségi Választási Bíróság esetében.

2.1.2 A mexikói politikai helyzet 2000-ben Vicente Fox Quesada, a Nemzeti Akciópárt (PAN) elnökjelöltje választási győzelmével fordulóponthoz érkezett: ezzel véget ért az Intézményes Forradalmi Párt (PRI) egyeduralma alatt egymást követő kormányok 71 éves sorozata. Ennek révén nyilvánvalóvá vált, hogy a demokratikus rendszer megfelelő működéséhez szükség van a politikai erők váltakozására, és megnyílt az út a változások előtt.

2.1.3 A mexikói kormány 2001–2006-os Nemzeti Fejlesztési Terve a politikai, gazdasági társadalmi és demográfiai átmenet egyik eleme volt. Az aktuális kormányzat tevékenységének prioritásait a következő tengelyek mentén határozta meg: társadalmi és egyéni fejlődés, minőségi növekedés, rend és tisztélet.

⁽¹⁾ Az 1995. december 21-én elfogadott „Az Európai Unió és Mexikó közötti kapcsolatok” című vélemény 5.5. pontja. (HL C 82., 1996.3.19., 68. o.)

⁽²⁾ Az összefoglaló III. pontja, valamint az Európai Unió, Latin-Amerika és a karibi térség országai civil társadalmi szervezeteinek III. találkozóján elfogadott Végleges Nyilatkozat 33., 34. és 35. pontjai. Mexikó, 2004. április 13–15. Ebben a dokumentumban megfogalmazták a kulturális és etnikai sokszínűség, valamint az őslakos népek jogainak elismerése terén elért eredményeket.

2.1.4 Több, a jelenlegi mexikói kormány által alapvető fontosságúnak ítélt (az adó- és az energiapolitikáról szóló) reformtervezet elakadt, először is azért, mert egyik házban (a képviselőházban és a szenátusban) sem kaptak elegendő többséget, másodsor pedig a 2006. júliusi elnökválasztás közeledte miatt.

2.1.5 A XX. század második felének nagy részében tapasztalt gazdasági növekedési ütem és viszonylagos politikai stabilitás révén Mexikó középhatalommá vált a nemzetközi porondon. Ez azonban megváltozott a nyolcvanas évek gazdasági válsága, majd a kilencvenes években a jelentős nemzetközi szintű változások miatt, amelyek miatt az országnak át kellett értékelnie gazdasági, politikai és külkapcsolati célkitűzéseit.

2.1.6 Később Mexikó és az Unió kölcsönös stratégiai álláspontja az ún. Átfogó Megállapodásban testesült meg, amely túlmutat a kétoldalú kapcsolatok konkrét aspektusain. Itt ki kell hangsúlyozni, hogy az utóbbi években egyre növekvő egyetértés tapasztalható a két fél között az idevonatkozó nemzetközi kérdésekkel kapcsolatban, és a többoldalú fórumokon is jobban össze tudják hangolni az álláspontjaikat. Mexikó és az EU együttműködött többek között környezetvédelmi (a Kiotói Jegyzőkönyv); fejlesztéspolitikai (a johannesburgi és a monterrey csúcson), valamint emberi jogi kérdésekben. Mexikó a többi latin-amerikai országgal is szoros kapcsolatokat tartott fenn, erre kiváló példa a Riói Csoporttal való politikai együttműködés. Mexikó ugyanakkor támogatja az Amerikai Szabadkereskedelmi Övezet (FTAA) integrációs folyamatát, ugyanúgy, mint a Mercosurét, amelynek maga is tagja kíván lenni.

2.1.7 Mexikó mint az amerikai kontinens „összekötő országa” alapvető stratégiai viszonyítási pontot kell hogy jelentsen az EU számára a térséggel való kapcsolatok minden jelenlegi vagy jövőbeli szempontjából.

2.2 Gazdasági helyzet

2.2.1 Az elmúlt tíz év során Mexikó jelentős gazdasági átalakuláson is átment, sokkal nyitottabb gazdasággá vált. Ez az egyetlen ország, amely szabadkereskedelmi egyezményeket kötött az Egyesült Államokkal, Kanadával, Japánnal és az Európai Unióval; valamint az Európai Szabadkereskedelmi Társulással (EFTA), Izraellel és a latin-amerikai országok többségével. 1984-ben csatlakozott a GATT-hoz, azaz a jelenlegi Kereskedelmi Világszervezethez (WTO), 1993-ban pedig az Ázsiai–Csendes-óceáni Gazdasági Együttműködés szervezetéhez (APEC). Emellett 1994 óta a Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet (OECD) tagja. A mexikói átalakulás mind ütemében, mind mélységében felülmúlta a legtöbb fejlődő országét, amelyek az elmúlt évben hasonló gazdasági változtatásokat hajtottak végre. Többek között a hazai fogyasztás és az egyesült államokbeli kereslet növekedése, valamint az amerikai aktívák és a kőolaj árának emelkedése, a jelentős külföldi közvetlen befektetések (FDI), az idegenforgalmi ágazatból származó bevételek és a bevándorlók hazautalt összegei jelentős hatással voltak a mexikói gazdaságra.

2.2.2 A mexikói vállalatok körülbelül 98 %-a mikro-, illetve kis- és középvállalkozásnak (KKV) minősül, és alapvető szerepet tölt be a munkahelyteremtésben, a regionális gazdasági tevékenységben és a vállalati szakértők és vezetők képzésében. Óriási mértékben hozzájárulhatnak Mexikó gazdasági és társadalmi fejlődéséhez, nem csupán a lakosság alapvető szükségleteinek kielégítése révén, hanem azért is, mert alapanyagokkal és alkatrészekkel látják el a nagyvállalatokat, és mert közvetlen vagy közvetett kivitelre is termelnek.

2.2.3 A 80-as évek végétől a KKV-ket érintették leginkább a gazdaságpolitikai változások, a pénzügyi válságok, valamint a befektetőknek, a munkaadóknak és a regionális fejlesztésért járó kedvezmények megvonása. Ezeknek a vállalkozásoknak a tevékenysége jelentősen visszaesett. Jelenleg széles körben elfogadott, hogy – különösen a KKV-k esetében – az érvényben lévő politikák és a rendelkezésre álló eszközök nem elegendőek a jövőbeni fennmaradáshoz és fejlesztéshez.

2.2.4 A Nemzetközi Valutaalap (IMF) Mexikóról készített jelentése⁽³⁾ szerint a megfelelő gazdálkodási stratégiának és az átláthatóság növekedésének köszönhetően a mexikói államadósság kezelésében az elmúlt öt évben jelentős előrelépés következett be. E fejlődés ellenére azonban az állami szektor továbbra is ki van téve az újrafinanszírozásnak és a kamatláb-kockázatoknak.

2.2.5 Ugyanakkor az 1986-ban a GATT-hoz⁽⁴⁾ történő csatlakozással megkezdődött kereskedelmi nyitás révén a kivitel vált az ország gazdasági fejlődésének fő motorjává, Mexikó nyersanyag-exportőrből késztermék-exportőrré vált, elsősorban az ún. maquiladorák⁽⁵⁾ révén. Mindazonáltal a 2000 óta tapasztalható gazdasági lassulás nyilvánvalóvá tette, hogy Mexikót érzékenyen érintik a külső keresletben beálló változások.

⁽³⁾ A Nemzetközi Valutaalap (IMF) 2004. december 23-i, 04/418 sz. Mexikóról szóló jelentése.

⁽⁴⁾ General Agreement on Tariffs and Trade (Általános Vám- és Kereskedelmi Egyezmény).

⁽⁵⁾ Az export-maquiladora ágazat nemzeti tanácsa (www.cnime.org.mx) szerint a „maquila” az a külföldről származó árucikkek átalakítását, feldolgozását vagy javítását célzó ipari, illetve szolgáltatási folyamat, amelyben az alapanyagokat ideiglenesen, újbóli kivitelre hozzák be az országba, és amelyet maquiladorák, illetve olyan vállalatok végeznek, amelyek részben exporttevékenységgel foglalkoznak, az export-maquiladora ágazat fejlesztéséről és működéséről, valamint reformjairól szóló rendeletnek megfelelően. Mexikóban a legfőbb ipari ágazatok a bányászat, a kézműipar, az építőipar, az elektromosság, a gáz és a víz. A kézműipari befektetések 2001 és 2003 közötti visszaesése elsősorban a gyári termelés és az építőipar hanyatlását eredményezte. Ebben az időszakban az export visszaesése által érintett kézműipari ágazatok hanyatlottak a legerőteljesebben, különösen a fémipari (gépkocsik, elektromos készülékek, elektronikai cikkek, gépek és berendezések), a textil-, ruha-, bőr-, valamint a vegyipari (benzin, gyógyszerek, gumi, műanyag) termelő ágazatok. A reáltermelésükben legnagyobb kiesést elszenvedő kézműipari ágazatokban 50 %-nál magasabb a maquiladorarány, azaz kivitelük több mint fele maquiladoráktól származik; ilyen a textil- és ruhaipar (62 %), a gépgyártás (60 %) és a faipar (56 %).

2.2.6 A belföldi gazdaság stagnálása a következő ok-okozati tényezőknek köszönhető:

- az Egyesült Államok várhatóan gyengébb gazdasági növekedése, és ennek közvetlen hatása a mexikói exportra;
- a mexikói export, és ebből adódóan a kiviteli ágazat felé irányuló befektetések visszaesése;
- a befektetések csökkenése általánosságban kihat a nemzeti termelésre;
- a nemzeti termelési szint visszaesése a foglalkoztatottsági mutatókban is jelentkezik ⁽⁶⁾.

2.2.7 Az Egyesült Államok gazdaságának nem megfelelő mértékű fellendülése nem az egyetlen tényező, amely befolyásolja a mexikói gazdaságot, számba kell itt még venni egyrészt Kína ⁽⁷⁾ gazdasági felemelkedését, másrészt azt, hogy Mexikó veszített globális versenyképességéből.

2.2.8 Ami Mexikó globális versenyképesség-vesztését illeti, a Mexikói Versenyképességi Intézet kiadványa alapján ⁽⁸⁾, az elmúlt években nemzetközi szinten romlott Mexikó versenyhelyezete. Ennek okai közül elsősorban azt kell kiemelni, hogy a gazdasági modell kimerült, mivel az alacsony bérek mellett a vállalkozói tevékenységnek kedvező többi tényező – az alapvető infrastruktúra- (szállítás, kommunikáció, víz) és energiaköltségek, az adórendszer, az oktatás, a munkaerő képzettsége és termelékenysége, valamint a biztonság és a kormány működése – nem javult megfelelő mértékben.

2.2.9 Ezért az ország előtt áll azon feltételek kialakításának feladata, amelyek által tényleges versenyképességet érhet el, amely mögött ott áll a versenyképesség javítása, a termelékenység, a szakképzett munkaerő, a technológiai innováció és fejlesztés, valamint a demokrácia. Ami a kereskedelmet illeti, Mexikónak fejlesztenie kell a jogbiztonságot, a logisztikai folyamatokat és az infrastruktúrát, amelyek segítségével megkönnyítheti a beruházásokat és a termékszállítást, és versenyképesebb vámrakományt kell kidolgoznia.

2.3. Társadalmi helyzet

2.3.1 Mint már jeleztük, Mexikó átmeneti állapotban van, és az országban jelentős társadalmi egyenlőtlenségek tapasztalhatók. A régiók és az egyének közötti különbségek növekedtek (különböző fejlődési ütem, elsősorban az északi és a déli területek között), folytatódik a vidékről való elvándorlás (túlméretezett agglomerációk kialakulását vonva maga után), és a mexikóiak többsége továbbra is igen ingatag szociális helyzetben és szegénységben él.

⁽⁶⁾ A Mexikói Ipari és Kereskedelmi Államtitkárság szerint 2001 és 2003 között a gyárpar minden ágazatában növekvő munkanélküliséget regisztráltak, amely a 1995–2000-es időszakhoz képest a maquiladorák esetében 17,8 %-kal, a többi esetében 13,8 %-kal nőtt. A 2004-es fellendülés nem jelentkezett a foglalkoztatottsági mutatókban, ezek továbbra is csökkenést mutatnak.

⁽⁷⁾ A Kína által gyakorolt versenynyomás, valamint az amerikai és az uniós textil- és ruházati piacon való jelenléte miatt az e piacokra szintén exportáló országok kénytelenek az új helyzethez igazodni. Ez különösen súlyos következményekkel jár Mexikóra nézve. Továbbá a kínai fejlődési potenciál nagy kihívást jelent Mexikó számára a jelenlegi helyzetben, különösen – a mexikói jövedelem-szintet figyelembe véve – a nagy munkaerő-igényű termékek esetében.

⁽⁸⁾ A mexikói versenyképesség elemzése, Mexikói Versenyképességi Intézet (IMCO), 2003. szeptember.

2.3.2 A szociális helyzet hosszan tartó rosszabbodása után elfogadták a 2001–2006-os Nemzeti Fejlesztési Tervet, amelyben a szociálpolitikák kiemelkedő szerepet kaptak. Az elmúlt évek során a kormány mind a kedvezményezettek számát, mind pedig a juttatásokat és támogatásokat illetően bővítette szociális programjait. A szociális – különösen az oktatásra, a szociális védelemre és a szegényeket célzó programokra szánt – kiadások reálértékben növekedtek, ezeket az 1990-es években évi 8,4 %-kal, 2000 után pedig évi 9,8 %-kal emelték.

2.3.3 Mindazonáltal eltérőek a növekedési arányok, és az állam újraelosztási kapacitását korlátozza, hogy csekélyek az adóbevételek, és hogy nem elég szigorú az adórendszer. Következésképpen a társadalmi kohéziós politikák nem hatékonyak. Ezt a körülményt súlyosbítja még az is, hogy a hazai gazdaság csekély volumenű, valamint a fejlett, valódi belső piac hiánya.

2.3.4 2000 és 2002 között 3,4 millió ember átlépte a létminimum küszöbét, azaz olyan helyzetbe került, hogy táplálkozási szükségleteinek fedezésén túl szerény mértékben ugyan, de oktatásra és egészségügyi kiadásokra is tudnak költeni. Ez éles ellentétben áll az 1994–1996 közötti helyzettel, amikor a létminimum alatt élők száma 15,4 millióval emelkedett.

2.3.5 A létminimum alatt élő lakosság aránya (azok a háztartások, amelyekben az egy főre jutó jövedelem nem elegendő a táplálkozási szükségletek kielégítésére) a városokban 12,6 %-ról 11,4 %-ra, miközben vidéken 42,4 %-ról 34,8 %-ra csökkent. Bár a szegénységben élő emberek száma csökkent, az ország fejlettségi és gazdasági szintjéhez képest még mindig nagyon magas ez az arány. Az előrehaladás azonban kedvező tendenciát mutat ⁽⁹⁾. Másrészt a mexikói társadalomban fennálló egyenlőtlenségek nemcsak a szegénységnek tudhatók be, hanem az oktatási és egészségügyi szolgáltatások hozzáférhetőségének és minőségének is, ami bonyolítja a hátrányoktól sújtott régiók helyzetét. Ami az oktatást illeti, az ország északi, illetve déli-délkeleti részében jelentős az eltérés az írástudatlanság szintjében (5 %, illetve 17 %).

2.3.6 Az emberi jogok kérdése olyan súlyos probléma, amely gyakran nem csak a jogszabályi hiányosságoknak tudható be. A kábítószer- és az emberkereskedelem is csak tovább rontja a képet, így az emberi jogi helyzet – különösen az őslakosoké – Mexikóban továbbra is feltűnően sok kívánnivalót hagy maga után. A legfőbb problémákat a rendvédelmi szervek és az igazságszolgáltatási rendszer jelentős hiányosságai okozzák, mivel az igazságszolgáltatás időnként nem eléggé hozzáférhető a lakosság számára, bár ez ellen már a legmagasabb állami szinteken is felvették a harcot.

⁽⁹⁾ Szociális Fejlesztési Minisztérium. A fejlődés mérése. Mexikó 2000–2002. 2003. június 23.

2.3.7 Emellett – bár az elmúlt évek folyamán a kulturális és etnikai sokszínűség, valamint az őslakos népek jogainak elismerése terén alkotmányos fejlődés következett be Mexikóban – még mindig nagy kihívásokkal kell szembenézni az országnak ahhoz, hogy biztosíthassa az őslakosok emberi jogai és alapvető szabadságjogai hatékony védelmét és előmozdítását. A problémák közül kiemelkedik a mezőgazdasági konfliktusok, az igazságszolgáltatáshoz való hozzáférés és ügyvitel terén tapasztalt hátrányos megkülönböztetés és a lakosság erőszakos kitelepítése ⁽¹⁰⁾.

2.3.8 Emellett Mexikóban jelentős társadalmi problémát jelent a lakosság területi eloszlása. Mexikóváros és vonzáskörzete (AMCM) mintegy 25 millió lakosságával kétféle jelentős átalakuláson megy keresztül. Először is véget ért a lakosság gyors ütemű növekedése, jelenleg viszonylagos stabilitás és területi újraeloszlás jellemző. Másodszor a hazai piacra termelő gyárpár helyét a nemzetközi versenyre kész, szolgáltatásokon alapuló gazdaság vette át ⁽¹¹⁾.

2.3.9 A vállalatok székhelyei és az oktatási-kutatói központok koncentrációja, valamint kulturális gazdagság és jelentős külföldi közvetlen befektetés révén az AMCM megfelelő növekedési potenciállal rendelkezik. Ezt azonban gyengíti hogy a szegény lakosság olyan negyedekben koncentrálódik, ahol a lakhatási körülmények rosszak, a közszolgáltatások és az infrastruktúrák korlátozottak vagy nem adóttak, és a természeti katasztrófák elleni védelem sem megoldott. Mindemellett az oktatás színvonala sem kielégítő, és ezen területek bizonytalansági indexe az átlagosnál sokkal magasabb ⁽¹²⁾.

2.3.10 Ennek ellenére 2000 és 2002 között változások történtek a létminimum alatt élő lakosság oktatási helyzetében. Az iskolát nem látogató 5–15 éves gyermekek százalékaránya 14,3 %-ról 11,9 %-ra csökkent. A legnagyobb mértékű csökkenést azonban a 12–15 éves korcsoportban regisztrálták, itt a dolgozók aránya a referencia-időszakban 18,6 %-ról 6,6 %-ra esett vissza. Az írástudatlanság szintje is csökkent, csakúgy, mint azon 15 évesnél idősebb személyek aránya, akik nem fejezik be alapfokú tanulmányaikat. Bár ezek a változások üdvözlendők, az oktatási és az egészségügyi rendszer színvonala és minősége nem megfelelő, ezért nem alkalmasak arra, hogy hozzájáruljanak a kívánatos szintű társadalmi kohézió eléréséhez.

2.3.11 Ami a foglalkoztatottságot illeti, 2004-ben Mexikóban 3,1 %-os munkanélküliségi rátát mértek, miközben ugyanebben az évben az EU-15-ben 8,2 %, az Egyesült Államokban pedig 5,6 % volt ez az arány ⁽¹³⁾. A nemrég elindított Munkaügyi Megfigyelőközpont ⁽¹⁴⁾ eredményei szerint az elmúlt tíz évben gyakorlatilag minden szakterületen növekedett a szakképzettek aránya. Érdemes megjegyezni, hogy az összes szakképzett alkalmazott 56 %-a három szakterületet képvisel:

gazdaság/államigazgatás, oktatás és társadalomtudományok. Ezek közül az első esetében növekedett a legnagyobb mértékben az alkalmazottak száma az utóbbi négy évben.

2.3.12 Ugyanakkor az is kiderül az adatokból, hogy a nők többsége megjelenhet a munkaerőpiacon. A felsőfokú végzettséggel rendelkező nőknek azonban mindössze 40 %-a dolgozik, annak ellenére, hogy a diplomások 52 %-a nő.

2.3.13 Mexikóban tíz dolgozóból nyolc fizetett alkalmazott ⁽¹⁵⁾, azaz munkaszerződéssel rendelkezik és fizetést kap. Miközben azokon a területeken, ahol magasabbak a fizetések, alacsonyabb a foglalkoztatási ráta (mérnökök, a fizika-matematika és a biológia szakterületei), a legnagyobb foglalkoztatási szintű terület az oktatás, és itt a legalacsonyabbak a fizetések.

2.3.14 A mexikói intézményi keretben előrelépés történt a szociális fejlesztés, valamint a hálózatok és szövetségek révén a civil társadalom támogatása terén is. Ezzel kapcsolatban megszületett a közérdekű információkhoz való hozzáférésről, a szociális fejlesztésről és a civil szervezetekről szóló törvény.

3. Az EU–Mexikó Átfogó Megállapodás háttere és értékelése

3.1 Háttér ⁽¹⁶⁾

3.1.1 Az EU és Mexikó között jelenleg – 2000. október 1-jétől – hatályos gazdasági partnerségi, politikai egyeztetési és együttműködési megállapodás (Átfogó Megállapodás) magában foglalja a felek közötti szabadkereskedelmi megállapodást is, valamint a politikai párbeszéddel és az együttműködéssel kapcsolatos kérdéseket. Az említett Átfogó Megállapodás előzménye az 1991-ben az Európai Közösség és Mexikó által aláírt egyezmény volt. 1995-ben a két fél Párizsban aláírta a Közös Nyilatkozatot, amelyben kitűzték a politikai, gazdasági és kereskedelmi célokat, amelyeket majd egy új megállapodásban végleges formába öntenek. Ehhez a tárgyalások 1996 októberében kezdődtek meg és 1997 júliusában fejeződtek be. A tárgyalások során megszületett az említett Átfogó Megállapodás és az ún. Ideiglenes Megállapodás, amelyet 1997. december 8-án írtak alá Brüsszelben.

3.1.2 Az Átfogó Megállapodás legfontosabb elemei a politikai párbeszéd intézményesítése; a kereskedelmi és gazdasági kapcsolatok megerősítése a cserekapcsolatok kétoldalú és preferenciális, progresszív és kölcsönös liberalizációja révén, a Kereskedelmi Világszervezet (WTO) szabályainak megfelelő módon; valamint az együttműködési területek kibővítése – ezek közé jelenleg mintegy 30-at sorolhatunk. Végül a megállapodás felállította a Vegyes Tanácsot, melynek feladata a megállapodás betartásának felügyelete.

⁽¹⁰⁾ Az ENSZ Közlönye a mexikói őslakosok alapvető jogainak és szabadságjogainak helyzetéről, 03/042. szám, 2003. június 17.

⁽¹¹⁾ OECD Policy Brief, 2002. október. *Territorial reviews: Mexico City*.

⁽¹²⁾ A szegénység Mexikóban: a feltételek, a tendenciák és a kormánystratégia értékelése. Világbank, 2004.

⁽¹³⁾ OECD. *Employment Outlook* [foglalkoztatási körkép]. 2005.

⁽¹⁴⁾ A Munkaügyi Megfigyelőközpont a mexikói kormány által létrehozott munkaerőpiac-fejlesztési eszköz. A hivatalos megnyitóra 2005. március 2-án a Los Pinos-i elnöki rezidencián került sor, ahová az EGSZB delegációját is meghívták.

⁽¹⁵⁾ Instituto Nacional de Estadística Geografía e Informática [Nemzeti Statisztikai, Földrajzi és Informatikai Intézet]. Mexikóváros, 2004. március 8.

⁽¹⁶⁾ „EU–Mexikó kapcsolat”, Spanyolország Állandó Képviselője az Európai Unió mellett.

3.1.3 Az ideiglenes megállapodás⁽¹⁷⁾ 1998. július 1-jén lépett életbe, és lehetővé tette a felek számára, hogy az Átfogó Megállapodás ratifikálásáig is késedelem nélkül alkalmazhassák a kereskedelmi vonatkozású és a kísérő intézkedésekről szóló előírásokat.

3.1.4. A Vegyes Bizottság 2004. novemberi ülésén az EU és Mexikó úgy határozott, hogy végrehajtják a megállapodás mezőgazdasági, szolgáltatási és befektetési fejezeteihez kapcsolódó felülvizsgálati záradékban foglaltakat, valamint meg egyeztek, hogy ezekben az ágazatokban 2005 elején párhuzamos tárgyalásokat kezdenek meg úgy, hogy még ebben az évben le is zárják azokat.

3.2 Értékelés

Több mint öt évvel az **„Európai Unió és Mexikó közötti gazdasági partnerségi, politikai koordinációs és együttműködési megállapodás”** (Átfogó Megállapodás) életbe lépése után az EGSZB úgy véli, hogy a megállapodásban nagy lehetőségek rejlenek, és hogy progresszív jellege lehetővé teszi, hogy a benne megfogalmazott három pillérben (politikai párbeszéd, kereskedelmi fejlesztés és együttműködés) mindkét fél előnyökhöz jusson. Az EGSZB meglátása szerint a mérleg minden szempontból kedvező, mind a kereskedelmi cserekapcsolatokról és a befektetésekről szóló adatokat, mind pedig az intézményi párbeszéd intenzívebbé tételét illetően, mindazonáltal még nem aknázták ki az Átfogó Megállapodásban rejlő összes lehetőséget, ezért jelen véleményben néhány javaslatot kíván tenni.

3.2.1 A politikai szempontok

3.2.1.1 Politikai szempontból Mexikó és az EU a Vegyes Bizottság 2004 novemberében, Mexikóvárosban tartott negyedik ülésén megállapodott arról, hogy ösztönzik a kétoldalú politikai párbeszédet, és megerősítették, hogy kiállnak a többoldalság erősítése mellett. Másrészt eszmecserét folytattak a Nemzetközi Büntetőbíróságról is, és egyetértettek abban, hogy szükség van annak támogatására.

3.2.1.2 Az Átfogó Megállapodás a Mexikó–Európai Unió állam- és kormányfői csúcstalálkozó, valamint a különböző szakmai kérdéseket tárgyaló szaktanácsok és -bizottságok mellett korábban nem létező, állandó kommunikációs csatornákat nyitott meg, ezzel lehetővé tette azt, hogy színvonalas párbeszédet folytathassanak a mindkét felet érintő kérdésekben. Ugyanakkor a megállapodás keretében a politikai képviselők is közelebb kerültek egymáshoz. Mindemellett a két fél civil társadalmi közötti kapcsolatok is intenzívebbé váltak – ez elsősorban az EU, Latin-Amerika és a karibi térség országai civil társadalmi szervezeteinek 2004 áprilisában, Mexikóvárosban, az EGSZB szervezésében tartott III. találkozásából fakadt.

⁽¹⁷⁾ A kereskedelmi tárgyalások szabályait meghatározó keretmegállapodás, amely lehetővé tette a tárgyalások azonnali megkezdését, az Átfogó Megállapodásban felállított „Vegyes Tanács” irányítása alatt.

3.2.1.3 Az EGSZB azonban úgy véli, hogy emelni kell a megállapodások színvonalát, bele kell foglalni azokba az együttműködési és az intézményesített párbeszéddel kapcsolatos előírásokat, és a civil társadalmat be kell vonni a döntéshozatalba. Ennek fényében az EGSZB meglegedéssel fogadja a Vegyes Tanács ülésének következtetéseit, amely szerint a Tanács lehetőséget lát a civil társadalommal folytatott párbeszéd intézményesítésére, és felkér „az ennek leginkább megfelelő módszerek és formátum meghatározására”⁽¹⁸⁾.

3.2.1.4 Az EU javaslatára beleépítették a megállapodásba az ún. „demokratikus záradékot”, amely kimondja, hogy „Az Emberi Jogok Egyetemes Nyilatkozatában megfogalmazott demokratikus elvek és alapvető emberi jogok tiszteletben tartása ösztönzi a Felek bel- és külpolitikáját egyaránt, és jelen Megállapodásnak elengedhetetlen részét képezi”. Ez a záradék nagy reményeket ébresztett a civil társadalomban, mivel előrelépést lát benne arra, hogy a kereskedelem a fenntartható fejlődés eszközévé váljék, valamint az emberi jogok, köztük a gazdasági és szociális jogok garanciáját. A szociális és gazdasági jogokkal kapcsolatos konkrétumokra azonban a záradék nem tér ki.

3.2.2 A gazdasági szempontok

3.2.2.1 A felek általánosságban úgy vélekednek, hogy öt évvel a megállapodás aláírása után az eredmények mérlege pozitív, és kiemelik a Mexikó és az Európai Unió közötti kereskedelem⁽¹⁹⁾ és a befektetések jelentős bővülését.

3.2.2.2 A megállapodás azt is lehetővé tette az EU számára, hogy egyenlő feltételek mellett keljen versenyre azon országokkal, amelyekkel Mexikó szabadkereskedelmi megállapodást kötött. Ezzel az európai vállalatoknak ahhoz hasonló hozzáférést biztosított, amilyent az Egyesült Államok Mexikóban az Észak-Amerikai Szabadkereskedelmi Egyezményvel kapott – ezt a helyzetet *Nafta parity* néven is ismerik. Mexikó pedig hasznot húz az európai befektetésekből, az átvett technológiáiban és a hatalmas európai piacon rejlő nagy lehetőségekből.

3.2.2.3 Az eredményeken azonban még sokat lehetne javítani. Bár az EU és Mexikó közötti kereskedelem bővült a megállapodás életbe lépése óta, ez nem jelenti azt, hogy az EU nagyobb részesedést szerzett, a mexikói kereskedelmi mérleg hiánya pedig továbbra is nő. Figyelembe kell azonban venni azt, hogy ez a hiány alapvetően a félkész termékek és a tőke behozatalából származik, amelyekre mind a mexikói gyárak korszerűsítése, mind pedig a késztermékeket gyártó, Mexikóban telephellyel rendelkező európai vállalatok több hozzáadott értékkel, az Egyesült Államokba irányuló kivitelre való gyártása szempontjából szükség van.

⁽¹⁸⁾ Az EU–Mexikó Vegyes Tanács 2005. május 26-án, Luxembourgban kelt közleményének 15. pontja.

⁽¹⁹⁾ A megállapodás kereskedelmi részének hatályba lépése óta, azaz 2000-től 2004 júniusáig az EU és Mexikó összes kereskedelme 31 %-kal, mintegy 111 milliárd dollárral bővült. „Európa Mexikóban, 2004”, Mexikói EU-delegáció, 2004.

3.2.2.4 Az EU összes befektetése Mexikóban 1994 januárja és 2004 júniusa között egészen 33 656,6 millió dollárig növekedett ⁽²⁰⁾, ez az ugyanezen időszak alatt az országba áramló összes külföldi közvetlen befektetés (FDI) 24,3 %-át teszi ki. 1999 és 2004 között Mexikóba összesen 78 060 millió dollár értékű FDI irányult, ebből 19 791 az EU-ból származott. Az 1994. január–2004. június közötti FDI beáramlásokban az Európai Unió tagállamai a következő sorrendben vettek részt: Spanyolország (8,3 %), Hollandia (8,2 %), Egyesült Királyság (3,7 %), és Németország (2,6 %). Az Unióból származó befektetések növekedéséből nyilvánvaló, hogy Mexikó stratégiai jelentőséggel bír az EU számára. Mexikónak és az Európai Uniónak ki kell aknáznia a megállapodás nyújtotta lehetőségeket, hogy elmélyítse és bővítsse – az EU számára létfontosságú – szolgáltatási szektorra és a befektetésekre vonatkozó részeket.

3.2.2.5 Az EGSZB felhívja a figyelmet a megállapodás egyéb gazdasági hatásaira, mint például:

- bővíteni kell az EU befektetési skáláját (elsősorban a tudományos és technológiai fejlesztés területén), mivel az túl kevés mexikói termelő ágazatra és régióra koncentrál,
- Mexikó több terméket exportál ugyan, ezek skálája azonban még mindig igen korlátozott, emiatt a mexikói vállalatoknak új piaci lehetőségeket és az Unió más államainak piacait kell felfedezniük,
- a kereskedelem és a befektetések bővülése kedvezően hat általánosságban a gazdaságra, nem érte el azonban a várt hatást a szegénység elleni küzdelem és a társadalmi fejlődés terén,
- a megállapodás előnyeit elsősorban a nagy mexikói és európai vállalatok tudták kihasználni, a KKV-k nem tudták kiaknázni a benne rejlő lehetőségeket,
- a megállapodás jogi kerete nem elégséges ahhoz, hogy jelentősebb beruházásokat vonzzon, ezért alapvetően fontos a jogbiztonság növelése,
- a megállapodás önmagában nem jelenti a kereskedelmi kapcsolatok felépítésének bebetonozását, ezért meg kell vizsgálni, hogyan lehetne javítani és korszerűbbé tenni azt a felülvizsgálati záradék révén.

3.2.3 Együttműködés

3.2.3.1 A Mexikó és az EU közötti együttműködésnek négy alapeleme van. Az első a kormányzati szintű kétoldalú együttműködés. A második elemet azok az Európai Bizottság által egész Latin-Amerika számára kínált regionális programok alkotják (AL-Invest; URBAN; ALFA; @lis, EUROsociAL stb.), amelyekben Mexikó részt vesz. Harmadszor ott van a bizonyos speciális kérdésekben – emberi jogok, környezetvédelem, civil szervezetek – meglévő együttműködés. Végül Mexikó csatlakozhat más programokhoz, például a 6. kutatási és fejlesztési keretprogramhoz is.

⁽²⁰⁾ Minden az FDI-re vonatkozó adat az „Európa Mexikóban, 2004” című dokumentumból származik, (Mexikói EU-delegáció, 2004).

3.2.3.2 Ami a kétoldalú együttműködést illeti, szilárd jogi keretet biztosít a megállapodás együttműködési fejezete és az EU és Mexikó közötti 2002–2006-os együttműködés beindítását illető többéves iránymutatásokról szóló egyetértési nyilatkozat, melynek révén mindkét fél ígéretet tett, hogy az együttműködésben nagy hangsúlyt helyeznek majd a szociális fejlesztésre és az egyenlőtlenségek csökkentésére, a jogállamiság megerősítésére, a gazdasági együttműködésre, valamint a tudományos és technológiai területekre. A társfinanszírozásban megvalósított 2002–2006-ra szóló tervek 52,6 millió eurós uniós támogatásban részesülnek, és a projektek megvalósításából profitáló mexikói intézmények is nagyjából ugyanennyi költségterhet viselnek. A felhasznált eszközök között megemlíthetjük még a finanszírozási keretmegállapodást, amely a két fél közötti konkrét együttműködési projektek megtervezésének alapjául szolgál.

3.2.3.3 A tárgyalások előbbre vitele és az EU–Mexikó együttműködés megerősítését szolgáló kiegészítő mechanizmusok elfogadása érdekében 2004 februárjában aláírták a tudományos és technológiai együttműködés ágazati egyezményét. Emellett a felsőoktatási és a környezetvédelmi tárgyú ágazati megállapodások részleteinek ügyében is folyamatos a kapcsolattartás.

3.2.3.4 Jelenleg már működik a kis- és középvállalkozásokat támogató átfogó program (PIAPYME), melynek célja többek között a KKV-k termelékenységének előmozdítását szolgáló műszaki működőképesség növelése; a technológiák átadásának segítése; a vállalkozási együttműködési folyamatok támogatása a mexikói és európai KKV-k közös beruházásainak és stratégiai szövetségeinek előmozdítása érdekében; valamint a KKV-k korszerűsítése és nemzetközivé tétele. Másrészt a megállapodás végrehajtását megkönnyítő program konkrét területekre koncentrál, mint a vámügy, műszaki szabványok, humán- és növény-egészségügyi szabványok, fogyasztóvédelem és szellemi tulajdon.

3.2.3.5 Továbbá az emberi jogok terén folytatott együttműködés területén már beindultak az „emberi jogok mexikói helyzetéről készült felmérés következtében tett ajánlások megvalósításáról” és „a mexikói őslakos népek emberi jogainak előmozdításáról és védelméről” szóló projektek.

3.2.3.6 Az együttműködés irányítását és ügyvitelét illetően egyes mexikói kormányzati intézmények felhívták az EGSZB figyelmét arra, hogy az együttműködés végrehajtását célzó közösségi eljárások és mechanizmusok komplikáltak. A jövőbeni együttműködést illetően Mexikó és az EU a jelek szerint egyetértenek abban, hogy új megközelítés alkalmazásával meg kell erősíteni a kapcsolataikat, újabb módszerek, mint például az ágazati párbeszéd és az – elsősorban a közép-amerikai országokat bevonó – EU–Mexikó–harmadik országok közötti háromoldalú együttműködés segítségével. A jövőbeni, a 2007–2013-as időszakra megállapítandó együttműködési területeket illetően az EGSZB úgy véli, hogy fokozni kell a többek között KKV-knek, a társadalmi kohézió területének, az oktatásnak és a környezetvédelemnek jelenleg nyújtott támogatást.

3.2.4 A kibővült EU hatásai a Mexikóval fenntartott kapcsolatokra

3.2.4.1 A Mexikó és az Európai Unió közötti kereskedelmi dinamizmus egyértelműen megmutatkozik a tíz új tagállam némelyikével folytatott cserekapcsolatok esetében, kiemelkedő például a Cseh Köztársasággal, Magyarországgal és Szlovákiával folytatott kereskedelem bővülése. Ugyanakkor bebizonyosodott, hogy a közép- és kisméretű gazdaságoknak jelentősebb előnyük származik belőle, mint a nagyobb gazdaságoknak. Az új tagállamok és Mexikó közötti kereskedelmi kapcsolatok azonban még gyerekcipőben járnak.

3.2.4.2 Mexikó számára a bővítés azt jelenti, hogy az Átfogó Megállapodás életbe lépése óta a felek között fennálló preferenciális kereskedelmi kapcsolatok kiterjedtek az Unió tíz új tagállamára is. Ezért a bővítésnek kézzel fogható hatása kell, hogy legyen mind a mexikói munkaadók, mind pedig az új tagállamok számára, mivel így (az EU és Mexikó lakosságát⁽²¹⁾ együttevén) egy több mint 550⁽²²⁾ millió fogyasztót jelentő szabadkereskedelmi övezet nyílik meg a számukra. A bővítés óta az új tagállamok is részt vesznek a közösségi kereskedelmi politikában, így a harmadik országok – köztük Mexikó – vállalatai által az új tagállamokban lebonyolított ügyletek jelentősen leegyszerűsödtek, mivel már itt is alkalmazzák az egységes kereskedelmi szabályokat, vámtarifát és egy sor egységes adminisztratív eljárást.

3.2.4.3 Mind Mexikó, mind az új tagállamok egyetértenek abban, hogy piacaikon rengeteg lehetőség adódik a másik fél vállalatai számára; Európában elsősorban a gyártó területén, Mexikó esetében pedig az agrárszektorban. Emellett az új tagállamokban tapasztalható gazdasági növekedés jelentős keresletbővülést fog eredményezni. Ez viszonylagos előnyhöz juttatja a mexikói exportőröket latin-amerikai és ázsiai versenytársaikkal szemben, akik még nem kötöttek preferenciális megállapodást az EU-val.

4. Az EU–Mexikó Átfogó Megállapodás és az Észak-amerikai Szabadkereskedelmi Egyezmény (NAFTA)

4.1 Mexikónak a világ egyik legnagyobb piacához, az Egyesült Államokhoz való közelsége miatt nem kérdéses, miért áll gazdaságilag olyan közel egymáshoz a két ország. Az Egyesült Államoknak érdekében állt nagyobb versenyképességet elérni legnagyobb riválisaival, Japánnal és az EU-val szemben, Mexikó pedig részt akart venni a globális gazdasági életben. Ezért Mexikó az Egyesült Államokkal való kapcsolatait a NAFTA révén egyengette, amely főként egész Észak-Amerika, és általában a kis- és nagyvállalatok számára is kedvező volt. Ekkor az EU a keleti nyitással volt elfoglalva, amely a német egyesítéssel kezdődött meg.

4.2 A NAFTA életbe lépése, 1994. január 1-je óta a háromoldalú kereskedelem több mint 623 milliárd dolláros szintet ért

el, azaz a NAFTA előtti szint több mint kétszeresét. 1994 és 2003 között a három országban felhalmozódott külföldi közvetlen befektetés (FDI) értéke több mint 1,7 billió dollárral növekedett. A NAFTA mellett életbe lépett az Észak-amerikai Környezetvédelmi Együttműködési Megállapodás (NAAEC) és az Észak-amerikai Munkaügyi Együttműködési Megállapodás is⁽²³⁾.

4.3 A Világbank becslései⁽²⁴⁾ szerint a NAFTA nélkül Mexikó exportja és a külföldi befektetések alacsonyabb szinten lennének. Észak-Amerika a mexikói befektetések elsődleges forrása (az Európai Unió a rangsorban a második helyen áll). 1999 és 2004 között az észak-amerikai befektetések elsősorban a gyártóiparba (az összes 43,7 %-a) és a szolgáltató ágazatba (38,4 %) irányultak. A NAFTA hatásai azonban egyéb területeken, különösen a munkanélküliség, a bevándorlás, az egy főre jutó jövedelem, illetve a mezőgazdaság esetében ellentmondásosak voltak. A NAFTA életbelépése óta az országba irányuló jelentős befektetések nem váltották be a hozzájuk fűzött ígéretek: a várakozások szerint kiegyenlítő faktorként kellett volna működniük Mexikó és észak-amerikai partnerei között⁽²⁵⁾.

4.4 A NAFTA tagországai jelenleg az észak-amerikai gazdasági integráció elmélyítésén dolgoznak, további eszközöket keresve a kereskedelem, a beruházások és a versenyképesség fejlesztésére. Az egyezmény azonban nem tér ki olyan alapvető kérdésekre, mint a kivándorlás vagy a munkaerő mobilitása, ezen a téren az Egyesült Államok nem tesz többet korlátozott számú szakmai vízum kibocsátásánál. Itt meg kell jegyezni, hogy a kereskedelem liberalizációját követően a mexikói illegális bevándorlók száma az Egyesült Államokban az 1990-es 2 millióról 2000-re 4,8 millióra nőtt⁽²⁶⁾, ami fokozta a határ menti problémákat. 2004-ben körülbelül 10 millió Mexikóban született személy tartózkodott az Egyesült Államokban. Ha ehhez hozzáadjuk a mexikói származású amerikai állampolgárokat, a szám 26,6 millióra emelkedik, ami az amerikai lakosság 9 %-át jelenti. A migráció egyik leglátványosabb hatását a hazautalások jelentik, ezek összege 2004-ben meghaladta a 13 milliárd dollárt⁽²⁷⁾.

4.5 A NAFTA és az EU–Mexikó Átfogó Megállapodás között az a különbség, hogy ez utóbbi nem pusztán kereskedelmi jellegű, mivel nemcsak hogy általa az EU Mexikó második legfontosabb kereskedelmi partnerévé lépett elő – kiegyensúlyozottabb és egyenlőbb feltételekkel működő kapcsolatot teremtvé –, hanem olyan alapvető együttműködési és politikai egyeztetési kérdéseket is tartalmaz, amelyek a NAFTA-ból hiányoznak. Továbbá a NAFTA a civil társadalomnak a döntéshozatalba történő bevonására sem hozott létre mechanizmusokat.

⁽²³⁾ A NAFTA Szabadkereskedelmi Bizottságának közös nyilatkozata. 2004. július 16.

⁽²⁴⁾ A Caja Madrid tanulmányokért felelős osztálya által készített jelentés Mexikóról. 2002. május. D. Lederman, W.F. Maloney és L. Serven: „A NAFTA tanulságai a latin-amerikai országok és a karibi-térség számára”, Világbank, 2003.

⁽²⁵⁾ Világbank, World Development Indicators Online.

⁽²⁶⁾ John Audley, uo. 49. o.

⁽²⁷⁾ A mexikói Belügyi Államtitkárság 71/04 sz. sajtóközleménye. 2004. december 17.

⁽²¹⁾ 2003-ban Mexikó lakossága 102 millió volt (OECD Fact book, 2005).

⁽²²⁾ Bulgáriát és Romániát is beleértve.

4.6 A kereskedelmi mérleget illetően öt év elteltével jelentősen bővültek az EU és Mexikó közötti cserekapcsolatok, bár a statisztikák alapján⁽²⁸⁾ nem sikerült ellensúlyozni a mexikói kereskedelemben a túlzott amerikai jelenlétet, még mindig ők számítanak a fő kereskedelmi partnernek. 2003-ban a mexikói export 90 %-a elsősorban a NAFTA-országokba irányult⁽²⁹⁾, míg az EU-ba mindössze 3,4 % került. A mexikói import 64,2 %-a az Egyesült Államokból származik, míg csupán 10,4 % uniós eredetű.

5. A szervezett civil társadalommal folytatott párbeszéd intézményesítése

5.1 Az Átfogó Megállapodás intézményesíti a politikai párbeszédet, amely minden kétoldalú és nemzetközi közös érdekű kérdésre minden szinten kiterjed. Ezért fontolóra vették a „Vegyes Tanács” felállítását (45. cikk), melynek feladata a megállapodás betartásának felügyelete a „Vegyes Bizottság” segítségével (48. cikk). A megállapodásban ugyanakkor azt is kiköti, hogy a **Vegyes Tanács feladatainak elvégzése céljából újabb szakbizottságokat vagy testületeket hozhat létre** (49. cikk).

5.2 A mexikói és az európai civil társadalom bevonásának előmozdítása elengedhetetlen ahhoz, hogy az Átfogó Megállapodás végrehajtási folyamatában mindkét fél szociális ágazatainak érdekeit figyelembe vegyék. Jobb képviseletre van szükség a civil szervezetek teljes spektrumának – a mezőgazdasági termelők, a fogyasztók, a nők csoportjainak, a környezetvédelmi, emberi jogi és szakmai csoportoknak, valamint a kis- és középvállalkozásoknak egyaránt.

5.3 Az Átfogó Megállapodás VI. és VII. címe már korábban idézett cikkeket tartalmaz, és jogalapot szolgáltat az EU–Mexikó Konzultatív Vegyes Bizottság létrehozására. Először is a 36. cikk nyíltan elismeri, hogy a civil társadalmat be kell vonni a regionális integrációba. A 39. cikk megnevezi, mely területekre kell összpontosítani az együttműködést, és kiemeli ezek közül a civil társadalom fejlesztését. Végül a 49. cikk értelmében a Vegyes Tanács bármiféle konzultatív bizottságot vagy testületet felállíthat, amelyet szükségesnek ítél a megállapodás hatékonyabb végrehajtásához. Ugyanakkor a későbbi változásokra vonatkozó záradék (43. cikk) lehetőséget ad az együttműködés bármilyen irányú kiterjesztésére. Ezért reális lehetőség van arra, hogy létrehozzák az említett EU–Mexikó vegyes testületet, ahol részt lehetne venni a megállapodás különféle területein végzett munkában. Az EGSZB meglátása szerint és az eddigi gyakorlatnak megfelelően⁽³⁰⁾ e testületet „EU–Mexikó Konzultatív Vegyes Bizottságnak” (KVB) kellene elnevezni.

⁽²⁸⁾ Forrás: ANIERM [Mexikói Importőrök és Exportőrök Országos Szövetsége], a Gazdasági Minisztérium adatainak felhasználásával.

⁽²⁹⁾ Figyelembe kell azonban venni, hogy ebből a 90 %-ból 10 % olajkivitelenből, 50 % pedig a maquiladoráktól származott.

⁽³⁰⁾ Az EU–Chile Társulási Megállapodás 10. cikke (a megállapodás 2005. március 1-jén lépett hatályba, HL L 352., 2002.12.30.) létrehozta a „Konzultatív Vegyes Bizottságot”, melynek szerepe az, hogy „segítséget nyújtson a Társulási Tanácsnak az EU és Chile szervezett civil társadalmának különböző gazdasági és szociális szereplői között folyó párbeszéd és együttműködés ösztönzésében”.

5.4 Az EGSZB úgy véli, hogy egy ilyen jellegű testület létrehozását és működését segítené, ha Mexikóban létezne **az EGSZB-nek megfelelő, legitim, reprezentatív és független szervezet**, amelyben a három hagyományos szektor (munkaadók, munkavállalók és egyéb tevékenységek) megfelelően képviseltetné magát. Mindeztől azonban nem jártak sikerrel a mexikói GSZT létrehozását célzó parlamenti kezdeményezések, annak ellenére, hogy már előterjesztettek egy szövetségi törvény-tervezetet, „amelynek célja egy állami szintű működő gazdasági és szociális tanács felállítása Mexikóváros székhellyel”⁽³¹⁾. A munkavállalók, munkaadók és a harmadik szektor szervezetei között sem jött létre olyan konszenzus, amely támogatná a testület létrehozását. És egy ilyen jellegű testület meghatározásakor bizonyos mértékig összekeverik a szociális párbeszéd eszközeit (vélemény kikérése, egyeztetés és tárgyalás) és a civil társadalommal történő konzultációt.

5.5 Ami a kormányt illeti, a civil társadalom egy részével az ún. termelői ágazatokkal folytatott párbeszéd tanácsán (CDSP)⁽³²⁾ keresztül folytat (inkább szociális, mint civil jellegű) párbeszédet, amelyben képviseltetik magukat a szakszervezetek, a munkaadók, valamint a központi és regionális kormányzatok. A harmadik szektor csak részben és nem megfelelő mértékben képviselteti magát a tudományos és mezőgazdasági képviselők személyében. Emellett a kormány egyéb, a civil társadalom különböző szervezeteit (munkavállalók, kisvállalkozói kamarák, civil szervezetek) magukban foglaló platformokkal is állandó párbeszédet folytat, elsősorban a Mexikó által aláírt kereskedelmi egyezményekkel kapcsolatban.

5.6 A kormány és a mexikói munkaadók képviselői szót emelnek amellett, hogy a CDSP legyen az EGSZB tárgyalópartner, bár az előbbi elismeri, hogy ez lenne a próbája annak, hogy hogyan lehetne bevonni a harmadik szektor szervezeteit. A szakszervezetek aktív részt vállalnak a CDSP-ben, és a nagy többségük elismeri azt, bár abban nem mind értenek egyet, hogy annak az EGSZB megfelelőjének kell-e lennie. A civil társadalmi platform szervezetei egy teljesen új GSZT létrehozását szorgalmazzák.

6. Következtetések és ajánlások

6.1 Habár a Mexikóban végbemenő változások kedvező fogadtatásban részesültek, kétségtelen, hogy még mindig számos területen kell reformot végrehajtani. Így többek között a szabadság és a jogbiztonság garantálása révén meg kell erősíteni a jogállamiságot, orvosolni kell az igazságszolgáltatási rendszerben meglévő problémákat, a javakat megfelelőbb módon kell újra elosztani, fejleszteni kell a szociális védelmet, biztosítani kell a minőségi oktatáshoz és egészségügyi ellátáshoz való hozzáférést, és bővíteni kell a hazai piacot többek között a KKV-k felé. Ezáltal a társadalmi kohézió válik az összes végrehajtandó fejlesztés tengelyévé, annak érdekében, hogy Mexikót továbbra is fejlett, garanciákkal bőven rendelkező országgént tarthassuk számon.

⁽³¹⁾ A törvénytervezet 1. cikke.

⁽³²⁾ Bővebb információt a következő honlapon talál: http://www.stps.gob.mx/consejo_dialogo/cpdsp/frameset.htm

6.2 Az EGSZB úgy véli, hogy nem aknázták ki teljes mértékben az Átfogó Megállapodásban rejlő összes lehetőséget annak összes területén, ezért véleménye szerint a megállapodás végrehajtását ösztönözni kell a vámtarifák csökkentése, a kereskedelem műszaki akadályainak leküzdése és újabb ágazatok nyitása érdekében a szolgáltatások és befektetések kereskedelme számára. Segíteni kell a vállalatalapítást mindkét oldalon, ez megkönnyítené az intézményközi kapcsolatokat, kedvező környezetet teremtené az üzleti tevékenység számára és ösztönözné a párbeszéd-fórumokat. Erősíteni kell a kétoldalú együttműködést a közös érdekű külső – elsősorban latin-amerikai és egyesült államokbeli – kezdeményezések terén. A megállapodás szociális és munkaügyi vonatkozásait (képzés, esélyegyenlőség, foglalkoztatás stb.) pedig együttműködési projekteken keresztül fejleszteni kell.

6.3 Ahhoz, hogy a civil társadalmat be lehessen vonni e feladatok végrehajtásába, az EGSZB meglátása szerint létre lehetne hozni egy EU–Mexikó KVB-t. Ugyanakkor az EGSZB szívélyesen kiáll a vele azonos felépítésű mexikói szerv létrehozása mellett is, és ezért kéri a mexikói képviselőket, hogy folytassák az erre irányuló munkát.

6.4 Az EGSZB véleménye szerint az EU–Mexikó KVB a Vegyes Tanács konzultatív testülete lehetne, hogy részt vehessen az Átfogó Megállapodás továbbfejlesztésében, figyelemmel kísérésében és végrehajtásában. Feladata az lenne, hogy a Vegyes Bizottság vagy a Vegyes Tanács felkérésére véleményt alkot meghatározott kérdésekben, emellett saját kezdeményezésű véleményt vagy ajánlást is megfogalmazhat a megállapodást érintő kérdésekben. Továbbá rendszeres jelentést készítené a megállapodás fejlődéséről, és a Vegyes Bizottság támogatásával – beleértve a pénzügyi támogatást is – összehangolná az EU–Mexikó civil társadalmi szervezetek fórumának találkozóit is. A KVB emellett meghatározott keretek között rendszeres üléseket tartana az EU–Mexikó Parlamenti Vegyes Bizottsággal a megállapodás jobb nyomon követése érdekében.

6.5 Az EU–Mexikó KVB felállítása lehetőségének megvizsgálása végett az EGSZB úgy véli, a mexikói civil társadalommal fenntartott, mostanáig esetleges kapcsolatokat a továbbiakban rendszerezett formában kellene ápolni, és ezért arra kéri annak szereplőit, hogy a civil társadalom mindegyik csoportja (munkaadók, munkavállalók és a harmadik szektor) számára közös megegyezéssel jelöljenek ki 3 képviselőt. Az EGSZB ugyanígy kijelölne három képviselőt mindhárom csoportjából. A közös munkacsoport felállítása volna az első lépés a közösen megtett úton.

6.6 A mexikói civil társadalom képviselői és az EGSZB közötti vegyes munkacsoport feladata az volna, hogy javaslatot készítsen az EU–Mexikó KVB létrehozásáról, összetételéről, feladatairól és működésének szabályairól. A javaslat kidolgozására 2006 folyamán, a Vegyes Tanácshoz történő benyújtására 2007-ben kerülhetne sor.

6.7 Emellett és a megállapodáson kívüli kétoldalú együttműködés keretében az EGSZB lehetőségeihez mérten, és amennyiben a mexikói társadalmon belül konszenzus született a kérdésben, kész támogatni a neki nemzeti szinten megfelelő mexikói szerv létrehozását. Ez segítené a két fél különféle civil szervezetei közötti kapcsolatok fokozott fejlődését, és határozottan hozzájárulna az EU és Mexikó közötti kötelékek megerősítéséhez.

6.8 Az EGSZB véleménye szerint ennek a szervnek a mexikói civil társadalom sokszínűségét kellene tükröznie, ezért a fent említett három ágazat képviselőiből kellene összeállnia, vezérelvei pedig (akárcsak az EGSZB esetében) a képviselő, a függetlenség és a legitimitás lennének. Tapasztalataink azt mutatják, hogy egy ilyen jellegű intézmény létrehozásához nagyon fontos a konszenzusra való törekvés a civil társadalom érintett ágazatai között, valamint az, hogy pontosan meghatározzák, a résztvevő szervezetek milyen módon képviseltetik magukat benne.

Brüsszel, 2006. február 15.

Az Európai Gazdasági és Szociális Bizottság

elnöke

Anne-Marie SIGMUND